PRIMA PARS PARAPHRASIS ERASM

IN EVANGELIVM

LVCAE PARAPHRASIS DES. ERASMI

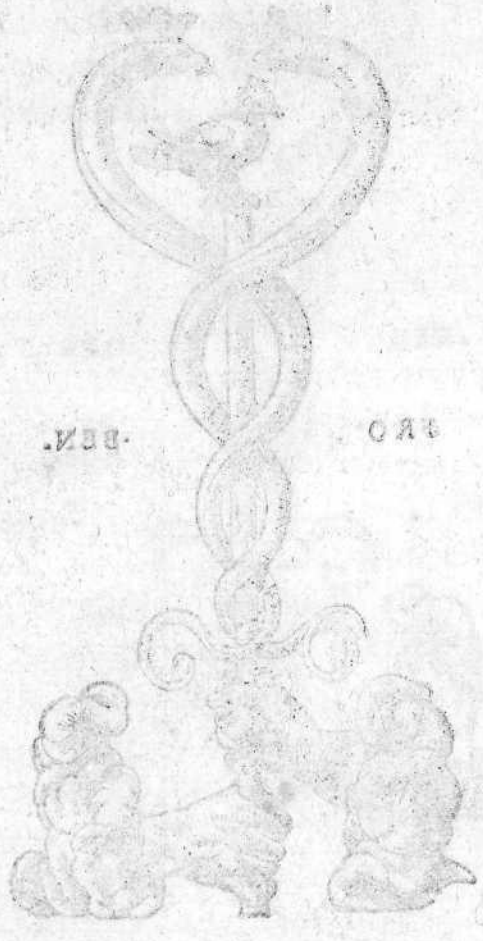
Roterodami per autorem ulti/
mò recognita.

COMUNIDAD AUTÓNOMA DE LA RIOJA
BIBLIOTECA PUBLICA
CONSEJERÍA CULTURA, DEPORTES Y JUVENTUD

BASILEAE, in officina Frobeniana.
Anno M. D. XXXV.

R/ 3.182

INVICTISSIMO ANGLIAE REGI

DOMINO HIBERNIAE, CATHOLICAE FIDEI DEfensori, Henrico eius nominis octauo, Des. Erasmus Roterodamus S. D.

MITTO tibi Lucam medicum generosissime Rex, non alium quàm antehac habebas, sed Latinis auribus explanatius fusiusq; loquẽtem. Nec mihi hic puto sumẽ dã operã, ut placẽ istos, qui nobis occinere solent, recte proditam à doctiss. uiris sentẽtiam, in muneribus dandis illud in primis esse spectãdum, ut apta sint quæ donamus. Factũ est hoc nuper à nobis cum Carolo Cæsari dicaremus Matthæum, & ante nos ab eruditissimis hominibus demonstratũ est ex prę scriptione uetustæ consuetudinis, quoduis argumentum recte dicari principibus, quos etiam si sciamus nunc̃q; lecturos, tamen hinc ea capitur utilitas, quod illorum titulis opus studiosorũ affectibus cõmendatur, quemadmodum non inscite scripsit Plinius, quædam ob hoc ipsum summo haberi in precio, quod sint templis dicata. Est autem quorundam erga nuper natos libros tanta morositas, ut prius reijciant quàm degustent. Itaq; perit & scriptori speratus fructus, & lectori sua utilitas. Ab his illud saltem impetrabit præfixus in frontispicio uoluminis summorum principum titulus, ne damnent, ne fastidiant, ne cõspuant, priusquam legerint. Quanquam & alioqui quorundam principum pietas facit, ne uideatur absurde facere, qui regi donо mittit Euangelium. Quandoquidem mihi retulerunt homines minime uani, & Carolum Cæsarem, si quid in tantis rerum tumultibus datur otij, id in Euangelico codice libenter consumere: & illustrissimum principẽ Ferdinandum huius fratrem, paraphrasim in Iohannem, quam ipsi nuper dedicaui, frequenter habere in manibus: atq; inclitum etiam Danorũ regem Christiernum, id quod tibi quoq; notum esse potest, Christianos libellos frequenter habere in manibus, nostramq; in Matthæũ paraphrasim cupide legere. Quur igitur uideatur inepte mitti Euangelium ijs, qui tractant & amant Euangelium, quod certe ab omnibus tractandũ est, qui se meminerunt esse Christianos? Quanc̃q; autem iuxta rationem humanã hoc potissimum donandum est, quo maxime eget, cui mittitur, tamen iuxta regulam Euangelicam, habenti donandum est, ut exuberet. Proinde uidebar mihi facturus congruentissime, si tibi medicum hunc Euangelicũ mitterem, qui sacras literas adeo non fastidias, ut quod tua scripta testantur, in his etiam ultra mediocritatem profeceris: ut qui tibi donet aliquid huius generis, nõ tam munus dare uideatur, quàm officium reponere. Quid quod & cõiunx tua nobilissima, unicum hoc æuo ueræ pietatis exemplar, fastiditis nugis

muliebribus,bonam diei partem collocat in ſacris libris, quum alias principes fœminas,quæ maximã temporis partẽ in fucando,in alea, ſimilibuſq; luſibus conterunt,admonens quid ipſas deceat:tum nobis noſtram exprobrãs ignauiã,uel impietatem potius,qui maximã uitæ partem in profanis literis abſumimus.iam ſi hoc in primis curę eſt,ut in monarcharũ aulis ſemper adſint exacte docti perſpectę fidei medici, qui curam agant regij corporis: quanto magis conuenit illic uerſari Lucam medicum, qui non ſcammonio aut elleboro tueatur corporis bonam ualetudinẽ, ſed cœleſti pharmaco liberet animũ à morbis ad æternam mortẽ pertrahentibus, qui ſunt, ignoratio ueri,diffidentia erga deum,amor huius mundi,ambitio,auaritia, luxus,odium,inuidia. Nam his morbis obnoxia eſt omnis uita mortalium quemadmodum ait Ioannes Apoſtolus, deplorans totum mundum in malo poſitum eſſe, nec aliud in eo regnare , quàm concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam uitæ. Ab his morbis hoc plus eſt periculi ſummis principibus, quo maior eſt indulgentia fortunæ,& quod libet faciendi licentia. Videor autẽ mihi non inanẽ operam ſumpturus, ſi tibi primũ Lucam medicũ, deinde pharmacum quod adfert paucis cõmendaro,tametſi nõ dubito,quin utrũq; ſit ut eſſe debet,tuæ pietati commendatiſſimum.Nimirum hic eſt ille Lucas patria Antiochenſis. Eſt autẽ Antiochia ciuitas,olim adeo celebris ac potens, ut ei parti Syriæ, quæ Ciliciã attingit,nomen dederit: hoc ipſa quoq; Roma felicior, quod hic primum ſedem habuerit apoſtolorum princeps Petrus, quodq; in hac Paulus & Barnabas apoſtolici muneris dignitatem acceperint. Fuit autem familiaris apoſtolorum omnium, ſed præcipuus aſſectator Pauli, atque etiam peregrinationis illius indiuiduus comes. Ex conuictu apoſtolorum ſcripſit Euangelium, ex his quæ Paulus ipſo teſte geſſit, ſcripſit uolumen cui titulum fecit, Acta apoſtolorum. Eam hiſtoriam produxit uſque ad ſecundum annum Pauli Romæ commorantis, hoc eſt, uſque ad quartum Neronis Cæſaris. Vnde conijciunt eadem in urbe librum eſſe ſcriptum. Satiſq; conſtat inter eruditos, hunc eſſe, cuius toties in epiſtolis meminit Paulus, uelut in epiſtola ad Corinthios ſecunda: Miſimus etiam cum illo fratrem noſtrum, cuius laus eſt in Euangelio per omnes eccleſias. Rurſum ſcribẽs ad Coloſſ. Salutat,inquit,uos Lucas medicus chariſſimus. Rurſum in epiſtola ad Timotheum ſecunda: Demas enim, inquit,me reliquit diligens hoc ſeculum,& abijt Theſſalonicam,Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam,Lucas eſt mecũ ſolus. Quin & illud proditum eſt à ueteribus quoties Paulus uocat Euangeliũ ſuum,uelut ad Timotheum:Memor eſto dominũ Ieſum reſurrexiſſe à mortuis,ex ſemine Dauid ſecũdum Euangelium meũ:eum ſentire de Euãgelio Lucę,quod quẽadmodũ Marcus ex autoritate Petri,ita Lucas ex autoritate Pauli conſcripſerit hiſtoriã Euãgelicam.

Hieronymus

Hieronymus arbitratur eũ Græcæ literaturæ cæteris fuiſſe peritiorẽ, & ob id exactius cõtexuit narrationẽ hiſtoricã, ab ipſa Ioannis baptiſtæ cõcepti one exorſus, per multa referens de natiuitate deq; infantia, quædã etiã de puericia Ieſu, multas etiam parabolas ac miracula, quæ cæteri breuitatis ſtu dio pretermiſerant. Quumq; cæterorum nullus egreſſus ſit tempus domi/ ni aſſumpti in cœlum, hic ſolus altero uolumine naſcentis & gliſcentis eccle ſiæ proſecutus eſt hiſtoriam. Addunt & illud, quemadmodum Matthæus Euangelium, Petrus epiſtolas ſcribit Iudæis potiſſimũ, ita Lucam Euange/ lium potiſſimum ſcripſiſſe gentibus, nimirũ diſcipulũ Pauli, qui ut doctor erat gentium, ita ad gentes ſcripſit omnes epiſtolas, [redacted]. Scripſit poſt Marcum, ſed ante Ioannem, unde & diſcipulus præfertur apoſtolo. Deniq; quod medico cõ gruit, traditur fuiſſe longæuus. Nam ſequutus conſilium Pauli, qui ſcripſit, bonum eſt uxorem non attingere, uixit cœlebs octoginta quatuor annos. Oſſa defuncti ex Achaia translata ſunt Conſtantinopolim unà cum reli/ quijs Andreæ apoſtoli, anno Conſtantij uiceſimo. Habes medicum ex me dico, apoſtolorum familiaritate cõmendatum, Pauli apoſtoli nõ uno teſti/ monio laudatum, deniq; eccleſiarum omniũ conſenſu conprobatũ. Quum enim multorum Euangelia reiecta ſint, hic conſentientibus omniũ ſuffra/ gijs receptus eſt, ut expleret ſacram illam ac myſticam tetrada, quam olim deſignauit Moſes, exponens nobis quatuor fluuios ex uno paradiſi fonte ſcatentes, qui irrigant uniuerſam terram: poſt uidit Ezechiel, quum nobis depingeret animalia myſtica quatuor, & quatuor rotas in una. Nunc de pharmaco quod nobis dedit, paucis ſi uidetur, dicamus. Ex Hippocrate ſu/ mere conſueuerat remedia, quibus corporum morbos leuaret, cæterum ex Apoſtolis qui Chriſtũ uiderãt ac audierãt, imò ex ipſo ſpiritu ſãcto hauſit hoc pharmacum, quo noſtris animis mederetur. Apud priſcos medicos e/ rat quoddam medicinæ genus efficaciſſimum, ex uarijs & exquiſitis rebus arte commixtũ, quod illi uocabãt θεῶν χεῖρας, hoc eſt deorũ manus. Ve/ rũ nullũ adhuc pharmacum repertũ eſt à medicis, quod omnibus corporũ morbis medeat, quantumuis iactent efficacẽ illã, ſed nulli notã panaceam. Certe ſenectus morbus nulli cedit medicinæ. Sed hæc uere manus eſt dei, quæ per ſynceram fidem ſemel aufert omnes animorum morbos, & quod ſolius eſt dei, confert immortalitatem. Nec inſcite dictum eſt Græcorũ pro uerbijs: animi laborantis medicum eſſe ſermonem. Neq; defuerunt qui cre derent, & corporum morbos cõceptis uerbis, magicã uim habentibus, pro pelli poſſe. Dominus Ieſus medicus erat, qui dum uiueret in terris, ſermone pellebat morbos corporum quamlibet atroces aut inueteratos, ſermone mortuos excitabat ad uitam. Non enim erat ſermo magicus, ſed omnipo tens ſermo patris omnipotentis. Idem ſermone profligat morbos animo/

rum,quum ait: Fili remittuntur tibi peccata. &: Vade, fides tua te ſaluam fecit. Proinde & prophetia Chriſtum medicum promiſerat. Dicit enim in libro ſapientiæ: Etenim neq; herba,neq; malagma ſanauit eos,ſed tuus domine ſermo qui ſanat omnia. Hæc nimirum eſt illa uera panacea. Pſalmus item myſticus ſic habet: Miſit ſermonem ſuum & ſanauit eos ab interitionibus eorum. Sermo patris uiuus,Chriſtus eſt. Miſerat Moſen & prophetas,per hos curata eſt Iudæorum natio,ſed non eſt ſanata. Solus ſermo patris efficax fuit ſanandis hominum morbis,non ſolum leuioribus, uerũ etiam letalibus. Letales morbos agnoſcis,quum addit propheta: ab interitionibus eorum. Quum ita collapſus eſt ſtomachus, ut faſtidiat ac reiiciat omnem cibum,ægrotus ad mortem tendit. Tali morbo laborabat uniuerſus mundus ante medici cœleſtis aduentum. Id quod paulo ſuperius dixerat: Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, appropinquauerũt uſq; ad portas mortis. Miſcuerant uaria pharmaca philoſophi Pythagorici, Academici, Stoici, Epicurei, Peripatetici, promittentes animi ſanitatem ac felicitatem etiam. Multa miſcuit Moſes, præſcribens uarias religionis ceremonias, multa prophetæ: ſed inualeſcentibus morbis nihil profuit medicina, niſi quod auxit morbum & prodidit. Animi ſtomachus prauis cupiditatibus, uelut humoribus noxijs, corruptus, & auerſabatur philoſophorũ elaborata præcepta, & M[redacted] liores; non ſapiebat amara prophetarum obiurgatio, & horum promiſſis non eſt habita fides. Id uidens pater cœleſtis, nihil uolens perire eorũ quæ condidit, emiſit ſermonem ſuum, qui cœleſti medicina liberaret uniuerſos ab omnibus animorum morbis, [redacted]. Quemadmodum autem amici medici, ſi quando nõ licet ſemper adeſſe ægrotis, relinquere ſolent pharmacum aliquod, quo ſibi poſſint eſſe medici qui laborant, ſi res ita poſtulet: ita dominus Ieſus in cœlum reuerſus, reliquit nobis per apoſtolos ſuos pharmacum Euangelicum, facile quidem & cuiuis expoſitum, ſed efficax, ſi quis ut oportet ſumpſerit: ut autem utiliter ſumas, præcipue præſtat fiducia erga medicum. Nec ſatis eſt guſtaſſe, trajiciendum eſt in uiſcera, ut ſtomacho receptum, per omnes uenas uis illius diffundatur. Tum demum incipit concutere totum hominẽ odio priſtinæ uitæ: ſed hanc perturbationem ſequitur magna animi tranquillitas. Habent corporum medici empiricos & pharmacopolas artis ſuæ miniſtros, ipſi, præſcribũt quid dandum ſit ægrotis. Ita Chriſtus unus eſt qui præſcripſit ſalutis æternæ remedium, apoſtoli & horum ſucceſſores epiſcopi tantum miniſtri ſunt, miſcent, terunt, admouent, non ſua pharmaca, ſed Chriſti: tingunt aqua, ſed Chriſtus abluit animum: docent quæ Chriſtus ipſis tradidit, ſed Chriſtus ipſe facit, ut ſermo illorum ſit efficax. Corporũ medici frequẽter uariant & morborũ iudicijs, & in præſcribendis remedijs, nonnunq;

nonnunq; & pro remedijs præſcribũt uenena: iuxta dictum Græci poetæ: φαρμακὰ, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δ' ἀνιγρὰ. Vnicum autẽ Euangelicæ medicinæ præſcriptum eſt, quod à nullo mortaliũ corrumpi debeat aut mutari. Deniq; ſimplex eſt, ut ſi ceſſent hi quos oportebat huius pharmaci miniſtros eſſe, ſibi quiſq; poſſit ſumere, modo adſit animus fidens, ſyncerus, & ſalutis auidus. Nam & ſummus ille medicus, qui ſolus totum hominem ſanare poteſt, aliquando per ſe conferebat ſanitatem, nonnunq; & per apoſtolos ac diſcipulos. Iam tota medicorum ars duos potiſſimum ſcopos habet, primũ ut morbis, & ab his quæ gignunt morbos, corpora liberet, hanc partem Therapeuticam uocant: deinde ut bonam ualetudinem tueantur, ac robur addant: eam in ratione uictus collocant. Neq; enim medici ſemper urunt aut ſecant, non ſemper infundunt ſcãmonium quo corpus exhauriant, propemodum occidentes ut uiuificent, ſed aliquando miniſtrant quæ cor exhilarent, quin & paſcunt benigniter. Ita nobis primum adminiſtratur potio fidei, quæ pœnitentia perturbat animũ, & inaniens nos exonerat peccatis. Mox additur pharmacũ cõſolationis, exhortationis ac doctrinæ perfectioris. Etenim ſi medicus poſteaq; corpus inanijt, ſubito deſtituat ægrotũ, periculum eſt ne uacuũ ac uiribus defectũ, maior aliqua morbi uis iuadat, uelut paralyſis, apoplexis, aut phthiſis. Ita poſtea quã pœnitẽtia nos proſtrauit, exagitato morbo, baptiſmus nos uacuos reddidit ab omnibus peccatis, adhibent ea quę iam bene uacuũ animũ ſalubriter impleant. Exhauſta eſt iracũdia, infundit lenitas & mãſuetudo. Exhauſta eſt inuidia, ſubijcitur candor. Exhauſta eſt rapacitas, ſuccedit liberalitas. Exhauſtus eſt ardor bellãdi, ſuccedit ſtudiũ pacis. Exhauſtus eſt amor uoluptatũ carnis, ſuccedit amor rerũ cœleſtium. Vis audire ſcammoniũ Euangelicum? Pœnitentiã agite. Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Et omnis arbor quæ nõ facit fructũ bonũ, excidit. Itidẽ Paulus: Mortificate mẽbra ueſtra quæ ſunt ſuper terrã: ſcortationẽ, immundiciẽ, libidinẽ, concupiſcentiam malã & auaritiam. Ac mox: Expoliantes uos ueterẽ hominẽ cum actibus ſuis. Exhauſit, quomodo rurſus implet? Induite uos, inquit, ſicut ſancti dei & electi, uiſcera miſericordiæ, benignitatẽ, humilitatẽ, modeſtiã, patientiã, ſupportantes inuicem, & condonantes uobis inter uos, ſi quis aduerſus aliquẽ habet querelã, ſicut & dominus donauit uobis. Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt uinculũ perfectionis, & pax Chriſti exultet in cordibus ueſtris. Huiuſmodi domum mundatam ſcopis, & talibus ornamẽtis undiq; plenam, non rurſus occupabit ſpiritus malus, reuerſus cum alijs ſeptem ipſo peioribus. Habet igitur Euangelica medicina ſuũ uinum, quod emordeat ſaniem uulnerum noſtrorum. Abi poſt me Satana, nõ ſapis ea quæ dei ſunt, ſed quæ ſunt hominũ: Vinum eſt. Nunc uide oleum: Cõfidite quia ego uici mundum. Capillus capitis ueſtri nõ peribit.

Nolite timere puſille grex,quoniam ueſtrum eſt regnum cœlorũ. Paulus habet cibum quo fouet nuper conuerſos ad Chriſtũ, ne relabantur in morbos adhuc imbecilles: habet & ſolidum cibum, qui corroboret eos ſemper proficientes uſq; ad menſuram plenitudinis Chriſti. Robur collegerant, de quibus ſcriptum eſt in actis apoſtolicis:Ibant gaudentes à conſpectu cõcilij,quod digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati. Robur collegerat,qui dixit: Omnia poſſum in eo qui me fortem reddit. Proinde dominus Ieſus in Euangelio hortatur ad eſum panis è cœlo profecti,cuius eſus præſtat immortalitatem. Hortatur ad eſum carnis ſuæ,ad potum ſanguinis ſui,nimirum de doctrina ſua ſentiens, quæ ut panis uegetum ac robuſtum reddit animum, ut uinum efficax inebriat uſq; ad huius uitæ contemptum,ut caro ſolidam habet alimoniam,ut ſanguis uitalem habet uim. Quanq; autẽ omnis diuina ſcriptura uim habet medicam, tamen nullum pharmacum habet efficacius quàm Euangelicũ. Idem in omnibus eſt ſpiritus,ſed in his eſſe uoluit,in quo præcipue uim ſuã exereret,ne nullũ eſſet diſcrimen inter miniſtros & dominum,inter lacunas & fontem.Operæpretium eſt autem conſiderare,quanta ſit uis huius pharmaci.Res publica corpus quoddã eſt. Huius peſtes ac morbi ſunt mali mores. Quibus diuerſis regionibus præcellentes ſapientia uiri,leges ceu remedia quædam oppoſuerunt,uelut apud Atheniẽſes Solon,apud Lacedæmonios Lycurgus, apud Cretenſes Minos,apud Romanos decemuiri. Nullus tamem horum potuit efficere,ut leges quas condidiſſet alię quoq; nationes amplecterentur. Ac ne tentauit quidem hoc illorum quiſquam,ne præter inanem operam, impudentiæ quoq; lucrifaceret opinionem. Solon decẽni exilio leges ſuas obtruſit uni ciuitati. Plato uir tam doctus ac perinde facundus nunq; perſuaſit,ut Athenienſes reciperent ipſius leges.Neq; dubitandum tamen eſt quin omnes ſibi perſuaſerint,leges quas condidiſſent eſſe ueras,& optaſſe, ſi fieri potuiſſet,ut totus terrarum orbis eas amplecteretur.Ac ne Moſi quidem leges ultra nationem unam propagatæ ſunt,quanquam phariſæi magna ambitione proſelytos aliquot uenarentur.Deniq; ne Cæſarũ quidem uiolenta autoritas extorquere potuit, ut ipſorum leges apud omnes gẽtes haberent põdus.Et quod hi conati ſunt proditis legibus, idem conati ſunt philoſophi præceptis ſuis,magno iudicio ſummaq; cura proditis. Quorum nemo tam eloquens fuit aut tam eruditus, ut unicuipiam nationi perſuadere potuerit. Adeo pharmacum quod adferebant uim habebat dilutam & inefficacem.Sola ueritas Euangelica intra paucos annos cunctas totius orbis regiões occupauit,perſuaſit,ac uicit: Græcos ac barbaros,doctos & indoctos,plebeios ac reges ad ſe pertrahens. Tam efficax erat huius ueritatis pharmacum, ut tot hominum milia, relictis patrijs legibus, relicta maiorum religione, relictis uoluptatibus ac uitijs, quibus ab incunabulis aſſueuerant

aſſueuerãt,nouam ac peregrinam doctrinam amplecterentur: & ex diuer ſis linguis,diuerſis inſtitutis,in humilem quandam philoſophiam conſen tirent: præſertim quum nulla ætas magis fuerit inſtructa,uel eruditionis fa cundiæq; præſidijs,uel monarcharum potentia:quũq; mundus omnibus ſuis præſidijs pugnaret aduerſus inermem Euangelij ueritatem, tamen effi cere non potuit,quin ea primũ occupata Græcia,Neronis urbem & aulam inuaderet, moxq; per omnes Romani imperij prouincias ſeſe ſpargeret uſq; ad Gades & Indos,uſq; ad Afros,ac Scythas, & penitus toto diuiſos orbe Britannos. Hæ gẽtes,linguis,legibus,ritibus,moribus, inſtitutis,dijs, religione,forma plurimum inter ſe diſſidebant. Mox ex tanta diſcordia fa cti concordes,eandem cantionem canere cœperunt,Ieſum Chriſtũ unicum orbis dominum ſeruatorẽ laudibus uehentes. Interim direptio bonorum, exilia,carceres,cruciatus,mortes,nihil aliud erant,quàm profectus Euange lij. Quis unquam inuentus eſt,qui pro Solonis legibus,aut Zenonis decre tis mortẽ oppetere ſuſtinuerit? Pro ſimplici Chriſti doctrina quot ſenum ac iuuenum,quot matronarum ac uirginum milia ſuas ceruices præbuere ſecandas? Et tamen quanto ſunt admirabiliora magisq; à ſenſu communi abhorrentia,quæ docet Euãgelium,quàm paradoxa philoſophorũ? Et il lorũ doctrinã nemo principũ oppugnauit,& tamẽ ſua ſponte euanuit,quẽ admodum,& leges & magia,& ritus ſacrificiorum. Quis enim nunc ſacrifi cat dijs ethnicorum aut mactat Iudaicas uictimas? Quis nunc nouit Zo roaſten? Quis Pythagoræ ænigmata pili facit? Quis Apollonij Tyanei uitam non ueluti ſomnium quoddã legit? imò quis legere dignatur? Nam quòd Ariſtoteles hodie celebris eſt in ſcholis,nõ ſuis debet ſed Chriſtianis periſſet & ille,niſi Chriſto fuiſſet admixtus. Aduerſus Euangelicam philo ſophiam adhuc teneram ac naſcentẽ ſtatim coortus eſt mundus omnibus ſuis præſidijs,per Iudæos prætextu religiõis aduerſus omnis religionis fon tem pugnantes,per philoſophos omni doctrinæ genere pollentes,per ſo phiſtas diſputandi pertinacia inuictos,per rhetores eloquentiæ uiribus ad mirabiles,per tyrannos omni genere fæuitiarum armatos,per reges,præſi des,magiſtratus,per magos ac præſtigiarum artifices,per dæmones huius mũdi dominos. Hos omnes tumultus, uelut inundans malorum pelagus, Euangelicę ueritatis uis excepit,ſuſtinuit, perrupit,deuicit. Ad lucẽ eñ Euã gelicã æquũ erat omnia humanæ potentiæ ſimulachra euaneſcere. Emicuit Euangeliũ illud ſimplex & humile, quod omnes moliebant obruere. Libri [redacted] Reges quod pri us impugnabant, adorant: magica uis euanuit, dæmones eiulantes eĳci untur. Philoſophia confeſſa eſt ſuam inſcitiam, & relicta ſtulta ho minum

minum ſapientia, amplexa eſt ſapientem ſtulticiam crucis: Rhetores ſcribunt encomia Ieſu Chriſti, poetæ deos ueteres exibilant, & pro innumeris unum Ieſum Chriſtum decantant. Hæc tanta mundi mutatio paucis annis à Chriſto occiſo, per totum orbem fieri cœpta eſt, ac nullis præſidijs humanis ſemper increuit in maius, donec fermentum admixtum farinæ ſatis tribus, totam afficeret conſperſionem, donec granum ſinapis terræ infoſſum, per Aſiam, per Africam, & Europam late panderet ramos ſuos. Accedit huc, q̄ qui ueritatem Euangelicam oppugnabāt, non ſolum habebant uaria terriculamenta, quibus maſcula quoq̄ pectora poſſent labefactari, ædicta, tribunalia, confiſcationes, proſcriptiones, exilia, carceres, eculeos, uirgas, ſecures, cruces, ignes, beſtias, mortes: uerum etiam illecebras uarias, quibus animus quamuis continens poſſet corrumpi. Dicebat Cæſar: abnega Chriſtū, & eſto inter proceres meos primus: ni facis, confiſcabuntur omnes tuæ facultates, fæuiam in uxorem ac liberos, ipſe beſtijs obijcieris. Quis hic perſuaſit tot hominum milibus, ut cum gaudio acciperent honores ademptos, facultates direptas, ut conſpicientes eos quibus nihil habebant ſecundum deum charius, rapi ad immania ſupplicia, gratias agerēt: ut ipſi demum cum liceret effugere, cum liceret tantis potiri cōmodis, ultrò ſe præberent excarnificandos? Nulla uis humanæ facundiæ id potuiſſet, ſed diuina uere uis potuit, quæ latebat in grano ſinapis. Nec philoſophorum doctrina caruit lenocinio. Stoici libertatem, ueras diuitias, ſanitates, regnum, aliaq̄ dictu magnifica pollicebantur. Epicurei uoluptatem auribus hominum commendabant. Peripatetici corporis bona cum uirtute copulabant. At Euangelica doctrina, ut nullis terroribus humanis quenq̄ pertrahebat: ita quàm nihil habebat in ſpeciem plauſibile, imò quàm multa prorſus incredibilia. Annunciat quendam Ieſum ſuffixum cruci, qui morte ſua liberaſſet genus humanum: hunc eſſe deum & hominem, natum ex uirgine, qui reuixiſſet à morte, ſederetq̄ ad dexterā dei patris, qui docuiſſet eſſe beatos qui hic ob nominis ipſius profeſſionem lugerent, ſitirent, eſurirent, affligerentur, male audirent & occiderentur, olim reuicturos omnes: tum ipſo iudice pios ſortituros immortalitatem, impios perennes gehennæ cruciatus. Quis philoſophus auſus fuiſſet hæc tam paradoxa, tam non plauſibilia proponere? Et tamen hæc ita perſuaſit humilis Euangelij ſermo, ut inſanus habeatur qui non credat, ut tot hominum milia uitam citius deſerant, quàm ueritatis Euangelicæ profeſſionē. Et per quos tandem hæc tanta mutatio nata eſt? per paucos diſcipulos, ignotos, humiles, tenues, idiotas. Quid attinet de reliquis dicere, quum Petrus horum princeps piſcator fuerit idiota, Paulus ſutor coriarius, nullus omnium diues, aut potens, aut nobilis? Aut nihil habebant huius mundi, aut ſi quid habuerant, relinque

bant

bant.Et quomodo tales rem tantam præſtare potuerunt? nimirum adfere bant pharmacum in uili pyxide,ſed diuina ui potens & efficax.Simplex & inconditus eſt Euangelij ſermo,quem ſi quis expendat ad Thucydidis,aut Titi Liuij hiſtoriam,multa deſiderabit, multis offendetur. Quam multa prætermittũt Euangeliſtæ,quàm multa tribus uerbis attingunt, quàm multis locis nõ cõuenit ordo? quàm multis locis inter ſe uident pugnare? Hæc poterãt lectoris animũ alienare,ac fidem abrogare lectioni.Cõtrà qui ſcribſerũt humanas hiſtorias,quàm ſoliciti ſunt unde rem exordiant? quàm curant,ne quid præter decorũ,ne quid parũ probabile,ne quid incõſiſtẽs aut abſurdũ narrent? Tum qua euidẽtia rem ſubijciunt oculis, quibus delicijs deliniũt ac retinent animũ lectoris,ne quid obrepat tædij? Atqui horũ elaborata monumenta magna ex parte interciderũt,& quæ ſuperſunt, nec ab omnibus,& ſine fide leguntur. Quis eſt em̃ uſq; adeo credulus,qui cõfirmet in Tito Liuio nihil eſſe falſæ narrationis? Verum tot hominũ milia reperta ſunt,quæ mallent decies mortẽ oppetere,quàm admittere,in Euãgelicis literis unicã eſſe falſam ſententiã.Ex his an non palàm agnoſcimus,rem non eſſe poteſtatis aut prudentiæ humanæ,ſed uirtutis diuinæ? Latẽs uis eſt in pharmaco,quod ſemel infuſum corpori,ſe ſparſit per uniuerſas orbis nationes,ueluti per omnia mẽbra.Habemus cauſam quur Euãgelica ueritas intra tã paucos annos per homines humiles,omni ſæuitiæ genere rebellante mũdo,ſeſe ſparſerit per uniuerſum orbẽ. Nũc uero ſubierit alicui demirari, qua ratiõe factũ ſit,ut propiorib.ſeculis,cũ mũdus haberet principes Chriſtianos,epiſcopos,doctos,opulentos, magnaq; autoritate præditos,ſic in anguſtũ contracta ſit ditio Chriſti. Nam huius rei cõperta cauſa,fortaſſe citius inueniret remediũ.Sed ego iam dudum oblitus mei, præfationis excedo limites.Redeo nunc ad noſtrũ medicum Lucam,quẽ ut tibi non dubito fore cõmendatiſſimum,ita uelim per te omnibus reddi cõmendatiorem. Ait ſapiens Eccleſiaſticus:Honora medicum propter neceſſitatem. Quãto magis huic medico ſuus habendus eſt honos,qui tam efficax pharmacum exhibuit,quod nulli non eſt neceſſarium,niſi ſi quis eſt qui uacat omni crimine,nec opus habet,ut ſeipſo melior euadat? Erit autem & efficax, ſi pertæſi morbos noſtros,pharmacũ hoc frequenter arrodemus,ſi aſſidue commandemus,ſi traijciemus in ſtomachũ, in intima pectoris,ſi non reuomemus quod ſumptũ eſt, ſed in animi ſtomacho cõtinebimus donec explicet uim ſuã,noſq; totos in ſe transformet.Expertus ſum hoc in meipſo,parum eſſe fructus ex Euangelio, ſi quis oſcitanter ac perfunctorie legat. Sed ſi iugi & accurata meditatione in eo uerſetur, uim quandam ſentiet, qualem in nullis alijs libris.Iam ut hominũ ſuſpicionibus occurramus,quod ſingulas Euangeliorum Paraphraſes ſingulis principibus dicauimus, caſus eſt, non ambitio. Siquidẽ idem nobis hic euenit,quod in epiſtolis apoſtolicis.

Quum

Quum ſcriberemus in Matthæum, nihil minus expectabamus, quàm ut flagitaretur Ioannes, ac mox Lucas. Nunc ne qua lacuna uacua uideatur inter Euangeliſtas, addemus & Marcum. Quanquam qui diuerſa Euangelia diuerſis dicat, nihilo uideatur facere abſurdius, quàm diuus fecit Hieronymus, qui prophetas etiam minores diuerſis attribuit. Admonuimus aliàs, ac rurſus admonemus lectorem, ne plus tribuat noſtræ paraphraſi, quàm tribueret aliorum commentarijs. Non enim in hoc ſcribimus Paraphraſes, ut Euangelium excutiamus è manibus hominum, ſed ut commodius & maiori cum fructu legatur: quemadmodum condiuntur cibi, quo libentius ac iucundius ſumantur. Quin & illud mihi monendus eſt Lector craſſior, me nuſquam in Paraphraſi loqui, ne, quod ſub Euangeliſtæ perſona modeſte uereq; dicitur, ſub mea uideatur arroganter dici. Impartiat tibi Dominus Ieſus ſpiritum ſuum rex inclyte, ut ſub principe uere Chriſtiano indies magis ac magis regnet floreatq; ueritas Euãgelica. Baſileæ decimo Calen. Septemb.

Anno M. D. XXIII.

IN EVANGELIVM

LVCAE PARAPHRASIS PER DES. ERASMVM Roterodamum.

IN HVMANIS HISTORIIS, QVONIAM EX cognitione rerum non mediocris capitur uel uoluptas uel utilitas, in primis requiri ſolet narratio nis fides. Sed hanc multo magis eſſe oportet in Euangelica narratione, quæ non ſolum adfert oblectationem animi uacui, aut utilitatem ad uitam hanc temporariam, uerũ etiam neceſſaria eſt ad ueram pietatem, ſine qua nemo conſequitur æternam ſalutem, uitæq; immortalis nũquam interiturã felicitatem. Nec enim magnum periculum ſit, ſi quis ignoret, quis fuerit Hannibal aut Alexãder: quid rerum geſſerit Epaminundas aut Scipio: quid ſcripſerit Solon, Lycurgus, aut Draco: quid docuerit Socrates, Plato, uel Ariſtoteles: quanquam harum quoq; rerum cognitio, iuxta modum humanæ conditionis ſuum habet fructum. Cæterum quiſquis ignorarit patrẽ, filium, & ſpiritum ſanctum: quiſquis non didicerit, quid pro ſalute generis humani geſſerit in terris dei filius Ieſus Chriſtus, quid docuerit, quid promiſerit conſtanter adhærentibus Euangelicæ doctrinæ, quid cõminatus ſit hanc negligentibus, aut etiam aſpernantibus, is uitare non poterit, quin excluſus à ſodalitate piorum, excluſus à gaudijs uitæ cœleſtis, cũ impijs, gehennæ ſupplicijs nunquam finiendis addicatur. Ac primum quidem Euangelium per apoſtolos ad hoc ab ipſo domino delectos, reliquosq; diſcipulos ſpiritu ſancto afflatos, uiua tantum uoce, ſed optima fide, propagari cœptum eſt per omnes mundi regiones, atq; indies latius latiusq; diffunditur. Quoniam autẽ facilius uitiatur narrationis ſynceritas, quæ uoce ceu per manus tradita permanat ad plurimos, quàm quæ ſcriptis proditur: idcirco Matthæus apoſtolus unus è numero duodecim, quos in hoc munus peculiariter deſignarat ac delegerat dominus Ieſus, quum adhuc ageret in terris: & Marcus Petri apoſtoli diſcipulus, afflatu diuini ſpiritus commoniti ſunt, ut ſummam Euangelicæ narrationis in literas mitterent, non hoc agentes, ut alijs præriperẽt ijſdem de rebus ſcribẽdi facultatem, ſed ne per pſeudapoſtolos quiſquam circunuentus Iudaiſmũ aut ineptas fabulas pro Euangelio ſequeretur. Porrò quemadmodum non omnes pari ſynceritate prædicabant Euãgelium, ita nec pari fide qui ſcribunt, tractant hiſtoriam Euangelicam. Complures enim ita conati ſunt contexere ſeriem Euangelicæ narrationis, quemadmodum alij ſcriptores rerum ab hominibus geſtarum ſolent, ſæpe falſa ueris

Quoniam qui dem multi conati ſunt

admiſcentes,quæcꝫ ex incertis uulgi rumoribus hauſerant, pro compertis narrantes:nonnunquam & ex ſeſe comminiſcentes, quod memorent,ſiue mentiendi libidine,ſiue alio quopiam affectu corrupti. Atcꝫ ut ſunt res humanæ natura procliues ad corruptelam, fortaſſis & in poſterum exorientur,qui mentiendo de geſtis doctrinacꝫ Chriſti,ac diſcipulorum eius,efficiant ut nec ueris habeatur fides. Proinde ſpiritus Ieſu uellicauit & meum animum,ut poſt Matthæum & Marcum, qui ſumma quidem fide, quod tum ſatis eſſe iudicabant,prodiderunt:ſed certo conſilio quædam alijs ſcribenda reliquerunt,interim uiuæ uocis officio ſupplentes, quod ſcripto derat:poſtcꝫ alios,qui idem non ſimili fide conati ſunt,quorum aliqui multa permiſcuerunt,magnopere pugnantia cum Euangelica doctrina: nonnulli magis hoc ſpectarũt,ut indignis Euangelica grauitate fabulis explerent hiantes hiſtoriæ rimas, quàm ut ea narrarent,quæ ſpiritus ſanctus iudicauit ad æternam conducere felicitatem: contexta ſerie quadam narrationis Euangelicæ,ſimul & ea ſupplerem, quæ ſunt ab alijs prætermiſſa, & excluderem autoritatem cæterorũ,qui uel ſua commenta,uel populari rumore,non optimo rerum autore cognita, pro certis & compertis prodiderunt, aut prodituri ſunt, Necꝫ enim nos ſic teximus hiſtoriæ ſeriem,ut nihil omnino prætermittamus eorum quæ geſta ſunt,ſed ea duntaxat referimus,quæ cognouimus ad Euangelicam pietatem,& æternæ uitæ fructum pertinere.Nam infinitum ſit omnia perſcribere,quæ Ieſus uel fecit uel docuit.Sunt autem quæ citra ſalutis diſpendium ignorari nõ poſſint:ſunt rurſum quorum cognitio plurimum adfert utilitatis ad ſtudium pietatis:ſunt deniq; quæ citra periculum ſalutis, citra graue diſpendium pietatis neſciri poſſunt: quemadmodum in rebus diuinis quæ ſcimus, minima portio eſt ad ea quæ neſcimus. Ergo nec omnia perſequemur,nec incerta commemorabimus, ſed ea duntaxat,quorum certiſſima fides nobis eſt facta ab indubitatis apoſtolis ac diſcipulis,qui non ſolũ ipſi pleraq; ſuis oculis uiderant, ſuis auribus hauſerant,manibus contrectarant,quæ nobis narrabant,uerũ etiam aliqua pars fuerant eorum quæ geſta narrabãt:utpote qui multa fecerint domini iuſſu,& illius cauſa permulta paſſi ſint,nimirum omnibus in rebus indiuidui comites Ieſu Chriſti. Nec ideo mihi debet eſſe leuior fides,quod ea ſcribam,nõ quæ uiderim ipſe,ſed quæ ab alijs didicerim. Rei tam inuſitatæ, tam nouæ atq; incredibili conueniebat, primum fidem ab omnibus corporis ſenſibus conciliari,deinde prodigijs ac miraculis euidentibus confirmari. Atqui hæc argumenta non poſſunt eſſe perpetua. Neq; enim Chriſtus diu ſe cõſpiciendum præbuit,& miracula pro tempore dantur hominum incredulitati,quondam & ipſa deſitura. Satis eſt ab his initijs eſſe profecta fidei rudimenta. Vidit, audiuit, contrectauit Thomas,& credidit: ſed dominus eos beatos pronunciat, qui quum res geſtas non uiderint

In nobis completæ ſunt

derint,tamen Euangelico ſermoni non minus fidant,quàm ſi rebus geren/dis interfuiſſent. Alioqui ſi ſolis oculis habetur fides,ipſi quoq;, qui cũ do/mino corporalem egere conſuetudinem,multa narrant, quibus non inter/fuerunt,ſed ab alijs bonæ fidei didicerunt, ueluti de natiuitate & genealo/gia Chriſti,de Magis,de fuga in Aegyptum,de tentatione Satanæ. Nos tametſi rerum initia non uidimus,tamen rerum exitus uidimus. Vidimus in Apoſtolis, quicquid dominus in Euangelio promiſerat. Vidimus illos afflatos cœleſti ſpiritu per impoſitionem manuum impartire ſpiritum ſan/ctum & alijs baptizatis:quin etiam in nobis ipſis ſancti ſpiritus uim exper/ti ſumus. Vidimus ad nomen Ieſu fugari dæmones,pelli morbos:uidimus innoxia uenena. Vidimus Euangelij maieſtatem per homines tenues,hu/miles,& idiotas,paucis annis per uniuerſum orbem inclareſcere,fruſtra re/pugnantibus mundi principibus. Nimirum & hoc prædixerat dominus: Quum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Tales auto/res,tales rerum exitus,non ſinunt nos dubitare,neque de ijs,quæ noſtram ætatem præceſſerũt,neq; de ijs,quæ in poſtera ſecula promiſſa ſunt. Quic/quid prophetarum oraculis fuerat olim prædictum, Ieſus adueniens præ/ſtitit:quicquid hinc abiturus prædixit euenturum apoſtolis,euenit:nec du bitandum quin cætera ſimili fide præſtaturus ſit, quæ præſtanda diſtulit in alterum ipſius aduentum:de reſurrectione corporũ,de præmijs piorum & impiorum. A certiſſimis igitur autoribus totam Euangelicę rei ſeriẽ ſtu/dioſe perueſtigauimus, atque ex his delegimus, quę maxime uidebantur ad fidem & pietatem euangelicam conducere,nõ ſparſim & carptim attin gentes,ut quęq; inciderint,ſed temporis ordinem ac rerum ſeriem ſequuti, diligenter hiſtoriam digeſſimus: altius etiam rem repetentes, uidelicet ab eius conceptione, qui ſeruatoris aduentum, ut natiuitate,ita prędicatione, morteq; pręcucurrit. Tum de noua cõceptione uirginis, de natiuitate pue/ri,de circunciſione,de purificatione,de prophetijs in puerum ęditis, de qui buſdã diuinę indolis indicijs, quę iam tum in puero ueluti ſcintillulę quę/dam emicuerunt,de quibus cęteri, qui cum fide ſcripſerunt ante nos, penè nihil attigerant. Poſt hęc de baptiſmo & prędicatione Ioannis: deinde de baptiſmo Ieſu,de tentatione,de doctrina,de prodigijs,de morte,de ſepul/tura,de reſurrectione,de reditu in cœlum. His ordine digeſtis,altero uolu/mine addemus, quomodo miſerit ſpiritum ſanctum: quęq; fuerint eccle/ſię naſcentis,ac ſemper in maius gliſcentis rudimenta: quid geſſerint, quid docuerint apoſtoli pręcipui,Petrus,Iacobus, Paulus,& Barnabas, quibus miraculis,quibus afflictionibus nomen domini Ieſu glorificarint:nõ quod arbitrer hęc tibi noua futura,optime Theophile,ſed partim ut ordine reco gnoſcas,quę carptim ab alijs didiciſti:partim ut certiore fide percipias ſcri/pto noſtro, quę uiua uoce pridem ab alijs audieras, repudiatis cõplurium

Aſſequuto à principio omnia

fabulis,quæ ſe nunc falſo Euangelij nomine uenditant:neq; tu ſolum(neq; enim hæc uni ſcribimus) uerum etiam omnes uel huius ætatis uel poſteri, qui hoc ſunt aut futuri ſunt,quod tu nomine diceris,hoc eſt,omnes Theophili,qui Satanæ renunciantes, prompta credulitate, pijſq; ſtudijs ambiunt amicitiam dei:quiq; ſpretis huius mundi malis ac bonis, inhiãt ad ea, quæ perennia ſunt ac cœleſtia.

CAPVT I.

CVm iam adeſſet tempus illud diuino conſilio præfinitum,uarijſq; prophetarũ oraculis prædictum, ac tot iam ſeculis à ſanctis ac pijs hominibus exoptatum,ut dei filius humanam naturam aſſumeret,ſua morte redempturus humanũ genus: ſua doctrina ſuisq; factis nos ad ueri cognitionem,ac Euangelicę pietatis ſtudium inſtructurus,denique ſuis promiſſis nos erecturus ad ſpem uitę cœleſtis,quoniam totum hoc quod erat gerendum,nouum erat,nec ullis auditum ſeculis, nihil præteritum eſt argumentorum, diuina ſapientia rationibus arcanis omnia moderante,quæ rei per ſe incredibili fidem apud homines conciliarent. Quis enim unquã audiuit hominem ex homine fuiſſe natum in terris,qui ſemper deus regnaret in cœlis? Prodigiorum plenæ ſunt etiam ethnicorum hiſtoriæ. In ueteris inſtrumenti uoluminibus diſcimus ignem è cœlo miſſum,mare diuiſum in duas partes,aquam ictu uirgę prolicitam è petra,mortuos deniq; reuixiſſe. Quis unquam audiuit uirginem citra uirilem operam peperiſſe? Erat autem noſtræ ſalutis caput,illud eſſe perſuaſum omnibus,Ieſum eſſe Meſſiam,cuius aduentum omnia prophetarum uaticinia promiſerant, quem tota Moſi lex adumbrarat,à quo uno ſalus eſſet omnibus ſperanda. Proinde diuino conſilio paratus eſt,qui cœleſtem uirginis partum,& ipſe mirabili modo natus,præcurreret:qui nobilitate generis, qui inaudita uitæ ſanctimonia, quiq; rarís dotibus parta apud omnes autoritate,Ieſu nondum noto,primam noticiam ac fidem conciliaret apud incredulos Iudęos:quemadmodum euangelica philoſophia, cuius princeps & autor erat Chriſtus,uetuſtæ legis,cuius typũ gerebat Zacharias & Ioannes,teſtimonio primum orbi commendata eſt. Mox uerſis rerum uicibus,ut Chriſtus,proditis ſuis uirtutibus,obſcurauit Ioannis gloriam:ita fulgor Euangelicæ maieſtatis,ubi ſeſe prodidit mundo, Moſaicæ legis autoritatem uelut antiquauit. Iacob autem patriarcha morti uicinus, quum fatidico afflatus ſpiritu plurima prædiceret, quę multis poſt ſeculis eſſent euentura, iamq; uentum eſſet ad Iudam, è cuius tribu proditurus erat dominus Ieſus iuxta carnem,uaticinium huiuſmodi deprompſit:Non auferetur ſceptrũ de Iuda,& dux de fœmore eius, donec ueniat qui mittendus eſt,& ipſe erit expectatio gentiũ. Hęc prophetia ſatis euidenter ſignificabat tum uenturum Meſſiam quũ Iudaica natio,quæ ſemper à ſuæ gentis

Fuit in diebus

Herodis regis

tis ducibus,iudicibus,regibus ac ſacerdotibus fuerat gubernata,pareret a/lienigenæ principi:ſimul & illud indicans,Euangelicam gratiam, à Iudæis ſpretam,ad gentes demigraturam.Sed primus omnium Herodes Antipa tri filius, quum non eſſet Iudaici generis , & alioqui uir impius,non ſolum in gentis honorem cooptatus eſt, uerum etiam fauore Cæſaris regnum in Iudæos obtinuit.Proinde uel hoc indicio conĩcere poterant ſcribæ & pha riſæi,qui legis exactam ſcientiam profitebantur,iã adeſſe tempus quo na/ſceretur ille,qui regnis terrenis abolitis,inueheret regnũ cœleſte,quiq; pro tyrannis faceret paſtores,pro dominis patres , Porrò quũ Iudaici ſacerdo/tij ſumma quędam & admirabilis eſſet apud omnes dignitas , prædixerat ſpiritus ſanctus per prophetas,& hoc abrogandũ poſteaquam ueniſſet il/le,qui nõ oleo corporali unctus ab hominibus,ſed oleo cœleſti iuxta ſpiri tum unctus à deo, unico quidẽ, uerũ efficaciſſimo ſacrificio tolleret omnia peccata mundi,ac per fidem Euangelicã,diuiniq; ſpiritus largitatẽ ſanctifi/caret uniuerſa . Prædixerat enim Daniel poſt hebdomadas annorũ à deo præfixas,futurum ut ungeretur ſanctus ſanctorum,ac deinde ceſſarẽt ho/ſtiæ ac ſacrificia ueteris legis. Quum uenerint æterna,ceſſabũt temporaria: quum uenerint ſpiritualia,ceſſabunt carnalia:quum uenerit ueritas, cedent ſimulacra:quum uenerit lux,euaneſcent umbræ.quum cœperit loqui Chri ſtus, obmuteſcet uox craſſæ legis , donec & ipſa palàm profiteatur eũ,quẽ antehac typis quibuſdam ueluti nutibus innuit magis quàm eloquuta eſt. Hoc igitur tempore,quũ Herodes,primum alienigena,deinde uir impius, ac multis homicidijs & parricidijs funeſtus , rerum ſumma potiretur apud Iudæos,non ex autoritate dei,ſed ex fauore Cæſaris Auguſti:cũq; Iudaici tẽpli religio,quæ figuris ac cæremonijs corporalibus cõſtabat,maxime flo reret apud homines,quũ apud deũ ſub falſo religionis prætextu,inter ſcri/bas,phariſęos,ſeniores & pontifices,extrema regnaret impietas,domini Ie ſu aduentus his initijs primũ cœpit innoteſcere mundo. Erat ſub impio re/ge ſacerdos pius,uidelicet reliquiæ uetuſti ordinis,nondum tot uitijs corru pti,huic nomẽ erat Zacharias, quem id temporis ſortes ac uices in orbem recurrentes,ad ſacrorum adminiſtrationem uocabant.Sic enim Dauid uni uerſum ſacerdotum genus in duas principales familias digeſſerat, Eleazar & Ithamar . His ſubiectas familias reliquas diſtinxit in ſortes uigintiqua/tuor,ut ordine ſingulæ per ſuas uices ſacris operarẽtur dies octonos,abſti/nentes interim ab omnibus , quæ iuxta Moſaicos ritus uidebantur homi/nem impurum reddere , temperantes & à congreſſu coniugum , nec attin/gentes priuatas ædes,ſed aſſidue uerſantes in templo , quo caſtius ac puri/us tractarent rem diuinam: cæteris interea fas erat, uxoribus, liberis, cæte/risq; rebus profanis,ſed neceſſarijs uacare.Porrò dum hic ordo ſortibus di geritur , inter uiginti quatuor familias octauus locus obtigit Abiæ , unde

Sacerdos quidam.

Dan.9

Zacharias ducebat originem,& in cuius uices ſucceſſerat.Hæc tametſi caſu geri uidebantur, tamen nihil non diſpenſatum eſt diuino conſilio, ne numero quidem ordinis ocioſo.Siquidem ut hebdomas multis de cauſis uetuſtæ legis typum habet,ita ogdoas Euangelicæ gratiæ congruit,quum nõ iam per opera legis,ſed per fidem gratis donatur æterna felicitas. Erat autem & uxor Zachariæ Elizabet, non tam generis nobilitate commendabilis (ducebat enim genus è primo gentis Iſraeliticæ ſacerdote Aaron) quàm morum integritate uenerabilis,ne nõ eſſet tali marito digna coniunx. Erat enim uere ſanctum coniugium, non tam coniunctione corporum, quàm animorum ſimilitudine,ac pietatis ſocietate confœderatũ,propterea quod eſſent ambo uere iuſti: non iuſticia phariſæorum, qui ſe falſa quadam ſpecie ſanctimoniæ uenditabant oculis hominum ad quæſtum & gloriam,obſcurantes facies ſuas,præcinente tuba dãtes eleemoſynas ſuas:prolixis precibus in angulis platearum uenantes opinionem pietatis,cum animus maderet omni ſpurcitie ſcelerum:ſed ſynceris animis ſic ſeruabant omnia,quæ dominus per legem præceperat,ut nec hominibus darent ullam anſam reprehenſionis, & quod eſt difficillimum, oculis etiam dei ſemet totius uitæ puritate commendarent: procurante nimirum & hoc diuino conſilio, ut is qui Chriſto uenienti perhibiturus eſſet teſtimoniũ, eſſet ipſe numeris omnibus populo Iudæorum commendatus, primum generis paterni ſimul ac materni ſacerdotali nobilitate, parentis utriuſq; inculpata uita, tum ſuis ipſius raris & admirandis uirtutibus, poſtremo glõrioſa morte pro ueritate obita. Talis nimirum pręco decebat eum, qui uenerat uniuerſum mundum odore bonæ opinionis ad ſe pellecturus. Quin & illud diuina prouidentia procuratum eſt, ut natiuitatis nouitas excitaret hominum animos in admirationem Ioannis:nihilq; plebeium expectarent ab eo, qui non iuxta uulgarem naturæ curſum,ſed cœleſti beneficio natus eſſet.Quanquam enim probatiſſima eſſet apud omnes Zachariæ & Elizabet ſanctimonia, tamen in hoc parum felix uidebatur illorum pietas,quod ambo conſenuiſſent orbi.Nam apud Iudæos ut magnifica quædam res habebatur matrimonij fœcunditas,ita ſterilitas cum primis erat in probro,& inter pręcipua uitæ mala numerabatur. Vulgus enim interpretabatur à deo reiectos eſſe, quibus non obtigiſſet populum deo ſacrum aliqua prole locupletare.Nondum enim didicerant carnales Iudęi, ſpiritualem eſſe populum, quem deus uellet cœleſti generatione ſemper in maius propagari: nondum audierant eſſe beatos, qui ſe caſtraſſent propter regnum dei. Ea res grauiter diſcruciabat animos amborum,ſed præcipue Elizabet,quę iam probroſo cognomine uulgo ſterilis uocabatur: & ut deploratę ſterilitatis mulier, inter infelices matronas numerabatur,quę plurimis annis in mariti cõſortio peractis, nullum matrimonij fructum ędidiſſet. Etenim ſterilitatis probrum

Et uxor illi.

Iuſti ante deũ

Et nõ erat illis filius

Eo quod eſſet Elizabet ſter.

potiſſi

potiſſimum in fœminas cadere ſolet. Auxerat prolis deſperationem utri/ uſque ſenectus, ſed quod naturæ uirtus non dabat corporum congreſſui, hoc pĩs animorum uotis indulſit diuina benignitas. Itaque quum Zacha/ rias ſacerdotĩj munere fungeretur in ordine uicis ſuæ, quæ erat ut diximus Abiæ, & in templo uerſans in conſpectu dei, purus & caſtus ſacris operare tur: iamq; ex more, ſorte deligendus eſſet, quis introiret ſecretiſſimum tem/ pli ſeceſſum, quod dicitur ſanctum ſanctorũ: ſorte delectus eſt ille, ut in/ greſſus ſancta ſanctorũ, quò nemini fas erat ingredi præter pontificẽ, aut huius loco deſignatum, ex præſcriptis odoribus, ſtacte, onyche, galbano, ac thure pellucido ſacrum ſuffitũ poneret in altari, quod erat in ſecreto tem pli receſſu. Habebatur enim hoc ſacrificĩj genus apud Iudæos omnium ſan ctiſſimum, nec ad huius conſpectum admittebatur profana multitudo, ac ne Leuitarum quidem quiſquam. Sed reliqui manebant foris, ſecluſi uelo, deprecantes interim, ut quod pro totius populi ſalute offerebatur, deus ra/ tum habere dignaretur, donec ſacerdos, peracto intus ſacrificio, prodiret ad populum, reliquaq; perageret, quæ ad ſacrificĩj legitimos ritus pertine/ bant. Porrò ſacerdos non ſolum orabat pro populo, uerum etiam pro ſe iuxta legis præſcriptum, nimirum mortalis & ipſe, & erroribus ac uitĩs hu/ manis obnoxius. Quum igitur Zacharias olim crebro uotis deum fatigaſ/ ſet, ut uxorem ipſius ſterilitatis probro, ſe orbitatis moleſtia liberaret, ta/ men deſperatione prolis iam pridem concepta, tum publicam populi re/ demptionem, multis iam ſeculis expectatam, uotis ardentiſſimis, uelut à deo præſente poſtulabat. Ac ſuffitus quidem inſurgens ab ara per aerem diffundebatur. Cæterum pĩj pontificis uotum ad deum uſque penetrabat, angelis nimirum perferentibus, quorum illæ partes ſunt, piorum preces ad cœleſte numen perferre, & rurſus illius munificentiam ad nos deferre. Angelus igitur è cœlo miſſus aſtabat ad dextrum latus altaris, in quo odo res adolebantur, ueluti læta nunciaturus, quod quæ dextra ſunt, felicitatis habeant omen. Hunc ubi cœleſti luce fulgentem ſubito uidiſſet Zacha/ rias: nec enim hominum more ingreſſus eſt, ſed repente ſeſe conſpicuum exhibuit: ſanè conturbatus eſt animo, ac pauore correptus eſt: non quod quicquam formidabile præ ſe ferret angelus: ſed quod humani corporis infirmitas non ſuſtinet cœleſtium ſpirituum maieſtatem. Vetum ut hu/ manæ imbecillitatis eſt ad ſubitum angeli conſpectum inhorreſcere: ita il/ lorum benignitatis eſt, noſtrum pauorem blando alloquio tollere. Itaq; blando uultu, blandaque uoce compellans Zachariam angelus ait: Non eſt quod expaueſcas Zacharia, ſed eſt quod gaudeas. Nam adfero tibi, totiq́ue populo, pro quo intercedis, lætum nuncium. Annuit deus pĩs uo/ tis tuis. Venturus eſt ille iam olim promiſſus, multisq; iam ſeculis expe/ ctatus Meſſias, liberator ac ſeruator populi ſui. Nec ſolũ hoc impetratum

Apparuit autem illi angelus

eſt,quod petiſti,uerum etiam illud ad cumulum uotorũ adiẽcit diuina bonitas,quod tu petere non audebas,quoniam fieri poſſe deſperabas. Petiſti redemptorem,accipies & redemptoris præconem.Elizabet uxoris tuæ diuino conſilio dilata fœcunditas,ingens gaudiorum fœnus adferet tibi: ac publica totius populi lætitia,cum priuata tuæ domus gratulatione copulabitur.In hoc proficiet deſperata fœcunditas,ut omnes intelligant, non eſſe partum uulgarem,ſed autore deo naſci quod naſcetur.Pariet quidem uxor tibi,ſed non tibi ſoli pariet,pariet uniuerſo populo, pariet deo, cuius prouidentia totum hoc negocium temperatur,Hoc mirabilius pariet,quo ſerius: hoc plauſibilius,quod præter ſpem: hoc felicius, quod filium pariet, non quemlibet,ſed magnum maximi Meſſiæ præconem ac præcurſorem,& uelut anteambulonem ac uiatorem. Ad tam eximium munus gratuito dei fauore delectus eſt,& ideo uocabis nomen eius Ioannes,ut uel hinc admoneatur populus,illum fore deo gratiſſimum, ac diuinis dotibus affatim cumulatum. Itaque mœror,quem hactenus attulit tibi coniugis ſterilitas ubere gaudio multaq; exultatione penſabitur. Nec iſtud gaudium intra tuæ domus parietes continebitur. Gaudebunt tuo gaudio complures amici,qui priùs tuo dolore dolebant.Gaudio geſtient omnes in natiuitate filij tui,qui ſitiunt aduentum Meſſiæ.Hunc ueluti ſolem,filius tuus ceu lucifer quidam præcurret,admirabili luce prænũciaturus illius imminentem exortum, qui totius mundi tenebras diſpellet. Erit ille quidem incomparabiliter maximus,ſed & filius tuus quemadmodum hoc erit inferior, ita cæteros omnes prophetas,qui hactenus fuerunt,dignitate ſuperabit.Futurus eſt enim uere magnus,non ſolum hominum opinione, uerum etiam in oculis domini: cui nemo magnus eſt,niſi dotibus quas ipſe largitur.Nec enim opibus aut ſtrepitu uitæ,aut regno mundano magnus erit,ſed harum potius rerũ contemptu,quæ magnos reddunt quoſdam in oculis hominum:quoq; minus appetet huius mundi commoda, hoc uberius cœleſtibus bonis cumulabitur. Tantum autem aberit à luxu,cæteriſq; corporalibus oblectamentis, ut nec uinum nec ſiceram ſit unquam bibiturus,hoc eſt,quicquid ſobrietatem adimere poteſt homini. Non enim habent locum hæ ſordidæ uoluptates in eo,cuius pectus ſpiritus ſanctus occuparit, qui filij tui mentẽ intra ipſos etiamnum uteri materni ſinus latitantis replebit, ut geſtu prophetam agat priuſq; effari liceat. Mox ubi cum ætate creuerint diuini ſpiritus munera, mira perficiet,uel exemplo uitæ ſanctiſſimæ, uel admirabili prædicatione. Siquidem iuxta Malachiæ uaticiniũ, multos ex filijs Iſrael alienatos à deo dum freti carnali lege,negligunt ea,quæ legis figurę deſignant,cõuertet ad dominum deum ipſorum, magna libertate prædicans inſtare regnum cœlorum,ad uitæ prioris pœnitentiam adhortans,baptiſmo præludens abolitioni peccatorum,quę per Meſſiam erit futura. Denique commonſtrans

Et multi in natiuitate eius gaudebunt

Vinum & ſiceram

omnibus

omnibus eum,quem deus in hoc miſſurus eſt,ut per unũ ſalus æterna con/
tingat uniuerſis.Is Meſſias primum adueniet humilis,ut omnibus ſibi fidẽ
tibus,gratis conferat æternam ſalutem.Deinde rurſus adueniet cum maie/ *Parare do/*
ſtate,pro ſuis cuiq; factis præmium redditurus:piis uitam æternam, incre/ *mino plebẽ*
dulis & impijs mortem æternam. Quemadmodũ autem iuxta Malachiæ
uaticinium,Helias præcurſor erit aduentus ſecundi, ſua prædicatione præ/
paraturus animos hominũ, in diem illum domini magnum ac terribilem:
ita tuus filius prę̃curſor erit prioris aduentus,quo deus per Meſſiam filium
ſuum deſcẽdet in terras,per eius prædicationem uniuerſos homines ad ſui
cognitionem & amorem inuitaturus.& ob id à nonnullis Helias eſſe crede
tur.Nec immerito dicetur Helias,qui ſpiritu ac uirtute Heliæ præueniet ad
uentum domini:ut,quemadmodum ſcripſit Malachias, cõuertat corda pa *Corda pa/*
trum ad filios,quo Iudæi,qui tantopere degenerarũt à religione maiorum *trũ in filios*
ſuorum,reſipiſcant,ſeſeq; referant ad meliorem frugem:& credentes Meſ/
ſiæ ſermonibus,per quem deus illis loquetur, uere promereantur dici filij
Abrahæ,dum Abrahæ credulitatem imitantur: ſimulq; eos, qui cortici le/
gis inhærentes,non intelligunt mentem ac uim legis, conuertat ad pruden
tiam iuſtorum,qui didicerunt altius quiddam & ſanctius occultari legis te/
ctorio,quod breui Meſſiæ,qui legem abſoluet,prę̃dicatione proferet. Sed *Prudentiam*
huius cœleſti prædicationi filius tuus prę̃uius, præparabit animos homi/ *iuſtorum*
num,ut aduenienti tradat populum,non omnino rudem, ſed iam agnitio/
ne peccatorũ ſuorũ,expectatione regni cœleſtis, ac deſiderio uenturi Meſ/
ſiæ,præparatum atq; inſtructum. Sic enim uiſum eſt deo,iactis primum
initijs ac rudimentis,per gradus paulatim ad ſumma prouehere mortales,
ad extremam ignorantiam & impietatem prolapſos.Hæc angelo loquen/
te iam metum poſuerat Zacharias, ſed quoniam magnifica promittebat,
ac iuxta naturæ curſum incredibilia, Iudę̃orũ more, atq; etiam ſynagogæ
typum gerens,poſtulat ſigno quopiam pondus aſtrui promiſſis, ut mira/
culum miraculo fidem impetraret. Reſpondit igitur hunc in modum ange
lo: Quonam argumento præſenti cognoſcere queam, certum eſſe quod
polliceris in poſterum? Nam alioqui reclamat naturæ ſenſus. Siquidem
ipſe iam conſenui,& uxor prouectioris ætatis eſt,quàm ut ex ea partus ſpe
rari debeat.Quomodo continget uetulis & effœtis, quod iuuenibus & cor
pore uigentibus non contigit? Tum angelus: Si hæc tibi promitteret ho/
mo miſſus ab homine,nõ iniuria de promiſſo dubitares. Fateor enim eſſe
ſupra uires humanas,fateor eſſe præter cõmunem naturæ ordinem, quod
promitto. Sed nec angelus poteſt adferre uanum nuncium: neque quic/
quam eſt tam incredibile apud homines,quod deus non facile præſtet ijs,
qui credant ipſius promiſſis. Ego enim ſum angelus ille Gabriel,olim miſ/ *Ego ſum*
ſus ad Danielem prophetam, qui inter ſeptem præcipuos cœli miniſtros *Gabriel*

ſemper

ſemper aſſiſto in conſpectu dei,paratus ad omne obſequiū diuinæ uoluntatis, Nūc in hoc peculiariter à deo deſignatus,ut in hoc negocio, quo non aliud unquā actum eſt maius aut mirabilius, inter deum & homines inter nuncium agam.Huius igitur,ne quid diffidas,promiſſi deus autor eſt, ego nuncius ab eo miſſus,ut hæc tibi referam,lætumq; nuncium adferam. Da-
Euangeliza re bitur autem,quando id poſtulas, quod ſimul erit & in poſterum pręſtādi promiſſi argumentum,& præſentis diffidentiæ pœna. Ecce ſubito ab hoc tempore fies mutus,nec poteris quicquam effari,donec filius natus, meam fidem liberabit,de qua dubitari non oportuit.Inſtat enim tempus,ut ſileat incredula ſynagoga,neque linguam habeant,niſi qui prompta credulitate paruerint Euangelicæ prædicationi.Dum hæc aguntur in intimo templi tabernaculo inter Zachariam & angelum,populus uniuerſus expectabat ut prodiret ex more ſacerdos,reliqua peracturus apud multitudinem.Admirabantur autem,quod ſolito diutius cōmoraretur in tabernaculo.Tandem Zacharias prodit ad populum,uultu quidem inſolitam læticiam præ ſe ferente,ſed elinguis.Quibus ex rebus populus intellexit illi uiſum aliquod intus apparuiſſe.Solet enim numinum ac cœleſtium ſpirituū congreſſus habitum humani corporis immutare, quemadmodum & olim accidit Moſi. Porrò quod lingua proloqui non poterat,nutibus indicabat, nimirum feliciter eſſe litatum,gratias agerēt deo,qui uota ſuorum exaudiſſet. Permanſit autem Zacharias in templo fungēs officio ſuo in adminiſtrandis ſacris, uſq; ad expletum dierum numerum. Habebat interea populus Iudaicus mutum ſacerdotem,mox ceſſaturæ legis indicium,eiq; ceſſurę,qui prolata ueritate,rerum umbras ſubmoueret.Cæterum expleto legittimo tempore functi onis,Zacharias recepit ſe in domum ſuā,ibi fretus angeli promiſſis, complexus eſt ſterilem ac uetulam ſuam Elizabet,non enim hic libidini uacabatur,ſed deſiderabatur proles, quæ dei gloriā ſua uita & prædicatione illuſtraret,quiq; præcurſor eſſet futurus eius, qui diu expectatus, tandem perfectam ſalutem adferret omnibus. Caſti coniugum complexus ſunt, quos diuina promiſſio copulat,non libido.Sanctus eſt coitus,qui nihil niſi prolem ambit.Pius amor prolis,quæ non nobis gignitur,ſed publicæ ſaluti.Porrò poſteaquam iuxta promiſſum angeli concepiſſet Elizabet,abdidit ſeſe à conſpectu populi menſibus quinq;,læta quidem de conceptu,ſed ut eſt uerecunda probitas,ſuppudeſcens, quod his,qui nondum nouerant hæc autore deo geri,iam anus adhuc libidini uacaſſe poſſet uideri. Nec enim ignorabat,quàm ſit pronū ad male ſuſpicādum,ſimul & male loquendum uulgus hominum. Spectabat & illud prudens mulieris animus,non eſſe iactandum dei donum apud populum, donec certum eſſet,ne ſi quid fefelliſſet,ſterilitatis probrum,ob fruſtra ſperatam anui prolem,condupli-caretur.Verū ubi iam ſeſe certis argumentis cognouiſſet grauidam, ſic ſuæ

felicitati

felicitati gratulata est,ut hoc totum quicquid esset,ad dei bonitatem refer/ret.Hactenus,inquit, sterilis & effœtæ probro traducta sum apud populũ Israeliticum,cui turpior est corporis sterilitas,quàm animi improbitas.Sed ut uideo,dominus in hoc fœcunditatem distulit, quo non solum eximeret me à probro sterilitatis,uerum etiam cumulatius adferret gaudium præter spem nata proles.Nam planè dei munus est,qui quo ipsi uisum est tempo re,dignatus est ancillam suam respicere, quod posthac unica seraq́;,sed in/signi prole quam deo genui,prædicabor mater felicior multis, quæ nume/roso partu locupletãt suos maritos.His ita gestis,restabat ut sanctior ac ma ior huius mysterij pars per angelũ procuraretur:uidelicet ut quod nũquam ab orbe condito fuisset auditũ,neq; posteris seculis foret audiendum, filius dei,deus immortalis,ex homine uirgine nasceretur, homo mortalis. Ergo quũ appeteret tempus illud ab æterno præfinitũ, ut deus per filium suum mundũ uniuersum à mortis ac peccati tyrannide liberaret, misit eundẽ an/gelum Gabrielem,ueluti paranymphũ ac diuini cum uirgine cõgressus con ciliatorem.Id factum est mense ab Elizabet cõceptu sexto.Erat ad hoc cœ/leste negocium delecta uirguncula,non opibus,non nominis claritate,non uitæ strepitu,non alijs rebus,quas hic mundus admirari solet, commenda/ta,sed eximijs animi dotibus prædita, quæ commendant hominem oculis dei,puritate,modestia,pietate. Ea habitabat in humili ciuitatula Galileæ Nazareth,gentis apud Iudæos cõtemptæ. Erat autem uirgo desponsa ui/ro,nulla re nobili iuxta mundi æstimationẽ,sed animi uirtutibus deo com/mendabilis: arte faber,cui nomen erat Ioseph,genus ducẽs è stirpe Dauid, è qua genus traxerat & sponsa,ne res nõ congrueret prophetiæ,quæ Mes/siam promiserat ex genere Dauid regis.Porrò nomen uirginis erat Maria. Humiles delegerat deus,ne quid in hoc cœlesti negocio sibi mundus uin/dicaret.Moribus inculpatissimis ac purissimis delegerat,ne quid in hos cri/minis posset impingi.Casto coniugio iunctos delegerat,ut uirginei partus arcanum in suum usq; tempus cælaretur, simulq́; ne testis idoneus deesset rei alioquin incredibili, quod citra uirilem congressum uirgo peperisset. Hæc quum in suo conclaui uacaret rerum cœlestium cõtemplationi,quem admodum uirginitas amat secretum, Gabriel angelus multa luce conspi/cuus ingressus ad eam,nouo genere salutationis illam affatus est. Aue, in/quit,& gaude uirgo gratiosa & fauorabilis. Dominũ habes tibi fauentem ac propitium.Et ob hoc eris unice celebris, ac laudati nominis inter omnes mulieres.At uirgo ad subitũ aspectũ angeli,simulq́; ad nouã & inauditam salutationis formam auditam, quum ipsa nihil magnifice de se sentiret, nonnihil animo turbata est. Nam quod expauit ad inexpectatum formæ iuuenilis ingressum,uere uirginei cuiusdam ac teneri pudoris erat: quod non ilico respondit, sed secum in animo uersabat, quid sibi uellet tam

Quia sic fecit mihi dominus

In mense autem sexto

Desponsatam uiro

noua

noua tamq; magnifica ſalutatio,partim erat prudentiæ,partim modeſtiæ. Quum autem non lateret angelum,quid illa ſecum agitaret,non paſſus eſt eam diutius animo fluctuare, ſed & pauorem blando ademit alloquio,& nouæ ſalutationis cauſam expoſuit. Non eſt, inquit,quod metuas Maria, in tuto eſt tibi,quem unice diligis,uirginitatis theſaurus. Nec te uana ſalutatione demulceo.Et lætiſſimę rei,& maximæ tibi nuncius adſum. Noli expendere merita tua. Diuini fauoris eſt quod offertur, non meriti tui. Hoc ipſo places domino,quod tibi non places.Sit illud tibi ſatis,quod nacta es gratiam ac fauorem apud deum.Accipe rem inauditam,ſed ueram. Concipies fœtum in utero tuo,pariesq; filium,ac uocabis nomẽ eius Ieſum, quoniam ſalutem adferet populo ſuo.Quanquã autem ex humili loco, ex humili puella natus,tamen diuinis uirtutibus erit modis omnibus maximus: adeo,ut poſteaquã innotuerit mundo,uocandus ſit nõ propheta,ſed filius altiſſimi.Cognomen erit maius humano modo: quia quod naſcet, erit humana conditione ſublimius.In hoc nimirũ præſtabit dominus deus, quod promiſit uaticinium tibi non ignotum: è ſtirpe Dauid natus,ſedebit in progenitoris ſui ſolio,Non occupabit ſibi mundi præſidijs regnũ mundi temporarium,ſed pater cœleſtis dabit illi regnũ Dauid cœleſte, ac regnaturus eſt ſuper uiros Iſraelitas in æternum.Nec huius regni uenturus eſt ullus finis, quemadmodum uaticinatus eſt Eſaias propheta. Ex his tam magnificis angeli promiſſis,nihilo factus eſt inſolentior uirginis animus,nec ex rerum ſublimitate concepit diffidentiam,non præſumebat animo, ſe quoq; cum filio regnante regnaturam:nec ignorabat nihil eſſe tam arduũ, quod ſolo nutu non poſſet deus.Tantum de uirginitatis adamato theſauro ſollicita eſt.Proinde non poſtulat ab angelo ſignũ,quemadmodũ fecerat Zacharias,tantum modum rei gerendæ,uerecunde ſimul & prudenter quærit ex angelo cognoſcere,reſpondens hunc in modum:Qua nam,inquit,ratione fiet,ut pariam filium, quandoquidem ita deſponſa ſum uiro,qui quum nunc uiuo, ut mihi tamen cum eo non ſit conſuetudo connubialis? Placet enim utriq; caſtitas,& hanc felicitatem nobis,ſi liceret,cuperemus eſſe perpetuam.Docet igitur modum angelus,& de uirginitate ſcrupulum eximit uirgini.Nihil hic,inquit,o uirgo geretur iuxta communem naturæ curſum. Cœleſtis erit partus,ac cœleſti peragetur opifice. Caſtum ſponſum tuum amore caſto perges proſequi.Continget tibi feliciſſima fœcunditas, abſq; ullo uirginitatis detrimento.Non enim tibi in hoc additus eſt ſponſus,ut is te matrem faciat,aut tu illum patrem, ſed hac ratione diuina prouidentia, tuæ incolumitati, tuæ famæ ac uirginitati debitæ tranquillitati conſultũ eſſe uoluit. Voluit adeſſe certiſſimum teſtem noui partus.Noluit deeſſe,qui caſto conuictu,qui fidis obſequijs tibi,puerocq; qui naſcetur,inſeruiret.Denicq; hoc cõfilio uoluit hoc myſteriũ cælatum eſſe incredulis, cælatũ etiam

impijs

impijs ſpiritibus. Sanctus hic diuinæ naturæ cum humana coitus, non uio labit pudicitiam tuam, ſed conſecrabit. Decreuit pater cœleſtis nouo modo rurſus filium ſuum ex te gignere. Nec erit opus ad diuinum conceptum ullo uiri mortalis ſemine, ſed ſpiritus ſanctus cœlitus illabetur in te, inq; tuo utero, uelut in officina cœleſti, ſacri fœtus opificium peraget, ac pro mariti corporali complexu, obumbrabit tibi altiſſimus, ſic immenſam uirtutem ſuam ad humanæ naturæ modum attemperans, ut congreſſum ſuſtinere poſſit. Vbi libido intercedit in coitu, ibi quod naſcitur, immundũ naſcitur, & peccato obnoxium. Cęterum quod ex te naſcetur, quoniam ex ſanctiſſimo complexu concipietur altiſſimi: quoniam ex opificio ſancti ſpiritus, qui ſanctificat omnia: quoniam è puriſſima uirgine, quam unã in hoc deus delegit immunem ab omni labe uitiorum, mox ſanctum erit ut conceptũ fuerit. Ac propter corpus humanum, de tui corporis ſubſtantia deſumptum, recte dicetur filius uirginis ac filius hominis: cæterũ poſt intellectũ huius natiuitatis myſterium, non dicetur filius Ioſeph, ſed filius dei: non quidem uulgari more quo iuſti purgati à peccatis ac per gratiam dei iuſtificati, per adoptionem dicuntur filij dei, ſed ſingulari ratione uocabitur filius dei, ex quo uere bis natus ſit, ſemel abſq; initio, ab æterno æternus: nunc in tempore ex matre mortali mortalis, homo ex homine. Sicut autem in hoc cõgreſſu diuina natura cum humana conglutinabitur, ita partus utriuſq; parentis naturã referet. Hoc diuini conſilij myſterium ſublimius eſt quàm ut uel ab angelis percipi queat. Tibi ſatis eſt mentem credulã, & ad obſequiũ promptam exhibere. Cætera pro ſuo arbitratu peraget is, qui quicquid uult, poteſt. Iam ut & gaudium tuum ſit cumulatius, & certior fiducia, ſume exemplum recens è proximo. Ecce Elizabet cognata tua, anus illa iam diu deploratæ ſterilitatis, præter omnem ſpem, præter naturę uires, me nuncio concepit filium, tui partus præconem futurum. Iamdudum certus conceptus eſt, tumet uterus, uiuit ac mouetur infans. Nam hic mẽſis illi ſextus eſt, ex quo concepit illa uulgo dicta ſterilis, & anteq; ſeneſceret: nunc etiam prouectioris ætatis, quàm ut ſperari poſſit ſoboles, etiam ſi antea ſterilis non fuiſſet. Hoc ita uiſum eſt deo, ut intelligant omnes nihil eſſe tam incredibile apud homines, quod non præſtet diuina uirtus, ſi uoluerit. Tam facile dabit conceptum uirgini, quàm dedit ſterili, niſi quod tuũ exemplum ſingulare uoluit eſſe, propterea quod partus ſit futurus ſingularis. Peperere diuino munere ſteriles aliquot, ſed nihil aliud quàm homines peperere. Nulla antehac uirgo peperit, nec ulla poſt te paritura eſt, quia non niſi ſemel naſcetur, qui diuinã & humanã naturam unus in ſe complectatur. Hæc ubi dixiſſet Gabriel, uirgo paucis uerbis reſpondit, ſed quæ ſummã animi modeſtiam, cum ſumma fiducia pietateq; cõiunctam teſtarentur. Scio, inquit, promiſſum eſſe per os Eſaiæ, ut uirgo cõciperet, & pareret filium: nec dubito, quin

Quod naſcitur ex te ſanctum

Vocabitur filius dei

poſſit deus omnia quæ uelit,nec fallet in promiſſis ſuis. Quod ſi ita illi uiſum eſt, me puellam omniū infimam ad huius myſteriī miniſteriū delegere,nihil eſt quod hinc mihi uindicem uel meriti,uel gratiæ, totum erit diuinæ bonitatis,totum erit diuinæ uirtutis,me tantū offero ancillam domino, cui ſemel dicata ſum,paratam ad omne obſequiū. Credo quod promittis, & opto ut quàm primū mihi contingat,quēadmodum promittis. Simulcp cum dicto peractus eſt inſenſibiliter cœleſtis ille conceptus, habebat in utero filium dei,repleta eſt ſpiritu ſancto. Ac mox reliquit illam angelus. Ab hoc ſancto uirginis cum angelo colloquio deus auſpicari uoluit reſtituēdi generis humani negociū, quando primū illud peſtiferum uirginis cum ſerpente colloquiū,exitiī ſeminariū inuexerat mundo. Ac paucis poſt diebus Maria ex munere diuino facta modeſtior & officioſior, quoniā ex angeli ſermone didicerat Elizabet cognatam ſuam ſextum iam menſem eſſe grauidam,relictis ædibus ſuis,profecta eſt in mōtana,magnacp celeritate peruenit in ciuitatem Iudæ,ubi habitabat Zacharias,& ingreſſa domum illius ſalutem & gratulationem obtulit cognatæ. Siquidē uera pietas potius gaudet de felicitate aliena, quàm ſtudet iactare ſuam. Amat ſecretum uirginitas,non euocatur ab ædium intimis, niſi prouocet officium:in publico properat,in officio lentior eſt. In toto itinere neminem ſalutauit Maria, donec uētum eſſet ad Elizabet. Necp uero uulgaris fuit illa ſalutatio. Creuit utriſque ex mutua gratulatione felicitas, exuberauit ſpiritus diuini uis. Maria fontem omnium ſpiritalium dotium ſecum ferebat in utero, ſuicp fœtus afflatu iam tota ſpirabat deum. Itacp factum eſt,ut ſimul atcp uirginis ſalutatio tetigiſſet aures Elizabet, infans quem anus geſtabat in utero,ueluti gaudio geſtiens exiliret. Senſit Ioannes nondum natus domini ſui modo conceptī diuinam uirtutem, & intra materni uteri ſinus geſtu prædicat eum, quem olim erat ſua uoce prædicaturus. Nec ſine fructu ſenſit ſanctum infantis ſui tripudium Elizabet,per fœtum diuinitus afflatum afflatur & mater,ac felici contagio corripiuntur omnia. Per Mariæ uocem cœleſtis uirtus penetrat in fœtum Elizabet,per fœtum afflatu correptū, afflatur & mater, ſic ut & ipſa repleta ſpiritu ſancto, non iam continuerit animi ſui gaudia quæ prius tacita latitauerat,conceptum pudore diſſimulans:ſed ingenti uoce,quā ingens affectus ſuppeditabat,exclamauerit ea promens afflatu ſpiritus,quæ nec ex uteri tumore ſuſpicari poterat,nec ex homine didicerat,& perinde quaſi angelum audiſſet cum Maria loquētem, ita uerbis angelicis ſuam gratulationem auſpicatur. O felix,inquit, uirgo, tu primam laudem obtinebis inter omnes laudatas mulieres. Simulcp ſacer fructus uirginei uētris tui unde prodibit flos ille mirabilis, qui gentium omniū uoce prædicabitur per uniuerſum orbē,de quo iam olim uaticinati ſunt prophetæ,ac primam laudē obtinebit inter omnia quæ in cœlis ſunt,& quæ in terris. Agno

Fiat mihi

Benedictus fructus uentris

ſco

ſco,maius eſt homine quod claudis uteri tui thalamo. Si tantum in nobis æſtimetur ætas, non eſt incongruũ puellam uenire ad anum:ſin æſtimetur fœtuum dignitas,meũ erat ad te properare. Ego quidẽ ſat eram felix diui no beneficio,quod prolem geſto magnũ quiddã olim futurã:ſed quonam meo merito tanta felicitas mihi contigit, ut mater futura domini mei ultro ueniat ad me? Siquidem argumento indubitato ſenſi domini mei aduentum. Ecce enim ſimul atq; uox ſalutationis tuæ perſonuit aures meas,ſenſi infantem ſubſultantem in utero meo, uelut occurrere geſtientem domino ſuo,ac debitum honoris officium exhibere. Nimirum reſpondes mater tuo fœtui. Ille dominus dignatur inuiſere famulũ ſuũ, ut ſanctificet, impleatq; ſpiritu ſancto:tu tanto maior dignitate, non grauaris adire minorem, hoc ſubmiſſius te gerens,quo magis præcellis diuinis dotibus, quas recte facis dum nõ aſſcribis tuis meritis,quũ ſint gratuitæ dei beneficentiæ. Hoc certe nomine felix es,quod non diffiſa ſis, quamlibet incredibilibus angeli promiſſis. Concepiſti citra uirilem operam,nec dubium eſt quin eadẽ fide ſint tibi præſtãda cętera,quæ domini nomine pollicitus eſt angelus. Hæc cum afflatu prophetico dicta eſſent ab Elizabet: Maria quoq;, quæ hactenus uirginali pudore texerat animi ſui gaudia, ſpiritu ſacro correpta, quo iam dudum erat plena,non ſibi temperat,quin hymno gratulabundo prorumpat in laudem dei,cuius bonitati tribuendum eſt, quicquid præclari contingit hominibus. Merito,inquit, mihi gratularis Elizabet,ſed hoc totum diuini gratuitiq; muneris eſt,unde nihil eſt quod meis arrogẽ meritis. Et ideo nõ lingua tãtum,ſed & ex intimis præcordijs anima mea ſuæ imbecillitatis ſibi conſcia,dominum extollit laudibus,tanto uehementius admirans diuini beneficij magnitudinem,quanto minus agnoſcit in ſe meritorum. Eſt de quo illi gratias agam,eſt de quo illius benignitatem prædicem, non eſt de quo mihi plaudam. Et tamen gaudio ineffabili geſtit & exultat ſpiritus meus,cœleſti afflatus ſpiritu,non in ſeſe,ſed in deo, qui mihi cunctisq; totius ſalutis eſt autor. Etenim quum eſſem omnium abiectiſſima,tamen ille pro ſua bonitate reſpexit humilem ancillam ſuam, tantoq; dignatus eſt munere,ut poſthac iuxta tuum & angeli ſermonem, me feliciſſimam ſint prædicaturi,non ſolum huius ætatis Iudæi,uerum etiam ſeculis omnibus,omnes totius orbis nationes,quibus cõtigerit ex me ſeruator. Siquidem hoc uere felices dici poſſumus, quod nobis non noſtra induſtria, non noſtris meritis,ſed gratuito fauore numinis collatũ eſt. Tota igitur huius felicitatis laus in illius laudem redundabit,qui gratis contulit. Prædicabor ego beata, ſed illius munificentia. Quid autem de me prædicabunt poſteris ſeculis totius mundi nationes? Nimirũ, quod in me humillima puella rem miram & inauditam perfecerit is,qui immenſa uirtute ſua nihil non poteſt. Et idcirco meum nomen inter felices numerabitur. Cæterum illius nomen erit ubiq;

Magnificat anima mea

Exultauit ſpirit. meus

Et ſanctum nomen eius

ſanctum & adorandum,ad quod ſeſe flectet omne genu,cœleſtium,terreſtrium,& inferorum,per quod unum continget ſalus uniuerſo mundo.Huius enim nominis profeſſio ſalutem & ſanctimoniã conferet uniuerſis. Ad hoc nomen inuocatum pellentur morbi,torpeſcent uenena,fugient dæmones,reuiuiſcent mortui.Gratuitũ & hoc erit,non debitum:miſericordiæ erit non meriti:quam largiſſime profundet,non ſolum genti Iudaicæ,quæ peculiariter illũ expectauit,nõ ſolum uni ætati,ſed late propagabitur,à natione in nationem, uſq; ad extremos orbis fines,à ſeculo in ſeculũ,uſq; ad ultimum huius mũdi diem.Soli quidem Iſraelitæ ſalutem hanc expectarant à prophetis promiſſam,ſed quisquis in quacunq; gente relictis uitijs,timere cœperit deum,is in Iſraelitico conſortio cenſebitur.Ad eos pertinget hęc ſalus,qui ſibi diſplicẽtes per fidem ſeſe ſubmiſerint domino,ſiue Greci ſint ſiue Galli,ſiue Britanni,ſiue Scythę.Cõtra qui ſuis fidentes factis,ſeſe erexerint aduerſus magnitudinem dei,repellẽtur ab huius beneficij cõſortio, etiam ſi ex ipſo Abraham aut Dauid fuerint prognati.Nõ enim hoc diuinum munus confertur aut ex opum cenſu,aut ex generis æſtimatione, aut ex operibus legalibus,alijsúe meritis aut pręſidijs humanis,ſed ex cõmendatione cordis modeſti,ſuiq; pœnitẽtis,atq; ex dei miſericordia per ſyncerã fiduciam pendentis.Deus enim uolens deijcere ſupercilium ſapientię potentiæq; mundanæ per filium ſuum factum humilem,exeruit robur ſui brachij,ac ſtultam fecit huius ſeculi ſapientiam:deiecit ac fregit huius mundi potentiã,declarans ſe etiam quum maxime ſeſe dimittit, tamen eſſe potentiorem totius humanæ potentiæ faſtigio: & quod in illo ſtultũ uidetur, ſapientius eſſe quamlibet admirabili huius mundi ſapientia. Cęterum qui freti ſua ſapientia,qui confiſi ſuis uiribus,ceruices ſuas erexerũt aduerſus deum,hos mirabiliter diſſipauit ſuis ipſorum conſilijs, quemadmodum olim promiſerat per prophetam: Comprehendam ſapientes in ſapientia ſua. Dum enim aſtutia humana pugnant aduerſus conſilium diuinũ, & ſuam prodiderunt ſtulticiã,& diuinam ſapientiã imprudentes illuſtrarũt. Dũq; præſidijs huius mundi conantur opprimere inſtitutum dei, declararunt quàm nihil poſſit hic mundus aduerſus uirtutem diuinam,quam ſua rebellione confirmarunt.Ita uerſis rerum uicibus,qui prius ſublimes ſedebant in thronis,humana ſapientia turgidi,humana potentia & autoritate formidabiles,hos detraxit à rerum faſtigio:& qui iuxta mundũ erant humiles, hos diuina benignitas ſuſtulit in altum. Qui religionis arcem tenere uidebant, deprehenſi ſunt impij: qui uidebãtur eſſe alieni à deo,ſubito facti ſunt filij dei.Qui ſuam agnoſcentes iniuſticiã,eſuriebant iuſtitiam dei,hos deus expleuit ſuis bonis : contrà qui ſibi uidebantur prædiuites, ac bonis operibus abundare,& ideo non eſuriebant gratiã Euangelicam,hos reiecit à ſe famelicos.Circunciſio uerſa eſt in præputium:præputium ſucceſſit in gloriã circunciſio

Et miſericordia eius

Fecit potentiam in bra.

Depoſuit potentes de ſe.

cunciſionis. Iſraelita ſibi fidens, ſecluſus eſt à regno dei, & gentes aſcitæ ſunt in honorem filiorum Abrahæ. Superbus phariſæus faſtiditus eſt, meretrices & humilis publicanus receptus eſt. Stãtes & erectos deiecit, iacentes ac periclitantes porrecta miſericordiæ manu ſubleuauit. Qui uidebant, cæcos reddidit. Qui ſuam cæcitatem deplorabant, aperuit oculos. Qui morbum ſuum agnoſcebant, his ſalutem contulit. Qui ſibi ſani uidebantur, hos ſuo morbo reliquit. Qui ſe gloriabantur eſſe filios Abrahæ, hos declarauit eſſe filios diaboli. Qui nihil habebant cognationis cum Abraham iuxta carnẽ, hos per fidem Euangelicam reddidit ueros Abrahæ filios. Qui ſe iactabãt glorioſo nomine Iſrael, hos repudiauit ab hæreditate promiſſorum Iſraeli. Cæterum quicũq; quacunq; ex gente, ſiue ſeruus, ſiue liber ſeſe offerret ad cultum ſpiritualem dei, hunc ad ſe recepit deus, & in eo præſtitit ſuam diu dilatam miſericordiam, quã prophetarũ oraculis promiſerat Iſraelitico populo, quem ut peculiarius adamatum, in ſacris literis appellat puerum ſuũ. Non erat oblitus ſui promiſſi, ſed ob longam moram perinde quaſi fuiſſet oblitus, obrepſerat deſperatio. Nunc declarauit ſeſe nequaq; immemorem ſui populi. Hæc eſt enim illa uera poſteritas Abrahæ. Hic eſt ille uerus Iſrael, quem deo commendat non ſanguinis propinquitas, ſed fidei ſyncericas, qua ſola cernitur deus. Non hæc fortuito caſuue geruntur, ſed hoc nunc exhibitum eſt, quod olim deus promiſerat patribus noſtris Abraham, & poſteris eius. Dictum eſt enim Abrahæ: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Dictum eſt Dauid: De fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuam. Hæc olim promiſſa, à pijs expectata, à multis deſperata nunc uiſum eſt deo perficere ueris poſteris Abrahæ, quorum genus non deficiet uſq; ad finem mundi. Hæc fatidico ſpiritu Maria proloquuta eſt, perinde quaſi facta eſſent, quæ eſſent futura. Commorata eſt autem apud Elizabet cognatam ſuam fermè tribus menſibus, ſanctis colloquijs & amicis ob ſequijs ſubleuans anum. Sub inſtantem autem cognatæ partum Maria repetijt domum ſuam. Non enim conuenit uirginibus obſtetricandi officium, & mox affluxuram turbam fugiebat. Iamq; aderat legitimum tempus quo fœtum æderet Elizabet, ac natus filius certam fidem fecit promiſſi diuini. Res rumore ſparſa eſt per uicinos & cognatos, quibus ut ante doluerat Elizabet ſterilitas, ita uoluptati fuit, quod ex ingenti miſericordia diuina, ædita prole maſcula, contigiſſet anui deploratæ ſterilitatis nomen matris, cui felix fuerat futurũ genuiſſe puellam, ſed multo felicius erat genuiſſe filium. Et hic apparuit angeli promiſſum, qui dixerat fore, ut in natiuitate pueri multi gauderent. Accurrerũt enim complures, ac gratulabantur puerperæ. Æquum autem erat ũt multi gauderent in illius natiuitate, qui plurimorũ bono natus fuerat. Iam uenerat dies à partu octauus, quo iuxta legis præſcriptum circuncidendus erat puer, & indendum nomen. Venerunt

Suſcepit Iſrael pue. ſuum

Recordatus miſ. ſicut lo.

Et peperit filium

itaque cognati,qui ex propinquitatis officio curarent puerum rite circunci/dendum. Quoniam pater erat elinguis,qui ſolet eſſe autor imponendi no/minis,cognati ſuſpicantes id patrem uelle, quod uulgo ſolet eſſe gratiſſi/mum,appellarunt eum patris nomine Zachariam. Mater contrà, quod à marito muto diſcere non poterat, ſpiritus afflatu docta, contendit non eſ/ſe uocandum Zachariam,ſed Ioannem : nimirum ſignificante ſpiritu ſan/cto eum qui natus erat,præconem futurum nouæ legis, quæ ueterum tra/ditiones abrogaret,& carnalem cultū uerteret in gratiam ſpiritualem. Za/charias enim Hebræis ſonat idem quod memor domini. Ioannes à gratia dictus eſt. Legis iuſticia conſtabat operibus præſcriptis : Euangelij iuſticia gratia conſtat ex fide. Non ceſſerunt autoritati matris cognati,ſed è regio/ne contendebant potius appellandum Zachariam, eo quod nullus eſſet in tota gente Zachariæ,qui dictus ſit Ioannes. Et ſolet in prole per inditū nomen,uel patris,uel aui,uel patrui, uel alicuius cognati memoria renoua/ri. Et adhuc hodie ſunt quibus magis arridet nomen Zachariæ, quàm Io/annis,nimirum hi,qui nondum patiuntur aboleri circunciſionem, neome/nias,lotiones,dies feſtos,ieiunia,delectum ciborū,ſacrificia,re uidelicet cla/mitantes:nomen Ioannis nolumus,ueterem Zachariam uolumus. Quum itaq; non conueniret inter puerperam & cognatos,opus erat autoritate pa tris,quæ cōtentionem finiret. Is nondum habebat linguam, quum iam ſer mone eſſet opus. Nutibus igitur utcunq; ſignificatum eſt illi,quod nomen placeret indi filio. Ille re intellecta popoſcit tabellas pugillares, ut mutis lite ris indicaret,quod uiua uoce proloqui nō poterat. Allatis pugillaribus ſcri/pſit hunc in modum: Ioannes eſt nomen eius,ſignificans hoc nomen illi in ditum ab angelo priuſquam cōciperetur. id admirati ſunt omnes, & quod placeret nomen nouum,& quod inter matrem & patrem mutum de nomi ne conueniret. Iam appetebat tempus ut inciperet loqui lex Moſaica, quæ hactenus figuris ac mutis elementis euangelij gratiam utcunq; deſignarat. Tempus aderat ut os,quod iuxta promiſſum Gabrielis clauſerat incredulitas,aperiret credulitas. Protinus igit' ut ſcripſerat,ſolutū eſt & linguæ uincu lum. Nec aliunde redditi ſermonis facultatē auſpicatus eſt,q̄ à laudibus dei,cuius gratuita munificentia tantus gaudiorum cumulus contigiſſet. Ni/ſi ſiluerit Iudaica lingua,carnalium obſeruationum prædicatrix, & huma/næ iuſticiæ uindicatrix,non poteſt loqui lingua Euāgelica,quæ gratiā præ/dicat,quæ fidem,quæ charitatem,non legis opera,quæ nō homini iuſticiæ laudem uindicat è ſuis factis,ſed dei iuſticiam prædicat ex innocētia gratis collata per fidem. Hæc omnia de anu puerpera,de nouitate nominis,de fi/lio per angeli promiſſum nato,de patre prius ex loquente facto muto,rur/ſus ex elingui facundo in laudem dei : rumore ſparſa ſunt, non iam per co/gnatos tantum ac uicinos,uerū etiam per uniuerſam illam Iudææ regionē,

quæ

quæ montana dicitur,adeo ut non ſolũ admiratio,ſed ſtupor quidã & hor ror,ex tot tam inſolitis miraculis conceptus,occuparet animos omniũ. Si quidem ex his præludijs colligebant,natum puerum olim magna & inau dita patraturũ,cuius conceptus & natiuitas iam tum prodigijs inſigniretur. Videbant patris effœtam ſenectutem,anus deploratam ſterilitatem: conſi derabant linguæ ſubito ademptę ac redditæ miraculum:audierant Gabrie lis interceſſiſſe miniſterium:ſentiebant in utroq; parente ſpiritus cœleſtis af flatum,nihil non eſſe præter morem cõmunem,nihil nõ præ ſe ferre uirtu tem diuinam. Hæc in ſuo quiq; corde contemplantes,dicebant apud ſeſe: Quis nam futurus eſt iſte puer? Nemo prophetarum tam prodigioſe na tus eſt.Siquidem ipſa rerum miracula declarant hæc geri uirtute dei, quæ puero adſit ad res ſummas delecto. Neq; uero hæc temere ratiocinaban tur.Nam uere manus dei uirtutẽ ſuam cœleſtem exerebat in puero, & per puerum in parentes,mirabiliora ſuo tempore proditura. Et ne non omnia redundarent miraculis,& gaudijs affluerent, Zacharias quoq; pater Ioan nis totus afflatus diuino ſpiritu,erupit in hunc hymnum: Prædicanda eſt, inquit,& omni laudis genere uehenda eſt dei bonitas, qui cum ſit deus o mnium,tamen peculiariter dici uoluit deus Iſrael,non quod non eſſet alia rum gentium dominus,ſed quod Iſraeliticum populũ typum eſſe uoluerit cœleſtis illius populi,qui contemptis rebus terrenis aſpirant ad æternam il lam Hieruſalem,ubi rebus inuiſibilibus colitur deus. Ab his,quocunq; ſub cœlo degunt,quacunq; de gente nati ſunt,laudandus eſt deus,qui tandem dignatus eſt nouo more inuiſere populum ſuum iam miſeræ diutinæq; ſer uitutis tædio laborantem,ac deſperationi proximum: aduerſus quem ſata nas,peccatum & mundus inualuerat,ſic ut nec ſpes eſſet in phariſæis, nec in philoſophis,nec in Moſaicę legis ceremonijs. Reſpexit ille propitius, & ab his omnibus malis redemit gratuito populum ſuum.Potens erat tyrannus qui multo ſatellitio ſtipatus regnabat per omne genus hominum,à quo ui ribus humanis non poterat uindicari libertas Iſraelitarum.Solus deus ho ſte potentior,addidit infirmis robur,miſſo duce inuicto, qui cornu diuinæ uirtutis deijceret aduerſariorum opes,quiq; deuicta morte gratis cõferret per fidem ſalutem æternam omnibus. Hoc ſalutis præſidium erexit nobis in gente Dauid cultoris ſui,cui promiſerat hoc beneficiũ, peruenturũ hinc ad omnes,quicunq; iuxta ſpiritũ promererentur eſſe filij Dauid,non dege nerantes à pietate patris. Ille fortiter ac feliciter pugnauit aduerſus alienige nas,& hoſtes Iſraelitici populi.Hoc duce pugnandum eſt aduerſus perni cioſiores hoſtes,qui perimunt animas: hi ſunt ſatanas,cum ſpirituũ impio rum copijs:hi ſunt affectus praui, ſolicitantes ad ea quæ deo ſunt inuiſa:hi ſunt homines magis amantes ea quæ ſunt huius mũdi, q̃ ea quæ ſunt dei, per quos uelut organa,uim ſuã exerit diabolus. Neq; hæc caſu ſic eueniũt:

Et Zachari as pater eius

Benedictus dominus deus Iſrael

Et erexit cornu ſalutis

ſed quod nunc præſtat,iam olim promiſerat deus per omnium propheta-
Sicut locutꝰ eſt per os ſanctorum rum ora,quos ſuo ſpiritu afflauerat,qui ab orbe cõdito uaticinati ſunt.Pro miſerat enim ut aliquando miſſo potenti duce ſeruaremur ab hoſtibus no ſtris,& crueremur è manibus omnium qui nobis peſſime uolebant,conan-tes pertrahere in mortem æternam.Nec erat hoc meriti noſtri,quibus præ-ſtitit hoc tantum beneficium:neq; patrum, quibus promiſerat quod nobis
Ad faciẽdũ miſericord. exhibuit.Sic illius bonitati uiſum,ut rem tantam largiretur immerentibus: ſic illius iuſticiæ uiſum eſt,ut quod promiſerat præſtaret ſuo tempore,ut ab omnibus intelligeretur non modo miſericors ac beneficus,uerum etiam ue-rax ac promiſſi tenax.Non enim promiſit ſolum,uerum etiam fœdus pepi git cum patribus noſtris: iurauit per ſemetipſum patriarchæ noſtro Abra-hę,uidelicet illius admirabili erga ſe fiducia delectatus,quod fretus promiſ ſo diuino non dubitarit immolare filium ſuũ unicum Iſaac,dicens: Per me-metipſum iuraui,quoniam feciſti rem iſtã, nec peperciſti filio tuo unigeni-to mea cauſa,benedicam tibi,& multiplicabo poſteritatem tuam ſicut ſtel-las cœli,& arenam,quæ eſt in littore maris. Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum,& benedicentur per ſemen tuum omnes gentes terræ, propterea quod obediſti uoci meę.Nimirum hæc eſt uera poſteritas Abra hæ,quæ non per ceremonias legis,ſed per obedientiam credulitatis obtem perat deo,per Euangelium orbi loquenti.His præſtatur promiſſa de inimi
Vt ſine timore de ma. in. cis uictoria,quibus à peccati tyrãnide liberatis,liberatis à cunctis erroribus, liberatis à ſatanæ iugo,contigit renuntiare uitæ priſtinæ, ut poſthac ſecuri noſtri ducis præſidio,ſeruiamus uni, cui debemus omnia, qui prius ſeruie-ramus ambitioni,libidini,auaritiæ,ſeruieramus diabolo: ſeruiamus autem
In ſanctitate non ſabbatiſmis,neomenijs, abſtinentia ciborum,immolatione pecudum, quæ ſpeciem religionis habent apud homines,quemadmodum hactenus fecere maiores noſtri,ſed puritate conſcientiæ, ſed ſynceritate uitæ,qui cul-tus eſt gratiſſimus in conſpectu dei, qui non reſpicit carnales uictimas, ſed animi pietatem,amans ſibi de ſuis donis ſacrificari. Nec hic cultus præſcri-ptis diebus exhibendus eſt deo, quemadmodum hactenus factum, ſed
O mnib. die-bus noſtris per omnem uitam noſtram. Non enim eſt unquam ab his ſacrificijs ceſ-ſandum, ſed ſemel gratis data pietas, ſanctis ſtudijs ſemper in maius eſt prouehenda. Nos itaque felices diuino munere, quibus iuxta propheta rum oracula datus eſt redemptor potens,ac ſeruator inuincibilis.Sed eiuſ-dem dei munere tu quoque felix ô puer,qui tanti ducis præcurſor delectus
Et tu puer es. Quemadmodum enim heſperus anteuenit ſolis ortum, mortales ſom-no torpentes ad lucis aduentantis expectationem expergefaciens:ita tu im
Ad dandam ſcientiam minente domini aduentu,qui per unicum filium ſuum decreuit orbem no-ſtrum inuiſere, præcurres, præparaturus animos hominũ ad tantæ ſalutis ſuſceptionẽ: ne ſi aduentus ille mentes hominũ oſcitantes & auerſas offen-derit

derit,oblata ſalus uertatur in cumulum exitij. Efficies enim tuo baptiſmo, tuaq; prædicatione,ut intelligãt ſeſe peccatores,ut ſciant ſibi opus eſſe medico,ut cognoſcant iam adeſſe eum,qui ſolus omnium omnibus per fidem Euangelicam,largiturus ſit ſalutem æternam, uidelicet gratuito condonatis peccatis noſtris,quæ mortem adferunt animi:& gratis collata nobis ſua iuſtitia.Idq; continget omnibus credentibus,nullis omnino meritis hominum,ſed propter exuberantem dei noſtri miſericordiam,qui quos cõdiderat,perire noluit.Ab omnipotente conditi ſumus,à miſericordiſſimo reſtituti.Perieramus,niſi ille pro ſua genuina bonitate miſertus eſſet noſtri,niſi ille ueluti ſol quidam cœlitus nobis exortus, diſpuliſſet tenebras ignorãtiæ noſtræ,profligaſſet peccatorũ caliginem,ac frigida corda ſuæ charitatis accendiſſet igni. Iacebamus in tenebris,nõ poteramus ad illum oculos attollere.Ille ſe demiſit ad nos,ſuiſq; radijs in animos noſtros immiſſis,ſerenus ac ſalutifer illuxit nobis, qui prius in tenebris peccatorum, ac deſperatione ſalutis,uelut in umbra mortis ſedebamus, idololatrijs excæcati,mundanis cupiditatibus obtenebrati,currebamus ab impietate ad impietatem,palpitantes in denſiſſima caligine,pro cœleſtibus amplectẽtes terrena,pro ueris umbras,pro ſpiritualibus carnalia,pro ſalutiferis peſtifera.Et ecce in altiſſima nocte deſperationis exortus eſt nobis ille ſol æternus, ut animi noſtri pedes dirigat in uiam Euãgelicam,quæ eſt uia pacis,quæ per fidem & charitatem humana diuinis cõciliat,dirimens inimicitiam quæ erat inter deum & homines:omneis orbis nationes in unius nominis,in unius fidei profeſſionem conglutinans:deniq; ſedatis tumultuoſis affectibus unũquenq; hominem concilians ſibi.Hæc pius ſenex fatidico pectore promens,exemplo prophetarum ſic futura præcinebat, quaſi iam eſſent peracta.His tam miris rerum exordijs progreſſus probe reſpõdebat. Puer enim prodigioſe natus,quemadmodum per ætatem adoleſcebat corpore,ita per afflatum diuini numinis ſemper in maius proficiebat firmitate roboreq; ſpiritus. Nec diu ſeſe continebat in parentum ædibus,ſed ab ipſa ſtatim pueritia ſubduxit ſeſe ab hominum frequentia,ne uel minimũ labis contrahere poſſet ex uulgi cõmercio,qui fuerat in utero matris ſanctificatus. Vinum & ſiceram nunq; biberat,nihil humanæ uoluptatis, nihil honoris guſtarat unquam. Neglectis omnibus humanis affectibus, inter feras uictitabat locuſtis ac melle ſylueſtri: pilis camelorum ueſtiebatur,non holoſericis: pellicea zona cingebatur.Erat illi perpetuũ cum deo colloquiũ. Talis nimirum uita decebat eum,qui prædicandæ pœnitentiæ deſtinatus erat.Et locus delectus cõgruebat prophetiæ,quæ uocat illum uocem clamantis in deſerto.Hic latitabat ad multos annos,hic ſilebat,ut ſuo tempore maiore cũ autoritate prodiret ac loqueretur.Non ſe ingeſſit ad munus præconis,ſed quũ ſpiritus impuliſſet animũ ipſius ut ſuam lucem proferret, & oſtenderet populo Iſraelitico

Per uiſcera miſericor.

Illuminare his qui in t.

Vſq; in diẽ oſtenſionis

litico quantus eſſet,tum magna cum autoritate cœpit agere præcurſorem.

CAPVT II

Exijt edictũ à Cæſ. Aug.

HAbes admirabilem ortũ præcurſoris, nũc accipe mirabiliorem Ieſu Chriſti,qui totius mũdi unus princeps futurus erat,& uniuerſas totius orbis nationes ad ſui nominis profeſſionem,non minis aut terroribus, ſed beneficijs, ſalutiferaq; doctrina prouocaturus.Proinde diuino conſilio procuratũ eſt,ut ſub Auguſto Cæſare, qui pleraſq; mũdi regiões obtinebat,ac latiſſime rebus undiq; pacatis Romanorum imperiũ adminiſtrabat,cenſerentur omnes prouinciæ,quæ Romanum imperiũ agnoſcebant,ut appareret quãto latius pateret ditio Chriſti quàm Cæſaris:quantoq; placidius ſit eius regnum qui nihil aufert, ſed largitur etiam cœleſtia,regno Cæſaris,qui quum nõ poſſit largiri cœleſtia, tamen arripit terrena, & ui cogit ad profeſſionem, quũ cœleſtis imperator beneficijs alliciat. Qui Cæſari dant nomẽ,quid aliud quàm ſeruitutem profitentur,& rem familiarem comperiũt arctiorem? Qui nouo huic principi dãt nomen,libertatẽ accipiunt cum donatiuo ſalutis æternę.Deniq; Cæſar Octauius,quãquam eſſet omnium in rebus gerendis dexterrimus, tamen multas regiones non poterat armis ſubigere,quum noſter dux ſine ui,ſine præſidijs huius mundi, uniuerſum terrarũ orbem,tot linguas,tot ritus, tot religiones,tot barbaras ac retruſas nationes in unã eccleſiam uelut in unũ regnũ congregarit. Ad eam igitur profeſſionem in Syria peragẽdam miſſus eſt ex autoritate Cæſaris Auguſti & ſenatus cõſulto Quirinus,eius prouinciæ præſes.Hic autẽ erat primus cenſus, qui ſub hoc præſide fuit actus in Syria.Nam ſub eodem poſt acti ſunt & alij.Ad Cæſaris igitur edictum quod Quirinus promulgarat,proficiſcuntur omnes in ſuam quiſq; tribum ac ciuitatem,ut ex more profiterentur.Ioſeph autem ſponſus uirginis, quũ eſſet tribus Iudæ,cuius erat & coniunx illius, habitabat tamen in ciuitatula Nazareth,quæ eſt in Galilæa: is igitur relicta domo profectus eſt in tribũ ſuam,hoc eſt, Iudæam, in ciuitatulam quam extruxit rex Dauid,nomine Bethleem,eo quod Ioſeph & uirgo non ſolum pertinerẽt ad tribum Iuda, uerum etiam genus ducerẽt è progenie ac ſtirpe Dauid,è cuius ſemine promiſſus fuerat Chriſtus,Nihil autem horum fortuito contigit,ſed omnia diuino conſilio procurata ſunt,ut rerum exitus prophetarum oraculis cõgruerent,quod tantæ rei gloriam inter duas ciuitates partiebantur,uidelicet ut in Nazareth conciperetur,& educaretur rex orbis:in Bethlehem iuxta prophetiam naſceretur.Huc igitur comitata eſt ſponſum ſuũ uirgo Maria grauida,iamq; uicina partui.Non detrectauit hoc laboris uirgo prægnãs,non fugitat oculos hominũ ſibi bene conſcia,non faſtidit obſequiũ mariti mox paritura deum:nõ dedignat haberi uxor fabri,quæ tota fuerat deo dedicata.Hac igit occaſiõe quũ dies aliquot cõmorarent in ciuitate Nazareth,fa-

ctum

ctum eſt ut euolutis legitimis menſibus,quo magis conſtaret uerum homi
nem eſſe qui naſceretur,adeſſet tempus pariendi.Oppidulũ humile ſibi de
legerat, in quo tamen domum nullam habebat cœli terræq; dominus,pa
rentes humiles:deniq; peregre naſci uoluit,ut nos puderet noſtræ ſuperbię
ſimul & auaritiæ,ac uel huius exemplo diſceremus,felicitatem hominis nõ
eſſe metiẽdam iſtis uulgaribus bonis, quæ ſi nobis nõ ſubducuntur,nos il
lis ſubducimur,ſed æternis bonis æſtimandam,& in illam patriã reconden
dos theſauros,quibus perpetuo ſimus fruituri. Etenim ſi ueris iudicijs æſti
mare uelimus, plus erat ſublimitatis,plus potentiæ, plus maieſtatis in hac
humillima Chriſti natiuitate,quàm in omnibus omniũ Cæſarum pompis
ac triumphis.In Bethleem igitur,quæ dicitur domus panis, ſacra uirguncu
la protulit nobis panem illum cœleſtẽ,unde qui ederit,non moritur in æter
num.Atq; hic erat partus ille uirginis unicus,cui nec anteceſſerat ullum ex
emplum,nec ſequutũ eſt.Matri erat unicus filius,nobis erat primogenitus, *Filium ſuum primogeni tum*
quos ſibi ſpiritu iunctos fratres reddidit,& hæreditatis æternæ cõſortes,ne
ſolus ueniret ad patrem,ſed ipſe ueluti primogenitus multos fratres ſecum
adduceret in ſocietatem æternæ ſalutis. Æditum infantulũ mater non tradi
dit nutricibus,quas ob pietatem nolebat,ob paupertatem nõ habebat,ſed
ipſa faſciolis inuoluit.Et quoniam in publico diuerſorio propter hoſpitum
frequentiam non erat alius recenti puerperæ locus,reclinauit puerũ in præ
ſepe.Audi ſuperbe diues,qui latifundia latifundijs accumulas, qui nuſquã
non ſubſtruis domos,prædia,palatia.Qui cœli terræq; & dominus eſt & o
pifex,cuiq; tu in baptiſmo nomen dediſti,peregre naſcitur,nec habet locũ
in diuerſorio.Si principem agnoſcis tuum,in cuius uerba iuraſti, ne pigeat
illius exemplũ imitari,& pudeat te tuæ mentis. Audi nunc quàm tota hæc
natiuitatis humilitas plena ſit magnificentiæ.Erat haud procul à Bethleem
turris Ader,hoc eſt gregis, Hebraice dicta, quod illic ob agros cõpaſcuos
eſſet pecoris copia. Turris autẽ meminit etiam prophetia Micheæ,quem
admodum & Bethleem.Erant igitur in ea regione paſtores,qui nocturnas
excubias agebãt pro gregibus ſuis:uidelicet ipſa re docẽtes, quid exemplo
principis paſtorum facere debeant epiſcopi pro ſalute populi ſibi cõcrediti.
Et noctu natus eſt ille ſol iuſtitiæ,diſcuſſurus mundi tenebras. Humilibus
humilis,paſtoribus paſtor primum innoteſcere maluit, quàm Cæſaribus,
regibus,preſidibus,phariſæis,ſcribis,põtificibus. Et ecce ſubito Gabriel an
gelus è ſublimi imminebat illorum uerticibus, ſimulq; noua quædam lux,
quæ nec ſolis eſſet,nec lunæ,nec lucernæ,repente circunfulſit paſtores.Hoc
quum eſſet lęti ominis,tamen ob inſolitum ac ſubitum prodigium magno
pauore correpti ſunt paſtores.ſed angelus timorem hũc mox adimit blan
do alloquio: Ponite, inquit, pauorem, nihil eſt quod formidetis,lætiſſimæ
rei nuncius adſum,& hactenus inauditum gaudium adfero:non ſolum uo

bis

bis,uerũ etiam toti populo Iſraelitico. Iam olim promiſerant uobis ſeruato rem prophetarũ oracula:iam olim expectatus eſt Meſſias: is hac nocte natus eſt,& uobis omnibus natus eſt. Hic eſt Meſſias ille,princeps ac dominus omnium,rex & idem ſacerdos unctus diuinitus. Natus eſt autẽ iuxta prophetarum oracula,in ciuitate Dauid,cui nomen Bethleem,hac ipſa nocte.Ite & inquirite. Dabo ſignum quo poſſit agnoſci. Adite diuerſorium, & inuenietis infantulũ obuolutum faſcijs,ac reclinatum in præſepi.Hæc ubi prædicaſſet Gabriel,ſimul audita eſt ingens multitudo cœleſtis militiæ,nimirum angelorũ,qui miniſtri ſunt domini fortis in prælio,quiq; pro nobis bellant aduerſus principes huius mundi.Hi modulatione quadam cœleſti & ineffabili canebant laudes deo,prædicantes illius inenarrabilem erga genus humanum charitatem, & humano generi gratulantes, quibus fauore numinis tanta felicitas contigiſſet.Hymnus autem quem angelicus ille chorus concinebat,hic erat: Gloria inexcelſis deo,& in terra pax,in hominibus bona uoluntas,Nimirum hoc ſignificat nobis angelica cantio:nihil ex hoc negocio gloriæ deberi,nec angelis,nec hominibus,ſed uniuerſam gloriã deberi bonitati diuinæ,quæ nobis quos condidit,miro conſilio proſpicit è cœlo,ut intelligamus illinc nobis proficiſci,quicquid magnificum aut ſalutiferum obtigerit,in terris nihil aliud optandũ,quàm pacem, quę peccatis abolitis nos deo conciliet,quæ nos mutua charitate conglutinet. Hæc eſt enim pax non mundi,ſed dei,quæ exuperat omnem ſenſum, queq; præponderat uniuerſis mundi felicitatibus. Ea gratis per conciliatorem dei & hominum offertur,nõ noſtris intercedentibus meritis,ſed ex propenſa in nos beneficentia diuina,cui uiſum eſt hac mirabili ratione conſulere ſaluti generis humani.Hoc carmen natalitiũ ubi lætiſſimis uocibus præcinuiſſent paſtoribus angeli,ſeſe receperunt in cœlum.His rebus ita geſtis, cõſilium inter ſe ſe confert ſimplex turba paſtorum,non dubitans de dictis angelorum,ſed plenius auens cognoſcere quod audierant.Loquuti ſunt igitur inter ſeſe:Sequamur angeli monita,proficiſcamur hinc uſque ad Bethleem,ut quod auribus accepimus factum,coràm oculis intueamur,quo pleniore fide prædicemus alijs, quod dominus nobis per angelos ſuos nunciare dignatus eſt. Placuit omnibus pium conſilium.Paſtores properant,extimulabat animos pietas,peruentum eſt Bethleem,uentum in diuerſorium.Illic iuxta promiſſum angeli reperiũt Mariam puerperam,& Ioſeph uirginei partus teſtem, nec non puerum faſcijs obuinctum,ac repoſitum in præſepi,Nihil offendit pios paſtores uirgunculæ tenuitas, nihil ſponſus iuxta mundum humilis, nihil puellus ob inopiam loci cõmodioris reclinatus in præſepi,quæ ſuperbos phariſeos ac ſcribas alienaſſent,ſed his omnibus magis confirmantur ad firmiorem credulitatem, poſteaq; oculis teſtibus compererunt non eſſe uana,quæ nũciarat angelus.Habet aũt & pietas in hominibus, quamlibet humilibus

Bona uoluntas

humilibus ſuam prudentiam. Non enim protinus euulgarunt, quod audierant: ſed ubi rem certam cognouiſſent, tum non ueriti ſunt & apud alios quod audierant, prædicare. Ab huiuſmodi præconibus primũ amauit prædicari Chriſtus, in quorum ſimplicitatem nulla cadebat uanitatis aut fuci ſuſpicio. Non nouerant aliquid ex ſe comminiſci, neſciebant affingere uiſis: ſed quod audierant ac uiderant, ut audierant ac uiderant, bona fide nunciabant bonæ mentis hominibus. Et inuenit paſtorũ uox apud multos fidem, quæ multos excitauit ad cupiditatem uidendi pueri. Atque hic mihi ſanctę uirgunculæ prudentem modeſtiam cõſidera. Diſcit à paſtoribus quid nunciarit angelus, quid cecinerit cœleſtis militiæ chorus: ipſa ſola tacet, hæc omnia quæ prius, quæ nunc acciderant conſeruans in animo, ac diligẽti reputatione conferens in corde ſuo. Silet in ſuum tempus uirginei cõceptus myſterium: non iactat apud alios ſuam felicitatem. Ancillam promiſerat opificio diuino, ancillam exhibet: contemplatur tacita ſecum nouam rationem diuini cõſilij. Conſiderat omnia plena eſſe nouis miraculis: uidet ubiq; ſummam humilitatem cum ſumma ſublimitate miſceri. Infans in utero concipitur, ſed angelo internuncio, ſpiritu ſancto opifice: puer naſcitur, ſed è uirgine matre. Reclinatur in præſepe, ſed angeli gratulabundi canunt è cœlis. Latitat in obſcuro loco, ſed cœlum nati ſublimitatem adorat. His hunc in modum peractis, paſtores repetunt gregem ſuum, glorificantes ac laudantes deum ſuper omnibus quæ audierant ab angelis: & quod quemadmodum audierant comperiſſent. Cæterũ poſteaquã ueniſſet dies à partu octauus, quo lex Moſaica iubet infantem maſculum circuncidi, amputata ſumma præputij pellicula (nam id primum ab Abraham profectũ deus uoluit eſſe ſuæ gentis ſignaculum) ſatisfactum eſt & hac in re legi, quando non uenerat ſoluturus legem, ſed adimpleturus. Nec dedignatus eſt ueluti peccatis parentum obnoxius, accipere remedium, qui ſolus ab omni peccati contagio immunis, ablaturus erat omnia peccata mundi, ſibiq; nouum populum acciturus, cui cor eſſet ab omnibus carnis cupiditatibus repurgatum: idq; non cultris petrinis, ſed gladio ſermonis Euangelici per fidem omnia purgantis. Quin & nomen ex more inditum. Dictus eſt enim Ieſus, quod Hebræis ſonat ſeruatorem. Non hoc fortuito, aut humana uoluntate inditum eſt puero, ſed autoritate diuina per Gabrielem fuerat datũ, antequam in utero uirginis conciperetur, ut uel ex ipſo ſtatim uocabulo mortales admonerentur hunc eſſe qui ueram ſalutem conferret omnibus, ac uerum Ioſue ducem referens, ſuos ab omni uitiorum inquinamento purgatos, perduceret in terram cœleſtem, æternis gaudijs affluentem. Hactenus typis quibuſdam præluſum eſt euãgelio, primum populo Iudæorum prædicando. Quinto à circunciſione die adſunt Magi tres, ſtellę indicio procul excíti ad uiſendum puerum. Adorarũt nouum orbis principem, ac myſticis donarijs

Et omnes qui audierant, mirati ſunt

Et poſtquam conſummati ſunt dies octo.

honorarunt,quadam rerum imagine ſignificãtes,gentes amplexuras Euangelij gratiam,ab homicidis Iudæis repudiatã. Rurſus quum adeſſet dies à partu quadrageſimus,quo lex iubet maſculinum fœtũ primogenitum exhiberi domino,proq; purgatione puerperę ſimul & pueri nati,quod uulgaris mulierum partus nõ abſq; ſordibus corporis conſtet,offerri munus:nec hic modeſtiſſima uirgunçula refugit ſpeciem uulgarium puerperarum, quum in hoc partu nihil eſſet inquinatũ,nihil non cœleſti puritate ſanctimoniaq; plenum. Quid enim haberet impuri puerpera,quę citra uirilem attactum, ex amplexu uirtutis cœleſtis per opificium ſpiritus ſancti conceperat? An uero quicquam ſordidum poterat eſſe in fœtu qui cœlitus natus, in hoc uenerat ut ſolus omne genus hominum purgaret à cunctis uitiorum ſordibus? Sed his tam inſignibus modeſtiæ exemplis Deus humanam ſuperbiam frangere uoluit:ſimulq; cõueniebat,ut qui uenerat utrunq; parietem, hoc eſt, Iudæorum ac gentium populum in eandem Euangelij profeſſionem compacturus, per omnia ſatisfaceret legi Moſaicæ, unde prima fides & autoritas erat Euãgelio profectura.Mater igitur ac Ioſeph, qui certo dei conſilio pater adhuc credebatur Ieſu, infantem ſuum adduxerunt Hieroſolymam,ut in templo exhiberetur in conſpectu domini cui dicatus erat & conſecratus: non quod non omnia ſint domini, ſed ut myſtico typo doceremur,eos demũ animos eſſe domino gratiſſimos, qui maſculo ſpiritus robore,deuictis carnis uelut effœminatæ cupiditatibus,graſſantur ad ea,quæ cœleſtia ſunt & æterna.Hoc innuẽs lex Moſaica,preſcripſerat ut omne maſculinum,ſimulatq; uulua matris adaperta prodiret in lucem,haberetur domino ſacrum,ſiue natum eſſet ex hominibus, ſiue ex brutis animalibus,ut hinc quoq; primitiæ cederent ſacerdotibus:ſic tamen, ut hominis primogenitum à ſacerdotibus redimeretur,niſi puer eſſet tribus Leuiticæ. Atqui lex ipſa palàm liberat hanc ſacram puerperam ab obligatione ſua,quum ait in libro Leuitico:Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculũ. Siquidem hæc nec mulier erat, quæ uirum neſciebat, nec ſemine ſuſcepto aliunde pepererat.Rurſum quũ ait:Omne maſculinum primum adaperiens uuluam: ſatis indicat ſe de uulgari matrum partu ſentire, quæ prius fracto per uirum uirginitatis ſignaculo,non ſine ſordibus,nec ſine pudore pariunt. Hic autẽ fœtus cœleſtis,nec ingrediẽs nec egrediẽs uirginalis uteri clauſtra uiolauit, ſed conſecrauit potius,& conſignauit,ne in poſterum etiã uel corpus ipſius, uelut templum ſemel deo dedicatum,uel animus, myrothecium ſancti ſpiritus,ullis humanis inquinamentis pateret.Exhibitus eſt igitur ueluti legi obnoxius in templo,qui dominus erat omnium cœleſtium ac terreſtrium.Redemptus eſt exiguo precio, qui ſui ſanguinis precio redempturus erat uniuerſum mundum. Lex enim præſcripſerat, ut parentes primogenitum maſculinum redimerent agno anniculo, qui dabatur in holocauſtum: deinde

adderetur

adderetur columbus aut turtur pro expiatione peccati,ſi quid labis in coitu, aut poſt eſſet contractum.Debet enim undequaq; purum eſſe,quod domi no ſit offerendum. Quod ſi rei familiaris anguſtia non patiebatur dari agnum,agni uice dabatur turtur aut pullus columbæ pro redemptione pueri.Altera auis offerebatur pro expiatione peccati. Obtulerunt igitur pauperum munus:non dubium eſt,quin uberius fuerint largituri,niſi tenuitas obſtetiſſet:aderat pietate diues animus, ſed ad exemplum nobis parãdum utilior erat profeſſio paupertatis. Atq; hæc omnia diuini conſilij diſpenſatione ſic peracta ſunt, quùm multis alijs de cauſis, tum ob hanc præcipue, ut tot argumẽtis declararetur in puero ueritas humanæ naturæ. Vtero tumenti conſpecta eſt in diuerſorio,mox enixę ſubſedit corporis tumor:infantem recens natum comperere paſtores,adorauere Magi, circunciſus eſt ſolenni ritu.Rurſus idem in templum delatus eſt,ac palàm exhibitus ſacerdotibus. His rebus factum eſt ut nec de partu quiſquam poſſit dubitare,& paulatim pluribus innoteſceret,ſed potiſſimum humilibus ac pijs duntaxat. Conueniebat enim ut nec paucis,nec uulgaribus argumentis confirmaretur, quod creditum omnibus ſeculis eſſet allaturum ſalutem æternam: non creditum, mortem æternam. Angelus nunciat,teſtis adhibetur ſponſus Ioſeph.Eliza beth ſterilis parit,mutus Zacharias loquitur: uterq; ſpiritu prophetico corripitur.Exultat Ioannes in utero matris:uirgo generat:hoſpites Magi accurrũt & adorant,paſtores prædicant.Tot argumẽtis,tot prodigijs,commendata eſt recens pueri natiuitas. Nunc ne non ab omni ſexu omniq; ætate, omni ſtatu ac profeſſione ferret teſtimonium, neq; quiſquam omnino relinqueretur,qui ſibi ab hoc non promitteret ſalutem,Erat id temporis Hieroſolymæ uir quidam nomine Simeon,ſenecta iam frigidus,ſed ſpiritu ferueus:effœto corpore,ſed animo uegeto:ætate marcidus,ſed uitæ innocẽtia floridus, nimirum uere iuſtus, uereq; pius ac religioſus: non uenans exemplo phariſæorum gloriam ac quæſtum ab hominibus, ſed publicæ ſalutis auidus: quem nulla uoluptas in hac uita remorabatur,niſi ut uideret oculis ſuis eum,quem in hoc prophetarum oracula promiſerant uẽturum,ut conſolaretur Iſraeliticum populum, multis modis afflictum. Is ut erat uir bonus,afflatu ſancti ſpiritus cognouerat eum diem iam adeſſe. Quumq; uotis ardentiſſimis rogaſſet dominum,ut ſibi contingeret uel ſemel oculis corporalibus intueri tot iam ſeculis expectatum Meſſiam:reſponſum acceperat in adyto pij pectoris à ſpiritu ſancto, fore ut non emigraret ex hac uita, niſi prius oculis corporeis uidiſſet, quem oculis fidei iampridem proſpexerat,ut teſtari poſſet ueniſſe, quem uenturum non dubitabat, felicem illum puerum,quem uidelicet deus unxerat ſupra mortales omneis,ut æterno regno nec unquã abrogando ſacerdotio potiretur. Quum igitur futurũ eſſet, ut puer Ieſus adferretur in templum,quemadmodũ diximus,beatus ille ſe-

Et ecce homo erat

Chriſtum domini

nex ſubmonitus afflatu ſpiritus,ſub ipſum tempus uenit in templũ. Quũ que Maria mater,& Ioſeph, qui tum adhuc credebatur pueri pater, infantem deferrent in templum,ut peragerent,quæ ad ſolennes ritus purificationis pertinebant: poſteaq; ſacerdos oblatum puerum amplexus eſſet, eiq; benedixiſſet,non ſe continuit pietas ſenilis, quin ipſe quoq; deſideratum infantulum complecteretur ulnis ſuis: ſimulq; erupit mox defectura uox in laudem dei,ueluti cygneam quandam cantionem promens, ac dixit: Satis factum eſt domine uotis meis. Nunc lubens ac lætus moriar,quia dimittis ſeruum tuum animo requieto placidoq;: neq; quicquam præterea deſiderantem in hac uita, ſed cupidum etiam ex hoc ſenili corpuſculo demigrandi ad felix conſortium piorum hominum, qui diem hunc expectarant: nec uidere contigit, niſi ſpiritualibus oculis fidei. Meis uotis abundantius ſatisfactum eſt,cui corporeis etiam oculis uidere contigit, cui datum eſt ulnis ſenilibus amplecti filium tuum unicum, per quem tibi uiſum eſt ueram ſalutem conferre,non ſolum Iſraelitico populo, uerumetiam uniuerſis mundi nationibus. Agnoſco in humili corpuſculo uirtutem tuam. Agnoſco hunc eſſe lucem mundi,prophetarum oraculis promiſſam:hũc eſſe ſolem,quem exoriri uoluiſti,ut diſpelleret tenebras omnium gentiũ,& haberet populus tuus Iſrael de quo merito glorietur, populus, inquam, uere tuus,non iuxta carnem tantum, unde prodijt ſalutis exordium, ſed iuxta ſpiritualem cognationem, quæ fide Euangelica conciliatur. Iſrael enim eſt, quiſquis in hanc lucem pios intenderit oculos,ac fidei uiolentia irruperit in regnum cœlorum. Antehac populus Iudæorum gloriatus eſt de Abraam,Iſaac, & Iacob: gloriatus eſt de Moſe, de templo, de prophetis: Poſthac ſpiritualis Iſrael,qui per totum orbem diffuſus eſt,gloriabitur de tuo filio, quem poſt omnes, ut omnibus maiorem,mittere dignatus es.Nũc quidem latitat paucis agnitus, ſed poſt emicabit illius lux, ſuis radijs cunctas mundi plagas illuſtraturi.Porrò mater infantis & Ioſeph uidentes hæc afflatu diuini ſpiritus à ſene dici,conferentes interim cum his quæ præceſſerãt,taciti ſecum admirabantur, quid ſibi uellet ſenis oratio.Cæterum ubi puero benedixiſſet, ſimul & parentibus bene precatus eſſet Simeon, uerſus ad Mariam, dixit: Filius hic tuus,quanquam in hoc datus eſt à deo, ut ſalutem conferat omnibus,tamen hominum uitio fiet,ut quemadmodũ multos dei donũ amplectentes,erecturus eſt ad ſpem ſalutis æternæ,ita multi gentis Iſraeliticæ,reſpuentes obuiam dei beneficentiã,deijcientur in exitiũ æternũ: ueritate per hunc prodita,cadent qui prius ſtare uidebantur,exurgẽt qui uidebantur iacere. Ab omnibus Iſraelitis expectatus eſt,ſed non ab omnibus recipietur. Proponetur eĩ omnibus ueluti ſignũ,quale nunq; propoſitũ fuit ab initio mundi,ſed obnoxium multorum contradictioni.Obſtrepent illi Phariſæi, ſcribæ & pontifices. Reclamabunt increduli & hæretici: tantusq; tumultus

Nunc dimittis

O culi mei

Quod paraſti ante faciem.

Gloriam plebis tuæ Iſrael.

Et dixit ad Mariam.

In ruinam & reſurrectionẽ

concitabitur

concitabitur undiq;,ut ne tu quidem ſis à malorum conſortio futura immu/
nis. Nam non ad eos tantum perueniet eorum crudelitas, qui crediderint
filio tuo,uerumetiam tuam ipſius animam penetrabit doloris gladius. Ta/
le ſignum uiſum eſt Deo proferre ſub oculos omnium, ut clara ueritatis lu
ce prolata, retegerentur cogitationes hominum,quæ latebant in corde, ac
uerſis rerum uicibus, res ipſa declararet eos abfuiſſe procul à uera iuſtitia,
qui apud homines uidebantur arcem tenere iuſtitiæ:deprehenderentur im
pij, qui ſibi uindicarant doctrinam pietatis. Contra, qui prius habebantur
alieni à religione,declararentur multo fuiſſe propiores ueræ religioni: qui
uidebantur eſſe reiecti ac deplorati, hos ſimplex credulitas primos admit/
teret in regnum cœlorum. Scribæ & Phariſæi ſemper Meſſiam habent in
ore,legẽ habent in ore,iuſtitiam habent in ore,frequentes uerſantur in tem
plo, orant prolixe,ieiunant crebro,latis phylacterijs inſignes obambulant,
ſed longe aliud cælant in corde,quàm præ ſe ferunt ſpecie. Horum ſubdo/
las & impias cogitationes arguet exorta lux Euangelicæ ueritatis. Publica/
ni, meretrices, & peccatores ab his religionis hypocritis ſubmouentur à ſa/
cris, ſed hos omnium primos deus recipiet in regnũ cœlorum.Gentes ido/
lolatriæ deditæ, ſubito mutata uita, ſtudijs auidis amplectentur doctri/
nam ueræ pietatis: phariſæi & pontifices, penes quos erat legis & religionis
faſtigium,legis autorem inſectabuntur,& uerę religioni pertinaciſſimis ſtu
dijs aduerſabuntur. Nox certum iudicium non habet,ac frequenter pro re
bus umbras & inania rerum ſimulachra obijcit oculis. Sol exortus diſcutit
omnes præſtigias, ac ſuam cuiq; faciem, ſuum cuiq; colorem reddit. Hæc
pius ille ſenex,afflato numine pectore gaudẽs ac geſtiens deprompſit.Iam
acceperat dominus Ieſus teſtimonium ab angelis,à uirgine,à ſponſo caſto,
à ſacerdote Zacharia, ab infante nondum nato Ioanne, ab Helizabeth
nupta, à paſtoribus, à Magis, à ſcribis ex prophetia pronunciantibus ubi
Chriſtus eſſet naſciturus. ab Herode ſibi metuente, à Simeone, qui nec ſa/
cerdos erat nec leuites,ſed nihil aliud quàm iuſtus: reſtabat ut à uidua quo/
que ferret teſtimonium. Tanta uis erat infantis nondum exerentis iuſtas
uires, ut omnia corriperet diuino ſpiritu:afflans humiles, ſuperbos pertur/
bans ac territans, ut ex his rerum præludijs non difficile colligi poſſet,quæ
foret rerum mutatio futura, quum iam adultus uocem illam cœleſtem pa/
làm depromeret, quum miraculis inclareſceret, quum moreretur ac reſur/
geret, quum ſpiritum ſanctum affatim è cœlis in omnes credentes effun/
deret. Ergo ſeni cœlibi ſuccedit anus uidua. Erat enim Anna quædam ex *Et erat Anna*
re nomen habens, nimirum à gratia (quippe ſpiritu prophetico prædita) *prophetiſſa*
filia Phanuelis, uiri laudati de tribu Aſer, quæ inter duodecim tribus octa/
ua,tacito quodam typo deſignat reſurrectionis beatitudinem,quam Iudęo
rum ſabbatiſmo adiecit Euangelica doctrina. Nam Aſer Hebræis beatum

ſonat. Hæc cum eſſet admodum prouectæ ætatis, non in aliud uidebatur dilata, niſi ut quod ardentiſſimis optarat uotis, anus uideret promiſſum infantē, qui ſaluté eſſet allaturus populo Iſraelitico. Suggeſſerat enim hoc illi ſpiritus ſanctus, iam eſſe natum. Et eiuſdem ſpiritus admonitu, quo fuerat afflatus Simeon, ſuperuenit, quum hæc, quæ narrauimus, agerentur in templo. Hæc quum nondum eſſet apud Iudęos glorioſa uirginitas, uixerat cum marito ſeptem annos à uirginitate ſua. Datū eſt hoc temporis marito & ſoboli. Cæterum quod reliquum erat uitæ, pietati conſecratum eſt. Perſeuerauit enim in uiduitate annos circiter octoginta quatuor. Semel experta coniugium, quamuis eſſet adhuc ætate uigenti, non cogitauit de repetendo matrimonio, ſed ueluti mundo mortua, ac deo iam dicata, nō diſcedebat à templo, uictimis Euangelicis illi ſacrificans aſſidue, non interdiu ſolum, uerumetiam noctu ſe totam immolans domino hoſtiam uiuam ac rationalem & acceptam. Nam corpus immolabat crebris ieiunijs, animum pijs uotis & obſecrationibus offerebat. Dum igitur purificationis ritus peraguntur in templo, dum uaticinatur Simeon, dum ſacris gratulationibus redundant omnia, commodum & hæc ſuperuenit, ut & ipſa teſtis eſſet nati pueri, ſuiq; pectoris affectus cum aliorum gaudijs coniungeret, laudibus effe-

Confitebatur domino

rens diuinam benignitatem, quæ reſpexiſſet populum ſuum. Nec tacuit apud alios, quod oculis uiderat, quod afflatu didicerat, ſed de puero loquebatur omnibus, qui Hieroſolymis expectabant redemptionem Iſraeliticæ gentis. Satis erat hoc uiduæ, tantū in templo prædicare, ueniſſe Chriſtum, & paucis auidis hoc indicare. Nondum enim uenerat hoc tempus, quod ſeruatum erat Apoſtolis cœleſti plenis ſpiritu, de quibus dictum eſt: In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum.

Et ut perfecerunt omnia

Cunctis tandem rite peractis, quæ ad purificationem præſcripſerat lex, reuerſi ſunt Nazareth, ubi conceptus erat puer. Cæterum quum Herodes rex, à Magis admonitus natum eſſe nouum regem Iſraeliticæ gentis, iuſſiſſet interfici omnes infantes, qui intra biennium nati fuiſſent in Bethleem, atq; in toto eius oppidi territorio: Ioſeph admonitus ab angelo per ſomnum, puerperam ac puerum abduxit in Ægyptum, atque illic commorati ſunt uſq; ad mortem impij regis. Eo facto, rurſus angeli admonitu reuerſi ſunt, non in Bethleem, ne daretur occaſio ſæuiendi Herodis filio, qui patri ſucceſſerat in regni partem: ſed in Galilęam in ciuitatem Nazareth, ubi conceptus fuerat infans. Volebat enim ad tempus latere. Et illic habitus facile fallere poterat crudelitatem eorum, qui noui regis exortum metuebant. Atq; hactenus cœleſtis ille princeps noſter, qui ſeſe noſtra cauſa uſq; ad faſcias, cunas, uagitus, & imbecillem corporis infantiam deiecerat, alienæ uocis teſtimonio prædicatus eſt. Cæterum paulatim accreſcens ætas augebat corporis modum, ac uires, in quo uelut in domicilio relucebat indoles quędam

dam admirabilis,aliquid præ ſe ferẽs homine maius.Augeſcebat & ſpiritus robur,indies magis ac magis ſeſe exerentis uultu,inceſſu,ſermone, factis,in quibus nihil erat quod non ſpiraret modeſtiam, caſtitatem,ſuauitatem,pietatem.Non enim erat obnoxius his uitijs,quibus ętas illa ſolet laborare,ineptia,laſciuia,inconſtantia,ſtulticia:ſed cœleſtis ſapientia,qua repletus erat, non expectatis annis, iam tum ſeſe proferebat, ſic,ut qui prius alieno teſtimonio fuerat commendatus, nunc rarís dotibus ſuis redderetur omnibus & admirabilis & amabilis. Sapientia, ſanctitas, integritas, maturitas, quantum in nullo ſene reperias, reddebat eum omnibus admirabilem.Porrò morum ſuauitas, comitas, modeſtia reddebat illum omnibus amabilem. Non erat fauor uulgaris, aut temporarius, quem ſibi nonnunquam ætas illa dotibus humanis colligit,puta formæ gratia, aut alioqui præcoci docilitate: ſed affulſit in eo diuina quædam & admirabilis gratia, pertrahens omnes in amorem uirtutis.Quanquam autem Nazareth longius ab eſſet ab Hieroſolymis,tamen religioſi parentes Ieſu quotannis eò ſe conferebant: idq; ad diem feſtum paſchæ: qui dies apud Iudæos religioſiſſime colebatur,atq; is erat quo deſtinatus erat immolari ſuo tempore agnus ille omnis maculæ neſcius.Porrò puer ſub matris ac nutricij ductu iam tum ad noſtrum exemplum aſſueſcebat religioni, parentes omnes admonens officij ſui, quos oportet ex ſeſe prognatos ſtatim & ab ipſis, ut aiunt, in cunabulis arcere ab omni laſciuia, ſed ſanctis moribus, ueræq; pietatis ſtudijs aſſuefacere, dum adhuc tenera eſt ætas, dum adhuc molle & ad omnẽ uirtutis inſtitutionem ſequax ingenium. Non egebat puer Ieſus alieno magiſterio, ſed parentibus alijs caſtæ educationis paratum eſt exemplum, & omnibus liberis oſtenſa forma eſt, quomodo ſeſe debeant præbere morigeros parentibus,ad ea quę ſancta ſunt hortãtibus.Porrò quum iam accedentibus annis firmior eſſet pueritia ad ephebiam accedens,annos nato duodecim, ac parentes ex more adiſſent Hieroſolymam ad diem paſchæ comite puero, perfectis quæ ad religionem eius feſti pertinebant,per actisq; diebus, quibus rei diuinæ dabatur opera,matre & Ioſeph domum reuerſis, puer Ieſus remanſit Hieroſolymæ, iam tum uelut prægeſtiens ad patris ſui mandata peragenda, ob quæ miſſus erat in mundum. Ea res latebat parentes. Verum ubi non rediret Ieſus Nazareth, uulgari parentum ſolicitudine demirati ſunt quid accidiſſet. Suſpicabantur autem eum in æqualium & cognatorum comitatu hæſiſſe,& ob hoc uenire ſerius.Proinde remenſi ſunt uiam ad iter fermè diei unius,quærentes eum inter notos & cognatos, inter quos ſolet ætas illa nonnunquam libenter ceſſare,uidelicet remorante illos propinquorum affectu. Verum hic non eſt inuentus Ieſus,qui iam tum docuit eſſe renunciandum parentum & cognatorũ affectibus ei,qui uelit cœleſtis doctrinæ profeſſionẽ ſuſcipere.Hic igitur fruſtrata

ſpe, quum magis etiam parentum animos ſolicitudo diſcruciaret, reuerſi ſunt Hieroſolymam, ſuſpicantes fieri potuiſſe, ut illic apud amicum aut notum aliquem hæſiſſet. Quum autem & hic inter notos & cognatos fruſtra quæſitus eſſet puer, poſt triduum accidit ut præter ſpem parentes inuenirent illum in templo, non otioſum, aut luſitantem, ſed ſedentem in medio doctorum, quos puer uiciſſim & audiebat docentes, & interrogabat, ac uiciſſim ab illis interrogatus reſpondebat, non quod illi neceſſitas fuerit ſciſcitari ab hominibus, quod diſceret, ſed ut prudenter interrogando doceret eos, qui legis ſcientiam profitebantur, quum legis uim ignorarent: ſimul nos interim ad diſcendi ſtudium accendens, docensq; nullam ætatem eſſe præproperam ad diſcendum ea, quæ faciunt ad pietatem. Sunt enim artes quibus diſcendis non quæuis ætas ſit idonea, ſola pietas ſtatim diſcenda, nec huius ſtudium unquam eſt remittendum, uſq; ad extremum uitæ diem, ſemper enim eſt quò proficias quo ad uixeris. Ieſus autem quanquam ignotus eſſet doctoribus, & circunſtanti populo, tamen omnes uertit in admirationem ſui, quod tantillus puer dictis ac reſponſis ſuis admirabilem quandam & plus quàm ſenilem ſapientiam declararet. Videbant ætatem corporis imbecillem, & immaturam ſapientiæ, & audiebant puerum ſingulari modeſtia ea promentem, quæ doctores prouectæ ætatis, quiq; iam ſapientiæ faſtigium tenere uidebantur, non pigeret diſcere. Et tamen interim aberat faſtus, aberat procacitas, aberat iactantia, quæ uitia pueris adeſſe ſolent præcocis ingenij. Interrogabat ueluti diſcendi cupidus, interrogatus modeſtiſſime ſimul & prudentiſſime reſpondebat. Atq; ita docebat citra ſpeciem arrogantiæ. His rebus factum eſt, ut & doctores, quibus cum diſputabat, & ij qui circunſtabāt teſtes eius diſputationis uehementer obſtupeſcerent, non ſolum ob inauditam pueri ſapientiam, quam interrogans ac reſpondens declarabat, uerum etiam ob raram uultus ac geſtus, linguæq; modeſtiam, quæ gratiam addebant intelligentiæ. Nec hoc interim omnino uacat utili myſterio, quod qui non potuit inueniri inter nòtos & cognatos ſecundum carnem, Hieroſolymis in templo repertus eſt. Si quidem illa ciuitas religionis opinione celebris, gerebat imaginem uel eccleſiæ militantis in terris, uel triumphantis in cœlis. Hęc eſt enim patria noſtra ad quam ſuſpiramus, intelligentes quod hic uerſamur in exilio, non habentes permanentem ciuitatem. Vbicūq; igitur res agitur humanis affectibus, ubicunq; ſtudetur his rebus quæ pereunt cum hoc mundo, ibi nec Hieruſalem eſt, quæ uox Hebræis ſonat uiſionem pacis, nec templum domino ſacrum. Proinde nec ibi quærendus eſt Ieſus, qui totus cœleſtis eſt. Verum ubicunque pectus eſt, neglectis his quæ ſunt carnis & ſanguinis, anhelans ad felicem illam tranquillitatem animi, quam hic per fidem Euangelicam præſtat dei benignitas, in cœleſti Hieroſolyma perficit: ibi Hieruſalē eſt, ibi templum

templum eſt quo delectatur Ieſus: Ibi uiciſſim proponitur ac reſponde/
tur,non de quadratura circuli,non de prima materia aut primo mobili,quę
citra diſpendium ſalutis neſciuntur:ſed de cognitione ſacrarũ literarum, per
quas deus nobis uiam oſtendit,qua poſſimus æternã aſſequi ſalutẽ.Ibi ma
ctantur uictimæ gratiſſimæ deo,libido, liuor, ira,ambitio, auaritia: ibi prĳs
uotis ac puris precibus accenditur ſuffitus domino gratiſſimus.Curandum
eſt igitur unicuique, ut Hieruſalem habeat in pectore, ut ibi templum pa/
ret dignum ſancto ſpiritu, quo Ieſum mereatur habere hoſpitem. Et ecce
dum his rudimentis puer ille mirabilis prędudit ad peragendum cœleſte ne
gocium reſtituendæ ſalutis humanæ,cuius gratia deſcenderat è cœlo,ſuper
ueniunt pater & mater, quibus nondum ad plenum erat cognitum diuini
conſilĳ myſterium.Reſederat in illis adhuc aliquid affectus humani,quan/
quam pia ſolicitudine quæſierant puerum. Tacet Ioſeph qui ſibi conſcius
erat,ſe nihil habere iuris in partum ſponſæ ſuæ,mater pro autoritate ſua ex
poſtulat:Fili, inquit,quur ad iſtum modum tractas nos? Quur te clàm ſub
duxiſti à nobis? Ecce pater tuus & ego iã dies aliquot anxĳ te quæſiuimus,
omnia metuentes tibi, quæ parentum pietas ſolet amatis liberis metuere.
Ad hũc Mariæ ſermonem,à pio quidem affectu profectum,ſed humano,
ob quem non oportebat interpellari rem diuinam, quæ tũ agebatur, Ieſus
ſubdure reſpondit, nõ quod indignaretur parentibus, ſed ut oſtenderet in
Euãgelico negocio,ad quod miſſus erat à patre cœleſti, nõ oportere locum
eſſe cuiquam autoritati humanæ. Habet parentum autoritas limites ſuos,
cui renunciandum eſt quoties agitur negocium ſalutis æternæ.Par eſt enim
ut humana cedant diuinis:& prior ſit ratio dei,cui debemus & corpus & ani
mam, & à cuius benignitate expectamus hæreditatem uitæ immortalis:
quàm horum à quibus iuxta carnem progeniti ſumus, & educati, ſucceſſu/
ri in portionem aliquam facultatum terrenarum.Debemus & his ſanè plu/
rimum,ſed longe plus debemus Deo, cui debemus & ipſos parentes.Sic &
poſt parum blande reſpondit matri, quum in nuptĳs interpellaret de uino,
ac materna quadam autoritate miraculũ exigeret,quod non niſi in gloriam
patris erat promendum.Sic durius etiam reſpondit ĳs, qui ipſum à concio/
ne euangelica matris & cognatorum uerbis euocarant. His igitur matri ex/
poſtulanti,reſpondit hunc in modum: Quid erat cauſæ, quur me tam an/
xie ſoliciti quæreretis? An non ueniebat uobis in mentem, quod in ne/
gocio patris mei oportet me eſſe,quoties ille uocat ad munus delegatum?
Hæc oratio Ieſu quid ſibi uellet, non ſatis intellectum eſt à parentibus.
Præ ſe ferebat enim quiddam homine maius,præſertim in ætate tam tene/
ra. Quanquam autem ex his quæ præceſſerant, nihil uulgare aut me/
diocre expectarent à puero, nondum tamen ad plenum intelligebant ſub/
limitatem diuinæ uirtutis, nondum cognouerant quàm admirabili conſilio

decreuiſſet

decreuiſſet deus per filium ſuum redimere genus humanum. Audiunt nomen patris, quem ſciebant non habere patrem in terris: audiunt negocium patris,de quo nihil adhuc illis meminerat. Obticeſcunt tamen parentes, & reuerentur ſermonem non intellectum. Hoc uidens Ieſus,demiſit ſeſe, morigerúmque præbuit matri,& Ioſeph nutricio ſuo, non quod illis in Euangelij negocio deberet obedientiam, ſed ex ſua bonitate obſequutus eſt ad tempus illorũ imbecillitati: ſimulq; pueris omnibus formam & exemplum exhibuit, quanto ſtudio,quantaq; reuerentia debeant obſequi parentibus ſuis,quum puer Ieſus qui nulli debebat obſequium niſi patri cœleſti, ſic obtemperarit ſimulato patri, ac matri, quæ ipſum citra uiolati pudoris iniuriam genuerat.Ita uiſum eſt domino Ieſu,ſic omnia dicta factaq; ſua temperare,ut nunc diuinæ uirtutis ſuæ ueluti ſcintillas quaſdam promeret,nũc rurſus ad humanam humilitatem ſeſe demitteret.Nimirum illud nobis expediebat,ut omnibus modis perſuaſum eſſet generi mortalium,diuinæ ſimul & humanæ naturæ ueritatem in uno coniunctam eſſe.Ad amorem conciliandum faciebat naturæ communis ſocietas. Vehementius ac felicius amamus cognata & familiaria, iuxta uetus etiam prouerbium quo dicunt,ſimile ſemper adiungi ſimili. Cæterum deo tutius fidimus, qui quũ mentiri neſciat,nihilq; non poſſit, in dubium uocari non poteſt, quin præſtaturus ſit quicquid pollicetur.Ac naſcitur quidem amor ex cognatione generis. Cæterum ab his initijs proficit ad amorem rerum ſublimiorum. Quemadmodum enim hominum uulgus, primum è forma conſpecta corporis inardeſcit ad beneuolentiam,mox ubi ex conuictu colloquioq; perſpectę fuerint dotes animi formoſioris,in formoſo corpore latentis, uerius ac flagrantius incipiunt amare quod non uident, quàm id quod uident, Sic nobis humanæ naturæ conſortium uelut illecebra fuit ad concipiendum amorem erga dominum Ieſum,ſed hinc ad amorem diuinæ uirtutis proficimus. Siue igitur demittit ſeſe ad noſtram imbecillitatem,ſiue ſuſtollit ſeſe ad ſuam ſublimitatem, noſtræ ſalutis negotium agit. Relinquit igitur Ieſus templum ac Hieroſolymam, ac morem gerens parentibus, reuerſus eſt Nazareth.Erubeſcant pueri & adoleſcentes, qui negligunt monita parentum ad honeſta uocantium,quũ Ieſus ad tempus reliquerit patris negotium,ne quam præberet ſpeciem filij immorigeri.Erubeſcant idiotæ rebelles aduerſus Epiſcopos ſuos, uidelicet patres ſpirituales, quum Ieſus maior obſequundaret minoribus, deus hominibus. Mater autem uiciſſim obſequundauit filio ſuo,

Et mater eius obſeruabat omnia

ſentiens in eo promicare uim quandam diuinam, ac prudentis ſuæ modeſtiæ memor,nihil adhuc effutiebat muliebri loquacitate, nec pronunciabat de his quæ mirabatur potius quàm aſſequebatur:ſed quicquid ab initio acciderat circa puerũ,quicquid ab ipſo diceretur fierétue,ſimul collectũ recondebat in pectore ſuo,ex admirandis initijs rerũ exitus coniectans:nec quic-

quam

quam ſinebat inobſeruatum, quo poſt maiore cum fide narraret omnia diſcipulis, per orbem uniuerſum Ieſu uitam prædicaturis. Interea Ieſus adhuc paucis notus, uerſabatur in ciuitatula Nazareth, ueluti ſub imperio parentum uiuens, donec ueniret tempus à patre præfinitum, quo ſeſe miraculis ac prædicatione mundo proferret: nos interim admonens exemplo ſuo, ne quis ad Euangelicum munus temere & importune ſemet ingerat, prius quàm ætatis acceſſu, moribus inculpatis, doctrina ſacra, cœleſtiq; uocatione docendi ſibi colligat autoritatem. Ieſus enim uſque ad annum fermè trigeſimum nihil admodum inſigne geſſit, niſi quod ſupra modum humanum, quemadmodum proficiebat corporis ſtatura, uiribus, ætatis acceſſu: ita uberius in eo ſeſe promebat cœleſtis illa ſapientia, reliquæq; dotes diuinæ, quibus ut erat commendatiſſimus deo, ita quotidie magis ac magis commendabatur hominibus, uidelicet diſſimilis ſcribis ac phariſęis, qui falſa ſpecie ſanctimoniæ ſapientiæq; ſeſe commendabant oculis hominum, quum in oculis dei ſcaterent omni ſpurcitie uitiorum. Neq; ſolum hoc conducebat ad ſalutem humani generis, nouo & inaudito conſilio redimendi, uerũ etiam ad inſtitutionem uitę noſtrę, ut Ieſus diuinas dotes ſuas, quibus erat plenus, paulatim & gradibus quibuſdam proferret in notitiam hominum, uidelicet ut nos doceret, à primis illis iuſticiæ rudimentis, quam oportet ab ipſa ſtatim infantia imbibere, perpetuo progreſſu conniti ad perfectiora. Quemadmodum enim corpus habet auctus ſuos uſq; ad iuſtum ſtaturæ modum, iuſtasq; uires, ab infantia proficiens ad adoleſcentiam, ab adoleſcentia ad iuuentutem, à iuuentute ad ætatem uirilem: ita habet & pietas ſuos acceſſus, donec adoleſcamus ad perfectam firmitatem plenitudinis Chriſti. Grandeſcit enim Chriſtus in nobis & adoleſcit, quum nos à fidei rudimentis ad reconditiorem diuinæ ſcripturæ ſapientiã proficimus, quum relicto lacte carnis ſolidum appetimus cibum ſpiritus: quum relicta litera inſipida ſitimus ſenſum myſticum, quum neglectis terrenis euolamus ad cœleſtia. Præpoſterum eſt enim corpus iuxta naturæ curſum ſemper in melius proficere, & animam noſtra ſocordia ſemper ad deteriora relabi. Nam id uulgo fieri uidemus. Adoleſcentes ab infantiæ puritate degenerant ad laſciuiam: iuuentus rurſum ad lites & pugnas proficit: uirilis ætas ad ambitionem & auaritiam. Itaq; fit, ut quo quiſq; propius acceſſerit ad ætatem, hoc longius recedat ab innocentia. Cæterum qui ſemel induerunt Ieſum Chriſtum, hos oportet ad illius exemplum ſemper ad meliora conniti, quo ſimul & animi puritate ſeſe commendent oculis dei, & uitæ ſyncericate famam honeſtam ſibi parent apud homines.

Caput

CAPVT TERTIVM.

HAbes optime Theophile quibus initijs præluſerit Ioannes præcurſor ac dominus Ieſus ad Euangelicæ prædicationis officium. Nunc accipe qua ratione, quoćꝫ ſucceſſu rem agreſſi ſint, ut intelligas nihil omnino geſtũ fuiſſe fortuito aut humana prudentia,ſed omnia diuina prouidentia nouis rationibus ſuum negocium temperãte.Iam enim aderat tempus ut prodito regno cœleſti,decreſceret regnum terrenum: prodito ſpirituali ſacerdotio, euaneſceret ſacerdotium umbraticum, quo ſe ad id uſq; temporis iactarant Iudæi. Iam obierat diem ſuum Cæſar Auguſtus,ad cuius edictum facta fuerat deſcriptio totius orbis,ſub quo natus eſt Ieſus Chriſtus. Iam deceſſerat impius Herodes, qui infantem quæſierat ad necem: & huius filius Archelaus ob mores nimium paternos in exilium relegatus erat. Auguſto ſucceſſerat Tyberius Cæſar. Is quum annum iam decimũ quintum rerũ ſumma potiretur,Pontius Pilatus Romanus prẹſes erat Iudẹæ.Herodes autem Archelai frater ex deſignatione Cæſaris Galilæam ſortitus eſt.Philippus eam Syriæ partẽ adminiſtrandam ſuſceperat, quæ Iturea dicitur ac Trachonitis, nimirum ab aſperitate montiũ:hẹc enim à Libano & montibus Idumẹæ porrigitur ad plagam occidentalem Syrię.Porrò Lyſaniæ ceſſerat ea quę dicitur Abilena,nomẽ ſortita ab Abila præcipua eius regionis ciuitate:cui poſtea Lyſanias nomẽ uertit Lyſanion.Nam Auguſtus,quo regni eius uires frangeret,in quatuor fratres diduxerat,Herodẽ,Philippum,Antipatrum,Lyſaniam,qui ob hoc Tetrarchæ dicti ſunt,nomine regis abolito. Et hoc indicium erat regni Iudaici mox perituri,iuxta uaticinium.Sanctiſſimam uero Iudææ partẽ,in qua Hieroſolyma & templũ,& ex qua prognatus eſt dominus omniũ,Pilatus Romanus adminiſtrabat,re ipſa deſignans gentes in regnum cœlorum ab Iudæis reiectum,irrupturas.Similiter & ſacerdotium,ueluti mox ceſſaturum, uagum erat ac mercenarium,cuius principatus tum erat penes duos inſigniter impios,Annam & Caiapham. Ad hunc modũ rebus apud Iudæos diſſectis ac turbatis,exortum eſt regnum cœlorum ac nouum ſacerdotium cuius præco delectus erat Ioannes Zachariæ filius.Is quũ hactenus latitaſſet inter feras, & in deſertis exegiſſet uitam inauditæ auſteritatis,opertus camelorum pilis,cinctus zona pellicea,melle ſylueſtri uictitãs & locuſtis, uinum ac ſiceram ne attingens quidem,ut idoneus eſſe poſſet prædicator pœnitentiæ: ac prius uita doceret quàm ſermone:ac uacaret omni crimine, qui magna libertate reprehenderet aliorum peccata: afflatus & admonitus ſpiritu diuino,prodijt è latebris eremi,ſeſećꝫ contulit nõ in templum,qui locus datus erat Chriſto,ſed in omnem eam regionem,quæ finitima eſt fluuio Iordani, quo paratior eſſet baptizandis aquæ copia. Prædicabat autem inſtare regnum cœlorum,adhortans ut ſeſe uenturæ ſaluti pœnitentia uitæ prio

ris

ris præpararent, & aquæ baptiſmo quem ipſe ueluti præcurſor dabat, ſeſe redderent idoneos baptiſmo ſpiritus, quem daturus eſſet cuius aduentus imminebat. Hæc tum agebantur afflatu diuini ſpiritus, qui iam olim hoc per os Eſaiæ prophetæ futurum prædixerat. Sic enim loquitur de Ioannis prædicatione: Vox clamãtis in deſerto, aduentat dominus, præparate uias illius, ac rectas facite ſemitas eius, ne offenſus prauitate morum ueſtrorum reſiliat à uobis. Venit ad omnes, occurrendum eſt ab omnibus. Aequanda ſunt omnia. Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis deprimetur. Qui ſublimes erant apud homines opinione iuſticiæ aut ſapientiæ, deponent ſupercilium, ut capaces ſint iuſticiæ ac ſapientiæ diuinæ: qui uelut idiotæ ac peccatores cõtempti iacebant apud homines, ſubito per obedientiam Euangelicam erigentur ad conſortium regni cœlorum: quęq; prius di ſtorta prauaq; fuerant, ad regulam Euangelicam repente exæquabuntur: quæq; uitiorum ac malarum cupiditatum ſentibus aſpera, uertentur in uias leues ac planas. Tales enim mentes amat dominus, per quas obambulet. Adeò rerum uices ad huius aduentum inuertentur. Qui deſperabant, erigẽtur in ſpem: qui ſibi fidebant, irreparabiliter reiciẽtur. Qui prius habebantur ſapientes, fient ſtulti: qui ſtulti, cœleſti ſapientia donabuntur. Qui prius idololatræ, fient cultores dei uiui: qui cultores dei uidebantur, reperientur fuiſſe idololatræ. Qui prius iracundi, placidi fient & benefici: qui prius ſeruiebant libidini, nunc amplectentur caſtimoniam. Qui prius rapiebant aliena, nunc ſua largientur. Huic igitur rerum nouatori præparate uos. Mox aderit dominus, & uidebunt eum nõ ſolum Iudæi, uerumetiam omnes totius orbis nationes cernent oculis fidei communem ſalutis autorem, per quem deus gratuitam felicitatem offert omnibus, quia pia credulitate, qui correctione uitæ prioris uenientem exceperint. Hæc tot retro ſeculis de Ioanne uaticinatus fuerat Eſaias, & uaticinio per omnia reſpondit euentus. Siquidem ad Ioannis prædicationem ingens hominum turba, relictis ædibus, ac re ipſa loquens, relinquendos affectus domeſticos ei qui aſpiret ad ſalutem, confluebat ad ripam Iordanis, ut ab eo tingerentur aqua, nõ quod Ioannes remitteret peccata, ſed quod his præludiis animos hominum futuræ ſaluti præpararet. Siquidem magna ſanitatis pars eſt, morbum agnoſcere: & uicinior eſt ſaluti, qui capax eſt remedij. Quoniam autem primus ad reſipiſcentiam gradus à timore dei naſcitur, ut primum à iuſto uindice timeatur ſupplicium, deinde beneficij liberalitas ametur: magna libertate clamabat Ioannes aduerſus elatos phariſæos & ſcribas, qui hactenus impiorum parentum ueſtigiis inhæſerant, falſa iuſticiæ perſuaſione turgidi, ueræ religionis hoſtes, ob hoc ipſum ſpernentes cæteros homines, ſibiq; placentes, quod iuxta carnem genus ducerent ex Abraham: quaſi deus homines æſtimaret ex genere, ac nõ magis ex animi uirtutibus. Progenies, inquit, ui-

Et uidebit eũ omnis caro.

Genimina uiperarum

perarum, nocentiſsimorũ parentum nocentiſsimi filij, unde ſenſiſtis immi-
nere uindictam dei, niſi mature reſipuiſſetis? Quis uos ſubmonuit, ut fuge-
retis ab inſtante ſeuera dei ultione, quæ nulli nec ætati, nec genti, nec condi-
tioni parcet? Quemadmodũ remedium offertur omnibus, qui ſe præbent
ſanandos, ita pœna manet omnes abſque diſcrimine, qui nolunt à priſtinis
moribus reſipiſcere. Quin huc attraxit uos charitas erga deum, quò nunc
pertrahit metus ſupplicij? Nondum mutata mens eſt. Proinde ſi uere uos
pœnitet ſuperioris uitæ, ſumite mores alios, & factis ipſis declarate uos eſſe
Facite fructus dignos pœnitentiæ correctos. Hactenus ut ſylueſtres arbores, produxiſtis malorum operum
acerbos & exitiales fructus, ſuperbiam, iracundiã, auaritiam, inuidiam, hy-
pocriſim, contentionem. Nunc ſi uere conuerſi eſtis in bonas arbores, ædi-
te fructus bonos teſtes mutati in diuerſum animi. [redacted], mutandæ ſunt prauæ cupiditates animorum. Hæc
eſt radix arboris, quæ ſi ſuccum habet amarum ac peſtiferum, naſcuntur in
ramis mali fructus: ſin cõtrà radix ſuccum ſuauem ac ſalutarem ſuffundat,
in ramis naſcunt illi deo digni fructus ſpiritus: pro odio charitas, pro ama-
rulentia, gaudium, pro diſcordia pax, pro ferocia tolerantia, pro rapacitate
beneficẽtia, pro impudicitia caſtitas, pro fraudulentia ſimplicitas, pro arro-
Et ne cœperitis dicere gantia modeſtia, pro ſuperſtitione pietas. Hæc declarant ueros ac germa-
nos Iudæos, hæc uere circumciſos, ac filios Abrahæ. His ſacrificijs delecta-
tur deus. Nunc lux inſtat, faceſſant umbræ: adeſt ueritas, cedat ſimulatio:
ponite uanam fiduciam, quam uobis hactenus præbuerunt figuræ rerum
ſpiritualium, Hieroſolyma ciuitas ſancta, templũ domini, templum domi-
ni, templum domini, pecudum laniena, lauacra corporis, ſabbatiſmi, neome-
niæ, [redacted], lata phylacteria, [redacted], cæteræq; obſeruatio-
nes, quas uel lex ad tempus præſcripſit ſigna rerũ animi, uel phariſæi com-
menti ſunt ad inanem ſanctimoniæ ſpeciem, hæc omnia ſimul cum ipſa cir-
cumciſione ceſſabunt. Iudæus erit poſthac quiſquis cõfitebitur & agnoſcet
hunc qui mox uenturus eſt: circumciſus erit, quiſquis habebit animum fide
purgatum à prauis cupiditatibus. Proinde ne uobis ueniat in mentem:
nos ſumus filij Abrahæ, nobis promiſſa eſt hæreditas ſalutis, non deſeret
dominus populum ſuum. Imò quemadmodũ uobis ad meliora reſipiſcen-
tibus nihil officiet maiorum impietas, ita nihil profuerit Abrahæ progeni-
toris ſanctitas, ſi uos perſtiteritis in priſtina malicia. Reijciemini, abdicabi-
mini, funditus peribitis, niſi prorſus mutati, fructus attuleritis Euangelio di-
Iam enim ſecuris a.r.a.p. gnos. Nec deerunt Abrahæ poſteri, nec deerit deo ſuus populus à quo co-
latur, cui promiſſam hæreditatẽ præſtet, etiamſi uos deſciſcatis ab eo. Hoc
enim confirmo uobis: Deus poteſt uel de his lapidibus ſuſcitare filios ami-
co ſuo Abrahæ, cui promiſit poſteritatem parem arenæ maris ac ſtellis cæ-
li. Poſthac non cognatione ſanguinis, ſed æmulatione fidei æſtimabuntur

filij

filij Abrahæ. Agnoſcet Abraham pro filijs etiam Sogdianos, Gothos,& Scythas,Meſſiam amplectentes,uos niſi crediderit is habebit pro alienige nis.Hactenus tolerauit uos deus utcunq; legis fructũ afferentes, uictimas, uota,ieiunia, lotiones,ocia,eſcarum diſcrimina, amputatam pelliculã. Hæc in ſuperficie duntaxat ſpeciem habebant religionis. Hæc folia ſunt arboris, execrabilia deo,niſi adſint fructus ſpiritus. Nunc autem ex ueris animi bonis aut malis ęſtimabitur unuſquiſq;.Adeſt exactius dei iudicium,adeſt ille qui perſpicit & intimos cordiũ ſinus. Iam enim ſecuris admota eſt ad radicem arboris,diu toleratę:ſuccidetur à ſtirpe populus Abrahæ, & inſerentur gentes Abrahã credulitate referentes. Non eſt auditus Moſes,nõ ſunt auditi prophetę, quorũ pleroſq; etiam interfeciſtis, obſurduiſtis ad uocem legis.Nunc adeſt quo nemo maior mitti poteſt, & poſt quẽ nõ alius expectãdus eſt. Imminet toti genti Iſraeliticæ exitiũ, niſi mature receperitis uos ad meliorẽ frugem. Omnis enim arbor quæ nunc nõ produxerit fructum fidei bonum,excidítur, & in ignem conijcitur. Nihil mediũ eſt,nulla mora eſt: aut uera pietate properandũ eſt ad ęternam ſalutem,aut ni id fiat,irreparabiliter ac funditus pereundum. Hac Ioannis oratione tam ſæua minacíq;,territa promiſcua Iudęorum multitudo, dixit:Si ſic res habet,quid igitur cenſes nobis faciendum,quo poſsimus iram diuinã effugere,& ſalutem aſſequi?Iam ſanabiles eſſe cœperant,qui morbũ agnoſcunt & remediũ expetunt.Oſtendit igitur Ioannes remedium ubiq; efficax. Non enim uocat eos ad uictimas pecudum,aliasq; Iudaicas expiationes,ſed ad opera charitatis.Nulla uictima citius placatur deus, quàm beneficentia in proximum. Deus noſtro beneficio nõ eget,ſed ſibi patitur imputari quicquid in proximum egentem ipſius reſpectu fuerit collatum. Qui habet,inquit,duas tunicas,altera ueſtiat fratrem nudũ. Et qui habet cibum qui duobus ſufficiat, impartiat dimidiũ eſuriẽti.His duobus exemplis Ioannes craſsè docuit populum,efficaciſſimã eſſe rationem placãdi deum offenſum,ſi modis omnibus benefici ſimus in proximum cuiuſcunq; rei inopia laborantem, ſiue ueſtis,ſiue cibi,ſiue potus,ſiue hoſpitij,ſiue ſubſidij, ſiue ſolatij,ſiue doctrinę, ſiue exhortationis. Nec ſolum de his quæ nobis ſuperſunt ſubleuanda eſt preſens fratris neceſſitas,ſed commodis etiam uſibus aliquid decidendum, quoties opem preſentem flagitat proximi neceſſitas.Hoc igitur remedium omnibus commune datum eſt promiſcuę multitudini. Venerunt & publicani,territi Ioannis prædicatione, genus alioqui deditum rapinis,& ex publicis incommodis ſua comparans cõmoda, religionis negligens, ac magis obſequens iuſſis principum,cẽq; preceptis dei.Qui quum apud omnes nationes uulgò male audiant,apud Iudæos peculiariter habebãtur abominabiles,& tamen tantum terroris incuſſerat omnibus Ioannis ſeuera prędicatio,

Omnis ergo arbor n.f.f.

Quid ergo faciemus

ut hi quoq; uenirent ad Ioannem, flagitantes baptiſmum, ac diſcere cupientes, quo pacto placare poſſent diuinam iram. Ioannes autem uerus præcurſor illius, qui nullum quamlibet magnis peccatis inquinatum, reiecturus erat, etiam publicanis leniter ac placide reſpondet: Si nondum poteſtis ueſtra largiri, certe ſit ille primus gradus ad meliorem uitam, ut abſtineatis à rapiendis alienis. Habetis ſalarium à Cæſare, præſcriptum eſt quid debeatis exigere à populo: Ne quid extorqueatis in ueſtrum lucrum ultra id quod præſcriptum eſt. Poſt publicanos ueniunt & milites, uiolentum & impium hominum genus, legum negligens, ad uim præceps, uenalem habens animam, rapto gaudens, licentia ferox & inſolens. Et hos cœperat ultionis diuinæ terror, ueniunt ad Ioannem, agnoſcunt maliciam ſuam, expetunt baptiſmum, rogant quibus modis poſſint placatiorem habere deum. Nimirum magnus in hoc hominum genere profectus erat, ſuum agnoſcere morbum, ac uitæ melioris deſiderio tangi. Nec ab his igitur Ioannes audet beneficentiam in proximum exigere, ſatis magnum primi profectus gradum eſſe ducens, ſi temperarent à malefaciendo. Solet autem hoc hominum genus tribus potiſsimum modis eſſe noxium, uiolentia, calumnia, & rapinis. Frequenter enim arma quæ princeps dedit ad defenſionem publicæ tranquillitatis aduerſus hoſtes, uertunt in ipſos ciues, & quibus publica ſalus defendi debuerat, his ulciſcuntur iram priuatam. Prædantur itaque frequenter, incendunt, abigunt, ui conſtuprant fœminas, perrumpunt fores, exigunt ac pulſant hoſpitem. Id quoniam plerunque faciunt impune, credunt licere. Rurſus alij falsò deferunt apud principes aut duces, innoxios, quo pars facultatum confiſcatarum ad ipſos redeat, calumniæ precium. Ad quæ facinora conniuent nonnunquam principes, dum ſuis militibus gratificari ſtudent. Plerique dum, quod à principe nomine ſalarij datur, ſcortis, alea, temulentiaq; prodigunt, rapto furtiſq; rei iacturam ſarciunt, & non ſolum non reſoluunt quod debent, ſed ultro extorquent ab agricolis quod non debetur, ac ſibi quiduis licere credunt belli nomine: quum bellum habeat & ſuas leges, non omnino damnandum, ſi iuſta de cauſa ſuſcipiatur, hoc eſt, ſi pro defenſione publicæ tranquillitatis, ſi ſic ut uitari non poſsit, ſi per pios principes, ſi cum aſſenſu eorum, quorum intereſt bellum ſuſcipi, ſi legitimis ritibus indictum, ſi iuſtis ac moderatis rationibus geratur, hoc eſt, quàm minima ſanguinis humani profuſione, ſi quàm minima iactura eorum, qui bello cauſam non dederunt, ſi per duces coherceatur militum temeritas, ſi non conſerantur manus, niſi per milites iuratos, ſi non niſi iuſſu ducum dato congrediendi ſigno, ſi mox abſtineatur à pugna ſimulatque receptui cecinerint tubæ, ſi cum primum licuerit, bellum finiatur. Huic igitur hominum generi Ioannes oſten-

Magiſter quid faciemus

Quid faciemus

Neminem concutiatis

nes oſtendit quid facere ſoleant, & quid poſthac uitare debeant, ſi uelint effugere uindictam dei. Ne quem, inquit, concutiatis, ne quem falsò deferatis lucri cauſa, ſed eſtote contenti ſtipendijs ueſtris. Hæc autem tanta cum autoritate geſta ſunt à Ioanne, ut populus apud ſe ſuſpicari cœperit ipſum eſſe Meſsiam. Idcp plerique tacitis cogitationibus uerſabant in corde ſuo, licet ipſe Ioannes ob eximiam animi modeſtiam diſsimularet magnitudinem ſuam. Hæc eſt enim uulgi leuitas, ut his quos admiratur, plus tribuat quàm par eſt: quos odit, in his omnia calumnietur. Sed hoc populi ſtudium declarauit abſolutam ſanctiſsimi uiri modeſtiam, qui adeo non ſibi uindicarit alienæ laudis uſuram, ut ultro delatam fortiter reiecerit: & in hoc profecit error multitudinis, ut Chriſti paucis adhuc noti digni tas, graui publicocp teſtimonio comprobaretur. Simulatque per afflatum ſancti ſpiritus intellexiſſet tacitas populi cogitationes, loquutus eſt in hunc modum: Vos me æſtimatis ex rebus uiſibilibus, ex cibo, ueſtitu & baptiſmo, ſed longe ſunt efficaciora quæ non uidentur. Quemadmodum in homine multò præſtantior uis eſt animi, qui non uidetur, quàm corporis, quod oculis conſpicitur. Ego quanquam aqua baptizo uos, tamen non remitto peccata, ſed præparo uos efficaciori baptiſmo, quem accipietis ab eo, cuius aduentum uobis prædico, tempore quidem maior, ac prædicationis ordine prior, ſed potentia longe inferior. Is enim qui me ſequitur, tãto me præſtantior eſt, ut ego, quem magnum aliquid eſſe creditis, indignus ſim qui ſoluam corrigiam calceamentorum eius. Famulus illius ſum non collega, præcurſor ſum, ſed ut lucifer præcedit ſolem, mox obſcurandus maiore lumine. Et hoc ipſum quod habeo, ex illius habeo benignitate. Mea doctrina diluta eſt, ſi ad illius doctrinam conferatur: meus baptiſmus inefficax eſt, ſi cum illius baptiſmo componatur: ſiquidem ille cœleſtis docebit cœleſtia, ego terrenus terrena loquor & humilia. Ego corpus aqua tingo, iſte ueſtros animos tinget ſpiritu ſancto & igni. Quanto eſt ſpiritus aqua penetrantior, quanto eſt ignis efficacior aqua, tanto potentior erit illius baptiſmus meo. Hactenus latuit qui nam uere cultores eſſent pietatis. Facile eſt ablui aqua, facile mactare uictimam, facile non ueſci carne ſuilla. Nunc ea profertur doctrina, ea inſtant tempora, ut latere nõ queant, qui uere boni ſint, qui ſecus. Veniet enim ille facturus, quod toties minatus eſt in prophetis, exacto iudicio diſcrimen æditurus inter pios & impios. Habebit enim uentilabrum in manu ſua. Nam tradita eſt huic omnis poteſtas in cœlo & in terra. Hoc ineuitabili uentilabro purgabit aream ſuam, uentilans omnes, & examinans crucis & afflictionum uento. Qui fuerint paleæ, ſpecie religionis nitidæ, cæterum intus inanes à uera religione, diſsilient quocunque feret illos humana cupiditas. Cæterum qui fuerint triticum, ſolidam ac ueram pietatem intus habentes, non diſsipabun-

Exiſtimante autem populo

Veniet autem fortior

Cuius uentilabrum in m.e.

tur uento, ſed diſcuſsis paleis declarabunt immobile robur animi. Ea tempeſtas non reddet impios, ſed patefaciet, quid fuerint, etiam quum non uiderentur: ueluti lux orta non efficit cæcos aut deformes, ſed indicat qui fuerint deformes aut cæci. Euangelica ueritas lux eſt, hanc non ferent, qui falſa ſpecie ſanctimoniæ ſe prius uenditabant, quum apud deum eſſent impij. Amplectentur, qui quum haberentur abiecti iuxta mundum, tamen affectum pietatis habebant in pectore. Qui ad auditum cœleſtis doctrinæ uigorem, ad maleficium ac cædem prouocabuntur, non tum primum fient impij, ſed quales ante fuerint, data occaſione patefiet. Siquidem occaſio non facit impios, ſed prodit. Qui propoſita iactura bonorum, qui oſtenſo crucis ac mortis periculo deſciſcet à ueritatis profeſsione, non tum primum incipiet impius eſſe, ſed qualis antea fuerit declarabit. Non ſtatim quiſquis aqua tinctus fuerit perdurabit in hac examinatione, ſed qui ſpiritum cœleſtem hauſerit, qui charitatis inuictæ ignem conceperit, is nulla malorum procella commouebitur, ſed magis purgatior reddetur ac firmior, quemadmodum uentilatione ſpiritus purgatur triticum, & ignis uti purgatur aurum. Ad hanc igitur rigidam exactámque diſcuſsionem ſe quiſque præparet, nihil fidens generis nobilitati, nihil maiorum ſanctimoniæ, nihil carnalibus Moſaicæ legis ceremonijs, ſed ſolidioribus præſidijs animum muniens. Magni referet, qualis quiſque reperiatur. Aeterna ſalus, & æternum exitium diſcernet ſolidos & inanes, germanos Iſraelitas, & nothos. Triticum enim purgatum recondet in horreum uitæ cœleſtis, paleas autem exuret igni nunquam extinguendo. Proferetur hic aliqua ex parte iudicium, ſed poſt hanc uitam pœna æterna infligitur impijs. His alijſq; compluribus ſermonibus Ioannes exhortabatur populum ad pœnitentiam uitæ prioris, & ad deſiderium mox uenturi Meſsiæ, periculo territans, præmijs excitans, ac læto nuncio ſalutis populares animos ad pietatis Euangelicæ ſtudium expergefaciens. Atque hanc loquendi libertatem, ob inſignem uiri ſanctimoniam tulit turba promiſcua, tulerunt publicani, tulerunt & milites, reprehenſi morbum ſuum agnouerunt, territi quæſiere remedium. Verum non tulit Herodes, animo regio ſibi licere uolens quicquid liberet. Amabat tamen Ioannem, perſpiciebat ac probabat raram uitæ integritatem, atque in multis obtemperabat hominis conſilio. Cæterum in eo, in quo potiſſimum oportebat auſcultare dictis illius, non ſolum non obtemperauit, uerumetiam bene monentem coniecit in carcerem, & ab exitio reuocantem dedit exitio. Huiuſmodi ſunt plerunque principum animi, quos Euangelica ſapientia non uindicauit ab imperio turpium cupiditatum. Imperant alijs, qui ipſi ſeruiunt uiolentis affectibus ſuis: & hoc ipſo ſe reges eſſe putant, quod impune mancipia ſunt turpitudinis. Aſciſcunt nonnunquam ad ſe uiros uitæ ſanctimonia ſpectatos, cum his collo-

Et congregabit triticum

Herodes autẽ Tetrarcha

quuntur

quuntur nõnunquam, ex horum consilio faciunt nonnulla: non quod illis cordi sit uera pietas, sed ut hoc fuco sibi concilient opinionem integritatis, & inuidiam malefactorum leniant: ueluti quum expilant populum, quum impia bella mouent, quum sæuiunt in eos qui reipublicæ bene uolunt, uideantur & hæc ex probatissimorum uirorum consilio facere. Sic Herodes pilis camelorum, quibus uestiebatur Ioannes, sic zona pellicea, qua cingebatur, sic tenui uictu, sic totius uitæ innocentia, sic autoritate qua ualebat apud populum, ad suam abutebatur tyrãnidem. Vnde & post, uulpem illum appellat dominus Iesus. Hæc est enim astutia principum huius mundi: ad quos si quando cõtinget Euangelicos uiros asciscí, aut fugiendus erit illorum cõuictus, apud quos citius corrumpendi sint ipsi, quàm eos ad meliora flexuri: aut animos suos præparent ad tale præmium non dissimulatæ ueritatis, quale contigit Ioanni. Quum enim Herodes, non degenerans à moribus paternis & auitis, multa patraret impie tyrannicecꝫ, populum expilans, libertatem opprimens, in alijs puniens quod ipse committeret, uenales habens magistratus, uenale sacerdotium, ac palàm domi habens Herodiadem, uxorem Philippi fratris, quam ille uiuo præripuerat, unà cum filia Philippi, uir sanctus non ferens tam incestas nuptias in domo regia, unde conueniebat exemplum seruandarum legum potissimum proficiscí, admonuit eum ut abstineret à tam impio flagitio. Sed apud impium regem plus habuit momenti puellæ saltatricis impia postulatio, & impiæ mulieris suggestus, quàm tam incorrupti uiri salutaris admonitio, qua tantum abfuit ut emendaretur, ut superioribus flagitijs facinus adiecerit omnium impijssimum, Ioannem conijciens in uincula, eò demum progressus uesaniæ, ut amputatum innocentissimi uiri caput obscenæ saltationis præmium daret puellæ. Sed ut ad historiæ seriem reuertar, prius quàm dominus Iesus aggrederetur prædicandi negocium, quod intra breue tempus erat absoluturus, ut omnes numeros modestiæ iusticiæcꝫ impleret, non dedignatus est uenire cum cæteris ad baptismum, haud ille quidem purificandus, sed nobis æternæ salutis lauacrum suo baptismo consecraturus. Deiecit ipse sese, sed Ioannis uoce, ac patris æterni clarissimo testimonio commendatus est palam omnibus, ut de facie quoque cognoscerent eum, de quo uaticinati fuerant prophetæ, de quo testificatus fuerat Ioannes. Quũ igitur baptizaretur ingens numerus promiscuæ multitudinis, & inter hos uelut unus è multis aduenies Iesus Christus, à Ioanne uelut peccatis obnoxius, baptismũ flagitasset, recusauit Ioannes, agnoscens excellentiã in illo puritatis, à quo debuerat ipse potius baptizari. Hoc primũ ab Ioanne testimoniũ, Iesu præsentis dignitati redditum est apud multitudinem, sed euidentiore signo pater discreuit filiũ suũ à cæteris qui baptizabantur. Cæteris enim baptizatis nullum signum apparuit. Verum ubi baptizatus

Factum est autem quum baptizaretur

eſt dominus Ieſus, iamq; deprecaretur: nos interim erudiens, ut reſtitu-
ta per baptiſmum innocentia, protinus uertamus nos ad ea ſtudia, quæ
ſunt ſpiritus, inter quæ primum locum habet deprecatio: apertum eſt cœ-
lum, quod hactenus clauſum, baptiſmus illius nobis patefecit. Atque in-
de deſcendit ſpiritus ſanctus, per ſe quidem inuiſibilis, ſed tum circunda-
tus uiſibili ſpecie, quo conſpicuus eſſet oculis hominum. Species autem
erat columbæ, quod hæc auis innocentiæ ſymbolum, olim ramum oliuæ
detulerat in arcam, iræ diuinæ placatæ ſignum, ac finiendi diluuij pignus.
Porrò diluuium illud quo tum purgatus eſt mundus, typum habebat no-
ſtri baptiſmi, quo ſaluis corporibus & animabus demerguntur peccata.
Hac igitur ſpecie ſpiritus ſanctus deſcendit in ſanctum uerticem domini Ie
ſu, palàm deſignans illum eſſe, quem pater affatim omnibus cœleſtibus
dotibus unxiſſet, quas in omnes ſibi fidentes, ac per baptiſmum in corpo-
ris ſui conſortium inſitos, eſſet effuſurus. Acceſsit huic paternæ uocis eui-
dens teſtimonium, non iam per prophetas, non per Moſen, non per an-
gelos proditum, ſed ab ipſo patre publicatum. Non quod pater, ut eſt,
uel audiri poſsit, uel conſpici, uel ullo corporis ſenſu percipi: ſed quemad-
modum ſpiritus inuiſibilis, uiſibili ſigno ſeſe patefecit oculis hominum,
ita pater ædita per elementa ſuperna uoce, perculit aures hominum. Vox
autem è ſublimi his uerbis intonuit: Tu es filius meus unice charus, in quo
ipſe mihi complaceo. Nulli ueterum ſanctorum tale præbitum eſt teſti-
monium. Columba præcedens deſignabat ad quem uox iſta pertineret,
ne quis ſuſpicari poſſet Ioannem hoc elogio fuiſſe laudatum, de quo ple-
riq; tam magnifice ſentiebant, ut eum crederent eſſe Meſsiam. Tot
teſtimonijs Chriſtus orbi commendatus eſſe uoluit, prius quàm ad Euan-
gelij prædicandi negocium accingeretur: nos interim admonens ſuo e-
xemplo, ne quis ſeſe tanto muneri repente & illotis pedibus ingerat. Pri-
uatim teſtimonium acceperat ab angelis, ab Elizabeth, à Simeone, ab
Anna, à Magis, publice ab Ioanne, cuius erat grauiſsima apud Iudæos
autoritas: à ſpiritu ſancto, ab ipſo patre. His omnibus adiuncta eſt
ætatis autoritas. Quum enim ueniret ad baptiſmum dominus Ieſus, ac-
cedebat ad annum trigeſimum: non quod ætas æſtimetur apud deum,
ſed quod conueniret, ut is qui pertracturus eſſet omnes ad ſe, ſatisface-
ret omnibus per omnia, neque quicquam eſſet in eo, quod quiſquam
probabiliter poſſet calumniari. Proinde ætas matura delecta eſt & ex-
pectata, quod adoleſcentiæ deſit autoritas propter publicam opinio-
nem imperitiæ: ſenectus minus habeat ponderis ob uires ingenij defe-
ctas ac ſuſpicionem delirationis. Quoniam uero & generis uitium a-
pud uulgus multum abrogat autoritatis, curatum eſt & hoc, ut Ieſus
tam diu crederetur eſſe filius Ioſeph, donec miraculis, ac prædicatione ſatis
inclaruiſſet

inclaruiſſet Euangelium. Erat hoc dignitatis Chriſti, ut de uirgine naſcere/
tur,ſed quoniam id non referebat ſtatim innoteſcere,& perſuaſu fuiſſet diſ/ *Vt putabatur*
ficillimum, abuſus eſt errore populari, ne qua res interim imminueret au/ *filius Ioſeph*
toritatem prædicantis,ſi probabiliter dictus fuiſſet ex adulterio natus. Vo/
luit ex humili domo prodire,ſed quam nulla famæ labes aſperſiſſet.Siqui/
dem Euangelico doctori uitanda eſt nõ ſolum culpa,ſed omnis culpæ ſpe/
cies,& commendatus eſſe debet non modo ſuis uirtutibus,uerumetiam ab
his rebus alienus,è quibus uulgus concipere ſolet mali ſuſpicionem.Siqui/
dem hæc eſt communis hominum opinio,uix unquam è malis parentibus
naſci bonos liberos. Ergo qui paupertatis probrum, qui domus humilita/
tem non refugit, uitauit ætatis & generis calumniam. Quanquam autem
Ioſeph non fuerit pater Ieſu iuxta naturam, ſed ſecundum legem tantum,
quia ſponſus erat matris: tamen quoniam ex eadem tribu domoq; duxe/
rat uxorem, ab hoc uiſum eſt domini recenſere genealogiam, quo magis
conſtet illum uere fuiſſe hominem, iuxta corpus prognatum ex his, è qui/
bus prophetarum uaticinia prædixerant illum naſciturum.Nam iuxta na/
turam ſublimiorem, pater ipſe cœleſtis agnouit ac profeſſus eſt filium ſu/
um.Ioſeph igitur coniunx Mariæ uirginis, quæ genuit Ieſum, iuxta legem
dicebatur filius Heli patrui,iuxta ueritatem propagationis filius Iacob,qui
fratri ſuo uterino, quod abſque liberis deceſſerat, ex uxore relicta ſuſcita/
uit filium Ioſeph. Heli filius erat Mathat, hic rurſum patrem habebat Le/ *Qui fuit Heli*
ui.Leui natus erat ex Melchi, quem genuerat Iannes filius Matathiæ, cui
pater fuerat Amos.Hũc progenuit Naum, filius Heſi,prognati ex paren/
te Naggæ.Is prodierat ex Maath,filio Matathię.Hic ſatus erat ex Semei,
filio Ioſeph,progenito ex Iuda.Iudas patrem habuit Ioannan,filium Rhe
ſi prognati ex Zorobabel. Huius pater erat Salathiel,pgnatus ipſe ex Ne
ri,filio Melchi,qui genus duxerat ex Addi,filio Coſam,progeniti ex Hel/
madã. Is genus ducebat ex Her filio Ieſo prognati ex Eleazar filio Ioram.
Hunc genuerat Mattha, ipſe natus ex Leui, filio Simeonis prognati ex
Iuda,filio Ioſeph.Hunc progenuerat Ionam,ipſe filius Heliachim,filį Me
leam. Is prognatus erat ex Mathatha,qui fuit filius Nathan.Hunc ex Ber
ſabee genuerat Dauid rex,per quem inſtaurata eſt ſtirps Solomonis,quæ
in Ochozia defecerat. Dauid genitus erat ex Ieſſe filio Obeth, prognati
ex Booz. Huic pater erat Salmon,filius Naaſſon prognati ex Aminadab,
cui pater fuerat Aram, filius Eſrom, progeniti ex Phares filio Iudæ. Iudas
genus duxit ex patriarcha Iacob, filio Iſaac quem iuxta diuinum promiſ/
ſum ſenex ex uetula Sara ſuſceperat Abraham, ipſe prognatus ex Thar/
ra, filio Nachor,proditi ex Saruch filio Ragau, cui pater erat Phalec filius
Heber,procreati ex Sale,filio Cainam filį Arphaxat,cui pater fuerat Sem
filius

filius Noe, quem genuerat Lamech, filius Mathuſala, filij Enoch, cui pater erat Iareth, ipſe proditus ex Malalehel filio Cainan, progeniti ex Enos filio Seth, quem genuit Adam, poſtea quàm uixerat centum & triginta annos. Adam erat princeps humani generis, non alium habens generis autorem quàm deum, à quo conditus eſt è limo terræ, uelut è matre. Quoniam autem per huius terreni parētis peccatum uitiatum erat omne genus humanum, & genitoris ſui referens ingenium, in omne uitiorum genus fuerat prolapſum, miſſus eſt collapſi generis inſtaurator ac redemptor dominus Ieſus, ut quod unius inobedientia corruiſſet, per unius obedientiam reconciliaretur, & quemadmodum omnes, qui terreni parentis ueſtigijs ingreſsi fuerant, redditi ſunt obnoxij morti, ita qui per baptiſmum exempti à cognatione peccatoris inſererentur Adæ cœleſti, qui eſt Ieſus Chriſtus, illius ueſtigijs inhærentes, uitam æternam aſſequerentur in cœlis. Reſpondent autem multis modis exordia labentis humani generis, ac reſtituti. Nihil enim hic fortuito geſtum eſt, ſed tota rerum ſeries diuino temperata eſt conſilio. Euæ uirginis cum ſerpente colloquium fuit initium exitij: Mariæ uirginis cum Gabriele colloquium fuit initium ſalutis. Eua corrupta pomi blandientis illecebra, uirum perdidit ac mortem inuexit mundo: Maria uirgo ſemper incorrupta, ſpretis conſtanter carnis illecebris, ſimplici fide ſe præbens uoluntati diuinæ, uirum enixa eſt, qui ſalutem attulit mundo. Adam tentatus eſt & uictus, Chriſtus tentatus uicit tentatorem. Adam uxori corruptæ obſequundans, eiectus eſt è paradiſo: Chriſtus patri obediens uſque ad mortem, uiam aperuit in cœlos. Ob pomi guſtati uoluptatem ille factus eſt ſeruus diaboli: Chriſtus ſpretis omnibus mundi regnis ac delicijs, nobis deuincendum hoſtem tradidit. Ille per eſum pomi perdidit poſteritatem, hic per abſtinentiam cibi reparauit perditos. Ille à paradiſo depulſus eſt in terram calamitoſam ac deſertam, hic à deſerto uiam muniuit in cœlum. Ille per cupiditatem ſuperbæ ſcientiæ poſteros ſuos pertraxit in mortem: hic per humilem fidei obedientiam reddidit uitam. Denique utrobique lignum. Ibi per lignum uicit ac fefellit ſerpens, & hic per lignum fefellit ac uicit Chriſtus. Per arborem mors, per arborem uita. Princeps interitus ex terra uirgine conditus eſt: princeps ſalutis ex uirgine Maria. Adam ad imaginem dei factus eſt: Chriſtus imago dei, ſumpſit hominis & imaginem & naturam. Adam per ſponſam ſuam deceptus eſt, Chriſtus ſuam ſponſam eccleſiam ab errore diabolico reuocauit. Ibi mulier prodidit initium ſtultitiæ dum captat fieri ſapiens: hic mulier dum ſibi nihil arrogat, nobis ædit ſapientiæ fontem. Adam dum mauult ſapiens eſſe quàm obediens, ſtulticiam inuexit mundo: nouus Adam quum eſſet ſapientia patris, pro nobis ſtultus factus eſt, ut ſapientes redderemur in ipſo.

Per ſu-

Per ſuperbiã lapſus, per humilitatem erectio. Adam animi dotibus nudatus per ſerpẽtem, arboris ſe texit exuuijs: Chriſtus donis cœleſtibus diues, nihil deſiderauit huius mundi. Congruũt & ueteris inſtrumẽti figuræ cum hiſtoria Euangelica. Moſes Iſraelitas duxit ex Aegypto, Chriſtus ex igno rantiæ tenebris ac uitiorũ ſeruitute liberauit. Illis per aquam tranſitus erat, hic per baptiſmum iter eſt ad ſalutem ac libertatem. Illic columna nubis & ignis, & hic de nube ſonat pater, & igni baptizat ſpiritus. Per legẽ priorem occaſio mortis, per legem Euangelicã reuocatio ad ſalutem. Sed uetus lex tonitruis ac fulminibus terret, lex Euãgelica lenitate ac beneficijs prouocat ad ſalutem. Moſes terribilis aſpectu, ſic ut faciem uelare cogeretur: Chriſtus placidus & comis, mediæq; turbæ admixtus. Moſes aſcendit in montem, ut cum deo colloqueretur: Chriſtus deſcẽdit ad nos, ut per ipſum deus nobis loqueretur. Primus Adam, dum affectat æqualitatem cum deo, comparatus eſt iumentis inſipiẽtibus: poſterior Adam, cum ſeſe deijcit à ſua diuinitate ad humilitatem humanæ naturæ, nos iumentis etiam abiectiores ſubuexit ad conſortiũ diuinitatis. Deniq; per Ieſum Nauæ filium reditus in terram fluentem lacte & melle: per Ieſum uirginis filium reditus in paradiſum. Recedamus igitur ab ingenio primorũ parentũ, & obſeruantes uitam domini Ieſu, ſynceris mentibus amplectamur illius beneficiũ, ac pijs ſtudijs pro uiribus imitemur exemplum. Ipſe ſuppeditabit auxilium, qui præbuit exemplum. Amplectamur Euangelicę legis placidum conditorem. Sequamur ducem noſtrum, qui ſolus poteſt omnes totius orbis nationes perducere ad terram illam omni gaudiorum genere ſemper exuberantem.

CAPVT QVARTVM

IEſus autem, cuius uertici columba inſederat, nõ inane ſignum, iam plenus ſpiritu ſancto, prius q̃ aggrederetur munus Euangelicæ prędicationis, ne non per omnia probatus accederet, reliquit Iordanem, docens à baptiſmo connitendum ad ſublimiora ſtudia pietatis, ſubduxit ſeſe à turba, cuius cõuictus & frequenter inquinat, & autoritatem eleuat doctoris: ac per ſpiritũ quo totus rapiebatur, actus eſt in deſertum, unde prodierat & Ioannes, ueluti prouocaturus hoſtem humani generis, ut artes ac machinas ſuas expediret: nimirũ quo nobis oſtenderet illum, qui genus hominum hactenus uicerat, uinci poſſe: ſimulq; nobis uincendi rationem indicaret. Locus captatus eſt tentatori commodus, præbita eſt per eſuritionem occaſio. Ieſus enim ut Moſen hac imagine referret, nouam & Euangelicam legem mũdo proditurus, ieiunauit & ipſe quadraginta diebus, nec in his quicquam attigit cibi, ſed totum hoc tempus ſanctis ad deum precibus, laudibus diuinis, & gratiarum actionibus tranſegit. Erat autem hoc raræ cuiuſdam uirtutis ſpecimen. Nec ignorabat artes ſatanæ, nuſquam magis admouentis omnes laqueos ſuos, quàm

ubi con-

ubi conſpexerit humanam mentem inſigni conatu tendere ad uitam cœleſtem. Audierat uenturũ illum, qui fracturus eſſet ipſius uires, & an iam uenisset, dubitabat: quis autem is eſſet, ignorabat. Hic enim fallendus erat arte diuina, qui prius ſuis dolis fefellerat genus humanũ. Audierat Ioannem palàm profitentem: non ſum ego Chriſtus. Proinde quum multa conſpexiſſet in Chriſto, quæ uirtutis humanæ modum excederent: rurſus quũ uideret eſurientem, & affligi corporis inedia, quum Moſes & Helias poſt totidem dierum ieiunium non legantur eſuriſſe, ſuſpicatus eſt nihil aliud eſſe Ieſum quàm hominem, & hominem qui poſſet arte corrumpi. Erat autem hoc callidum tentatoris conſilium, ut aut uinceret, aut certe expiſcaretur an hic eſſet ille filius dei, promiſſus à prophetis. Quod ſi cõperiſſet, iam eò neruos omnes ac fraudes intenderet, ut impediretur aliqua uia redemptio generis humani. Sed nulla ualet aſtutia aduerſus diuinam ſapiẽtiam, quæ ſic temperauit omnia ſua, ut callidiſsimum illum hoſtem noſtrum non ſolum uinceret, uerumetiam eluderet. Infirmitate carnis eluſit, fortitudine ſpiritus ac diuinæ ſcripturæ præſidio uicit, ſic ut turpiter uictus abigeretur, & nihilo certior abiret de filio dei, quàm antea uenerat. Admouit igitur ſatanas primum illud & efficax telũ, quo principes humani generis deiecerat: quanq; illos tantũ ſolicitabat illecebra pomi blandientis, hic fames etiam, intolerabile malum, adiuuabat tentatoris conatũ. Eſau fame compulſus, pulte uendidit ius primogeniti. Poterat autem dominus Ieſus diuina uirtute famem corporis uel arcere, uel propellere: ſed eſcam obijcere uoluit captatori, quo caperetur ipſe. Obiecta eſt, uelut eſca, corporis humani imbecillitas, ſed tentator impegit in uncum diuinæ uirtutis. Videbat corpus hominis fame ſic ceſcens diſcruciari, & ad uitæ periculum tendere. Negant autem ullum mortis genus eſſe cruciabilius. Videbat eum in deſerto procul ſemotum à uicis & oppidis, unde cibi copia præberi poterat. His rebus fretus, aggreditur impius ſpiritus dominum Ieſum, ſpiritu ſancto plenum: laceſsit à quo uincendus erat: prouocat fortiorem, captat prudentiorem. Quid opus eſt, inquit, te fame cruciari? ſi tu es ille filius dei, iube ut hic lapis tibi uertat in panem, iſtoc argumento declarabis te filium dei. Non enim erit pater ſurdus filio fame periclitanti. Quumq; ille condiderit ex nihilo cuncta, nil magni fuerit, ſi filius dei lapidem uerterit in panem. Ieſus autem non ignarus quid uenaretur ſatanas, ſic temperat reſponſum ſuum, ut nec obſequatur cõſilio illius, nec diuinam naturam hoſti prodat, qui noua ratione per infirmitatem corporis & fallendus erat, & uincẽdus. Non negat filio dei poteſtatem eſſe uertendi lapides in panes, nõ improbat famem corporis cibo ſedare, ſed ex autoritate ſcripturæ diuinæ demonſtrat eſſe uitam animi, quæ pluris ſit facienda, quàm uita corporis: eſſe cibum ſpiritualem, qui magis expetendus ſit, quàm hic cibus qui uitam corporis ad breue tempus prorogat, nihilo ſecius

Si filius dei es

ſecius aliquanto poſt morbo,ſenio,alióue caſu perituram. Cibus enim ſpiritus uitam largitur æternam.Is eſt ſermo dei. Hunc igitur primũ aſſultum diaboli,hoc reſpõſo Ieſus eluſit:Scriptũ eſt, inquit, in libro Deuteronomij: Non tantum pane uiuit homo,ſed omni ſermone, qui proficiſcitur ex ore dei.Cæterum in hoc dominus diuinæ ſcripturæ teſtimonio nititur:primum ut nos doceret modeſtiam, quos nos oportet quicquam extra ſcripturæ à deo proditæ autoritatem cõfirmare:deinde declarauit nobis nullum telum efficacius eſſe aduerſus omnes inſtinctus impiorum dæmonũ, quàm ſacrarum literarum autoritatem.Hinc uerus petendus eſt animi cibus,ſi quis uelit deo uiuere, cui qui non uiuit,mortuus eſt,etiãſi uideatur uiuere.Comederunt primi parentes,& mortui ſunt.Quod ſi tẽtatori reſpondiſſent id quod reſpondit dominus Ieſus,& prior illis fuiſſet ratio præcepti dominici, cuius obſeruatio præſtat uitam æternam, quàm pomi letalis appetitus, non ſe ſuamq; poſteritatem morti reddidiſſent obnoxios. Quin & illud nos docet ſeruatoris exemplum,non eſſe proferendum miraculum,niſi quũ id poſtulat gloria Chriſti,non hominũ libido:aut quum id exigit fraterna charitas.Magorum enim eſt ac pręſtigiatorum ad inanem oſtentationem,& ad ſpectatorũ curioſam uoluptatem,uel ædere,uel fingere prodigia, unde nec illuſtratur gloria dei,nec utilitas ulla redit ad proximũ. Veluti quum fax ardens immerſa aquis non extinguitur:aut quum Hectoris aut Achillis horrenda ſpecies oculis oſtenditur: aut quam culmus ſerpere uidetur ſerpentis ſpecie. Ieſus nullum unquam ædidit miraculum,niſi quo ſimul & illuſtraretur uirtus patris,& hominum neceſſitati ſuccurreretur:uel quo pro tempore prouocaretur hominũ incredulitas. Quũ eſſent paſcendæ turbæ,paucos panes multiplicauit in multis milibus ſuffecturã copiã. Herodis oculos adeo nõ dignatus eſt paſcere miraculo,ut nec alloqui ſit dignatus.Eodẽ uidelicet conſilio negat miraculũ Satanæ.Hoc congreſſu uictus diabolus:nõ ſtatim deſtitit à contentione, ne nos ſemel uictores tradamus nos ſecuritati, ſed animum ſemper ad nouos aſſultus paratum ac munitum habeamus. Qui profecerunt ad mediocritatem Euangelicę philoſophię,facile contemnunt gulæ luxusq; morbum,utpote ſordidum ac beluinum. Quanquam in hac quoq; tentatione nõ deerat arrogantiæ laqueus:Si filius dei es. Etenim qui natura ſunt arrogantes,& gloriæ cupidi,plerunq; conãtur ad ea,quæ ſupra uires ipſorum ſunt,ne quam faciant opinionis ſuæ iacturam, ac ſibi per fucum uindicant,quod nõ habent,gloriam uenantes apud homines. Sic multi prophetiæ donum technis arrogant ſibi, quod non habent:ſic multi iactant uiſiones angelorũ,quas non uiderunt.Contra dominus Ieſus,quum eſſet omniũ maximus,magnitudinem ſuam diſſimulat,præ ſe ferens imbecillitatem corporis, nec unquam promit uirtutem ſuã, niſi quum hoc expedit hominum ſaluti,ut gloria patris per filium illuſtretur.Eodem igitur telo

In montem ex celſum

Satanas, ut eſt improbe malicioſus, ſed diuerſa materia repetit dominum, experiens an opibus & honoribus huius mundi corrumpi poſſet, qui fame proſterni non poterat. Siquidem ambitio malum eſt peſtilens, ac propemodum inuincibile, quod in ſummis etiam uirtutibus obrepit, inſinuans ſeſe mentibus ad ardua ſcandere conantibus: adeo, ut quos nec aduerſæ res, nec paupertas, nec morbus frangere potuerint, nec luxus, aut Venus emollire, deijciat ac ſubruat gloriæ ſtudium. Quid enim eſt tam nefarium aut impium, quod mortales imperij gratia non & faciant & patiantur? An non frequentur ueneficijs, parricidijs, inceſtis nuptijs, alijſq; nō referendis probris regnum emitur? Quot cedibus aliquoties unius ciuitatis ditio uindicatur? Dulcis eſt honos, præclarum eſt imperare, magnificum cæteris antecellere. Et omnino regnum diuinitas quædam uidetur inter homines. Hoc blando ueneno capti ſunt primi parentes. Arridebat oculis pomi blandientis illecebra, ſed magis arridebat animo, falſò promiſſæ ſcientiæ ſublimitas, ac dijs æquanda dignitas. Hac igitur machina tentator adortus eſt Ieſum, nec ille refugit tentatoris improbitatem, ut nobis illum uinceret, utq; nos illum uincendi rationem doceret. Suſtulit igitur diabolus Ieſum in montem excelſum, atq; ex eo uelut è ſpecula, ſubito in puncto temporis, ſubijcit oculis illius omnia regna totius mundi (poteſt enim hoc permiſſu dei ſpiritus impius, rerum imagines nouo quodam more repræſentare humanis obtutibus) ſimulq; quicquid in orbe magnificum habet magnorū regum ſtrepitus: præſtigio quodam exhibuit oculis, opes, famulitium, palatia, copias, tubas, adorantium obſequia, pompas, triumphos, legationes, nutum omnipotētem, aliaq; permulta, quibus populorum adulatio principes homines, nonnunquā ſtultos & impios, certe fragiles ac mox perituros, pro dijs colit ac ſuſpicit, atq; ipſi interim ſibi fluxarum rerum ſucceſſu ſublati, plus quàm dij uidentur. Harum rerum omniū præſtigiator ille mirum quoddam theatrū repente obiecit oculis domini Ieſu, qui præſtigijs falli non poteſt, quum nihil illum lateat. Ad hanc magnificam ſpeciem rerum, adiecit mendax & improbus Satanas orationem magnificentiorem: Hæc, inquit, omnia tam ſplendida, tam opulenta, tam magnifica, tradita ſunt poteſtati meæ, ut ea largiar cuicunq; libuerit. Sum enim princeps ac deus huius mundi. Quod ſi meum numen agnoueris, & prouolutus ad genua mea me adoraueris, poteſtatem omnium regnorum uniuerſam quæ uides, tradam in manus tuas. Vides quantum ubiq; ſit nomen Cæſaris, & quota portio mundi agnoſcit illum dominū? Tu unus obtinebis hæc omnia, & in terris pro Deo coleris, modo me tantæ felicitatis autorem agnoueris. Agnoſcis pie lector mendaciſſimam ac ſuperbiſſimā uocem illius, qui quondam dixit parentibus illis infelicibus: Nequaquā moriemini, ſed eritis ſicut dij, ſcientes bonū & malum. Hic dominus Ieſus impiam Satanæ uocem diuinæ ſcripturæ uerbis

retudit

retudit, dicens: Abi Satana cum tuis fallacibus promiſſis. Damnoſum lucrum eſt, quod pietatis iactura emitur. Quod ſtipularis impium eſt, quod promittis inane eſt. Scriptum eſt enim in libro Deuteronomij: Dominum Deum tuum adorabis, & illum ſolum coles. Deus ſuam gloriam non patitur in alium transferri, non patitur ſibi cum quoquam eſſe communem. Ille uerus deus ac dominus eſt omnium, quæcunq; ſunt in cœlis aut in terris. Is ſuis cultoribus pollicetur hæreditatem regni cœleſtis. Huius uoci magis obtemperandum eſt, quàm tuæ: qui ut honorem ſoli deo debitum impie tibi poſtulas, ita promittis non ſolum inania, moxq; peritura, uerumetiam aliena. Poterat reſpõdere dominus Ieſus: Quid mihi polliceris quæ mea ſunt? Qua fronte poſtulas ut tibi accidam ad genua, quum deus ſim, qui te condidi, qui te ſuperbientem cœlo depuli, deiecturus in tartara, ſimulatq; mihi uidebitur? In hęc ipſa regna nihil haberes iuris, niſi tibi mortalium error & impietas ius faceret. Illorum ſtulticia tu potens es. Reuiuiſcat pietàs, ubi fuerit regnum tuum? Verum id temporis fallendus erat Satanas, non docendus. Nec admoneri meruit, qui corrigi non poterat. Nobis agebatur hæc fabula, nos docebamur magno animo reſpuendum, quicquid cum impietate coniunctum eſt. Non quod per ſe malæ ſint opes, aut per ſe malum regnum, aut magiſtratus publicus: ſed quod ad hæc ferè nullus penetret, niſi malis artibus, quodq; non ſine graui pietatis diſcrimine poſſideantur, propterea quod innumeris periculis obnoxia ſint. Quiſquis autem harum rerum cupiditate corruptus, negligit præcepta dei, fraudat, rapit, peierat, occidit, fas nefasq; miſcet: is iam adorauit huius mundi principem, ac deũ abnegauit, inito fœdere cum aduerſario dei. Quoties autem ſolicitatur animus Chriſtiani, ut ob augendas opes, aut obtinendum imperiũ, aut parandam gloriam, deſeratur ueritas, & admittatur impietas, exemplo Chriſti ducis ſui reſpondeat intrepide: Abi Satana cum tuis fallacibus promiſſis, ſolus deus adorandus eſt: qui illum habet propitiũ, is cum illo dominus eſt omnium. Nec ſic repulſa deſiſtit à tentando Satanæ improbitas. Repetit, ſæpius uincendus: ut nos intelligamus, nobis in hac uita perpetuũ eſſe conflictum cũ aduerſario: neq; quicq; eſſe tam nefariũ, ad quod ille non audeat ſolicitare cultores dei, ſed non eſſe formidandum pijs, quibus iam uicit Ieſus Chriſtus, & quibus è diuinis literis efficaciſſima tela ſuppetũt, quibus ilico retundatur tentatoris improbitas. Nec enim in aliud ille proficit tentando, quàm ut præbita occaſione maiorem ac ſpectatiorem reddat bonorum uirtutem. Abducit igitur dominum Ieſum è monte ſublimi Hieroſolymam, ſtatuitq; eum in ſummo templi faſtigio, rurſumq; prouocat ut aut inani gloria uictus, ſeſe præcipitem det & pereat, aut eo ſigno ſe prodat eſſe filium dei. Ac fraudis ſuæ patrocinium mutuatur à ſacris literis, ſed perperã intellectis, neq; quò oportuit accommodatis. Sic enim & impij nonnunquã & hæretici

diuinis ſcripturis abutuntur ac fallunt incautos,ſermonis diuini regulam ad
Mitte te deorſum ſuos affectus deprauantes.Hic, inquit,declara, utrum ſis filius dei,an non. Præcipitem da te ipſum,& ſi nihil acciderit mali,palàm ſit omnibus, te eſſe filium dei.Neq; periculum eſt ne quid accidat. Scriptũ eſt enim in Pſalmis de filio dei,quod angelis ſuis mandabit de te,ut conſeruent te, quodq; manibus ſuis tollent te,ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Hæc prophetia non proprie prodita eſt de Chriſto,ſed de quouis homine pio: qui fretus ope diuina,nõ debeat ſibi metuere ab ullis huius mundi malis,quem admodũ & ipſe dominus iuſſit apoſtolos ſuos animo ſecuro eſſe: nec enim pilum capitis illis periturum nolente patre cœleſti.Ieſus autem diſſimulans interim ſe natura filium eſſe dei,tantum illud reſpondit,quod à quouis homine pio reſponderi poterat,& ſcripturam falſò citatam,alia ſcriptura recte adducta, ceu clauum clauo retudit.Sed è diuerſo ſcriptũ eſt,inquit,in Deuteronomio: Non tentabis dominũ deũ tuum.Illius auxilium aderit,quum te caſus quiſquam,aut religio pertraxerit in periculum,non quum ad oſtentationem prouocaris dei uirtutem. Neq; diuina pietas ſeruit humanæ gloriæ aut libidini,ſed ſuam gloriam declarans, quum uult, in hominibus,ſuccurrit humano deſtitutis auxilio.Indignus eſt autẽ ope diuina,qui ſuæ gloriæ cauſa ſemet ultrò conijcit in manifeſtum uitæ diſcrimen. Neq; piorum hominũ eſt,deo præfinire,quando,quibúſue modis nos debeat è periculis eripere,quũ certi ſimus,ſiue liberat,ſiue non liberat,hoc agi per illum,quod nobis ſaluberrimũ eſt. Nonnunq; felicius eſt ægrotare,quàm bene ualere: mori,quàm uiuere:affligi,quàm rebus ſequundis uti.Pietas eſt, ab illo ſimplici pendere animo: impium eſt, humana curioſitate tentare quid poſſit. Poteſt enim omnia,ſed non uult niſi optima.His alijsq; modis princeps ac magiſter noſter Ieſus paſſus eſt ſe tẽtari à Satana mox à baptiſmo, ne nos ſatis putaremus baptiſmi lauacro condonata eſſe nobis peccata, ſed acre bellum ſuſcipiendum cum hoſte nihil non molituro,quo nos in priſtinam retrahat ſeruitutem.In baptiſmo damus nomina duci noſtro, ſub illius uexillis aduerſus Satanæ copias bellaturi.Neq; uero nobis res eſt cum hominibus,quum Chriſtus iubeat & inimicos diligere, ſed cũ impijs ſpiritibus, qui telis igneis,multaq; arte nos impugnant è ſublimi.Sed horum uires ſemel fregit princeps noſter,ac proinde nobis uincibiles tradidit, quos rurſus uicturus eſt in nobis, ſi modo nos pugnandi rationem, qua Chriſtus eos deuicit, imitemur. Oppugnant autem nos interim per ſe, cogitationes impias ſuggerentes animo:nonnunquam per malos homines,ueluti ſatellites ſuos,dum ſubornant, qui nos ad uoluptatem ſolicitent, qui rixis & conuicijs ad iram & cædem prouocent. Eſcam, qua capiamur aliquando,petunt ab hoc mundo,cuius honores,opes ac pompas ingerũt oculis noſtris,nonnunquam & è nobis ipſis ſumunt. Inſunt enim nobis quidam affectus naturæ

turæ, quos abijcere non poſſumus, niſi prorſus humanam naturam exuamus, ueluti cibi & potus appetentia, coeundi libido, poſteaquam pubertas genitalia membra diſtenderit humoribus. Quanquã autem congredi moderate cum uxore ſcelus non eſt, neq; nefas eſt cibo ac potu ſitim & famem compeſcere, tamen hic nobis inſidiatur hoſtis callidus, ut his affectibus uel indulgeamus ultra neceſſitatem, uel his modis, quibus non oportet, eos placemus. Quod genus ſit, ſi quis contingat uxorem alienam, aut cum ſua ſupra modum, aut rationibus indecentibus congrediatur: ſiue ſi cum offendiculo fratris ueſcatur idolothytis, quum liceat uitato offendiculo ſuccurrere corporis neceſſitati. Sunt autem & peculiares corporum & animorum propenſiones ad certa uitia, ſiue quod hæ nobis è parentibus inhæſerunt, ſiue conſuetudine collectæ ſunt, ſiue aliunde acceſſerunt. Veluti alius eſt ad auaritiam natura procliuior, alius ad luxum, alius ad uenerem, alius ad iram, alius ad ambitionem. Horum nihil non obſeruat hoſtis noſter, quo nos in exitium pertrahat. Verum aduerſus omnes huius inſidias oportet ſimul & fortes eſſe & uigilãtes. Aduerſus omnes illius machinas robur & ingenium ſuppeditabit Chriſti ſpiritus, arma ſuppeditabunt diuinæ literæ. Qui patitur nos tentari, non patietur uinci, ſed ita temperabit conflictum, ut certaminis exitus nobis cedat in bonum. Victus hoſtis non deſinet inuidere, ſed aliquando deſinet impetere: quoq; ſæpius repetet, hoc redibit fractior. Quid in nobis futurũ eſſet, Chriſtus in ſe expreſſit. Etenim quũ diabolus omnes artes expediſſet in dominum, neq; quicquam procederet, ſimul & uictus, & eluſus diſceſſit, ſed ad tempus, uidelicet alia captata occaſione rediturus ad tentationem. Etenim ex quo non potuit elicere profeſſionem filij dei, quem nulla rerum ſpecie corrumpere potuit, poſt per ſuos ſatellites phariſęos, ſcribas & ſacerdotes conatus eſt occidere. Verum & hic arte diuina uerſutiam hoſtis eluſit. Quod hic molitus eſt in perniciem, ille nobis uertit in ſalutem. At tum deniq; ſenſit Satanas deiectam eſſe ſuam tyrannidem, quum ſibi polliceretur certiſſimam uictoriam. Præceſſit baptiſmus, qui confert innocentiam. Succeſſit eremus, ac aſſidua precatio, ieiunium, atq; interim conflictatio cum Satana, aduerſus quem nos potiſſimum armat fuga multitudinis, in qua nuſquam deeſt quod animos imbecilles ad uitia ſolicitet. Munit deprecatio, & ieiuniũ robur detrahit corpori, addit ſpiritui. Supererat ut ad docendi munus accingeretur. Eſt autem hoc propriũ munus epiſcoporum, quod nemo recte ſuſcipit, niſi multis modis exploratus ac probatus, uictor omnium malarum cupiditatum, quę corrumpunt ac uitiant ſermonem dei, quo poſſit & alios docere, quibus modis reſiſtant Satanæ. Non enim ſatis eſt doctorem Euangelicum eſſe purum à uitijs, ſed & fortem atq; incorruptum eſſe oportet, ut nec quæſtu, nec ulla corporis uoluptate, nec ambitione, nec metu malorũ deflectat à rectitudine ueritatis Euangelicæ, quam

Conſummata omni tẽtatiõe

non deſinit ullo tempore Satanas oppugnare per eos, qui mundum hunc diligunt plus quàm Dei gloriam. Hoc nos docere uolens dominus Ieſus, peractis his omnibus, iam magna uirtute ſpiritus, quo plenus erat, recepit ſeſe in Galilæam. Siquidem è tentatione ſpiritus robur collegerat, nõ quod illi quicquam acceſſiſſet nouę uirtutis, ſed quod id quod habebat in animo, magis ſeſe promeret atque exereret: nobis interim depingens, quid Euangelico doctori curandum ſit, & expectandum. A Galilæa contemptiſſima Iudæorum regione uoluit auſpicari prædicationem Euangelicam: partim ut reſponderet Eſaiæ uaticinio, quo prædictum erat, circa fines Zabulon & Neptalim, hoc eſt, iuxta Galilæam gẽtium, exorituram lucem diuinæ ueritatis: partim, ut ne quid Euangelici ſucceſſus huius mundi præſidijs imputaretur, ſi per eruditos, ſi per opulentos, ſi per potentes proditum fuiſſet Euangelium, ſi à celebri regione exortum. Delegit enim Deus omnia contempta iuxta mũdum, ut tota gloria rei tam mirificæ rediret ad ipſum. Iam autem Ieſu fama non erat incelebris apud Galilæos, apud quos miraculis aliquot priuatim æditis, multis innotuerat & ante baptiſmum, collectis interim paucis diſcipulis, quos totius uitæ doctrinæq; ſuæ teſtes eſſe uoluit. Quo tempore paulatim ſeſe ſubduxit ab affectibus cognatorum, docens & hos officere frequenter ſynceritati doctrinæ. Cæterum ubi Ioannes eſſet coniectus in uincula (nam hoc prædicante ſiluerat propemodum, ne quid inter utriuſq; diſcipulos æmulationis oriretur) palàm magno animo docendi negotium aggreditur. Tempus enim erat, ut aſtricta lege, cuius typũ gerebat Ioannes, proferret ſeſe libertas Euãgelica. Vmbroſæ & ænigmatis obſcuræ legi conuenit carcer. Lucem autem Euangelicam oportebat in altum tollere, ut uniuerſis mundi regionibus eſſet conſpicua, maximis ac minimis, doctis & idiotis. Ergo ſimulatq; repetiſſet Galilæam dominus, uirtute ſpiritus diuini, quo plenus erat, doctrina & miraculis ex parte iam prodita: fama, quę prius de illo uolitarat inter paucos, tum diuulgata eſt in uniuerſam eam regionem. Congruit enim Euangelico doctori celebre nomen: non quod illi ſit affectanda gloria apud homines, ſed quod honeſta opinio doctoris, fidem ipſi conciliet & autoritatem. Verum hæc opinio, ut non eſt affectanda, ita nec quibuslibet paranda rationibus. Ad exemplum Ieſu ſic uiuat doctor, ut quum ipſe ſeſe non oſtentet, tamen patris teſtimonio, ſpiritus ſancti uirtute, Ioannis, hoc eſt, optimi cuiuſq; ſuffragio commendetur. Sic uiuat, ut morum integritate oculos omnium in ſe conuertat. Deniq; ea ſit erga Deum fiducia, ut miraculis etiam, ſi res poſtulet, Deum glorificet. Quanquam hoc ſeculo abunde magnum miraculum eſt, nec opibus, nec uoluptatibus, nec honoribus, nec tormentorum terriculamentis, nec mortis metu, uel tantillum deflecti à ſynceritate ueritatis Euangelicæ. Erat autem apud Iudæos conſuetudo, ut frequenter, ſed præcipue ſabbatis ac feſtis diebus

Et regreſſus eſt Ieſus cum uirtute

Et ipſe docebat in ſynagogis

bus conuenirent in templum,aut in ſynagogas,ut ocium quod illis indixit lex ab operibus ſordidis & profanis, non in aleam, ſcorta, compotationes, rixas,aliaq; flagitia conſumerent,ſed in his quę ſunt animi,collocarent. Illic erat confabulatio non de nugis humanis, ſed de lege domini, de uenturo Meſſia, qui flagrantiſſimis uotis ab omnibus pijs expectabatur. Et quod quiſq; poterat,conferebat in medium,cuiuſcũq; ſtatus eſſet. Porrò qui præ ſe ferret habere,quod doceret populum, huic dabatur codex diuinæ legis, unde promere debet doctor Euangelicus, quo paſcat animos multitudinis,non ex ſomnijs humanis. Quicquid autem hic dicebatur aut gerebatur, non poterat eſſe clàm, quod eo promiſcua populi multitudo conflueret. Ieſus igitur uolens ſuam doctrinam eſſe notam omnibus, perambulans Galilææ ciuitates,iuxta laudatam Iudæorum conſuetudinem,uentitabat in ſynagogas eorum,ubiq; promẽs admirabilem illam & efficacem doctrinam regni cœleſtis,tanto potentiorem doctrina phariſæorum, qui corticem legis aut conſtitutiunculas hominũ prædicabant,quanto uinum eſt aqua efficacius. Nec deerant etiam apud Galilæos animi dociles,qui mirarentur nouum hoc doctrinæ genus,quiq; doctorem admirabilem ſuſpicerent,ac laudibus ueherent. Et hactenus quidem ſatis ſucceſſit euangelij negocium,donec ad cognatos ac domeſticã notitiam eſt uentum: ut intelligeremus eum qui docet cœleſtia,oportere,quãtum licet, à carne,à ſanguine alienum eſſe. Peragratis enim aliquot Galilææ uicis,ac ciuitatibus, tandem uenit Nazareth: ubi quoniam fuerat educatus,diuq; uixerat cum parentibus & cognatis,natus credebatur à multis,unde & Nazareus uulgo dictus eſt. Porrò ne & hi queri poſſent,quod patriam ac propinquos ſuos faſtidiſſet,malens apud alienos uenari gloriam,uenit huc quoq; iã fama celebris,quã in patria nõ habuerat. Vtq; declararet ſeſe iã domeſticis negocijs renũciaſſe, ex more ſuo uenit in publicã ſynagogã. Nuſquã enim magis oportet uerſari eum qui publicis cõmodis dicatus eſt. Quũ autem audiſſet alios de lege differentes,ſurrexit & ipſe,hoc geſtu ſignificans, ſe quoq; ſpiritu afflatum, habere quod loqui uellet apud multitudinẽ. Qui mos & hodie perſeuerat in eccleſijs ex inſtitutione Pauli,ut uiciſſim dicant & audiant: & ſi cui fuerit reuelatum aliquid dignum cognitu,cedat qui prior dixerat,& det locum ſucceſſori,ne tumultus & confuſio naſcatur in congregatione ſancta, in qua decet omnia cum pace & tranquillitate geri. Datus eſt Ieſu codex, idq; ex more, ut nos doceremur, unde proficiſci oporteat ſalutiferam doctrinam: nimirum non ex commentis hominum, non ex philoſophorum placitis,ſed ex ſacris uoluminibus, quæ nobis afflatu diuini ſpiritus prodita ſunt. Non egebat dominus Ieſus codice,in quo erant omnes ſcientiæ & ſapientiæ theſauri reconditi,ſed tamen accepit codicem,ut nobis ſtudium ſacrę lectionis cõmendaret. Miniſter ſynagogæ porrigit codicẽ,ſed clauſum. Ieſus, qui ſo-

Et magnificãbatur ab omnibus

lus habet clauem, & aperit quod in lege ueteri reconditum eſt, codicem acceptum explicat ac reuoluit. Ieſus enim ipſe latebat in lege reconditus & abſtruſus. Decebat autem ut ipſi Iudæi traderent, unde mox coarguerentur. Traditus eſt autem non quiuis liber, ſed Eſaiæ prophetæ, quo nemo clarius aut euidentius uaticinatus eſt de Chriſto, déque doctrina Euangelica. Nec illud fortuito accidit, ſed diuina prouidentia factum eſt, ut explicato reuolutoq; uolumine, is locus potiſſimum uenerit ad manũ, qui Chriſtum clariſſime prædicaret, & in quo Chriſtus ipſe per os prophetæ de ſe loquitur hunc in modum: Spiritus domini ſuper me, eo quod unxit me, ut lętum nuncium adferam pauperibus miſit me, ut ſanem contritos corde, ut prædicem captiuis remiſſionem, ac cæcis uiſum, ut confractos dimittam liberos, ut prędicem annum domini acceptum & optabilem, ac diem retributionis. Hæc ubi ſtans è libro ſua uoce pronunciaſſet dominus Ieſus, librum ut acceperat complicatum reddidit miniſtro: hoc facto ſignificans pertinacem quorundam Iudæorum incredulitatem, qui literę legis aſſidętes, Chriſtum legis animam nec intelligerent nec agnoſcerent. Iam doctoris perſonam ſumit, & aſſedit explicaturus quod legerat. Quod ſtans legit, datum eſt autoritati ſcripturæ diuinæ, cui par eſt omnem humanã dignitatem aſſurgere: quod ſedens docuit, declarat diuinæ ſcripturæ interpretem, omnium humanarum tumultu cupiditatum oportere uacare. Cæterum fama recens, quæ iam cœperat ſpargi de Ieſu, tum nunc primum aſſumpta doctoris autoritas, poſtremo cœleſtis quædam gratia relucens in uultu eius, efficiebat ut omnium, quotquot aderant in ea congregatione, oculi eſſent intenti in eum. Tale ſiquidem auditorium amat dominus Ieſus, qui ſabbatum agunt quieſcentes ab huius mundi tumultuoſis cupiditatibus, qui mutua concordia congregati ſunt in unum, qui mentis oculos habent non aliò ſpectantes, quàm ad Ieſum, quàm ad ſalutem æternam. Loquitur enim ille quotidie nobis in arcanis literis. Loquitur per Euangelicos prophetas, hoc eſt, ſacrorum uoluminum interpretes. Felices autem, quibus ſic attentis loquitur dominus Ieſus. Talibus enim dignatur aperire ſenſus reconditi myſterium. Etenim ſimulatq; uidit omnium oculos in ſe unum cõiectos ac defixos, cœpit illis dicere: Audiſtis Eſaiã ſancti ſpiritus afflatu uobis promittentem eximium quendam ac potentem doctorem, qui non ex ſpiritu humano doceat conſtitutiones hominum, aut fabulas inutiles, ſed affatim unctus ac delibutus diuino ſpiritu mittendus ſit à Deo, ut his qui mites ſunt ac pauperes ſpiritu, eóque doctrinæ ſalutaris capaces, lætum & optabilem adferret nuncium ſalutis: quiq; potens eſſet præſtare quod annunciaret, nimirum cœleſti uirtute præditus: quiq; gratis ſalutem adferret omnibus, qui ſuorum malorum cõſcij ſalutem optarent: qui gratis condonatis peccatis omnibus, mederetur his, qui cor haberent uarijs uitiorum ac malorum cupiditatum

Et omnium in ſynagoga oculi

tatum morbis corruptum:qui prædicaret omnibus libertatem, qui uel idololatriæ dediti,captiui tenerentur à diabolo: uel legis superstitioni seruientes,non possent aspirare ad libertatem spiritus: qui cæcis animo & in altissima errorum caligine uersantibus,per fidem aperiret oculos, quibus aspicerent lucem æternæ ueritatis,iuxta uaticinium,quod alio in loco idem prodidit propheta:Populus qui sedebat in tenebris,uidit lucem magnã: qui eos, qui prorsus omni malorum genere confracti contritiq; uiderentur à Satana, restitueret pristinæ libertati: qui uerum iubileum domini prædicaret ad esse ut omnibus exoptabilem, ita ab uniuersis flagrantibus animis acceptandum. Prodidit Moses sabbatum dierum,quo iussit septimo quoq; die cessari ab operibus sordidis.Prodidit sabbatum annorum,quo præcepit septimo quoque anno quiesci à cultura terræ, nec aliud ab ea exigi, nisi quod suapte sponte proferret.Prodidit & annum instauratorem pristinæ libertatis,cui nomen apud Hebræos inditum ex re, Iubileo. Is post septem annorum hebdomadas recurrebat quinquagesimus. Hic optabilis erat omnibus Israelitis,qui seruitute aut ære alieno grauabãtur. Verum ut sabbatum Mosi corpora tantum reficiebat ocio, ita septimus annus terræ quieti duntaxat consulebat. Nunc perpetuum sabbatũ annunciatur,quo liber animus, & uacuus omni tumultu malarum cupiditatum,uacare debet quieto studio rerum cœlestium, nec iam anxia solicitudine curare terrena,quum nihil desit diligentibus deum.Quin & Mosi iubileus non succurrebat nisi Israelitis, nec gratuitam,nec plenã libertatem largiebatur, & hoc ipsum quod largiebatur, corporale erat ac temporarium. Hic autem annus domini,omnibus quicunq; culpis obærati sunt diabolo:qui dæmonibus seruitutem seruiunt, qui ignorantia ueri cęci sunt:qui malis omnibus perditi sunt,& inhabiles ad omne opus bonũ,adfert perfectam & gratuitam remissionem, libertatem, uisum,sanitatem & integritatem. Quo magis oportet uos omnes amplecti promptis studijs, quod offertur. Quod enim audistis à prophetia promissum, re licet experiri. Auribus audistis, sed animis promptis & auidis opus est ut tantæ felicitatis sitis capaces.Summũ est quod gratis offertur.Sed uæ illis,qui dei benignitatem tam obuiam spreuerint.Annus est iubileus,gratis offerens libertatem ac salutẽ ijs, qui se mansuetudine & credulitate prębent dociles ac sanabiles:sed huic succedit annus retributionis ac uindictæ, pœnas æternas exacturus ab his,qui dei bonitatẽ fuerint aspernati. His uerbis dominus Iesus modeste significabat se esse eum, de quo promitteret Esaiæ uaticiniũ,quũ pleriq; crederent eũ locũ non ad Messiam, sed ad ipsum Esaiam pertinere.Siquidẽ quum baptizaretur Iesus,spiritus sanctus è cœlo uisibili specie delapsus,& insidens illius capiti,populũ admonebat hunc esse de quo senserat uaticiniũ. Vnctio mite quiddã ac placidũ significat. Nihil emẽ oleo placidius, unde & nomen inditum Messiæ,quod Græcis χρισὸν, Latinis

tinis unctum ſonat. Erat autem Ioannis auſtera minaxq; prædicatio: Chriſtus manſuetudine, comitate, beneficentia ſolicitabat omnes ad ſalutem. Hæc ſumma cum autoritate, ſed pari cum manſuetudine differentem Ieſum plericq; ſuſpiciebant, & admirabantur ſermonem, lõge diſſimilem phariſaico, placidum, manſuetum, amabilem, multa gratia conditum, nihil habentem ſupercilij, nihil toruum aut arrogans, ſed cui interim ſua nõ deeſſet autoritas. Siquidem phariſæorum uerba, quoniam è corde promanabant, ambitione, auaritia, liuore, cæteriſq; cupiditatibus malis corrupto, plerunq; reſipiebant fontem ſuum. Cæterum ſermo qui proficiſcebatur ab ore Ieſu, quoniam à pectore manabat ſpiritu cœleſti pleno, bonis omnibus & amabilis erat, & efficax ad ſalutem. Erant tamen inter hos, apud quos generis & familiæ humilitas nonnihil eleuaret autoritatem doctrinæ cœleſtis. Etenim quum omnes adhuc crederent illum eſſe filium Ioſeph & Mariæ, nec eſſet ignota parentis utriuſq; & affinium ac propinquorum tenuitas, uidiſſentq; illum multis annis à pueritia nihil aliud didiciſſe quàm artem patris: nec unquam triuiſſe ſcholas phariſæorum ac legiſperitorum, qui magno faſtu docebant ſacrorum uoluminum myſteria, demirabantur unde repente contigiſſet illi tanta uirtus, quam in alijs urbibus ante prodiderat uarijs miraculis, unde tam admirabilis diuinorum uoluminum cognitio, unde tanta cum autoritate facundia. Nondum enim intelligebant, quanto plus ualeret unctio ſpiritus, quàm Phariſæorũ doctrina. Æſtimantes igitur eum ex his, quæ in eo nouerant ſecundum carnem, dicebant: Nónne hic eſt ille filius Ioſeph fabri? Non enim nouerant patrem cœleſtem, qui per filium operabatur. Quum autem Ieſus longe pauciora miracula proderet in Nazareth, quàm in alijs ciuitatibus prodidiſſet, eoq; cognati quidam ſubindignarentur, ſuggillabant eum, quaſi uel nõ haberet ubiq; paratam poteſtatem, uel ſuis inuideret, uenantes interim humanam quandam gloriam ex negocio, cuius tota gloria debebatur deo. Horum impiã murmurationem Ieſus huiuſmodi ſermone compeſcuit: Quoniam audiſtis, inquit, me apud alios ſanaſſe morborum omne genus, nimirum dicetis mihi, quod uulgo dici ſolet: Medice cura te ipſum. Audiuimus prodigioſa quædã patraſſe te in ciuitate Capernaum, ubi peregrinus eras, nec ullos habes tibi ſanguinis propinquitate coniunctos. Atqui cõuenit potiſſimũ in tuos eſſe beneficum. Quod ciuibus tuis & cognatis præſtas, hoc tibi ipſi præſta. Proinde ſi tibi uirtus iſta propria eſt ac perpetua, quicquid apud Capernaitas & alienos patraſti, patrato & hic apud tuos, tibi cõiunctiſſimos, & in patria tua. Horũ impio murmuri prodito, ſic reſpõdit dominus: Ego quidẽ medicus ſum paratus ſanandis omnibus omniũ morbis, ſi quis ſe præbeat ſanabilẽ. Nullus eñ quantũuis doctus ac benignus medicus mederi poteſt ęgrotis, ſi pharmacũ oblatũ reijciãt, ac fideli medico diffidant. Eſt aũt hic affectus uulgariũ hominum, ut medi-

Nónne hic eſt filius Ioſeph

ut medicum hoc pluris æſtiment,quod è longinqua regione uenerit igno/
tus,& illic plus inuenit fiduciæ,ubi non alijs ex rebus æſtimatur,quàm ex ar
te ſua. Et arte quidem,quam ſecum circumfert,ſemper & quouis loco idem
eſt:uerum ubi reperit diffidentes & cõemptores, nõ perinde multis poteſt
arte ſua prodeſſe,non quod illic minus uelit aut poſſit ex ſeſe, ſed quod hi,
quibus ſuccurrere uolebat,ipſi ſibi ſalutis beneficiũ inuideant. Quod medi/
cis accidit, multo magis accidit prophetis. Nã ars medicorũ nonnunquam
opitulatur & inuitis. Propheta uero quoniã potiſſimũ medetur animis, ne
poteſt quidem ſuccurrere ijs,qui ſalutem oblatam recuſant. Recuſat autem
qui diffidit. Et ideo diffidunt multi prophetis,quoniam illos æſtimant non
ex uirtute dei per illos operantis,ſed imbecillitate corporis,quam in illis con
ſpiciunt,quemadmodum & in cæteris hominibus. Reuoluite ueterum pro/
phetarum hiſtorias,& certiſſimũ eſſe comperietis quod dico uobis,nullum
unquam prophetam in precio fuiſſe habitum in patria ſua, & apud cogna/
tos ſuos:non quod minus aut poſſint aut uelint benefacere ſuis, quàm alie/
nis,ſed quod incredulitas cognatorũ reddat ipſos indignos diuino benefi/
cio. Nã dei munera nõ dãtur cognationi,ſed affectui:nõ propinquitati car/
nis, ſed promptitudini ſpiritus:nõ genti,ſed fidei. Illud enim pro certo con/
firmo uobis,ætate,qua uixit Helias propheta,quũ totos annos tres,ac men
ſes ſex,non decidiſſet ulla pluuia,atq; hinc terræ ſterilitas ingẽti fame regio
nes illas omnes occupaſſet,multas fuiſſe uiduas in gẽte Iſraelitica, & tamen
propheta fame periclitans,ad nullam harum mittitur paſcendus,niſi ad ui/
duam Sarephthanam, in regionem Sidoniorum. Quur nõ potius miſſus
eſt ad uiduas Hieroſolymitanas, ut illic augeret hydriam farinariam,ac le/
cythum olei? Vt apud harum aliquam æderet inſigne miraculum, puero
in uitam reuocato? Nimirum quoniam apud Iſraelitas nulla erat, quæ hu/
ius ethnicæ ac barbaræ ſynceram fiduciã æquaret. Rogata, prompte dedit
aquam:pollicenti non defecturam hydriam ac lecythum,habuit fidem, ac
parauit pultem ut erat iuſſa. Hic nimirũ erat animus Iſraeliticus in muliere
non Iſraelitica. Adeo apud deũ plus habet momenti animus quàm genus.
An nõ ſimile quid accidit tẽporibus Helizæi prophetæ,qui ſucceſſit Helię?
Nec eñ dubium eſt,quin inter Iſraelitas complures fuerint leproſi, qui deſi
derarent ſanitatẽ. Quur igitur horũ nullus mundatus eſt ab Helizęo:ſed ſo
lus Naaman Syrus,idololatra,& à gente Iſraelitica alienus? An propheta
nõ poterat apud ſuos,quod poterat in exterũ & ethnicum? An promptior
fuit ad benemerẽdũ de profanis & alienigenis, quàm de ſuis popularibus?
Nequaquã, ſed fiducia uiri promeruit dei beneficiũ. Credidit eñ hoc deũ
per ſuos cultores præſtare poſſe,& iuſſus ter mergi in Iordane,obtempera
uit. Eadẽ fiducia ſi fuiſſet apud leproſos Iſraelitas,ſenſiſſent & ipſi diuinam
beneficentiã. His dictis quũ dominus Ieſus exprobraſſet ciuibus ſuis incre/
dulitatem

dulitatē,ob quā ſe redderēt indignos dei beneficijs,atq; interim ſubſignificaret futurū, ut Euangelicæ uirtutis munus,non ſolum à ciuibus incredulis, uerumetiam ab uniuerſis Iudæis ad uiduā Sidoniam, hoc eſt, ad eccleſiam gentium,& Naaman Syrum,hoc eſt,ad gentes prius idololatras demigraret,inuidum murmur uerſum eſt in manifeſtam indignationem. In tantum enim commoti ſunt omnium animi,quod hæc auſus ſit dicere in publica ſynagoga, Sidonios & Syros homines apud Iudæos abominandos, genti præferēs Iſraeliticæ,ut coorto tumultu,eiecerint Ieſum è ciuitate Nazareth: nec hoc contenti,perduxerunt illum uſq; ad ſupercilium mōtis,ſupra quem ea ciuitas erat ædificata,ut inde præcipitem darent. O ciues impios, ò ſubito in quantam inſaniam uerſum mobilis uulgi fauorem. Et poſtea miranur ad ſe nō uenire ſalutem,quum in exilium exigant ſalutis autorem. Indignantur ethnicorum laudari piā credulitatem,neq; corrigunt interim ſuam impiam incredulitatem.Efflagitabant medicum,nec ſuſtinent deuorare ſalutiferum amaræ ueritatis catapotium : uolunt ſanari corpora, animorum morbos negligentes. Animi uero ægrotantis medicina eſt uerax, & ideo mordax oratio. Malunt blandum, ſed letiferum uenenum,quàm amarum & ſalutiferum pharmacum.Requirunt ad humanam gloriam ædi miracula, quæ Chriſtus non ædebat,niſi ad ſalutē hominum & gloriam dei. Nec in hoc uenerat,ut corporibus mox alioqui perituris,mederetur, ſed animis in æternum uicturis.Iam mihi uide prępoſteram Nazarenorū religionem: Sabbatum erat,& nefas eſſe ducebāt,eo die calceum conſuere: & nefas eſſe non ducunt,ciuem ad ſalutem inuitantem,in præcipitium impellere.Nimirum per hos perficere conabatur,quod ante per ſe ſuaſerat Satanas, & reperit ſatellites ipſo nequiores. Siquidem ipſe nihil aliud auſus eſt, quàm ſuadere præcipitationem. Hi conglomerati,ciuem notum ac benemeritum pertrahunt ad præcipitium,& quantum in ipſis erat, præcipitarunt. Perfecit quicquid potuit impia uoluntas, ſed non eſt data prauæ uoluntati facultas. Nondum enim uenerat tempus, quo nobis expediebat mori Ieſum, qui moriturus uenerat pro nobis,ſed ſuo tempore quod illi præfinierat pater,ſed eo genere mortis, quod delegerat. Non placebat illi quoduis ſabbatum, ſed ſabbatum paſchæ, quo decebat immolari agnum liberatorem orbis:non placebat præcipitium, ſed altitudo crucis. Lucifer præcipitatus eſt ob ſuperbiam,& idcirco ſolicitat alios ad ruinam. Dei filius ſponte ſeſe demiſerat in terras,ut exaltatus in crucem, omnia attraheret ad ſeſe, & ſuo exemplo per humilitatem ſubueheret in cœlum, quos ille ſuperbiæ princeps per arrogantiam & incredulitatem præcipitare conabatur in tartara. Nec illi ſacrificio peragendo conueniebat Nazareth, ſed Hieroſolyma. Ieſus itaque paſſus eſt eijci ſeſe, ne prædicaret indignis: quod idem ut faceret,docuit apoſtolos ſuos:præcipitari ſe paſſus non eſt, qui ſponte mori

uoluit

uoluit. Quid igitur? Non ſe uertit in auem aut ſerpentem, aut aliud præſtigij genus, ut ſic elaberetur, ſed innocuus trāſijt per medium illorum, qui ad præcipitandū pertraxerant: palàm declarans, nihil in ipſum poſſe malicia hominum, niſi ſuapte ſponte ſeſe præberet capiendū & occidendum. Atq; hac uindicta contentus fuit clementiſſimus dominus Ieſus, reliquiſſe quos cōperit inſanabiles. Alioqui poterat illos ſolo nutu in præcipitium impellere, qui ad præcipitandum pertraxerant. Sed maluit eos ſupereſſe, ut progreſſu tēporis reſipiſcentes, ex nocentibus fiant innocentes, quàm perdere nocentes. Nonnunq; enim ſubtracta beneficij copia prouocat deſiderium eius, qui paratus eſt benefacere. Hoc certe miraculo prouocari poterant uel ad ſuſpiciendum illius potētiam, aduerſus cuius uirtutem nihil potuit inſanę multitudinis cōſpiratio: uel ad amandum eius bonitatem, qui extrema molitos ſeruare maluit ad pœnitentiam, quàm perdere ad pœnam. Itaq; relicta ſuperba Nazareth, & aduerſus ſermonē Euangelicum rebelli, Ieſus deſcendit, proficiſcēs ad ciuitatē Galilææ Capernaum, opulentam & ideo perditam luxu, uoluptatibus, ambitione, ſuperbia, cæterisq; uitijs, quæ comitari ſolent opulentiam. Sed aberat hic familiaritas carnis, contemptum gignere ſolita, Et hic igitur iuxta morem ſuum, ſabbatis ueniebat in congregationem, ac docebat eos. Non enim tantum apud illum potuit Nazarenorū parricidialis impietas, ut offenſus atroci facinore, relinqueret Iudæorum regionem, & protinus Euangelij munus ad gentes transferret: ſed re præſtitit, quod poſt docuit ſuos diſcipulos: nimirum ut eiecti ex una ciuitate, profugerent in aliam, non cogitantes de uindicta, ſed de Euangelio propagando, ut eijcientium malicia proficeret etiam ad celeritatē diuulgandæ profeſſionis Euangelicæ. Capernaitas autem, tametſi rebus mūdi deditos, nec ita multum abhorrentes à gentium moribus ob cōmerciorum mixturam, candidiores expertus eſt, quàm ſuos Nazarenos, quibus ob notam ac perſpectam perpetuam uitæ integritatem debebat eſſe charior. Siquidem Capernaitæ uehementer admirabantur doctrinam Ieſu, propterea quod non eſſet diluta fucataq;: qualis erat phariſæorum, de lotionibus, decimationibus mentæ & rutę, de donarijs conijciendis in corbonam, deq; rebus ſimilibus, quæ ſuperſtitionem habebant uerius, q̄ pietatem: quæq; ſimplicibus imponebantur ad gloriam aut quæſtum phariſæorum, quum ipſi interim, qui talia docerent, nec ea ſeruarent, quę ſunt in legis pręceptis pręcipua: ſed erat ſolida & autoritatis plena. Primū enim ueriſſima erant quę docebat, & naturę ſenſui conſentanea. Deinde ad ueram pietatem ac ſalutem ęternam faciebant. Ad hęc doctrinam eius uitę ſingularis integritas cōmendabat. Accedebat his omnibus miraculorū inſolita uirtus, quę declarabat à deo proficiſci quod docebat, nō ab humano ſpiritu. Non enim ad quęſtum aut inanem oſtentationem dominus Ieſus ędebat miracula, ſed

primum his calamitoſorum hominũ neceſſitatem ſubleuabat,ut beneficio ſibi conciliaret beneuolentiam: deinde in hoc ad tempus corporalibus oculis exhibebantur,ut per hęc diſcerent ea credere,quæ quum uidere nõ poſſent,magis tamen erant expetenda.Poſtremo figuram & imaginem habebant eorum,quæ gerebãtur in animis illorum. Sabbatum erat, & populus magna religione quieſcebat ab operibus interdictis, quę tamẽ per ſe mala nõ ſunt:quod genus eſt,facere iter,aut incendere ignẽ,aut molere triticum, aut exprimere uinum,aut reconcinnare diſſutam tunicam.Foris igitur ſabbatum erat,ſed intus in animis magni tumultus erãt, quos illic Satanæ ſpiritus excitabat,uariis motibus exagitans illorũ mentes: auaritiæ,ſuperbiæ, iræ,uindictę,inuidiæ.Nam ibi demũ uerum eſt ſabbatum, ubi ſpiritus do-

Et in ſynagoga erat homo

mini tranquillat animũ ab omnibus prauis cupiditatibus. Adeſt igitur huius rei figura quædam, in ſynagoga homo quidam, cuius corpus impuro dæmonio erat obnoxiũ, tacite ſubmonens, quanto eſſent infeliciores,quorum animi tetrioribus etiam malis eſſent obnoxij.Quis enim impurior aut nocẽtior dæmon,quàm libido,quàm ira,quàm ambitio,quàm pecunię cupiditas,quàm liuor,quàm hypocriſis?Huiuſmodi dęmonibus maxima ex parte erant obnoxij Iudæi,qui uerſabantur in ſynagoga,quæ nõdum acceperat ſpiritum Chriſti, ſed à tot dæmoniis agitabatur, quot ſeruiebat uitiis. Nec capaces eſſe poterant manſuetiſſimi ſpiritus Euangelici,niſi prius dominus Ieſus expuliſſet ab eis ſpiritum Satanę malum,ac uindicem.Dæmoniacus igitur ille non ferens nouam uirtutem Ieſu,quæ ſe tacite quoque proferebat,uociferari cœpit ingẽti clamore:Eia, Quid tibi nobiſcum rei eſt Ieſu Nazarene? Veniſti perditurus nos ante tempus? Scimus quæ ſupplicia nos maneãt in extremo die.Sed nũc tua pręſentia nos ante diẽ torquet & cruciat.Non precamur ſalutem,nec deprecamur pœnam,ſed dilationem flagitamus. Tale nihil ſenſimus unq̃ ex aliorum prophetarum pręſentia. Proinde non nos latet,qui ſis.Tu es enim ille unicus ſanctus dei,debellaturus omnẽ impietatem,& propulſaturus omnẽ impuritatem.Habet lex ſuã ſanctimoniam,habet ſuam mundiciã,ſed tu es unicus ille,quem deus cœleſti ſanctimonia ſanctificauit.Non tulit dominus Ieſus prædicari ab impio ſpiritu, qui totam hanc gloriam uoluit in unum patrem referri,nõ ignarus dæmonis profeſſionẽ non ex ſyncera fide,ſed ex malitioſa uoluntate proficiſci.Profitetur enim ut eliciat confeſſionẽ, nõ aliud agens per os hominis, quàm quod prius Satanas tẽtator egerat per ſeipſum. Profitetur ſubdole, non ut ipſe ſalutẽ aſſequatur,ſed ut aliorum ſalutẽ impediat.Nec amor uocem expreſſit,ſed ſupplicij metus. Eóq̃ ueluti malum ac deploratæ mentis mancipium audire meretur:Obmuteſce impure ſpiritus,& exi ab homine, quem per tyrannidem poſſides.Hominibus ſeruandis ueni. Ad hanc imperioſam & omnipotentem Ieſu uocẽ ſpiritus impius, poſteaq̃ proiecíſſet homi

hominem in terrã,& conturbaſſet,exijt ab eo,ſic ut in homine liberato nul/
la læſio remaneret.Quod proiecit,argumentum erat peruerſæ uolũtatis,in
dicium erat,quod admodum inuitus relinqueret poſſeſſionem ſuã. Quod
illæſum reliquit,arguit impios ſpiritus nemini nocere poſſe,qui ſe totos tra
diderint ſeruatori. Plus enim ualet unius Ieſu bonitas ad ſalutem, cũ innu/
merabilium dæmonum malicia ad perniciem.Solent autem hi,qui conan/
tur hominũ corpora à ſpiritibus noxijs liberare, nihil non adhibere reme/
dij,quo malũ depellãt,preces certis uerbis conceptas, ſuffitus, aſperſiones,
herbas efficaces,[illegible].Quod ſi quãdo diſcedit,relin
quit ſuę maliciæ ueſtigia,uel amputato mẽbro,uel relicto morbo immedi/
cabili. Cęterũ ubi uidiſſet populus, ad ſimplicẽ & auſteram Ieſu iuſſionẽ,
ſic repẽte ſpiritum egreſſum ab homine,ut perfecta ſanitas nullũ haberet
ueſtigium priſtini mali, ſtupor quidã & admiratio cepit omnes qui uide/
rant hoc factum, atque inter ſeſe miſcebant huiuſmodi ſermones de Ieſu:
Quid eſt hoc nouæ rei,quod uidemus antehac nec lectũ,nec auditum? Im/
perat enim ſolo uerbo ſpiritibus immundis,& adeſt illius iuſſis tanta uis &
autoritas,ut mox uelut agnoſcentes potentiorem ſe,relinquant hominem,
ſic ut poſt abitum illorum redeat plena ſanitas? Huius itaque tam ſtupen/
di miraculi ſpectaculum effecit, ut Ieſu fama non ſolum in ciuitate Caper/
naum, uerumetiam per uniuerſam illam regionem diuulgaret hoc factum
in ſynagoga Iudæorũ,quæ carens ſpiritu Chriſti,tumultuabatur ſpiritu ſa
tanę aduerſus Euangelicam ueritatẽ, cuius inſtinctu Nazareni moliti ſunt
exitium ſeruatori. Reliquit igitur ſynagogam, & ingreſſus eſt domum Si/
monis,cui nomen additum Petro, cuius ſocrus tenebatur febri uehementi. *Surgens autẽ Ieſus de ſyna/goga.*
Affines autem & cognati rogauerunt Ieſum,ut qui non rogatus expulerat
à uiro dæmonium,daret hoc amicorũ precibus,ut affinem diſcipuli, quem
inter primos habebat,leuaret febri.Ieſus autem ut oſtenderet ſeſe & priua/
tim & publice,erga notos & ignotos,erga omnem ętatem,ſexum,conditio
nem eſſe beneficũ, aſtans atq; imminens mulieri, interminatus eſt febri,ut
abiret.Simulq; ad domini iuſſum aufugit morbus,non paulatim redeunte
corporis uigore,quemadmodum accidere ſolet in his,qui medicorum ope
ſubleuãtur,ſed repente depulſo morbo ſucceſſit uigor omnis,& alacritas ſic
ut ſurgens è lecto pararet cœnam Ieſu & diſcipulis eius,ac diſcumbentibus
miniſtraret. Tanta autẽ erat promptitudo domini ad benefaciendum om/
nibus, ut nec temporis importunitatem excuſaret ijs, qui ſimplici fiducia
flagitarent illius opem.Etenim re diuulgata per uniuerſam ciuitatem,quot
quot habebant domi ægrotos,uarijs morbis obnoxios, adducebant illos *Cũ ſol autem occidiſſet.*
ad fores ædium in quibus uerſabatur Ieſus. At ille clementiſſimus, nec ex/
cuſauit priuatum, cui debebatur ocium, neque noctem intempeſtiuam re/

bus gerendis, ſed omnibus oblatis manus ſalutiferas impoſuit, ac morbo/
rum omne genus nullo negocio gratisq; depulit ab omnibus, hac rerum
imagine docens omnes, qui uellent eſſe liberi à morbis animorum, nõ aliò
confugiendum, q; ad ipſum Ieſum, qui paratus eſt omnibus gratis cõdona
re quicquid admiſſum eſt, qui per ſyncerã fiduciam cõuertuntur ad ipſum,
unicum ueræ ſalutis autorem. Nullum eſt enim morbi genus tam immedi
cabile, tam tenax, tam letale, quod ad illius contactum ac iuſſum non au/
fugeret. Atq; interim exemplum paratur epiſcopis ac paſtoribus in Chriſti
locum ſuccedentibus, quanta cum manſuetudine recipere debeant peccato
res, à uitijs ſuis reſipiſcere cupientes. Etenim ſi dominus Ieſus, in quo ne ue/
ſtigium quidem ullum fuit morbi aut uitij, nulla morborum fœditate alie/
natus eſt, quin reciperet, quin contingeret ac ſanaret: quanto magis decet
idem facere eos, quos ante Ieſu benignitas purgauit à morbis animi, nec
Ducebãt illos ad eum interim tamen omni culpa uacantes, præſertim quum ipſi nõ auferant mor
bos, ſed miniſtri tantum ſint doni cœleſtis, adhortantes eos ut expetant ſa
nitatem, & ad medicum potentem eos adducentes, nec non miſericordiam
illius precibus ſolicitantes, ut mentes illorum ſuis manibus dignetur cõtin/
Exibãt autem dæmonia. gere. Nec morbi ſolum ad iuſſum uocis, & contactum manuum fugiebant,
uerumetiam dæmonia, non ferentia diuinam uirtutem Ieſu, ultro fugie/
bant è corporibus infelicium, quos diu poſſederant. Adeo magna felicita/
tis pars eſt appropinquare Chriſto. Appropinquat autem, qui ſibi diſpli/
cens cupit fieri melior: quiq; certam fiduciam concepit, per ineffabilem Ieſu
clementiam peccata omnia, quamlibet enormia, condonari. Sunt autem in
corporibus uariæ morborum ſpecies: ſed nec pauciores ſunt, & ſunt perni/
cioſiores, animorum, niſi fortè pauciora ſunt intemperantiæ genera, quàm
febrium: aut periculoſius eſt corpus æſtuare febri, quàm animum inſanire
libidine. Sunt aũt in corporum morbis quidã adeo fœdi, ut nec amici proxi
mi ſuſtineant adeſſe, qualis eſt morbus pedicularis: quidã adeo contagioſi,
ut non ſit tutum adeſſe, quales ſunt præcipue lepra, & quam uocant peſti/
lentiam: quanq; uix ullus eſt morbus, nõ aliqua ex parte contagio noxius.
Rurſus ſunt quidam adeo uel uehemẽtes, uel familiares, ut opem & artem
medicorum ſuperẽt. Sed maior eſt noſtri medici uis, quàm ut ullius morbi
magnitudine ſit inferior: maior eſt puritas, quàm ut ullis hominum malis
poſſit inquinari: maior eſt miſericordia, quàm ut ullam fœditatẽ auerſetur.
Admittit omnes optimus, contingit omnes ipſe puriſſimus, ſanat omnes
potentiſſimus. In nullos autem corporum morbos medici minus habent
iuris, quàm in eos, qui uitiant animi domicilium: quod genus ſunt phrene/
ſis & lethargus, quanq; & his immedicabiliores ſunt dæmoniaci, quorum
& animos & corpora ſpiritus impij, ſed humana natura potentiores, pro/
ſua libidine agitãt. Nec enim mos eſt hos ad homines medicos adducere,

ſed

ſed auxilio cœleſti relinquere. Tanta enim eſt huius mali uis,ut hos ſpecta re etiam miſerabile ſit.At non uidentur fortaſſis æque miſerabiles,ſed lon/ge miſeriores etiam ſunt,qui cupiditate regnãdi ad ueneficia,ad parricidia, ad ſacrilegia,& his atrociora facinora pertrahuntur: quos ira ad prædatio/nes innocentium,ad cædes immerentium,ad bella,ad incẽdia,ad publicum orbis tumultum tranſuerſos rapit. Quantulum enim eſt mali, quod uel fa/cit uel patitur ille corpore dæmoniacus,ſi conferas,quantis intemperijs aga tur, quantã perniciem afferat rebus mortalibus quilibet princeps tyrãnico ſpiritu ueſanus? Superat humanas uires huius mali uis,ſed fortior eſt Chri ſti ſpiritus:quem ſi ſemel cõceperit animus hominis,neceſſe eſt ut effugiat, quicquid eſt impurorũ ſpirituum. Hoc ubi factũ erit, ſubito fiet è tyranno pater:è crudeli clemẽtiſſimus:ex expilatore populi,ſubleuator oppreſſorũ: è furioſo bellatore,ſectator pacis:è prædone,beneficus:è glorioſo Thraſo/ne,ſobrius ac prudẽs princeps. Tantum adducatur ad Ieſum,& abducatur è mundo:Siquidem id temporis ſub ſolis occaſum non pauci uenerant ad ædes Simonis,hoc eſt,ad eccleſiam Euangelicam,& uirtute ſpiritus Chriſti exibant ſpiritus impij,profitentes adeſſe,cuius bonitas potentior eſſet ipſo rum malicia. Clamabant enim exeuntes: Tu es ille filius dei. Nondum autẽ uenerat tempus,quo dominus palàm omnibus eſſe uoluit, ſe eſſe Meſſiam illum filiũ dei: & ſi uoluiſſet, noluit impuros ſpiritus ſuæ gloriæ præcones: uel quia non ſimplex, ſed ſubdola erat illorum profeſſio: uel quia periculum erat, ne ſi pondus habere cœpiſſet illorum teſtimonium in re tanta,in cæteris quoq; fidem inuenirent,in quibus mendacio fallere gauderent. Ete nim quum ſatanas natura ſit mendax, etiam ſi quando uerum prædicat, non in aliud tamen hoc agit,niſi ut fallat. Nimirũ hanc artem ab illo didi/cerunt quidam,qui pia impijs, qui uera falſis admiſcent,ueluti ſalulibribus cibis uenenum letiferum addentes,quo plures in perniciem pelliciant. Ieſus igitur nos docens quàm non oporteat eos, qui ſe ſemel ſancto ſpiritui cõſe crarunt,quicquam habere cõmercij cum impijs ſpiritibus: compeſcuit illo/rum clamores,ac minis additis impoſuit ſilentium. Sentiebant enim admi/rabilem uirtutem ab eo proficiſci, & hinc ſuſpicabantur eum eſſe Meſſiam illum promiſſum filium dei. Ieſus autem,qui non in hoc uenerat,ut corpo/ribus mederetur,ſed animis:nec uni ciuitati uenerat,ſed cunctis totius mun di regionibus: quum in Capernaum miraculis æditis, doctrinaq; ſalutari feciſſet bonam ſementem Euangelicæ philoſophiæ, diluculo prius quàm turſum conflueret multitudo, magis admirans & expetens ſanitatem cor/porum,quàm ſalutem animarum,relicta Capernaum ſeceſſit in deſertum, ueluti fugitans popularem turbam. Nos interim docens,non ad oſtentatio nem,nec ad plebis arbitrium eſſe proferenda miracula,ſed quatenus cõdu/cit ac ſalutem hominum, ac dei gloriã, ſemper autẽ fugiendam inanis glo/

Et increpans non ſinebat eã loqui.

riæ ſuſpicionẽ. Quod enim ſanarat omnes, exemplũ erat paratæ in omnes benignitatis: quod ſe clanculum ſubduxit, exemplum erat modeſtiæ, laudem & oſtentationem ſui fugitantis. Porrò quũ iam dies eſſet, confluxerat denuo magna uis promiſcuæ multitudinis, ob pridie geſtorum magnitudinem. Cæterum ubi cognouiſſent iam abeſſe Ieſum, multi conſequuti ſunt illũ, ac repertum conati ſunt remorari, ne relinqueret ipſorũ ciuitatem, ſed illic ſedem ſibi perpetuam deligeret. Erat ille quidem affectus non impius, ſed beatiores ſunt, qui dominum Ieſum nõ ſinunt à ſui pectoris domicilio decedere, qui parantem abire, precibus reuocãt. Verum id temporis poſtulabat carnis aſſumptæ diſpenſatio, ut ſubinde locum mutãs, latius ac latius propagaret nouam adhuc ac recentem Euangelicam doctrinã. Seminator enim miſſus erat in mundum, ut late ſpargeret ſemen ſermonis Euangelici, non apud omnes æque feliciter prouenturum. Reuocantibus itaq; placide reſpondit hunc in modum: Quod gratis in uos collatum eſt beneficij, boni conſulite. Non aſpernor ueſtrum hoſpitium, ſed oportet ut & alijs ciuitatibus annunciem regnũ dei. Siquidem in hoc me miſit pater, non ut uni ciuitati prædicem, ſed ut omnes inuitem ad ſocietatem regni cœleſtis. Quod tũ fecit Ieſus, docuit diſcipulos ſuos, ut peragrantes orbem terrarum, docerent omnes gentes. Non erat ille morbus inſtabilitatis, ſed pluribus benefacendi ſtudium. Sic uagari, non humanæ leuitatis eſt, ſed apoſtolicæ charitatis. Cæterum ubi iam ſatis eſt Euangelicæ doctrinę, uigilans paſtor nõ deſinit tamen obambulare, ſolicitus pro grege ſibi concredito, ut quod aberrarat, reuocet, & quod morbidum eſt, ſanet: quod lupis obnoxium, eripiat: quod ſaucium, curet: quod tenerum & imbecille, foueat. Nec enim ideo adhibetur paſtor, ut uni aut alteri familiæ ſuccurrat, ſed ut omnibus uigilet. Hac excuſatione placatis Capernaitis, Ieſus perãbulabat uicos & ciuitates Galilææ, prædicans iuxta morem ſuum in ſynagogis eorum, Identidem miraculis ædendis fidem doctrinæ ſuæ concilians apud Iudæos, qui ſine miraculis nihil credere poterant.

Quia & alijs ciuitatibus oportet m.e.

CAPVT V.

QVum autẽ indies latius inclareſceret apud omnes fama Ieſu, tantus erat hominũ affluxus, ut iam nõ ſatis eſſet illum ſui copiam facere in ſynagogis, in uicis, in oppidis, uerumetiam quocunq; ſe ſubduceret dominus, eò ſimul accurreret promiſcua multitudo uirorum ac mulierum. Pleroſque pellexerat amor ſanitatis, non nullos inuitabat miraculorum nouitas, permultos cœleſtis doctrinæ uis attrahebat, Non eos deterrebat deſerti uaſtitas, non montium laborioſus aſcenſus, non arcebat eos pudor irrumpendi priuatam domum, ſi fortè ſe domi occultaſſet. Deniq; uentum eſt ad ſtagnum, nec nauigare parantem poterant relinquere. Confluebant, irruebant, irrumpebant, hærebant, urgebant. Hic uero mihi Theophile fac oculos mẽtis aperias, quo perſpicias in

narratione

narratione rei iuxta carnem geſtæ,naſcentis & exuberantis eccleſiæ imagi-
nem.Ieſus ſtabat in littore uicinus lacui Genezareth,quem Hebræi nónun
quam appellãt mare,quod magno ſpacio porrigatur in lõgum & in latum,
& ex ſeſe gignens auram,crebris undarum motibus agitetur.Videbatur ab
nauigaturus.Sed improba turba cõfluens urgebat,& immínebat illi cupiẽs
ex eo audire ſermonem diuinum. Nam ſermonem phariſaicũ iam pleriq;
faſtidiebant,quod præter hominem nihil reſiperet.Non offendit hæc im-
probitas mitiſſimum dominum, ſed ueluti compulſus & conſtrictus, hinc
urgente turba populi,hinc lacu proximo: uidensq; locum eſſe parum com
modum Euangelico concionatori,quod neq; turba,ſeſe uiciſſim impellens
facile conſiſtere poſſit in loco decliui,& uox ex imo miſſa ad pauciores fer-
tur: tum autem decet Euangelicum doctorem quietum eſſe,ac tutum à pro *Ingreſſus au-*
miſcuæ multitudinis tumultibus,ſubducit ſeſe in locum quietiorem. Com- *tem in unam*
modum autem ſtabant eodem in littore duo ſcalmi piſcatorij. Piſcatores *nauim*
autem ipſi egreſſi nauim,lauabant retia ſua, ueluti parantes in proximam
piſcationem.Hos ubi uidit Ieſus,in alterum illorum ingreſſus: is porrò erat
Simonis Petri: rogauit illum,ut ſcalmũ paululũ deflecteret à terra. Quod
ubi factum eſſet,ſubmotus hoc pacto à compreſſione multitudinis, conſi-
dens de naui,ueluti de cathedra docebat populum in littore ſtantem. Vo-
cauerat dominus piſcatores ad munus Euangelicæ prædicationis. Iamq;
hoc ipſum,quod de ſcalmo agebat Ieſus, erat piſcari homines. Lacus erat
mundus uarijs rerum motibus ſurſum ac deorſum fluctuans.Nauis Simo
nis erat eccleſia,primum è Iudæis collecta,cui præficiendus erat Simon Pe
trus.Simon autem obedientem ſonat. Iudæi ſiquidem prodigia requir e-
bant,& in operibus legalibus fiduciam ac ſpem ſalutis collocabãt. Contrà
philoſophi rationibus humanis de ſummo bono,quo felicitatem hominis
metiuntur,diſputabant, quum Euangelica doctrina per fidem promittat
omnibus ſalutem.Fides autem obedientia eſt.Obedit enim,qui iuſſus cre-
dere,credit,nihil hæſitans,nihil diſputans: qui iuſſus ſperare,ſperat, totus
pendens ab eius nutu,cuius fidei ſe ſemel dedidit.Habes eccleſiæ rudimen
tum,nunc audi prouentum ex Euangelica piſcatione conſequuturum. Per-
acta concione Euangelica,dominus loquutus eſt Simoni,nauiculæ mode-
ratori:Abducito nauigium longius à terra,& in profundum prouehe,atq;
ibi laxate retia ueſtra ad piſcandum. Hic Simon ſuo reſpõdens uocabulo,
reſpondet hunc in modum:Præceptor,tota nocte laboratum eſt à nobis in
piſcando,neq; quicquam cepimus:itaq; diffiſi,lauimus,& compoſuimus re
te:tamen ad tuum iuſſum laxabo rete. Meum erit obſequium,tuus euen-
tus. Obtemperatum eſt dictis domini Ieſu,nauis abducta eſt in profun-
dum lacus,late ſparſum eſt rete, cui mox inuoluta eſt tanta piſcium multi-
tudo,ut rete diſcipulorum,impar ponderi piſcium,rumperetur,nec una na-

uis ſufficeret prædæ capiendæ. Erant in altera naui ſocij Simonis: his procul,non uoce ſed ſignis indicarunt,ut adnauigarent,& opitularentur in exonerando rete. Venerunt,adiuuerunt,tantaq; uis piſcium reperta eſt, ut ambæ nauiculæ implerẽtur unius retis prouentu:adeo ut parum abeſſet, quin onere depreſſæ periclitarẽtur. Habes in Simone formam & imaginem doctoris Euangelici. Huius proprium ac peculiare munus eſt, laxare rete prædicationis euangelicæ,non è phariſæorum laqueis,non è philoſophorũ argutijs,ſed è ſacrorum uoluminum præceptis,è Chriſti factis dictiſq; ſic cõtextũ,ut quàm plurimos inuoluat,nec inuolutos ſinat elabi. Habet & mundus hic ſua retia: habet & ſatanas piſcatores ſuos,qui miſeras animas blandimentis illectas in naſſam infelicitatis conijciant, atq; in æternum pertrahant exitium. Sed felices quas inuolutas ſagena apoſtolica de profundo criminum & errorum pertrahit ad auram liberiorem: è tenebris ad lucem,è ſordido limo ad uitam puriorem: è uagis cupiditatibus ad innocentiæ perpetuæ conſtans ſtudium. Neq; enim pertrahuntur ad cædem, ſed ad ſalutem. Sic inuoluuntur,ut elabi nolint,& ſi elabantur,pereant, Cinguntur undiq; ueritatis euãgelicæ nexibus, agnoſcunt ſuam calamitatem,& gaudent ſe pertrahi ad nauim eccleſiæ. Quoniã autem ſagena prædicationis interim trahit & inuoluit undecunq; piſces uarij generis, fieri non poteſt, quin bonis admixti ſint mali. Malorum itaq; culpa rumpitur rete. ſed non ideo elabuntur boni piſces. Hæretici ſcindere conãtur doctrinam Euangelicam,ſed Chriſtus ſuos undiq; ſepiens, illorum impios conatus uertit in profectum partis ſynceræ. Quidam onerant ac perturbant nauim ſuis tumultibus,graues huius mundi cupiditatibus,& cupientes reuerti ad limum relictum,ſed non mergitur,quam Chriſtus ſemel intuitu ſuo dignatus eſt. Quanquam autem non eſt niſi unica per orbem terrarum eccleſia,tamen ideo typus habet duas naues, ut intelligeremus eccleſiam Chriſti è duobus populis collectam. A Iudæis profectum eſt ſalutis initium: illic Petrus poſt Chriſtum omnium primus rete iecit apoſtolicæ prædicationis, & uno iactu attraxit hominum promiſcuæ multitudinis tria milia,uidelicet agens piſcatorẽ hominum. Non erat huius oratio rhetorum arte contexta,non philoſophicarum argutiarum ſubtilitatibus perplexa, ſed uirtute ſpiritus ſancti potens, & efficax. Non enim laxauerat rete,confiſus humanis uiribus,ſed tantum ad iuſſum Chriſti,cuius ſpiritu tum agebatur. Alioqui fruſtra ſoluitur, niſi Chriſtus iactum hominis bene fortunet. Sed quemadmodum ex Iudæis fuit huius prouentus initium, ita ex gentibus acceſſit ubertas, adeo ut qui primi laxauerant retia, coacti ſint implorare ſociorum auxilium. Poſt enim irrumpentibus undique gentibus in Euangelicæ ſalutis conſortium, Petrus & Iacobus dederunt dextras Paulo & Barnabæ, ſymbolum Euangelicæ ſocietatis,& utriq; pro ſuo ſtudio conati ſunt implere naues ambas,

& ſucceſſit

& ſucceſſit res uſq; ad miraculum. Simon igitur ubi uidiſſet rem nõ agi uiribus humanis, aut caſu, ſed uirtute diuina Ieſu, rurſus facto ſuo docuit, quid faciendum ſit apoſtolico doctori, ſi quando feliciter ſuccedit opera prædicationis. Quãquam enim nauis eſſet ipſius, quanq; ſuum rete iecerat, quanquam princeps attraxerat, nihil tamen hinc laudis ſibi uindicat, ſed ex magnitudine ſucceſſus factus etiam modeſtior, accidit ad genua Ieſu, eiq; totam huius facti gloriam tranſcribit, ſe nihil aliud quàm peccatorem confitetur, indignum qui diuinæ uirtutis miniſter ſit, & organum. Domine, inquit, nunc demum agnoſco meam indignitatem, quum tuam conſidero celſitudinem. Diſcede à me. Sum enim indignus tuo conſortio. Hanc Petri uocem exprexiſſit non aliqua cupiditas diſcedendi à domini contubernio, quem unice diligebat, ſed admiratio quædã uehemens uirtutis humana maioris. Nec aliter erant affecti ſocij Simonis, quàm Simon ipſe. Cunctorũ enim animos occuparat incredibilis quædam huius facti admiratio. Sed nullus horum hinc quicquam ſibi uindicat. Agnoſcebant enim operam quidem eſſe ſuam, ſed prouentum fuiſſe eius qui iuſſerat. Quis autem non obſtupeſceret, conſiderans prædicatione paucorum, humiliũ & idiotarũ hominum ex uniuerſis orbis nationibus, intra paucos annos tot hominum milibus fuiſſe perſuaſum, ut contemptis affectibus cognatorum, cõtempto diſpendio rei familiaris, contemptis minis principum, cõtemptis ſupplicijs, ac morte deniq; ipſa, ſimplicem Chriſti doctrinam ſequerentur, credentes ea, quę rationibus humanis probari non poſſint: ſperantes ea, quæ iuxta naturæ uires planè deſperanda ſint? Oportet igitur epiſcopum promptum & alacrem eſſe ad laxãdum rete, ut ſtudeat quàm plurimos lucrifacere Chriſto: laxabit autem, non ad ſuam gloriam, non ad quæſtum, non ad principum arbitrium, non ad aliquam humanam cupiditatem, ſed ad arbitrium ac iuſſum Chriſti: qui non iubet laxari rete, niſi ad ſalutem eorum qui captantur & ad gloriam bonitatis diuinæ. Hæc enim demum eſt apoſtolica piſcatio. Ea tametſi peragitur humanæ uocis & induſtriæ miniſterio, tamẽ ſumma laudis totius uni Chriſto tribuẽda eſt, cuius auſpicijs ſoluitur ad dicendum lingua, cuius ſpiritus afflat dicentis pectus, cuius occulta uis attrahit animos auditorum. Et ſi quid etiam hinc ſibi ſuo iure poſſit ſumere doctor, tamen tutius eſt totum ad illum referre, ſine cuius auxilio nihil humano conatui ſuccedit ad ſalutem. Non nouit auferre, quod dedit: nõ nouit exprobrare, quod largitus eſt. Tanto magis uolet eſſe tuum, ſi quod aliquo modo tuum uideri poterat, illius eſſe uolueris. Sinet utilitatem eſſe tuam, gloriam autem non patietur niſi ſoli deo tribui. Et ſi gloriari libet, tutius in illo gloriabimur. Quum autem admiratio facti ſic haberet attonitos omnes, qui cum Petro fuerant in captura piſcium, inter quos erant Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, ſocij Simonis, ut præ admiratione diuinæ uirtutis non auderent

Quod cum uideret Simon Petrus

Similiter aũt Iacobum & Ioannem

auderent ſeſe adiungere Ieſu,conſolatus eſt eos dominus, dicens Petro, in quo ſolitus eſt proponere formam,quam uolebat cæterorum omnium animis imprimi:Non eſt quod formides Simon. Agnoſcis tuam imbecillitatem,& expertus es uirtutem diuinam. Hæc amanda eſt,non formidanda. Quod enim poteſt non expromit ad opprimendã imbecillitatem peccatorum, ſed ad erigendam, tantum ut iuſſis meis obtemperes: nec expendas, quid tuæ poſſint uires,ſed quid ego uelim fieri. Nihil non ſuccedet, ſi mihi fidas. Admiraris quod ita ſucceſſerit res in captura piſcium. Leue quidem hoc eſt,mirabilius ſuccedet,ubi piſcari cœperis homines. Ad hoc piſcandi genus te delegi cum tuis ſocijs. In præſentia ſatis iſtius piſcationis. Poſthac dabis operam: non ut nauim impleas piſcibus, ſed ut eccleſiam meam impleas Euãgelicæ doctrinæ profeſſoribus. Quod dominus loquutus eſt Petro,id omnes intellexerunt & ſibi dictum eſſe. Mox itaq; ſubductis in terram nauibus,atq; inibi relictis omnibus,ſequuti ſunt Ieſum, uacui ſolicitudine rerum corporalium, ac totis animis in hoc intenti,ut fierent piſcatores hominum. Ad hoc præclarum munus erant formandi præceptis,erant myſticis exemplis inſtituendi. Vt igitur oſtenderet nullum eſſe uitium tam fœdum, tam capitale, quod non ilico condonetur agnoſcenti morbũ ſuum,& per fidem Euangelicã imploranti remedium à cœleſti medico Ieſu,factum eſt,ut in ciuitate quadam eſſet uir quidam non leuiter infectus lepræ uitio, ſed toto corpore fœdiſſima ſcabie plenus. Hoc hominũ genus ſic erat abominabile apud Iudæos,ut procul ſubmouerentur ab hominũ conſortio, ac lex uetaret contingi,ob contagionis præſens periculum. Sed fœdior ac deteſtabilior eſt animi lepra,quàm corporis. Porrò Iudæi,quũ ipſi uitijs intercutibus maderent,tamen ethnicos, publicanos ac notos peccatores ſic execrabantur,ut ſi quando cõtigiſſet cum his colloqui,perinde quaſi cõtracto contagio,domũ reuerſi,totum corpus abluerent. Ab hac arroganti Iudæorum mundicie,Chriſtus uoluit ſuos quàm longiſſime abeſſe. Profuit igitur miſero,uidiſſe Ieſum. Agnouit immũdiciam ſuã,ſeq; iudicauit indignum, qui fœdis maculis abominandam faciem attolleret in dominũ, ſed ſui pudens proſtrauit ſeſe in faciem,ac uocẽ emiſit modeſtiæ ſimul ac fiduciæ plenam. Quod faciem texit,erat agnoſcentis ſuum malum: quod rogat mundari,cõfidentis de omnipotenti & cunctis obuia Ieſu Chriſti bonitate. Domine,inquit,ſcio malũ meum eſſe immedicabile,& fortaſſe nõ ſum dignus tuo beneficio,ſed tamen illud habeo mihi perſuaſum,poſſe te mũdare me, ſi uelis. Habes meã de tua potentia fiduciã,ſupereſt ut tua bonitas iudicet, utrũ hunc calamitoſum ac deploratum hominẽ dignari uelit ſua miſericordia. Non potuit eſſe plenior erga dominũ fiducia, quàm agnita poteſtate, beneficij conferendi arbitrium illi deferre,qui nouit aliquoties expedire nobis ut malis corporis affligamur, & inutilem eſſe rerum temporalium ſuc-

Et factũ eſt cum eſſet in una ciuitate

Vidẽs Ieſum

Si uis potes

ceſſum

ceſſum. Ieſus autem delectatus hominis miſerandi tam abſoluta fiducia, nõ ſolum non ſubmouet illum ab oculis ſuis, ſed proſtratum erigit,& porrecta manu contingit faciem eius,dicens:Si requiris bonitatẽ meam,uolo: & quia profiteris poteſtatem,mũdus eſto:ſimulq; cum dicto diſceſſit à toto corpore lepra qua fuerat oppletus. Diſcunt interea diſcipuli,quàm non oporteat abominari quenq; hominẽ,quamlibet enormibus ac deteſtandis peccatis obnoxium,modo morbum ſuum agnoſcens, cum fiducia medelã expetat à bonitate Chriſti. Etenim ſi dominus,qui ſolus erat purus ab omni lepra uitiorum,contactu ſuo dignatur hominem, cunctis abominabilem:quanto minus conuenit ut diſcipuli,quos à peccatis emundauit domini bonitas,qui nec omnino ſunt immunes à culpis, & labi poſſunt in omne flagitium,aſpernentur curam impendere ſanandis aliorum morbis.Huiuſmodi contactus non inquinat contingentem, ſed contactum purgat. Purus ilico fit, qui contingitur: nec impurior fit,qui contingit, ſi modo per apoſtolicam manum dignetur contingere Ieſus. Quoniam autem lepræ iudicium lex deferebat,non quibuslibet,ſed duntaxat ſacerdotibus,dominus noluit hoc miraculum populi rumore tantum diuulgari:ſed quo certior eſſet fides,interdixit ſanato, ne protinus euulgaret acceptum beneficium,ſed primum adiret iuxta legis præſcriptum ſacerdotẽ, cuius iudicio damnatus eſſet de lepra,& ab hominũ conſortio ſemotus: quod ſi is, inquit,inſpecto corpore,iudicarit te eſſe uere mundum, offer quod Moſaica lex præſcripſit offerendum his,quibus contigit à lepra liberari. Ita pariter fiet, ut nec queri poſſint ſacerdotes ſibi per me decreſcere quæſtũ ſuum,nec uiolatam eſſe legem aut contemptam, quam ut abſoluerem ueni non ut abolerem: nec calumniari beneficium meum, ut aut negẽt te fuiſſe leproſum,aut iudicent te non fuiſſe ſanatum.Etenim ilico res ipſa reſpondebit illis: ſi leproſus non erat,quur uos qui iudicandi peritiam uobis ſumitis,eum leproſum pronunciaſtis ac ſubmouiſtis ab hominum conuictu? ſin autem mundus non eſt, quur uelut à mundato ſumpſiſtis oblationem lege præſcriptam? Hæc ideo tam accurate mãdauit dominus Ieſus, ut omnibus perſpicuum eſſet,ueniſſe lege maiorem, qui citra legis opem ſolo contactu, ſola uoce,ſolo nutu, pro ſuo arbitratu cõferre poſſet perfectam mũdiciẽ,& ita tolleret omnium immundiciam,qui ſe per fidem ſanandos offerrent, ut ipſe nullius inquinaretur contagio: quiq; gratis ſuccurreret omnibus,quũ ſacerdotes ne pronũciarent quidem gratis de reddita corporis puritate. Siquidem Moſaici ſacerdotes nec immittebant leprã,nec auferebant: ſed de lepra nata aut ſublata iudicabant duntaxat.Solus autẽ Ieſus omne morborum genus tollit ab omnibus,[illegible]

Et ipſe præcepit illi, ut nemini

omnes

[illegible] Porrò quod dominus Ieſus interdixit mũ
dato,ne cui prædicaret quid accidiſſet, quum ſciret non eſſe taciturum, ſuis
diſcipulis parauit exemplum,ne quam ex benefactis ſuis auram gloriæ ue/
nentur apud homines. Nec enim noſtra ſunt, quæ deus per nos operatur,
nec pro illis ullam laudem ueluti præmium conueniet expetere, ſed tacite
proximo cui contigit beneficium gratulabimur,ad deum gloriam omnem
referemus: adeo nobis inde nihil uindicantes,ut quod ad nos ipſos attinet,
cupiamus etiam ignotum eſſe cunctis, quod diuinũ beneficium noſtro mi/
niſterio contigerit proximo. Ne is quidem qui beneficiũ expertus eſt,de/
bet huius laudem ad eum referre,per quem accepit: ſed autori deo gratias
agere,qui per ſuos famulos tanta largiri dignatur hominibus. Felicius autẽ
ſequitur gloria fugientem,& ſpecioſior contingit non affectata. Etenim ea
demũ uera gloria eſt,quam inuito ac fugitanti uirtus ipſa cõciliat, & quam
non defert popularis aſſentatio,nec exigit ambitio:ſed quã ipſe non agno/
ſcit,qui promeruit,& ultro defert adulandi neſcia ſynceritas.Ex huiuſmodi
Perambula/ bat autem mirabilibus factis indies magis ac magis inclareſcebat domini Ieſu fama,
dũ alij quod uiderant & audierant,narrãt alijs: & rurſus hi quod acceperãt
à narrantibus alijs,oratione tradunt per manus. Itaq; confluebant undiq;
turbæ multitudinis,indies confertiores: partim,ut audirent efficacem illam
doctrinam,quæ ſanat morbos omnes animarũ: partim ut qui morbis cor/
porum eſſent obnoxij,uirtute Ieſu ſanarentur. Craſſus enim populus ma/
gis illa miratur,quæ uiſibilia ſunt,quàm quæ nõ uidebant.Ingens & homi
ne magis ducebant, leproſo cutem puram eſſe redditam contactu manus,
quũ longe maius ac diuinius beneficium ſit,ſermonis Euangelici pharma/
co ab animo depuliſſe febrim fœdæ libidinis,hydropem auaritiæ,dæmo/
nium ambitionis,aliaſq; letales animorum peſtes. Ieſus autem nos ſuo fa/
cto docens opera bona, nec ad oſtentationẽ theatricam,nec ad ſatietatem
eſſe facienda,ſubduxit ſeſe in deſertum: atq; illic ſemotus ab hominum fre
quentia precationibus uacabat gratias agens deo patri pro beneficijs, quæ
per filium ſuum largiretur hominibus.Siquidem hac uiciſſitudine fit,ut pri
mum intermiſſio beneficij excludat ſatietatem,& excitet appetentiã: dein/
de qui ſeceſſit ab hominibus ad diuinũ colloquium,inſtructior redeat atq;
alacrior ad munus intermiſſum.Sic autẽ moderatus eſt totam uitam ſuam
dominus Ieſus,ut frequenter nobis exhibere uolens uiuendi formã, homi
nem ageret,nõnunq; diuinitatis ſuæ proferret indicia. Nihil autem magis
uegetat Euangelicũ doctorem: nihil æque munit & armat aduerſus omnẽ
huius uitæ corruptelam ac frequens à turba ſeceſſus,non ad ociũ,luſus,aut
uoluptates,quales ſunt ferè ſeceſſus huius mundi diuitum, ſed ad lectionẽ
ſacrorum uoluminũ, ſed ad precationem puram, ad gratiarũactionem,ad
contẽ/

contemplationem rerum cœleſtiũ,deniq; ad expurgationem animi:ſi quid forte labis contractum eſt ex populari conuictu.His rebus nihil opus erat Chriſto,ſed in ſe nobis formã uoluit exprimere. Paſtoris aſſiduus cum populo conuictus,plerumq; gignit cõtemptum: & prodeſſe nõ poteſt, qui ſe perpetuo ſubducit ab hominum commercio.Prodibit igitur uir Euangelicus,quoties populus eget cibo ſermonis Euangelici,quoties ingraueſcentes morbi poſcunt medicantis opem. Rurſus ubi ſatis paſti ſunt, ubi ſubuentũ eſt multorum malis,ne familiaritas pariat cõtemptum,ne copia faſtidium, ſecedat in ſuum ſecretum, ut ſacratioribus ſtudijs, uelut à diuino colloquio ſemper ſeipſo maior ac melior redeat ad iuuandos proximos.Sic nimirum dominus Ieſus à ſeceſſu reuerſus Capernaum,ſe reddidit iritatis iam omnium deſyderijs.Ibi quum in domo quadam priuata ſedens doceret (ſiquidem ubicunq; ſedens docet Chriſtus,illic eſt eccleſia) confluxerãt eôdem, non iam plebei tantum,uerum etiam phariſæi ſanctimoniæ ſpecie turgidi, nec non Moſaicę legis doctores,qui prouocati fama rerum ab Ieſu geſtarum huc profecti fuerant,non ſolum ex omnibus oppidis Galileæ, in qua erat Capernaũ,& Iudęæ uicinæ, uerum etiam ex ipſa ciuitate Hieruſalem, quæ ſibi religionis totius ac ſapientiæ faſtigium arrogabat. Totus autẽ Ieſus,quoniam fons erat omnis ſalutis,nihil aliud ſpirabat,q̃ uim quandam diuinam ad ſanandos homines,cuius rei gratia uenerat in terras.Et potior hominis pars,priorẽ curam ſibi uindicabat. Oratione ſanabat morbos animorum.Prius itaq; docuerat,idq; ſedens, iuſtam doctoris autoritatem merito ſibi uindicans: Supererat corporalis morbi depulſio, quæ quoniã erat oculis omniũ expoſita, fidem aſtrueret ijs, quæ maiore fructu ſimul & uirtute,ſed non perinde perſpicue gerebantur in animis.Et ecce parata uirtutis exercendę materia.Adeſt enim paralyticus,lecto affixus,qui à quatuor baiulis deportabatur.Tanta uis erat mali, ut omnibus totius corporis neruis occupatis,miſer nihil aliud q̃ iacere poſſet: nec aliter quàm cadauer circunferretur.Quanq̃ & alioqui morbi genus ipſum tale eſt,ut cum eo non magno ſucceſſu luctari ſoleant medici. Tanta autẽ erat baiulorum erga Ieſum fiducia,ut nõ dubitarent,quin Ieſus,cui ſciebant nullũ morbi genus eſſe immedicabile,cõſpecta nouæ calamitatis imagine miſertus ſuccureret. Tantũ in hoc labor erat,ut miſer ueniret ſub oculos Ieſu.Siquidem ille iam ſanitati proximus eſt, qui relictis latebris peccandi, ut miſerabilis ſemet offert conſpectui Ieſu, ſuam agnoſcens calamitatem,& illius expectans benignitatem. Quo minus autem inferrent eum ad pedes Ieſu turbæ denſitas obſtabat,quæ multis obſtat alioqui properaturis ad ſalutem. Verum ea res, quanq̃ remoraretur ingreſſum, tamen illuſtrabat ingens & baiulorum & paralytici deſyderium ſimul & fiduciam. Quãquam enim deus natura propenſus eſt ad miſerendum omnibus, tamen differt nonnunq̃ beneficen-

Et factũ eſt in una dierũ

Et uirtus domini

tiam ſuam,quo magis acuat noſtrũ deſyderium,doceatq; nihil nobis non eſſe tentandum ut à morbis animi liberemur. Amat hic improbitatem noſtram,qua ueluti compellitur ad id,ad quod ſuapte natura propenſiſſimus eſt.Itaq; mihi uide,quid auſi ſint baiuli,imò quid ab illis extorſerit paralyticus.Deferũt ſarcinam ſuã in ipſum tectum,eoq; nudato, ueluti per feneſtram funibus demittunt paralyticum,ut erat lecto affixum,in mediũ multitudinis ante pedes Ieſu.Quid impudentius,q; mouere tegulas alienæ domus,& tam abominabile ſpectaculũ tali theatro ingerere? Hic turba quæ in foribus nolebat locum dare miſero, coacta eſt ex alto delabenti cedere. Quid autem inter hæc mitiſſimus ille medicus? Non exprobrat impudentiam,& importunitatem:non deſtomachatur abominando ſpectaculo interruptum ſermonem ſuum.Nihil rogant baiuli ſpectãtes è tecto,nihil paralyticus cui morbus etiam linguæ uſum ademerat. Et hoc magis loquebatur miſericordi medico,quia loqui nõ poterat.Nihil erat opus precibus,miſerabile ſpectaculũ flagitabat miſericordiã:& quod fecerant baiuli,ſatis arguebat quid ſperarent à domino.Ieſus igitur perſpecta illorum admirabili fiducia,plus præſtitit q; expectabant. Summa uotorũ erat,ut paralyticus corporis morbo liberaretur.At Ieſus oſtendens eſſe diuinius,ac magis expetendum liberari morbis animi,uerſus ad paralyticum,ait: Homo,remittuntur tibi peccata tua. Hæc uox quoniam planè diuinã quandam potentiam ſonabat,commouit animos ſcribarum ac phariſæorum nunquam non ad calumniandum procliuium. Siquidem ſacerdotes,qui pro peccatis offerebant uictimas,non ipſi remittebant peccata,ſed tantum precibus intercedebãt apud deum ut cõdonaret illis admiſſa. Ieſus autem abſq; holocauſtomatis ſacerdotalibus,abſq; precibus, uelut autoritate propria perpetuaq; dicit:Remittuntur tibi peccata,generali nomine ſummã & corpus omnium peccatorum ſemel complectens,quum ſacerdotes nõ uniuerſa peccata,ſed certas aliquas culpas uictimis expiãdas curarẽt. Docuerat hoc illos Eſaias, ſolũ deum eſſe, qui gratis condonaret hominibus peccata. Ita enim loquitur per os ſui prophetæ:Ego ſum,ego ſum ipſe,qui deleo iniquitates tuas propter me,& peccatorum tuorũ non recordabor.Sed cum uiderent in eo diuinæ uirtutis indicia,tamen offenſi corporis conſpecti imbecillitate, partim etiam inuidia cæci ſcribæ & phariſæi,malunt calumniari q; credere. Tacitis enim cogitationibus ſic intra ſeſe loquebantur,& quod eſt phariſaicæ calumniæ proprium,impietati ſummæ prætexunt pietatem,& ſtudium gloriæ diuinæ.Nulla enim pernicioſior impietas. Quis eſt,inquiunt,iſte,qui loquitur blaſphemias,ſibi arrogans quod propriũ eſt dei? Quis enim poteſt remittere peccata,niſi ſolus deus? Porrò dominus Ieſus ut hac quoq; parte declararet ſibi diuinæ naturæ conſortiũ eſſe,ad tacitas illorũ cogitationes reſpondet hunc in modũ.Quur iſta cogitatis in cordibus ueſtris? Vtrũ iudicatis

catis facilius dicere peccatis obnoxio: remittuntur tibi peccata tua, an dicere huic, quem uidetis totum paralysi resolutū: surge & ambula. Quod si uideritis homini deplorato subito restitui sanitatem corporis simplici uerbo, credite pari facilitate & animā suæ sanitati restitui. Ex hoc quod oculis conspicamini, credite quod oculis cerni nō potest. Ne uos offendat infirmitas huius corporis, sed ex ipsis factis agnoscite diuinā potentiam. Accipite igit uisibile documentum, quod filius hominis habeat in sese perpetuā ac propriam potentiam in terris remittendi peccata cunctis, qui syncera fide quæ rūt ipsius opem, simulq; illis attentis, & arrectis, dominus dicit paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & uade in domū tuam. Nec mora surgit iussus paralyticus sub oculis omnium, & sublato in humeros lectulo, in quo decubuerat, pedibus suis abijt in domū suā: subito sic receptis uiribus corporis, ut qui prius decumbens gestabatur à quatuor baiulis, nunc etiam lecto gestando sufficeret. Abijt autem ille totus sanus & animo & corpore, gestiens & alacer, glorificās deum, cuius bonitate restitutus esset, quum ab hominibus nulla fuisset spes salutis. Populus uero nouo spectaculo cōmotus uehementer obstupuit, ac plericq; laudabant deum, qui tantam potestatem dedisset homini (nihil enim aliud adhuc de Iesu suspicabantur) Quidam autē sibi male conscij, metu etiam correpti sunt, nō intelligentes, quod Christus in hoc uenerat, non ut perderet nocentes, sed ut redderet innocentes. Dicebant autem inter sese: Conspeximus hodie mirabilia, quæ nec audiuimus uncq; facta, neq; legimus. Miratur ac timet populus, & hic nōnullus est gradus ad salutem, sed mussant & inuident pharisæi. Iesus autem digressus illinc quum docuisset apud lacum, docens interim nullo non loco spargenda semina sermonis Euangelici, præteriens conspexit publicanum quendam nomine Matthæum, qui idem dictus est Leui, filium Alphæi, sedentem in teloneo. Non id casu accidit, sed aspexisse delegisse erat. Delegit autem publicanum in consortium apostolorum, ut suos doceret, nullū hominum genus repudiandum ab Euangelica professione, modo relictis pristinæ uitæ studijs, totos sese dedant pietati. Ait igitur illi: Sequere me. Atq; is ad uocē Iesu, uelut efficaci quopiam incantamēto trāsformatus in alium hominem, surgit, & relictis ut erat omnibus, sequutus est dominū. Iam hoc erat insignius miraculum, hominem infami quæstui deditū, & negocijs inexplicabilibus inuolutū, repente uertere in alium, quàm paralytico suos neruos reddere. Atq; hoc ipsum iam tum urebat pharisæos, quod ipsis cōtemptis asciscēret publicanos, quorum commercio Iudæi sibi uidebantur inquinari. sed accessit quod inuidiam illorum cogeret erumpere. Matthæus em iam factus Christi discipulus, domi suæ conuiuium magnificum instruxit. Eò non dedignatus est uenire Iesus cū discipulis suis. Simul autem uocatus erat magnus numerus publicanorum, quos ut Matthæus habuerat prioris

Et post hæc exijt

inſtituti ſodales,ita cupiebat habere noui inſtituti ſectatores. Id conſpicientes phariſæi & ſcribæ,iam non continent impium murmur animi ſui,nec audent tamen interpellare dominũ,ſed diſcipulos appellãt,apud hos ſuggillant præceptorem,quo ab illo alienarent. Aiunt autem: Quum deceat ſanctos cum ſanctis habere commercium,quur uos publicanos & peccatores palàm infames nõ ſolum admittitis ad colloquium, uerumetiã in ipſorum ædibus familiariter editis ac bibitis cum illis, nec menſam cõmunem auerſamini,non uulgare neceſſitudinis ſymbolum? Ieſus autem intelligẽs quorſum tenderet hæc phariſæorum impia murmuratio, pro diſcipulis reſpondet illis: Quid,inquit,calumniamini,quod cũ publicanis & peccatoribus habeam cõſuetudinem? Imò cũ nullis potius me decet habere commercium. Apud quos emm magis decet uerſari medicũ,q̃ apud ægrotos? Ego in hoc ueni ut medear animabus peccatorũ morbis obnoxijs. Et ſanabiliores ſunt hi palàm peccatores,agnoſcẽtes morbum ſuum,& ideo medicum accerſentes,quàm alij qui ſibi ſani uidentur,iuſticiæ ſpecie ſeſe uenditãtes apud homines,quum intus grauioribus malis laborent,& inſanabilius ægrotẽt,quàm hi quorum morbus in aperto eſt. Quare cum medicus ſim,non par eſt mihi indignari iuſtos,ut ſibi uidẽtur, ſi cum ipſis non habeã conſuetudinem, quum ſanis non ſit opus medico. Porrò qui uere iuſti ſunt,nõ debent inuidere peccatoribus,ad meliorem uitam reſipiſcere conantibus. Quod ſi faciant non minus damnãdi ſunt, q̃ ſi qui ſanus eſt indignetur medico,uiſenti ægrotũ ut eũ morbo leuet. Nam in animi negocio ſanus non eſt ipſe,qui ſanitatem inuidet ægrotãti: & ipſe morbo tenetur,qui quum poſſit,nõ ſubleuat morbo proximum ſuũ. Hac tam manſueta,tamq̃ probabili reſponſione dominus Ieſus patrocinatus eſt ſuis diſcipulis, nõdum ſatis inſtructis ad retundẽdum phariſæorum & ſcribarum malicioſas captiũculas,& ſuam erga peccatores comitatem docuit eſſe miſericordiam,non fauorem iniuſticiæ: & eorum arrogantiam tacite,ſed acriter coarguit,qui magno ſupercilio deſpicerent cæteros homines, quum ipſi hoc ipſo eſſent immedicabiliter impij,quod ſibi falſo placerent nomine religionis. Sed calumnia calũniam excipit. Ea nata eſt partim ex his, qui fuerant diſcipuli Ioannis. Ioannes enim quum eſſet confinium legis mox ceſſaturæ, & Euangelicæ libertatis mox emerſuræ,quædam tradebat,quæ non prorſus abhorrebant ab inſtitutis phariſæorum, quum Chriſtus qui multorum opinione uidebatur Ioanne inferior, indulgentius ac mollius haberet ſuos, in his duntaxat, quæ ad corporales obſeruationes pertinent, quod genus ſunt, ieiunia ac preces. Nam his præcipue rebus phariſæi ſibi ſanctimoniæ famam conciliabant apud populum. Chriſtus autẽ quanquam ipſe frequenter oraret,tamen ſuos docuit,& paucis & clam eſſe orandum: [illegible],ad quædam etiã conniuens, quibus legis præſcripta negligi uidebantur,cũ eos alia

ratione

ratione fingeret ad fortiora, quę propria ſunt Euãgelicæ fortitudinis. Siqui dem longe fortius eſt iniuriã condonare ex animo: benemereri etiã de ma/le meritis: pro ſalute proximi uitæ iacturam facere, quàm inediam perferre uſq; ad ueſperã, ¦aut pſalmos aliquot lingua ſonare. Phariſæi quod erat ui/ſibile, quodq; per hypocriſim geri poterat, plurimi faciebãt, negligẽtes ea, quæ ueræ perfectæq; uirtutis ſunt. Sed hi ſcribis impudẽtiores audẽt ipſũ dominum interpellare, dicentes: Quid eſt cauſæ, quod diſcipuli Ioannis fre quenter ieiunant, & orant prolixe, tui uero edũt ac bibunt pro ſuo arbitrio, neq; perinde conſpiciuntur frequentes in precando? Si conſtanter probas Ioannis ſanctimoniam, quur diſſides ab illius inſtitutione? Ad hanc calu/mniam dominus, quoniam ad ipſum proprie pertinebat, ciuiliter ac placi/de reſpondit, dicens: Non damno preces ac ieiunia, ſed in his interim indul/geo meis diſcipulis, ut alia ratione paulatim ad fortiora proueham. In his quæ corporis ſunt, & ad legis accedũt ceremonias, lenior eſt noſtra inſtitu/tio: ſed in his quæ ſunt animi, longe ſeuerior eſt. Hęc quæ uos ueluti ſancti tatis faſtigium admiramini, ſua ſponte facient mei, ſi quando res ita poſtu/labit. Nolite meis interim inuidere hãc libertatem. Exitus rerum indicabit, utrius inſtitutio fuerit efficacior. Ioannes gloriabatur ſe ſponſi amicum eſſe non ſponſum. Non conuenit autem, ut qui ſpõſo familiariter adhærent, & in thalamo uerſantur, ubi par eſt omnia eſſe læta, cõpellantur ad ieiunium. Teneri adhuc ſunt, ac toti pendent à ſponſo. Huius nõ erit illis diuturna co/pia. Veniet autem tempus quum orbabuntur ſponſo, tum facti firmiores ultro ac uolentes non ſolum ieiunabunt, uerum etiam in mortem & in car/cerẽ ibunt, quoties exiget charitas. Ieiuniũ per ſe nec bonũ eſt nec malum. Proinde qui ieiunant tantum ut ieiunent, nihil magni faciunt: uerũ qui poſ/ſunt iuxta meam inſtitutionem contemnere gloriam huius mundi, negligere uoluptates, ſpernere opes, affectus omnes pro nihilo ducere, refrenare i/ram, inuidiã, bene uelle male uolentibus, bene dicere maledicentibus, orare pro perſequentibus: deniq; uitã habere uilem pro ſalute fratris, hos agno/ſcam ut me dignos diſcipulos. Carnis præſentia reddit illos interim infir/mos: ſed quum ablata fuerit huius corporis copia, poſteaquàm hauſerint ſpiritum Euangelicum, tum arcanis dotibus erunt fortes, & inuicti. Qui iu/ſticiæ laudem conſtituunt in corporalibus obſeruationibus, quoniã confi/dunt ſuis operibus, imbecilles reperiunt ad ea perpetienda, ad quæ meos præparo. Sed qui ſuis diffidẽtes præſidium omne collocant in animi do/tibus, quæ nihil accipiunt præter fidem, hos nulla fortitudo effugit. Diuerſa eſt Ioannis ac mea inſtitutio, quia diuerſus eſt ſcopus. Nõ poſſunt iſta duo mi ſceri. Qui meus uult eſſe diſcipulus, totus ſpiritualis ſit oportet, nihil fiducię collocans in rebus corporalibus, in quibus ſita eſt tota phariſæorũ iuſticia: & ideo nihil iſtarũ rerum meis præcipio, quæ quicq; habeãt affine cum car

nali legis obſeruatione,ne ſi uel paulū admiſero,toti relabātur eò, unde uo lo illos eſſe alieniſſimos. Vt autē oſtenderet dominus Ieſus,quantū inter eſſet inter Ioannem,qui ſuos ad priſtinæ legis hauſtam ſaliuā inſtituebat, & ſe,qui lōge diuerſa ratione formabat ſuos ad perfectiora,propoſuit huiuſmodi ſimilitudinem: Nullus,inquit, tam ſtultus eſt,ut ſi ueteris ueſtis rupturam ſarcire uelit, immittat pannum nouum ex noua ueſte reſectum. Quod ſi faciat,duplex eſt incommodum.Primum enim lacerat ueſtem nouam,ut ueterem ſarciat: deinde pannus nouus additus ueteri ueſtimento, quoniam non conuenit,prodit ſarturæ deformitatem. Rurſum nemo tam ſtultus eſt,ut uinum muſtum condat in utres antiquos: alioqui fiet,ut uis uini muſti efferueſcētis dirumpat utres ueteres,& cōſequetur duplex iactura. Nam & utres peribunt,& uinum effundetur. Quid igitur faciendum eſt? Ne miſceantur ea quæ non congruunt inter ſeſe. Vetus ueſtimentum ueteri panno ſarciatur,nouæ ueſti ne quid admiſceatur ueteris panni. Vinum muſtū condatur in utres nouos,ſic fiet ut & utres ſeruentur & uinum. Scio quàm ſit difficile nouam hanc,& ſpiritualem doctrinam commendare ijs,qui iam diu ueteri aſſueuerunt. Vix enim quicquam placet cuiquam, diuerſum ab eo cui diu aſſueuerit.Protinus enim offenditur ad guſtum inuſitatæ rei. Quemadmodum qui diu bibit de uino ueteri, non ſtatim delectatur muſto. Requirit enim guſtum,cui aſſueuit, & dicit uetus fuiſſe melius,non ob aliud,niſi quod aſſueuit. Ita qui conſueuerunt in Iudaiſmo reſiliunt ad guſtum doctrinæ ſpiritualis, & illa craſſiora quibus aſſueuerunt, requirunt,circunciſionem,feſtos dies,ſabbatiſmos,diſcrimina ciborum,ueſtes,ieiunia,Hieroſolymam,templum,uictimas,lotiones,uota,cōſtitutiunculas phariſaicas,aliaq; his conſimilia. Atq; hæc non ſolum requirunt,uerumetiam præferunt his,quæ ſunt longe potiora,cuiuſmodi ſunt ,animus à prauis cupiditatibus circūciſus:animus ab omnibus profanis ſtudijs perpetuo feriatus:animus ab omni malorum affectuum tumultu tranquillus: animus abhorrens ab omnium cōtagio,quæ inquinant mentis puritatem: animus fide,charitate, modeſtia, puritate redimitus: animus ab omnibus malis ſemper temperans: animus ſemper aſpirans ad cœleſtem patriam: animus ſpiritus ſancti templum & hoſpitium:animus ſemper ſeipſum offerens gratam ac puram uictimam deo:animus ab omni labe purus per fidem Euangelicam:animus ab omnibus quæ ſunt huius mundi abdicatus, ſeq; totū diuinis rebus dedicans:animus obſeruantiſſimus eorū,quæ præcipit ac requirit Euangelica doctrina.Requirit autem fidem,& præcipit charitatem. Hoc nimirum eſt uinum meæ doctrinæ nouum, quod non ferent utres aſſueti uapæ Moſaicæ,ſed requirit utres nouos ac puros,ſpiritualibus dotibus fortes ac firmos.

Caput

CAPVT SEXTVM

ECce accommodum ſucceſſit occaſio per quam explicaretur quid eſſet uinum nouũ,qui ueteres utres:ſabbati religio uinum erat uetus: Charitas autem per omnẽ occaſionem parata ſubuenire proximo,uinũ eſt nouũ. Accidit itaq; ſabbato quodam (quod Iudæi δευτεροπρωτον, hoc eſt, ſecundoprimum uocant:propterea quod incidens inter duo ſabbata,uideat geminã habere religionẽ,quod & finis ſit ſabbati præcedentis,& initium ſequentis)ut Ieſus iter faceret per ſegetem. Porrò diſcipuli,quum forte fortuna eſurirẽt,reuulſas ſpicas aliquot confricabant manibus,& granis ueſcebantur. Erat hoc populare famis urgentis ſolatium. Quo quidẽ in caſu,quũ Euãgelica charitas ultro fuerit eſurientibus ſuppeditatura cibum:phariſæi ueteres utres,antiquæ ſuperſtitionis uapam requirunt,dicentes:Quur iſta facitis,quæ nefas eſt facere ſabbatis? Hic dominus rurſum ſuis patrocinans,reſpondit: Vos qui legis cogniti onem profitemini,non ſaltem illud legiſtis,quid fecerit Dauid in ſimili caſu,quum eſuriret ipſe cum ſuis comitibus, quẽadmodum uidetis nũc meos eſurientes? Non ſolũ auſurus erat in famis diſcrimine facere, quod mei nũc faciunt,ſed homo profanus ingreſſus eſt templum dei, nec ueritus eſt ueſci ſacris panibus,quos illi propoſitionis appellant, quibus ſolis ſacerdotibus ueſci fas erat. Nec ipſe ſolum auſus eſt ueſci,ſed ex ijſdem pauit comites ſuos,nihil cõmotus,neq; templi religione,neq; legis interdicto,uetãtis quenquam attingere panes illos,præter ſacerdotes, idq; tantiſper donec in templo uerſantes ſacris operarentur. Ne ſacerdos quidem ueritus eſt illos panes ſacros tradere, nimirum intelligens obſeruationes huiuſmodi non eſſe inſtitutas ad perniciem hominum,ſed ad ſalutem,& idcirco ceſſare,quoties maior quædã urget cauſa. Quumq; hac de re multa diſſeruiſſet dominus Ieſus,ſermonẽ hac concluſit ſententia:Illud habetote pro certo,quod filius hominis,qui dominus eſt omnium,dominus etiam eſt ſabbati. Etenim qui condidit ſabbatum,abrogare poteſt ſabbatum. Et qui uenit ſalutem daturus omnibus,nõ impeditur à ſuo officio religione ſabbati. Succeſſit & aliud exemplum,q; nõ ferant ueteres utres uinũ muſtum Euangelicæ libertatis. Accidit enim,ut alio quodam ſabbato iuxta morem ſuũ ingrederetur ſynagogam ac doceret. Ferebant hoc utcunq; phariſæi,quoniam ex more præſcriptoq; legis erat. Sed aderat illic inter multos homo quidam miſerabilis, manũ,cuius opera ſolitus eſt alere ſeipſum ac liberos, circũferẽs arefactã ac mancam,ut præſtiterit non habere manũ,q; onerari mortua. Atq; interim ſcribæ & phariſæi, quos oportebat miſertos hominis interpellare Ieſũ pro ſanatione,taciti obſeruabãt eũ,an reſtitueret homini manũ. Nouerãt enim dñi clementiã ubiq; promptã ad opitulandũ omnibus. Atq; hinc captabãt anſam calũniandi de uiolato ſabbato,ſi eo die manũ reſtituiſſet homini ca

Accidit aũt ut in ſabbat.

Et erat ibi homo

lamitoſo,quo lex uetuerat operari. Ieſus autem non ignarus quæ apud ſe ſe cogitarẽt ſcribæ & phariſæi,compellat hominem cui manus erat manca, quoq; conſpicuus eſſet omnibus,iuſſit ut ſurgeret, & prodiret in mediũ populi. At ille,ut ſtatim intelligas fuiſſe dignum beneficio Ieſu, obediens ſurrexit,inq; omnium conſpectu conſtitit,exhibens ſuæ calamitatis ſpectaculum.Hic Ieſus uerſus ad ſcribas & phariſæos, non prodidit quidem populo malicioſas ipſorum cogitationes,ſed interrogatione perculit illorũ conſcientias,dicẽs:Libens à uobis didicerim,qui profitemini legis ſcientiã,utrum liceat ſabbato beneficio iuuare proximũ, an potius deſerere proximum in calamitate,cui poſſis ſubuenire? Et utrum fas eſt ſeruare uitam hominis in ſabbato,an perdere? Perdit enim uitam alterius,qui cũ poſſit ſeruare, non ſeruat.Cumq; dominus circumtuliſſet oculos,neq; quiſq; eſſet qui reſponderet,dixit homini: Extende manum tuam. Extendit ilico manum prius mancam,contractam & immobilem. Tanta uis erat iubentis. Quid hic facerent ſcribæ & phariſæi? Miraculum euidentius erat quàm ut negari poſſet:ſenſus communis approbabat eſſe pium quouis tempore ſuccurrere ſaluti mortalium. Sed non ferunt muſtum Euangelicæ charitatis aſſueti uapæ legis Moſaicæ. Quum ex his factis debuerint agnoſcere uirtutem diuinam,& agnoſcere legis autorem,uertuntur in amentiã. Iamq; inter ſeſe ineunt parricidiale conſilium,qua uia perderent Ieſum.Hoc apud illos religionis proceres licebat ſabbato, quum religio eſſet homini miſerabili ſalutem conferre ſabbato. Rurſus dominus Ieſus,relictis urbibus & hominum frequentia,ſeceſſit in montem ad deprecandum, eamq; noctem peregit in de precando deum,nos interim docens,ſi quid auſpicari uolemus, quod felix ac fauſtum eſſe cupimus,à deprecatiõe auſpicemur, ut deus noſtris cœptis dexter ac fauẽs aſpiret. Vbi uero diluxit,uocauit ad ſe diſcipulos ſuos,quos iam habebat perpetuos comites,ac teſtes eorum quæcũq; gerebat. Ex his præcipuos aliquot delegit,quos ideo nominauit apoſtolos,quod eos miſſurus eſſet ueluti legatos Euãgelicos in orbem uniuerſum,nihil aliud acturos,q; quod haberẽt in mãdatis.Horum nomina ſunt hæc:Simon,cui poſtea nomen additũ Syriace Cephas,Græce πέτρος, Latine ſaxũ,uidelicet ob ſolidam profeſſionem,qua uacillante populo,ceu uox apoſtolorum omnium pronũciauit Ieſum filiũ dei uiui:huius collega fuit Andreas, frater ipſius.Deinde Iacobus & Ioannes,Philippus & Barholomæus, Matthæus & Thomas,Iacobus Alphæi filius,& Simon cui cognomẽ Zelotes, Iudas Iacobi frater,& Iudas Iſcariotes,qui prodidit Ieſum,quẽ nõ per imprudẽtiam elegit,ſed per prouidentiã,ut huius exẽplo doceret omnes,q; horrendũ ſit abuti lenitate ſeruatoris erga nos.Ac ne in toto quidẽ apoſtolorũ numero quiſq; erat potens aut diues,aut doctus,aut phariſæus,aut ſcriba, aut põtifex.Rudes delegit oẽs,ut nouis utribus nouũ uinũ infunderet.His

Factum eſt autem in diebus illis

ita

ita delectis deſcendit è monte, donec ueniret in planiciem multitudinis ca-
pacem. Siquidem quæ perfectiſſimã puritatem deſyderant, in monte ſunt
peragẽda. In his primum locum tenet deprecatio, proximum delectus eo-
rum quibus credenda eſt diſpenſatio ſermonis Euangelici. Aderat autẽ &
reliqua diſcipulorũ multitudo, præterea copioſa multitudo, promiſcui po-
puli, qui eò cõfluxerat ex tota Iudęa, atq; ab ipſa etiam Hieroſolyma, item
à ciuitatibus maritimis Tyro & Sidone, nam multos etiã è longinquo per-
traxerat auiditas audiendi ſermonem Euangelicum, nonnullos ſpes ſanita-
tis. Liberabat enim omnes ab omni morborũ genere, quibus tenebantur.
Quin etiam hi qui uexabantur à ſpiritibus impuris, ſanabantur. Hæc autẽ
omnia peragebantur tanta facilitate, ut alios ſolo iuſſu, alios ueſtis etiã con
tactu ſubito redderet ſanitati. Erat enim in eo fons ac plenitudo uirtutis di-
uinæ, quæ proficiſcebatur ab eo, nõ ſecus ac lumen à ſole, calor ab igni, ac ſa
lutem adferebat omnibus. Seruator enim erat, & omnibus ſanandis uene-
rat. Poſthæc cœpit proferre muſtũ Euangelicæ doctrinæ, cui delegerat ali-
quot firmiores ueluti nouos utres. Beati, inquit, eſtis, qui nihil habetis elati
ſpiritus, ac uobiſipſis diſplicetis, quoniam tametſi iuxta mundum uidemini *Beati pau peres*
contempti & aſpernabiles, tamen ueſtrum eſt regnum dei, longe magnifi-
centius omni regno mundi. Videtis profligari morbos, profugere dæmo-
nes, aboleri peccata. Quid habet huius mundi celſitudo cum hac ſublimita
te conferendum? An non magnificum regnum eſt: nulli ſeruire uitio: nullis
obnoxiũ eſſe cupiditatibus: conculcaſſe ſatanam cum omnibus ſuis copijs:
uiciſſe mundum cum omnibus ſuis terroribus & illectamentis: aſcitos eſſe
in conſortium dei: aſcriptos eſſe regno cœleſti? Beati qui nunc tenues, eſuri
tis, ſititis, & contenti frugalitate, ſpernitis opes ac luxum huius mundi: eſuri-
tis autem animi cibum, qui eſt ſermo diuinus, ſititis uiuam aquam Euange-
lici ſpiritus, quoniã continget uobis ſalubribus his delicijs expleri, quas de
ſyderatis. Beati qui uoſipſos orbaſtis ultro uoluptatibus huius mundi, ſtu-
dio pietatis Euãgelicæ, præferentes ea quæ per tẽporarias afflictiones per
ducũt ad æternæ uitæ gaudia, quia ueniet tempus, ut uerſis rerũ uicibus, do-
lor ueſter uertat in gaudiũ, & luctus in riſum. Vulgus felices appellat qui-
bus applaudit populus, qui ad honores prouehũtur, qui magnificis titulis
celebrantur. Vos autem me autore beati eritis, quum uos deriſerint homi-
nes, quũ uos ut execrabiles è cõtubernio ſuo eiecerint, quum in uos mea cau
ſa multa probra cõgeſſerint, cũ nomen etiã ueſtrum ac memoriam uel abo
lere prorſus, uel abominabilem poſteris reddere ſtuduerint, idq; nulla ue-
ſtra culpa, ſed odio filij hominis, cuius doctrinam & gloriam prædicabitis.
Ne quid ob hæc diſpliceatis uobis, quin potius gaudete, cum hæc uobis ac
ciderint, & exultate. Etẽ ſi nõ reſpõdebit meritis fauor hominũ malorum,
tamen manet uos copioſa merces benefactorũ in cœlis. Homines nõ pote

runt

runt abolere ueſtra nomina,quæ ſcripta ſunt in cœlis: non poterũt ſuis probris obſcurare gloriam ueſtram,quæ cum mea gloria ſemper iunget. Imò quo magis inſectabuntur nomẽ ac famam ueſtram,hoc magis illuſtrabũt. Etenim impijs diſplicuiſſe ſumma laus eſt.Nõ nouum eſt hoc exemplum. Semper malis inuiſa fuit egregia uirtus. Quod in uos facient huius ætatis homines,hoc idem horum maiores fecerunt in ſanctos prophetas, nõ ob aliud,niſi quia iuxta uoluntatem dei non ſilebant ueritatẽ,ſemper inuiſam improbis.Horum exemplo uos ipſos conſolamini. Quorũ nomen illi conati ſunt abolere,horum memoria nunc ſacroſancta eſt apud omnes.Vobis tamẽ ueſtra fretis innocentia,non eſt cogitandũ de uindicta. Nõ enim cedet illis impune,quod faciẽt in uos, licet interim uideãtur huius mũdi bonis felices ac florentes.Differunt enim ad æterna ſupplicia. Proinde uæ uobis diuitibus,qui uobis interim placetis,oblectãtes animos ueſtros opibus, honoribus,& illecebris huius mundi,nec cogitatis breui futurum ut iſta uana felicitas uobis auferatur,& ſuccedat infelicitas ęterna. Væ uobis qui nũc ridetis,deliniti rerum fluxarũ ſucceſſu,dulcięꝫ fortuna ebrij, quia mox uerſis rerũ uicibus,lugebitis & flebitis,ac momentaria uoluptas in perennem cruciatum commutabitur.Ne placete uobis, quum ob falſam felicitatis ſpeciem uobis gratulantur & applaudunt homines,ignari ueræ felicitatis,quũ ea quæ turpiter & impie geruntur à uobis laudibus uehunt, impiam inſectationem Euangelicæ ueritatis appellantes zelum legis:ac bonorum afflictionem cædemꝫ uocant pietatem. Laus iſta falſiſſima non liberabit uos à uindicta dei,ſed grauioribus etiam ſupplicijs dignos reddet,quod nõ ſolum non puduerit impiorum facinorũ,uerum etiam ex malefactis laudem quæſieritis.Qui uos laudabunt ob impia facta,horum maiores itidem applaudebant olim pſeudoprophetis,aduerſus domini prophetas rebellãtibus,& in horum cædem principes ac populum cõcitantibus.Prophetæ domini non quæſiere uindictam aduerſus perſequutores,& tamẽ nec pijs defuit ſua merces,nec impijs ſua pœna. Sero pœnitebit ſcelerum,qui nunc audire negligunt monitorem. Viderint ipſi quid commereãt,qui pro benefactis reponunt maleficia. Vobis autem qui præbetis aurem meis dictis, hoc nouum præceptũ trado,ueluti muſtum Euangelici uigoris.Nõ ſolum non rependite malũ malo,uerũ etiã diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui uobis malefaciunt. Pro cõuicijs ac probris,ſermonẽ amicum ac ſalutiferum rependite.Orate pro his qui uos calumniantur,ut ueſtris precibus reconcilientur deo,condonatis ueris criminibus,qui uos falſis criminibus deferunt apud homines.Tantum autem abſitis ab iniuriæ retaliandæ cupiditate, ut ſi quis tibi percuſſerit unã maxillam,citius alteram offeras cædendã,quàm ulciſcaris. Et ſi quis tibi conetur auferre pallium,ſine potius ut auferat & tunicam,quàm in iniuriæ uenias cõtentionem. Ille tum uere iniuriam paſſus eſt

Veruntamẽ uæ uobis diuitibus

Sed uobis dico qui auditis

eſt,qui fecit iniuriam: contrà qui damno rei conſuluit paci & tranquillitati, lucrum fecit non damnum. Veſtrum ſtudium ſit omnibus benefacere, læ dere neminem.Si quis læſerit,uindicem habetis deum. Si quid benefeceri/ tis,remuneratorem habetis deum. Penes illum ſit utriuſque rei cura. Eſto promptus ad donādum,ſi quis quid abs te petierit,ſic cōciliatur amor mu/ tuus. Quod ſi quis per fraudem aut uim rem tuā tibi eripit,ſine potius ha/ bere illum,q̄ deſcendas in cōtentionem.Præſtat perdere pecuniā,domum aut fundū,quàm ob hæc recuperanda deſerere bona potiora. Abſit aūt do lus ab omni uita ueſtra,ſed quod quiſq; uelit ab alijs erga ſe fieri, ſi res po/ ſcat,id faciat erga proximum.Et quod in ſe fieri nolit,ne moliatur in alterū: hoc eſt enim diligere proximum,nō ſecus quàm teipſum. Vnuſquiſq; ſibi charus eſt,nec aliquod à ſeipſo præmiū amoris exigit.Sit igitur & erga pro ximū ſimplex & gratuita charitas,parata benefacere quoties erit opus,nul lo mercedis ad te redituræ reſpectu,ſed tantum ob hoc quia proximus eſt etiam ſi non ſit unquam relaturus gratiam , ac ne in amore quidem mutuo reſpōſurus.Et amoris & beneficij ueſtri præmiū ab uno deo ſperate. Nam ſi diligatis eos qui uos diligūt,quid præmij poſtulabitis à deo? Amor amo re penſatus eſt,Qui redamat amantē,non amaturus niſi redametur ,is mul tum abeſt ab Euangelica charitate,quæ amicos pariter & inimicos comple ctitur.Qui uero redamat amantem,quid facit eximium, ac dignum Euan/ gelica ſublimitate? Nónne qui mundum hunc diligunt,& alioqui peccato/ res ſunt,tamen ductu naturæ diligunt diligentem,& auerſantur eū qui non reſpondet amore mutuo? Et ſi beneficium contuleritis in eos,qui in uos fue runt benefici,quid præmij debebitur uobis? Non eſt iſta beneficentia Euā gelica,ſed permutatio beneficiorum.Siquidem & peccatores,& ab Euāge/ licæ profeſſionis ſublimitate alieni,ductu naturæ referunt acceptum benefi cium,execrantes ingratitudinem.Iſta non facere turpiſſimum eſt: facere ni/ hil magnæ laudis.Ad hæc ſi mutuū dederitis his à quibus ſperatis uos rece pturos ſortem,quid dignum facitis Euangelico uigore? Nónne mali malis uiciſſim dant mutuum, ac recipiunt? Vulgare officium eſt,commodare in tempore,ut uiciſſim tibi commodetur. Non eſt purum officium,quod ſpe rediturī officij confertur.Si tuam opem deſyderat proximus,& petit mutu um,dato,etiam ſi nulla ſpes ſit reddendæ pecuniæ: ſed hoc animo dato,ut ſi non reddiderit,donum eſſe uelis,non mutuum.Sit ueſtra gratuita & cha ritas,& beneficentia.Bene uelitis etiam ijs,qui uobis male uolunt. Benefa/ cite etiam his, qui uel non referent beneficium, uel beneficiū maleficio pen ſabunt. Et dato mutuum hoc animo,ut etiam ſi nihil ſit ad te rediturum,ta men gaudeas opitulari proximo. Nec eſt periculum,ne uobis pereat mer/ ces ueſtra,ſiquidē hoc copioſius præmiū rependet deus, quo minus repen/ ſum aut ſperatū fuerit ab hominibus.Et ita faciētes,ut germanos filios ſuos

agnoſcet

agnoſcet altiſſimus,ſi bonitatem ipſius fueritis pro uiribus imitati. Nam ille adeo natura beneficus eſt,ut tantum liberalitatis cõferat,non ſolũ in bonos,uerũ etiam in malos. Omnibus enim impartit uitam. Deinde cœlum ac terram tot ornamentis,tot opibus,tot cõmoditatibus inſtruxit ad uſum etiam impiorum,malos ſua lenitate benignitateq; prouocans ad reſipiſcendum,bonos autem excitans ad gratiarum actionẽ. Hanc largam & omnibus expoſitam patris beneficentiam, tãquam germani filij referre debetis, ut huius exemplo,quantum in uobis eſt,modis omnibus prodeſſe ſtudeatis uniuerſis: & bonis quo fiant meliores, & malis ut ueſtra manſuetudine prouocentur ad meliorem frugem. Si deus,qui nouit omnium mortalium corda,tamen ex immenſa naturæ ſuæ bonitate tam beneficus eſt erga plurimos indignos, in quibus ſcit perituram largitatẽ ſuam: quanto magis uos idem oportet facere, quos ſæpe latet,digni an indigni ſint qui beneficio iuuantur,& incertus eſt rerum exitus? Etenim ſæpenumero fit, ut qui prima ſpecie mali uideantur,boni ſint: & rurſum qui nunc peſſimi ſint,mox uertãtur ad mentem meliorem,præſertim quũ quiſq; talem ſit experturus deum erga ſe,qualem ipſe ſe præbuerit erga proximũ. Eſt autem & hoc Chriſtianæ manſuetudinis ac ſimplicitatis,proximi dicta,factaq;, quæ quo animo fiant dubia ſunt,in melioré interpretari partẽ. Syncerus enim animus ſemper propenſior eſt ad bene opinandũ,quàm ad male ſuſpicandũ. In manifeſtis autem malis,quod genus ſunt,obtrectatio,turpiloquiũ, rapina,adulteriũ,ueſtræ bonitatis erit mederi uitijs, quantum in uobis eſt,homines ipſos non odiſſe,nec ulciſci,

Nolite iudicare

Ne iudicetis igitur quenq;, ita fiet,ut ipſi uiciſſim non iudicemini. Ne condemnetis quenquam, ita fiet,ut uiciſſim non condemnemini. Remittite ſi quid in uos admiſſum eſt,& uiciſſim deus remittet uobis peccata ueſtra. Eſtote liberales ac benefici in proximum,& redibit ad uos multo cum fœnore ueſtrum beneficium. Refundetur enim in ſinum ueſtrum menſura bona,conferta,agitata & exuberans,etiamſi ab hominibus nulla redeat ad uos beneficij penſatio. Eadem enim menſura qua uos menſi fueritis ueſtrã erga proximũ liberalitatem, referetur uobis præmium. Si contracti parciq; fueritis erga proximum,talem ſentietis & remunerationem.

Dicebat aũt illis ſimilitudinem

Quo magis autem hæc dominus Ieſus infigeret animis ſuorũ, adiecit ſimilitudinẽ: Nunquid poteſt cæcus cæco dux eſſe? Quod ſi tentet, nónne futurum eſt,ut ambo in foueam incidant? Purus ſit ipſe ab omni crimine oportet,qui uelit alteri præire. Quid ſit agendum,quomodo docebit alium,qui ipſe tenetur errore? ſed durum eſt perpeti quorumdam obſtinatam malitiam. Quur grauamini perferre,quod ego perfero? An par eſt,po

Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum

tiorem eſſe diſcipuli conditionẽ quàm magiſtri? Satis erat perfectus,ſi magiſtro æquetur. Quur autem iniquum iudicem te præbes proximo,ipſe grauioribus malis obnoxius? Quur in aliorum uitijs tam oculatus es,cum ad

tua

tua ipſius mala cæcutias? Quur uides feſtucam in oculo fratris, & trabem quę in oculo tuo eſt, nõ cõſideras? Qua uero fronte poſsis dicere fratri tuo: Frater patere ut eiiciam feſtucam ex oculo tuo, quum ipſe trabem infixam oculo tuo non diſpicias? Vera bonitas in alios iudex clementior, in ſe ſeuerius animaduertit. Contrà ſimulata ſanctitas hinc ſibi uenatur opinionem integritatis, ſi ad ſua ipſius errata cõniuens, in aliorum humanos lapſus ſeueriſſime debacchetur. Condemnas fratrem ex cibo potíue, & ipſe proximo moliris exitiũ? Audi ſimulator iuſticiæ: Si uere uis eſſe iuſtus, primum eiice trabem ex oculo tuo, ac tum ſi uidebitur diſpicies ut eximas feſtucam ex oculo fratris tui. Nunc præpoſtero iudicio tuis ipſius malis blandiris, aliena eleuas: ad tua ipſius mala lenis es ac remiſſus, ſæuus in aliena. Quur uobis ſanctimoniæ laudem arrogatis ex his rebus quę communia poſſunt eſſe bonis ac malis? Neque ueſtis, neque cibus, neque prolixæ preces, neq; lata phylacteria declarant hominem bonum. Non enim ex foliis æſtimatur arbor, ſed ex fructibus. Fructus autem ex radice ſuccũ ſuum trahit: quí ſi amarus eſt, nõ poteſt arbor gignere fructum ſuauem: Sin bonus eſt, non poteſt arbor alium proferre fructum, quàm ſuo ſucco reſpondentem. Folia cortexq; uidentur & fallunt, ſuccus & radix non uidentur. Si corruptus eſt animus, malum eſt quicquid hinc proficiſcitur: ſi ſyncerus eſt, ſyncerum eſt quicquid hinc naſcitur. Habet unaquæq; arbor ſuos fœtus, quos diſsimulare non poteſt. Neq; enim è ſpinis colligitur ficus, neque de rubo colligunt uuam. Bonum eſt, quicquid bonus homo fecerit, quicquid ederit, quocũq; ueſtiatur, aut quicquid agat earum rerum, quæ per ſe neque bonæ ſunt, neque malæ, ſed ſpeciem habent pietatis potius, quàm ueram pietatem. Veſcitur bonus homo, bene facit: non ueſcitur, bene facit. Vtrunq; enim ex affectu bono proficiſcitur. [illegible]. Vultis autem noſſe fructus arboris Euangelicæ, cuius radicem impleuit ſuauiſsimus ſuccus fidei & charitatis? Amat omnes, odit neminem, bene uult etiam inimicis, tãtum abeſt ut quenquã afficiat iniuria. Bene precatur iis, à quibus deuouetur. Orat pro ſalute eorum, à quibus falsò accuſatur. Studet ſeruandis etiã his, à quibus occiditur: gratis omnibus benefacere ſtudet, præmium expectãs à deo. De nullo male ſuſpicatur. Quicquid ambiguum eſt, interpretatur in meliorem partem. Neminem condemnat, ſed ipſe iudicium deferens deo, tantum benemereri ſtudet. Impios tolerat, ut reſipiſcant. Proximum errantem amanter admonet: peccanti in ſeſe libenter condonat, nec offenſæ meminit. Hos fructus ſicubi uideris, agnoſce arborem Euangelicam, quia fructus habet Euangelio dignos. Iam mihi agnoſce fructus arboris, cuius radix amaro ſucco phariſaicæ ſuperbię, liuoris & auaritiæ infecta ſit: Nulli bene uult, niſi

Hypocrita eij ce primum

Non eſt enim arbor bona

uni ſibi,nec amicos amat,niſi ſua cauſa:ſuam gloriam prefert gloriæ dei:iniuriæ uindex eſt,imò ultro iniuriã facit: ſibi placet etiam in malefactis,aliorum benefacta calumniatur. Suis priuatis commodis proximorum malo conſulit. Diſsidet ab animo oratio,nec deo fidit,nec diligit proximum:ſe iactat,alios condemnat. Sibi blanditur,in fratrem errantem ſeuerus cenſor. Hos aũt fructus quum producat, tamen foliis & cortice ſimulat bonam arborem. Obambulat in latis phylacteriis,lauat ſubinde, quieſcit in ſabbato, fugitat colloquium publicanorum, ſed obſeruat uiduas beatas: in miſeros ſæuus,in diuites palpo:ieiunat frequenter,ſed palàm,domi gulæ ſeruit:orat prolixe:legem,templum,deum habet in ore. Verum ad occaſionem erumpit quod latebat in corde, ubi recõditus eſt theſaurus bonorũ ac malorum. Ergo quoties urget res,tum euaneſcit illa fucatę ſanctimonię ſpecies,et profert ſe,quod reconditum erat in fibris. Obiicitur iniuria,ingeritur immerenti conuicium,pertrahitur in carcerem, ſpoliatur facultatibus: ibi bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert rem bonam. Non iniuriã atrociore retaliat iniuria,ſed aut tolerat,aut iniuriam etiam beneficio penſat. Conuicianti miti placidoq; ſermone reſpondet. Pertractus in carcerem,deo gratias agit,bonorum iacturam cum gaudio ſuſcipit. Contra aũt hæc omnia arbor illa phariſaica ad occaſionem oblatam lõge diuerſos fructus profert. Deo non poteſt imponi,qui perſpicit intimos cordis receſſus. Nec mouetur corporalibus ceremoniis, quæ frequenter imponunt hominibus falſa ſanctitatis imagine. Honorifice loquuntur,& moliuntur ignominiam. Quorſum enim attinet,quod me honoris gratia cõpellatis,domini nomen ſubinde ingerentes,quum negligatis ea quæ præcipio? Si dominũ agnoſcitis, obtemperate iuſſis meis. Si non agnoſcitis quid ſibi uult in me domini uocabulũ? Vbi res exigit obſequium,factis proferendus eſt domino debitus honos. Obſeruatio præceptorum arguit fidelem ſeruum, non honorifica compellatio. Poſt hæc quod docuerat dominus per ſimilitudinem bonæ ac malæ arboris,cuius fructus ex ipſa radice ſunt æſtimandi,idem inculcat adhibita ſimilitudine ædificij,ceſſuri aut non ceſſuri procellis imminentibus. Etenim quod radix eſt in arbore,id eſt in ſtructura fundamentũ. Quod folia ſunt in arbore,hoc eſt ædificij ſpecies, quæ foris contemplantibus adblanditur. Quiſquis,inquit,animo ſyncero uenit ad me,& ſic audit ſermones meos,ut quum res exigit, ex huius theſauro proferat argumenta perfectæ uirtutis, indicabo uobis cui ſimilis ſit. Similis eſt prouido ſtructori,qui domũ ædificat nõ ad inanem oſtentationẽ,nec ad temporariũ uſum,ſed ad firmitatem nulli tempeſtati ceſſuram. Eoq; defodit in altum,& fundamentũ ſolidum iacit ſuper petram. Hoc facto,ſuperſtruit. Deinde ubi inciderit inundatio, aut ualida uentorum tempeſtas,nec impetu fluminis irruentis,nec ui uentorum poteſt labefactari nixa ſolido fundamẽto. Rurſus autem qui ſic uenit

Quid autẽ uocatis me domine

Omnis qui uenit ad me

ad me

ad me,ut audiat quidē quæ doceo,cæterū non demittit mea præcepta peni tus in animū ſuū,ſimilis eſt improuido ſtructori,qui ſic ędificat,quaſi nulla tempeſtas eſſet unq̄ exoritura. Huic cum nulla ſit cura ſolidi fundamenti, ſed ad oſtentationē ſubſtruat in altū,ſimul atq̄ ingruerit uel exundatio flu minum,uel uentorū procella,cōtinuo corruit quod extruxit,quoq̄ magni ficentius ædificauit ad inanem oſtentationē,hoc maiore ruina cōcidit ædifi cium. Quicquid aūt nititur ceremoniis,cōſtitutionibus phariſaicis,obſerua tionibus rerum corporaliū, ædificium eſt ceſſurū quoties incident iniuriæ, damna,ignominiæ,mortes,aut alioqui grauis aduerſæ fortunæ procella.

CAPVT SEPTIMVM

CVm huiuſmodi ſermones,quibus diſcipulos ſuos ac populum inſtituebat ad ſublimitatē Euangelicæ philoſophiæ, loquutus fuiſſet dominus Ieſus,repetiit Capernaum,in qua ciuitate ple runq̄ uerſabatur. Ac rurſum uaria miraculorū ædendorum oc caſio, quo magis autoritas doctrinæ factorum ſublimitate confirmaretur. Erat illic Centurio quidam cui domi erat ſeruus, qui paralyſi ſic periclitaba tur de uita,ut iam uicinus eſſet morti. Ea res diſcruciabat animum hominis non æſtimantis eum ex conditione, ſed ex fide & ſynceritate morū,& quo rundam interim inhumanitatem arguentis, qui ſeruus non alio habent lo co, quàm equos ac boues. Itaque quum reſciſſet quod Ieſus ingreſſus eſſet Capernaum,ſubornauit quoſdam primores Iudæorum, qui ſuis uerbis ro garent dominum, ut dignaretur adire ædes ipſius, & ſanaret ſeruum eius. Pudoris erat,non diffidentiæ,quod Centurio,primum ethnicus,deinde mi litaris ordinis,per alios dominum interpellat. At illi quum ueniſſent ad Ie ſum, ſuſpicantes futurum ut ægre impetraretur tantum beneficium, & ſer uo,& ethnico,& Centurioni, multa cum ſolicitudine rogant eum,dicentes: Noli rationem habere quod ethnicus eſt, quod miles, quod ſeruo militari petitur hoc beneficiū. Nam dignus eſt alioqui cui pręſtes hoc officij. Amat enim noſtram gentem, ac ſynagogam nobis ædificauit. Ieſus aūt ut oſten deret apud ſe nullam eſſe uilem perſonam,quę fide cōmendaretur,ibat eò quò uocabatur. Cumq̄ iam uicinus eſſet ædibus,in quibus decumbebat ę grotus,Centurio ſentiens aduentū domini,iuſſit amicos illi ire obuiam,qui dicerent illi: Domine, non eſt quur iſtuc laboris capias ut huc uenias. Plus præſtat tua benignitas,q̄ audebam petere. Agnoſco dignitatem tuam,nec ignoro meipſum: ethnicus ſum,Centurio ſum,& de ſeruo tantū agitur. In dignum me iudico cuius tectū ſubeas, atq̄ hac de gratia non ſum auſus ue nire ad te. Exiſtimant enim Iudæi ſeſe noſtro cōgreſſu contaminari,quia ſi mus à religione cultuq̄ dei alieni, uarijſq̄ peccatis obnoxij. Ingens autem dolor animi,& ſumma de te fiducia fecit, ut auſus ſim famulo meo pericli tanti ſalutem petere. Eam tu uerbo præſtare potes. Humilius eſt hoc,& le

Centurionis autem cuiuſ dam ſeruus

uius q̄ ut per teipſum peragat. Ex meipſo coniecturā facio. Sum enim hō mo ſubditus alienæ poteſtati, cuius iuſſis obtempero, habens & mihi ſubdi tos milites, q mea imperata faciūt. Nec eſt neceſſe, ut per meipſum obeam omnia. Sed ſi quid eſt humilius, dico huic, uade, & uadit. & alteri: ueni, et ue nit. dico cuiuis è ſeruis meis: fac hoc, & obtemperans facit. Si tantam habet autoritatē mea iuſſio, ut me quieſcente peragatur per homines mihi ſubdi tos, quod uolo, quanto magis te quieſcente fiet, ſi quid ſimplici uerbo man daris tuis? Hoc ſermone, qui plenus erat & affectus erga ſeruū, & modeſtæ opinionis de ſeipſo, & admirabilis fiduciæ erga dominū, delectatus Ieſus, ſubſtitit, & admirantis ſpeciem præ ſe tulit: nō quod illi nouum eſſet, quod audiret, quū noſſet Centurionis animū antec̄ hæc dicerentur: ſed hoc age bat, ut admiratione ſua Iudæis commendaret fiduciam erga deum, & eis in credulitatem ipſorū hominis ethnici & militaris exemplo exprobraret. Di lato itaq; reſponſo, dominus ſe uertit ad turbas Iudæorū, qui comitabātur ipſum, & ait: Illud affirmo uobis pro certo, quod hactenus nec in Iſraelitica gente tantam fidem compererim. Minus enim credebant ſeniores, qui do mini præſentiam flagitabant: quí ſuſpicabantur eum non ſanaturū ethnici ſeruū, niſi ſtudium allegaſſent erga gētem Iſraeliticam, quaſi dominus ſua beneficia daret humanis affectibus, aut dignitati perſonæ, ac non potius fi duciæ poſtulantis. Ieſus itaq; quum affirmaſſet illis futurū, ut ethnici & pec catores iuxta Iudæorū æſtimationem, fidei cōmendatione reciperentur in dignitatem generis Iſralitici, reiectis his, qui quum natura eſſent filij Abra hæ per incredulitatē ſeſe reddidiſſent indignos hoc generis autore, ait Cen turioni, qui tandem & ipſe acceſſerat: Vade, nam quod credis poſſe fieri, fa ctum eſt. Seruus tuus ſanus eſt. Quū autē rediret domū, ex famulis obuijs cognouit, eodem tempore ſeruum ſubito fuiſſe morbo liberatū, quo domi nus dixerat: ſeruus tuus uiuit. Hęc nimirū fuit imago gentium, per fidem pu ram abſq; Moſaicæ legis obſeruatione uenturarū in conſortiū Euangelicæ gratiæ, ſed tamen quodāmodo legis cōmendatione. Lex enim pędagogus erat ad Chriſtum, & à Iudæis profecta eſt ad gentes Euangelij prędicatio. Videlicet in huius rei typum ſeniores Iudæorum Centurionis cauſam com mendant Ieſu, eumq; ad domū illius adducunt, quem è ſuo templo erant

Et factum eſt deinceps

profligaturi. Dominus autē quo latius ſpargeretur ſemen Euangelicæ do ctrinæ, frequenter aliunde aliò cōmigrabat. Itaq; relicta Capernaum, acci dit ut præteriret ciuitatem Naim. Ea duobus fermè paſſuū milibus abeſt à mōte Thabor ad plagam auſtralem, haud procul ab Endor. Huc euntem comitati ſunt diſcipuli, quorū iam magnus erat numerus, cumq; his copio ſa turba promiſcuæ multitudinis. Quum autem dominus Ieſus non procul abeſſet à porta ciuitatis, ecce noui miraculi occaſio: Effertur funus magna hominū frequentia. Erat em̄ flebile: primū quod adoleſcens eſſet mortuus,

& in ipſo uitæ flore uitæ exemptus: deinde quod uiduæ filius unicus periſ/ ſet,quæ mariti ſolatio orbata, totam uitæ ſpem collocarat in filio. Hæc igi/ tur & lachrymis, & miſerabilibus uocibus, quas impotens dolor ſolet ſug/ gerere, teſtabatur animi ſui cruciatū. Viduæ ploratus,& præmaturus ado/ leſcentis interitus prouocauit & reliquos,qui funus officij gratia comitaban tur ad lachrymas.Hoc ſpectaculū ubi uidiſſet clementiſsimus dominus Ie/ ſus,miſertus eſt uiduæ,ſeſeq; illi,quæ conſolatorem non haberet,efficacem conſolatorem præbuit, & uerbis & re opitulaturus. Mulier,inquit, noli fle/ re.Hoc locutus acceſſit ad loculū quo efferebatur defunctus, ac manu con/ tigit.Et ilico qui portabant funus reſtiterunt. Hic utraq; turba intenta in e/ uentum,tum ea quæ comitabatur uiduam,tum ea quæ comitabatur domi num,Ieſus uerſus ad adoleſcentem exanimem:Adoleſcens,inquit,tibi dico ſurge.Ad hanc uocem ilico adoleſcēs,uelut excitatus à ſomno, reſedit in lo culo:quoq; certius eſſet uitæ reddítæ argumentū,cœpit loqui.Sermo uigo/ rem etiā animi declarabat. Quumq; iam exiliſſet à loculo adoleſcens,ac Ie/ ſui adhærens, per quem intelligebat ſibi uitā eſſe reſtitutam,gratias ageret, dominus tradidit illū matri, ut uiuum domū reduceret, ſuis inambulantem pedibus, quem mortuū quatuor baiulis extulerat. Atq; ita quidē res iuxta hiſtoriam geſta eſt, nō ſine ſignificatione doctrinæ ſpiritualis. Vidua ma/ ter,eccleſiæ gerit imaginem.Nimirū hæc eſt illa uidua,quam cōſolatur Eſa ias propheta,dicens:Lætare ſterilis quæ nō paris,exulta quæ non parturis, quoniam plures filij deſertæ,quàm eius quæ habet uirum. Synagoga con/ fidit in ſponſo ſuo Moſe. Iactat filios Abrahæ, pares numero arenæ, quæ eſt in littore maris. Eccleſia iuxta mundum uidetur deſtituta ſponſo, qui ſe ſubduxit in cœlū,ac primum uidebatur ſterilis & abſq; ſpe poſteritatis,hoc agentibus Iudæis,& huius mundi principibus,ut Ieſu, quem extinctum pu tabant,omnis memoria funditus tolleretur. Hæc uidua quotidie gignit nō filios huius ſeculi,ſed filios lucis:nec Moſi gignit,q terrena docet,ſed Chri/ ſto,qui docet & promittit cœleſtia.Gignit aūt non morti,ſed immortalita/ ti.Parturit aūt quotidie fœtus informes adhuc & imperfectos,donec hauri ant ſpiritū euangelicū, & formetur in eis Chriſtus. Vera mater eſt,& unice diligit filios ſuos,quos magna ſolicitudine format & inſtituit, donec adole/ ſcant & corroborentur in uiros perfectos. Habet enim & pietas infantiam ſuam,habet ętatis profectus.Quod ſi quādo contigerit aliquem è filijs mo ri,plorat incōſolabiliter,nec aliter deflet,q; ſi unicum illum habuiſſet quem perdidit.Innocentia quę per fidem euangelicā confertur, uita eſt,peccatum mors eſt. Videmus quāto affectu lugent matres corporea funera,ſed mul/ to tenerius eccleſia deflet hominem à baptiſmo relapſum ad culpam leta/ lem, magiſq; ſolicita eſt de morte unius peccatoris, quàm ſynagoga gau/ det de nonaginta nouem iuſtis.Effertur ergo defunctus à quatuor baiulis,

hoc eſt,huius mundi cupiditatibus,quę ſpiritu ſancto iam deſtitutum,iam ſui ſenſu carentem, iam ſuis uitijs indormientem, deferunt ad ſepulchrum æternæ deſperationis.Habet autem eccleſia portas,per quas eijcit mortuos ne fœtore cadaueris inficiantur & alij. Habet portas,per quas recipiat à domino reuocatos in uitam. Vt non parit in uitam,niſi de ſpiritu Chriſti: ita non recipit ad uitam,niſi reuocante Chriſto. Non conſiſtunt baiuli donec peruenerint ad ſepulchrum. Etenim qui ſemel cõquieuit in hoc mũdo, qui ſemel ſeſe permiſit cupiditatibus noxijs,nõ deſinit infelici profectu ſemper in deteriora prolabi, donec uenerit in profundũ malorum, ac traditus fuerit in reprobũ ſenſum. Interim nihil aliud quàm plorat mater,plorat & turba ciuium,dolentes eijci mortuũ,quem optant reuiuiſcere.Hæc nimirũ ſunt uota matris eccleſię,hæ lachrymæ,hi gemitus piorum hominum de morte peccatoris dolentiũ.Adoleſcens perierat nondum cõfirmatus ſpiritu Euangelico,& hoc dignior miſericordia, quod quem per ſpiritum Chriſti ſperarant profecturum ad culmen Euangelicæ pietatis,nunc uident exanimem, ac ſpiritu uacuũ per immitiſsimos baiulos efferri ad ſepulchri latebras.Sed tamen interim comitatur mater, comitantur ciues (uix enim deſperare poteſt charitas) lachrymis,gemitu,lamentis declarant quid optent.Sed quod optant,dare non poſſunt. Nec retinere ualent exanimem,nec excitare poſſunt mortuũ. Hominibus irreuocabiliter mortuus eſt. Sed bene res habet. Ad eccleſiæ ſuæ lachrymas occurrit Ieſus. Felix ſemper eſt ſeruatoris occurſus,aſpicit uiduam ſuam,ſemper felix clementis obtutus.Nondum reſpicit mortuum,qui quoniam ſibi miſer non uidetur, nondum dignus uidebatur miſericordia Ieſu,ſed impetrat affectus eccleſiæ, quod deploratus peccator nec optat.Iubet dominus ſiſti luctũ,ſpem faciens ſucceſſuri gaudij.Admouet manum loculo,conſiſtunt baiuli. Prima ſpes ad innocentiam reſipiſcentis eſt,nõ progredi in malis. Qui deſinit eſſe peior,ſpem de ſe præbet, fore ut aliquando fiat melior.Nec hoc contingit,niſi Ieſus potenti manu ſua dignetur contingere loculum. Illa finem imponit impijs cupiditatibus,ut ceſſet à malis qui prouehebatur ad ſepulchrum.Orat quidem,obſecrat,hortatur,obiurgat eccleſia peccãtes,ut reſipiſcant,ut cõquieſcant à uitijs ſuis. Sed hæc omnia fruſtra, niſi Ieſus arcana uirtute contingeret animum peccatoris mortuum.Ieſus enim uita eſt omnium, etiam mortuorũ. Bona ſpes eſt redituræ uitæ,quum Ieſus dignatur loculum contingere: ſed nõdum redit uitæ uigor,niſi mortuo loquatur dominus. Ad cuius unius uocem reuiuiſcũt mortui,etiam ſi ſepulti fuerint & quatriduani:ne quis putaret ullos eſſe peccatores tam deploratos, de quorum ſalute deſperare debeat eccleſiæ charitas.Lazarus elatus erat,ſepultus erat,iam fœtebat in ſepulchro.Flebatur tamen interim,& ad Ieſu uocantis uocẽ prodijt è ſepulchro.Maiore quidem negocio ſuſcitatus eſt Lazarus:tum enim infremuit Ieſus ſpiritu,lachryma-

tus eſt

tus eſt,ac turbauit ſe,non quod illi difficilius erat ſuſcitare quatriduo ſepultum,quàm modo mortuũ,ſed ut oſtenderet, quàm difficile reſipiſcant, qui diu uitijs aſſueuerunt. Aſpexit Ieſus uiduam, & deſijt flere: aſpiciet & mortuum, & incipiet uiuere. Verſus eſt itaq; clementiſsimus dominus ad eum qui mortuus iacebat:Adoleſcens,inquit,tibi dico ſurge. Non poteſt non reuiuiſcere quiſquis audierit ſermonem Ieſu, etiamſi mortuus fuerit. Nam quæ ille loquitur,ſpiritus ſunt & uita. Quid conſequutum eſt? Reuixit innocentiæ,qui erat mortuus peccatis:erigit ſeſe,qui prius iacebat ſui carens ſenſu:& quod eſt certiſſimum animi correcti documentum,incipit loqui,confitens peccata ſua,gratias agens clemẽtiæ diuinæ. Redditur matri rediuiuus, & qui prius cum ingenti multorum luctu deferebatur ad ſepulchrum, nunc maiore omnium gaudio domum reducitur. Habet enim hoc uera pietas, ut chariores etiam illos habeat,qui à magnis criminibus reſipuerint ad ſtudium uitæ melioris. In his enim magis elucet diuina bonitas, quàm in his qui nunquam in aliquod crimen prolapſi ſunt. Gaudet mater recepto filio. Gaudent qui funus ante lugebant. Nec gaudent ſolum, uerum etiam omnes quotquot aderant huic ſpectaculo,timor quidam corripuit. Nam ideo palàm malos & inſanabiles uelut cadauera è ſuo cõtubernio eijcit eccleſia, quo multi unius exemplo formident peccare. Sed ijdem laudibus uehunt miſericordiam dei,cuius uirtute reuiuiſcunt mortui. Dicebat enim populus ille,uiſo tam inſigni miraculo:Propheta magnus inter nos exortus eſt,et reſpexit deus populũ ſuum. Nihil enim adhuc altius de Chriſto ſuſpicabantur Iudęi,niſi quod propheta quiſpiam eſſet inſignis. Creuit autem & hinc fama domini Ieſu,rumore facti ſparſo, non ſolum per uniuerſam Iudæam uerum per omnem undiq; finitimã Iordani regionem, in qua prius baptizauerat Ioannes,atq; ipſum etiam Ieſum. Porrò quidam diſcipuli Ioannis ſubinuidentes tanto ſucceſſui rerum quæ gerebantur ab Ieſu, ac nomini indies magis ac magis inclareſcenti,Ioãniſcq;,de quo præclare ſentiebant,gloriam uelut obſcuranti, referunt ad illũ in carcere uinctum omnia quæ dicebat ac faciebat Ieſus. Ioannes igitur,ut huic affectui ſuorũ mederetur, auocauit duos è diſcipulis ſuis ad ſe,eoſq; miſit ad Ieſum,qui ex ipſo ſciſcitaretur:Num tu es ille qui dicebatur uenturus,an alium expectamus? Ioannes iam toties teſtificatus fuerat de Chriſto, quem etiam digito demõſtrando dixerat:Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mũdi. Nihil autem abſurdius quàm putare,ut tantus propheta,iam morti uicinus,dubitare cœperit. Nec enim uinculis fuit alligatum illius de Chriſto teſtimonium, nec carceris tenebræ obſcurabant illius de Chriſto iudicium. Agnouit in carcere, quem agnouerat in utero. Sed uir optimus ita iudicauit expedire, ut hac ratione ſuos diſcipulos Ieſu,uelut in manũ,traderet. Quũ igitur diſcipuli retuliſſent totidem uerbis quæ mandarat Ioannes: Dominus Ieſus primum illis non

reſpondit,ſed æditis coram illis multis miraculis, depulſis cõpluribus mor-
bis, ac malis immedicabilibus, eiectis uerbo ſpiritibus immundis, reddito
multis cæcis uiſu,tãdem reſpondit illis:Quid attinet me de meipſo pronun-
ciare qui ſim? Nullũ teſtimonium certius, quàm factorũ. Ite renunciate Io-
anni quæ uidiſtis oculis,quæ audiſtis auribus: Cæci uiſum recipiunt,claudi
ambulant, leproſi mundantur,ſurdi audiunt, mortui reuiuiſcunt,pauperes
& humiles amplectũtur lætum ſalutis nuncium, iuxta prophetiam Eſaiæ,
quæ dicit: Ad euangelizandum pauperibus miſit me. Ioannes prædicauit
inſtare regnum cœlorum. Expendite uos an hæc,quæ uidetis,digna ſint re-
gno cœlorum. Beatus autem qui hæc,quæ ago ad ſalutem hominũ,ſibi nõ
uerterit in occaſionem offendiculi. Vt enim operum magnitudo nonnullis
mouebit inuidiam, ita corporis huius infirmitas nonnullis erit offendiculo.
Hoc dicto Ieſus tacite taxauit inuidiam diſcipulorum Ioannis,ſimul ſubin-
dicans futurum,ut ignominia crucis, qua maxime peragendum erat myſte
rium regni cœlorũ,multos alienaret à doctrina Euangelica: felices autem fu
turos, qui nec inuiderent gloriæ ipſius, nec mortis probro perturbati,reſili-
rent à doctrina ſalutifera. Quum autem abiſſent diſcipuli Ioannis,ei relatu-
ri Ieſu reſponſum, dominus cœpit apud turbam prædicare laudes illius, ne
quid ex interrogatione diſcipulorum ſuſpicarentur ipſum Ioannem uacilla
re: deq; ſuo ipſius teſtimonio,quod prius tulerat de Ieſu,iam animo cõmu-
tato ſubdubitare. Amolitur igitur ab eo ſuſpicionem inconſtantiæ, & illius
de ſe teſtimonio fidem & pondus arrogat,ſic extollens illius eximias uirtu-
tes,ut tamen Meſſiæ titulũ non tribuat,quem aliquãdiu quidam illi tribue-
re conabantur. Loquutus eſt aũt hunc in modum: Si ſuſpicamini,inquit,Io-
annem pridem de me teſtificatũ,nũc uacillanti eſſe animo: quid igitur olim
ſic relictis urbibus concurrebatis in loca deſerta ad illius uiri ſpectaculũ? an
ut uideretis arundinem,quæ uento agitatur,nec ſibi conſtat? Sed agedum,
quid tandem exiſtis uiſuri? num hominẽ mollibus ueſtitum, ut delicijs aut
ambitione corrumpi potuerit? At hæc ſuſpicio non cadit in hominẽ,qui pi
lis camelorũ ueſtiebat, qui pellicea zona ſtrinxerat lumbos, qui locuſtis &
aqua ſimplici uictitabat, quiq; hoc uictu ſuſtentans uitã, frequenter etiam
ieiunabat. Quibus placet ueſtitus ſplendidus, quibus cordi ſunt ciborũ deli
ciæ,hi captãt aulas regum. In hos,qui hæc affectant,fortaſſe cadere poteſt
corruptæ ſententiæ, inconſtantiæ, aut aſſentationis ſuſpicio. Sed Ioannes
deſertum prætulit aulis principum,pilos camelorum prætulit holoſericis,&
aureis ac gemmatis ueſtibus. Mel ſylueſtre & locuſtas prætulit placentis
regum, ſimplicem aquam prætulit mulſo diuitum. Quàm autem neſciat
adulari Ioannes, ſatis clamitat ipſe carcer. Non eſt igitur quod quiſquam
ſuſpicetur, illum prius ad gratiam cuiuſquam de me tam magnifice teſtifi-
catum,nunc uertiſſe ſententiã. Sed tamen ſcire cupiam, quæ res uos euoca-
uerit

uerit in deſertum:an ut uideretis prophetam? Ille quidem ſe Meſſiam non eſſe,palàm confeſſus eſt. Ego tamen illud confirmo uobis,ſi ideo procurriſtis in deſertũ,ut uideretis prophetã,nõ eſtis fruſtrati ueſtra expectatione. Omnino prophetã uidiſtis,atq; etiam plus quàm prophetã.Siquidem hic eſt ille, de quo iam olim uaticinatus eſt Eſaias, quod eſſet Meſsiæ præcurſor futurus.Ecce,inquit, mitto angelũ meum ante faciem tuam,qui præparabit uiam tuam ante te. Siquidem prophetæ per ænigmata prædicabant quædã olim futura:hic aducniẽtem digito demonſtrauit. Proinde qui magnifice ſentiũt de Ioanne, recte ſentiunt. Nam illud adfirmo uobis,inter omnes quos habet hæc ætas, aut habuere priores, è mulieribus prognatos, nullus exortus eſt propheta maior Ioanne.Abunde magnum eſt quod illi tribuo.Cæterũ quod quidam illi tribuunt, nec ipſe agnoſcit.Eſt enim unus illo maior uirtute ac dignitate, qui tamẽ iuxta popularem exiſtimationem minor eſt illo in regno dei.Illius auſteritatem ac ſeceſſum mirãtur,huius familiaritatem contemnunt. Illius dignitatem ſuſpiciunt, huius inuident gloriæ. Illius doctrinam amplexi ſunt, huius calumniantur.Prædicauit ille baptiſmum in pœnitentiã,inſtare enim regnum cœlorũ,et audĳt illius uocem rudis & humilis populus,audiere publicani,milites,& meretrices,properantes ad baptiſmũ Ioannis,confitentes ſe eſſe peccatores, & à peccatis ſuis ablui cupientes.Ita illuſtrarũt dei iuſticiam,ſuam agnoſcentes iniuſticiã,quum nullus ſit mũdus à crimine,niſi ſolus deus, & amplectentes dei bonitatem, qui ſyncera fiducia ad ſe cõfugientibus promiſit ſe condonaturũ omnia cõmiſſa uitæ prioris.Contrà phariſæi,ſcribæ,& legis periti,dum pudet agnoſcere ſuam iniquitatem, deum maluerũt mendacem facere,quàm amplecti ueritatem, eoq; dedignati ſunt baptizari ab Ioanne, in ſuam ipſorũ pernitiem,ſpernentes benignũ dei conſiliũ,qui hac facillima uia cõſtituerat abolere peccata mortaliũ.Quid enim eſt facilius quàm confiteri,& tingi? Non quod per Ioannem conferretur innocentia, ſed quod ad hanc præpararet illius baptiſmus & prædicatio, quo plures ad ſalutẽ perducerent eius prædicatione, cui Ioannes erat præcurſor, ſi præparatos iam animos inueniret. Nihil horũ temere geſtũ eſt, ſed omnia diuina prouidentia diſpenſauit ad humani generis ſalutem. Et amplexi ſunt dei beneficentiam idiotæ, humiles,& peccatores,qui uidebantur à ucra pietate alieniſsimi longeq; ſubmoti à ſcientia legis. Rurſus hi quos oportebat hæc maxime intelligere prophetarũ oraculis promiſſa,quiq; uidebantur religionis columina, aſpernati ſunt oblatam dei benignitatem, nec Ioannis prædicatione, nec mea compuncti ad reſipiſcentiam.Hanc pertinacem maliciam illis exprobrãs Ieſus, adduxit huiuſmodi ſimilitudinem. Quid igitur dicam de huius generationis peruerſæ hominibus, aut cui dicam eos eſſe ſimileis? Similes ſunt pueris,quos uidemus cõſidentes in foro, qui per luſum ſibi uiciſſim reſponden

tes dicunt

tes,dicunt:Cecinimus uobis tibijs lætas cãtiones, nec eſtis prouocati ad ſaltandum : cecinimus uobis lugubria,nec ploraſtis. Hoc prouerbium à foro ſumptum dominus Ieſus accõmodauit ad Iudęos obſtinatos,qui nec Ioannis auſteritate prouocati ſint ad timorem uindictæ diuinæ,nec comitate beneficentiaq; Chriſti excitati ſint ad amorem. Venit enim, inquit,Ioannes Baptiſta ſingulari uitæ auſteritate pœnitentiã prædicans,& pœnitẽtiæ præbens exemplum,neq; pane ueſcens, neq; uinum bibens, in deſerto uiuens, cameli pilis ueſtitus,zona pellicea cinctus.His rebus adeo non eſtis cõmoti ad reſipiſcentiã, ut quod factum eſt ad emendandos uos, uerteritis in calumniam,dicentes:Caret ſenſu cõmuni,dæmonium habet. Venit filius hominis diuerſa ratione captans uos ad ſalutem, expoſitus ad congreſſum omnium,nihil præ ſe ferens nouæ auſteritatis,nec minitans pœnam,ſed beneficijs omneis alliciens ad amorem, edens & bibens more cæterorum,uerſans inter quoslibet, nec cibo ueſtitúue differens à cæteris. Et huius ciuilitatem,qua prouocari debueratis ad meliora,uertitis in occaſionem calumnię, dicentes:Ecce homo uorax,ac uini potor,amicus publicanorum & peccatorum . Sed nihil profecit hominũ malicia aduerſus ſapiẽtiæ diuinæ conſiliũ: ſic enim illuſtrata eſt dei iuſticia apud omnes filios euangelicæ ſapientię deditos,poſteaq; conſtitit, nihil omiſſum ad ſeruandũ omneis homines, ſed malos ac ſuperbos aſpernanteis dei munus, ſuo merito reiectos ac damnatos eſſe,publicanos aũt,meretrices,peccatores & ethnicos iure admiſſos ad conſortium ſalutis.Sic prædictũ erat fore,& ſic factum eſt:ſic erat æquum fieri,& factum eſt. Qui ſe iactabant pios ac iuſtos,propter incredulitatem ſuam repudiati ſunt ab Euangelicę ſalutis munere. Contrà qui per credulitatem ac ſyncerũ affectum irruperunt ad dominũ, quãlibet profani, quamlibet abominabiles,quamlibet inquinati peccatis, admiſſi ſunt in conſortiũ regni cœlorum . Et ecce cõſequutũ eſt quiddam,in quo res ipſa poneret oculos,quod dominus uerbis docuerat:de iuſtis repellẽdis,& peccatoribus recipiẽdis.Phariſæi præ cæteris cognitione legis,& ſanctitatis opinione tumebant.Ex his quidã rogauit dominũ,ut apud ſe ſumeret conuiuiũ.Nec dedignatus eſt id facere Ieſus,qui nulli ſui negabat copiã.Cum autem ingreſſus domum eius,iam accumberet,ecce mulier quędã,quæ in ea ciuitate erat nota peccatrix,ſimulatq; cognouit, quod clementiſſimus Ieſus,qui nullũ repellebat ab ſeſe,qui malis omnium omnibus promptiſſime mederetur,illic adeſſet, ſibi tota diſplicens, ſed ingenti fiducia de Ieſu benignitate concepta irrupit in ædeis phariſæi: ardor animi pudorem omnem excuſſerat, quum non eſſet ignara, quãto faſtu ſoleat phariſaicum genus auerſari peccatores,quum ipſi intus grauioribus maderent uitijs. Attulit autem ſecum delicias ſuas, priſtinæ uitæ, quam oderat, monumenta : omnia quibus ante male placuerat ſibi ac mundo, in Chriſtum, cuius amore flagrabat, effuſura

Et iuſtificata eſt ſapientia

Rogabat autẽ illum quidam

effuſura. Attulit autem delicatum uaſculum unguentarium, quod ob leuo-
rem,qui obſtat,quo minus apprehendi queat,alabaſtrū appellant.Erat au
tem unguentum eximium,magnoq; emptum. Olim aūt qui uoluptatibus
carnis ſeruiebant, unguentis impendio delectabantur, præſertim in conui-
uijs. Vide autem ſanctam huius peccatricis improbitatem,non ſolum auſa
eſt inuocata domum ingredi phariſæi,uerum etiam ingeſsit ſeſe,ut erat or-
nata,conuiuio. Quoniam autem lecti triclinij prohibebant,quo minus co-
ram ſeſe prouolueret ad pedes Ieſu, ſtetit à tergo, & quod licuit, cœpit la-
chrymis rigare pedes illius,ſalubriter defœdans oculos,quos olim ad turpi
tudinem ſolita eſt ſtibio depingere:lachrymarū imbre lotos pedes,non ali-
quo linteo, ſed capitis ſui capillis extergebat,quos antehac conſueuerat ad
carnis uoluptatem ungere,tingere,comere,auro intertexere.Nec his cōten-
tus mirus peccatricis amor,lotis et exterſis Ieſu pedibus defigebat oſcula:o-
mnia quondā inhoneſtæ uoluptatis inſtrumenta uertens in obſequiū illius
qui ſolus eſt amandus. Habes imaginem peccatoris,per improbitatem ar-
doris & pertinaciā fidei irrumpentis in regnum cœlorū. Nunc ediuerſo acci-
pe typum Iudæi, qui per arrogantiā & incredulitatem ſe reddit indignum
oblata dei benignitate.Phariſæus,qui Ieſum ad conuiuiū uocauerat, cōſpi-
catus hæc,quum fauere debuerit mulieri tanto affectu ingerenti,tanta mo
deſtia deijcienti ſeſe,tot indicijs teſtanti uitæ prioris pœnitudinē,quū ama-
re debuerit Ieſu manſuetudinem,nullū hominem ab ſe repellētis:prouoca-
tur ad utriuſq; calumniā. Sic enim cogitabat intra ſeſe: Hic ſi eſſet prophe-
ta,qualis habetur,nimirū nō ignoraret,quæ & qualis eſſet mulier, quæ tan
git eum.Eſt enim publica peccatrix,notæq; impudicitiæ. Quod ſi ſciret, nō
ſineret ſe polluti corporis contactu contaminari. Exiſtimabat enim phari-
ſæus ſanctos homines pollui, ſi cū peccatore uel cōlloquiū habuiſſent. Hic
erat faſtus falſæ iuſticiæ,qua ſibi placebant Iudæi,deo diſplicētes.Ieſus au-
tem ut certiore argumento declararet ſe eſſe prophetam,ad tacitam phari-
ſęi cogitationem reſpondit:Simon,inquit,habeo quod tibi dicam. Tum il-
le:magiſter dic.Ieſus itaq; iam attento, ne proderet impiam illius cogitatio
nem conuiuis cæteris (nam uiris Euangelicis etiam ciuilitas debet eſſe curę)
propoſuit huiuſmodi parabolam. Duo quidam debebant eidem fœnera-
tori,quorū alter debebat denarios quingentos,alter quinquaginta. Quum
autem neuter eſſet ſoluendo, condonauit utriq; in ſolidum quod debebat,
Vter igitur horum uehementius amare debet creditorem tam liberalem?
Simon nondum intelligens quorſum tenderet hæc parabola,ſimpliciter re
ſpondit: Mea ſententia uehementius amare debet is, cui plus condonatum
eſt. Tum Ieſus aperiens, quur hoc ænigma propoſuiſſet, ait Simoni: Re-
cte iudicaſti, ſed interim inique iudicium applicas tuum. Moxq; uertit ſeſe
ad mulierem:ac loquutus eſt Simoni: Vides ne hanc mulierē,quam tu pec

catricem

catricem uocas? Vides ne lachrymis oppletam, ſparſis capillis, prodigã unguenti ſui, prodigam oſculorũ ſuorum, proſtratã, toto corporis habitu præ ſe ferentem pœnitentis imaginẽ? Hæc argumenta ſunt immenſi cuiuſdam amoris in me. Quo uehementius odit ſeipſam, hoc impenſius me diligit. Peccatrix uenit, ſed ſanata eſt, ubi contigit medicum. Contemnis hanc ut peccatricem, ac tibi places ut iuſtus, ſed huius peccatricis pietas longe uincit tuam iuſticiam. Veni in domum tuam inuitatus ac rogatus conuiua, nec aquam dediſti pedibus meis, quod eſt uulgaris tamen humanitatis officium: hæc aũt lachrymis ſuis rigauit pedes meos, & capillis ſuis exterſit. Oſculum mihi nõ dediſti, quod ex more dat etiam uulgaris amicus amico: hæc ex quo ingreſſa eſt, præ impotenti affectu non deſijt oſculari pedes meos. Ne uulgari quidẽ oleo unxiſti caput meum, quod officij uulgo præſtatur conuiuis quibuslibet: hæc pedes meos, id eſt abiectiſſimã mei partem precioſo unguento perunxit. Noli perpendere quantum peccarit, ſed cõſidera quantum amet. Charitas enim operit multitudinem peccatorum. Nam illud affirmo tibi, quod illi remiſſa ſunt multa peccata, non quia multum ieiunauit, non quia multum precata eſt, non quia multas conſtitutiones phariſaicas obſeruauit, ſed quoniam dilexit multũ, quoniam toto pectore confiſa eſt mihi. Quo grauius peccauit, hoc ſibi magis diſplicet, ac me cuius gratuita clementia liberata eſt à peccatis, uehementius amat. Ita feliciter illi ceſſit peccatorum magnitudo. Porrò cui minus remittitur, minus diligit. Vos uobis iuſti uidemini ob legis obſeruationem, neque multum habere, quod uobis ignoſcat deus, & ideo frigidius amatis condonantem. Hæc loquutus phariſæo dominus, ad mulierem ait: Remittuntur tibi peccata. Nihil illa precata fuerat, nihil confeſſa uerbis, ſed euidentius confeſſa eſt factis, efficacius precata eſt lachrymis. Hæc eſt Chriſto gratiſſima confeſſio. Huiuſmodi precibus facillime commouetur ad miſericordiam. Felices lachrymæ, felix unguenti diſpendium, felicia oſcula, quæ uocem hanc extorquent à Ieſu: Remittuntur tibi peccata. Non enim alia condonat, alia reſeruat, ſed ſemel condonat omnia, nihil omnino uitæ prioris imputans ex animo pœnitenti. At nunc mihi uide phariſaicam ſanctimoniam. Vera pietas perinde gratulatur commodis alienis ac ſuis. At phariſæi, qui ſimul accumbebant in cõuiuio, Ieſu clementiam inuidentes peccatrici, cœperunt tacitis apud ſe ſe cogitationibus obmurmurare, dicentes: Quis eſt hic, qui tantum ſibi ſumit, ut autoritate ſua etiam remittat peccata, quod nemo prophetarũ, aut patriarcharum hactenus uſurpauit ſibi? Ne ſacerdotes quidem aliud ſibi uindicant, quàm orare pro peccatis populi. Ieſus autem cognitis illorum cogitationibus, quo magis confirmaret animũ mulieris, ac pro mœſta lætam domum remitteret, ait illi: Fiducia erga me tua te ſaluam fecit, uade in pace. Phariſæi ſibi perſuaſerant, holocauſtomatis, ac lotionibus condonari peccatã

cata. Et habebant quidem illa figuram rerum ſpiritualium. [redacted]. Atq; in his quæ narrauimus adumbrata eſt imago quædam utriuſque populi, Iudæorum ac gentium, quorum alter inuitauit ad ſe Chriſtum, multis ſeculis clamitans: Veni domine, noli tardare. Verum ubi uenit, nec ipſi receperunt illum ſicut oportuit, freti perſuaſione falſa ſanctimoniæ ex legis obſeruatione cõcepta, & alijs ſalutem oblatam amplecti uolentibus obſtrepuerunt. Dum enim conantur ſuam ſtabilire iuſticiam ex oblatione rerum corporalium, [redacted] nõ fuere ſubiecti. At gentium populus, ad quem non uenerat Ieſus, quum eſſet præter idololatriam omni uitiorum generi deditus, nec ullam haberet fiduciam ex operibus legis, quã neſciebat: ubi cognouit de Ieſu, uelut irrupit ad eum, [redacted] promeruit remiſſionem omnium flagitiorum, ac dei donum quod Iudæi uel ſpreuerunt, uel frigidè amplexi ſunt, ſtudijs ardentiſſimis exoſculatus eſt. Quanquam omnibus in genere propoſitum eſt exemplum pœnitentiæ in hac muliere, quencunq; ſui pigere cœperit, ne ſe conuertat ad Moſen, aut phariſęos, nec ad philoſophos, tantũ properet ad Ieſum. Nullus eo clementior, nullus ad ignoſcendum propẽſior. In hunc effundat quod prius prodigere ſolitus eſt in impias uoluptates. Huius obſequio conſecret omnia membra, quæ prius ſeruiebãt fœdis cupiditatibus. Contactus illius auferet omnia peccata. Si non licet contingere caput, apprehendat pedes. Nulla pars Ieſu tam humilis eſt, quin ſanet à peccatis. Sanata eſt à profluuio ſanguinis, quæ fimbriam modo ueſtis contigerat. Sibi patitur imputari, quicquid officij fuerit impenſum proximis, etiam infimis. Agnoſcet beneficium quod membris ipſius impenſum fuerit. Ne conſideret igitur peccator, quantum admiſerit, ne ſubducat rationem benefactorũ ſuorum, quaſi cum Ieſu paria facturus, quemadmodum faciebant phariſæi: tantum ex animo ſibi diſpliceat, de Ieſu toto pectore cõfidat. Incipiat odiſſe quod male amarat, incipiat amare quod impie neglexerat. Fides impetrabit à clemẽtiſſimo domino, quod merita ſperare non poterant. Atq; hic interim optime Theophile mihi conſidera triplicem in hoc conuiuio perſonam, peccatricis, phariſæi, & iudicis. Iudex ſolus eſt uere purus ab omni uitiorum inquinamento, imo fons ipſe puritatis omnis. Peccatrix nihil aliud quàm lachrymat, rigat, extergit, oſculatur, ungit. Agnoſcis officia charitatis in proximũ. Phariſæus Iudaica iuſticia tumidus, calumniatur ſeruatoris benignitatem, faſtidit peccatricem, atq; etiã inuidet, ipſe grauioribus malis obnoxius. [redacted]

[redacted]. Quid enim, ſi mulier illa contigiſſet phariſæum, quo faſtu reieciſſet, quibus lauacris ſemet ab eius contagio expiaſſet? Sic aſpernantur peccatricem miſerabilem, qui ipſi liuore, faſtu, & calumniandi morbo laborant, hoc inſanabiliores, quod ſibi non uidentur ægroti. Nam plerumq; fit ut ab inſignibus & apertis uitijs citius reſipiſcant homines, quàm ab eiuſmodi quæ ſe tegunt ſpecie ſanctimoniæ. Adulterũ, temulentum, luxu perditum, idololatram, militem citius conuertas ad bonam mentẽ, quàm phariſæum, inuidum, ſibi placentem, obtrectatorem, diſſimulatorem. Iam qualis eſt conuiuator, tales ſunt & cõuiuæ phariſæi. Quis eſt, inquiunt, hic, qui peccata remittit? At iudex, qui ſolus nouerat omnium corda, qui ſolus ſibi poterat ob ſanctimoniam ſupercilium ſumere, phariſæi ſuperbiam ciuiliter corrigit, peccatrici patrocinatur, confitentem abſoluit & conſolatur. Paſtoris igitur euangelici fuerit exemplum phariſæi fugere, & in recipiendis peccatoribus Ieſu manſuetudinem imitari.

Cap. VIII.

TAnta autem erat Ieſu benignitas erga peccatores, quantũlibet humiles, ut non ſolum unam hanc admiſerit ad cõtactum pedum, uerumetiam aliquot ſecum circumduceret unà cum apoſtolis ſuis, ac ſe, ſuoſq; harũ liberalitate ac miniſterio ſubleuari pateretur. Etenim quũ Ieſus, per omnia comitantibus duodecim diſcipulis, quo latius ſpargeretur ſementis Euangelicæ doctrinæ, ſubinde locum mutaret, perambulãs per ſingulas ciuitates ac uicos, ne quid deeſſet rerũ neceſſariarum aſſidue uagis, & uni negocio intentis, comitabantur Ieſum & mulieres aliquot, quas uel liberauerat à ſpiritibus immũdis, uel à morbis ſanarat. Inter has erat Maria, cui cognomen Magdalene, è qua dominus profligarat dæmonia ſeptem: præterea Ioãna uxor Chuzæ, qui erat procurator Herodis, ex aulica facta Chriſti diſcipula, & Suſanna aliæq; complures, quæ memores accepti beneficij, qua poterant iuuabant rem Euangelicam, Ieſu & eius diſcipulis miniſtrantes de facultatibus ſuis: Chriſtus enim pauperes delegerat apoſtolos pauper ipſe, nec poterat ubiq; paratus eſſe commeatus ſubinde ſedem mutantibus, & aliunde aliò proficiſcentibus. Conueniebat autem illi tempori, ut per humiles, tenues, & idiotas Euangelicæ philoſophiæ primordia iacerentur. Cæterum Paulus, cuius ego ſectator fui, maluit laborare manibus, quàm ex alieno uiuere. Multo magis quibus res ſuppetit domi, & idonei ſunt euangelio prędicãdo, debent gratis quod habent impartiri fratribus. Et tamen æquum eſſe docuit, ut qui ſeminarent cibũ animi ſpiritualem, ab his, quibus laborarẽt, ſubſidio rerum corporalium, quoties opus eſſet ſubleuarentur. Sed ut hanc liberalitatem Chriſtus doceret, eſſe oportere non extortam, ſed ultroneam, admiſit quidem in comitatum ſuum mulieres aliquot, ſed ultro ſequentes. Cæterũ nec accerſiuit ullã, nec à quoq;

Simulq; mulieres aliquot

quoq; aliquid petiſſe legitur,quo magis pudefaceret illorũ impudentiam, qui quum non laborent Euangelio, tamen Euangelij nomine extorquerit ab inuitis,non ſolum quod ſatis eſt ad neceſſitatem,uerumetiã quod ſuperat ad luxum.Nuſquam autem deficiet bonorum ſpontanea liberalitas eũ, qui ſyncero animo totus eſt in Euangelico negocio.Ieſus autẽ ut quoslibet admiſit ad iuuandam rem Euangelicam,ita nec matrem,nec fratres ſuos admittere ſolebat ad impediẽdum Euangelij ſucceſſum.Quodam autem die quum affluente multitudine domo egreſſus ſeſe contuliſſet ad lacum, atq; ibi ſedens in littore doceret populum, tãta uis hominum ex uicinis undiq; ciuitatibus concurrebat ad audiendum eũ, ut condenſantibus ſe turbis coactus ſit ingredi nauim,atq; hinc uelut è cathedra docebat promiſcuam multitudinem,multa illi loquens per inuolucra ſimilitudinum,quo magis excitaret in illis diſcendi ſtudium, & altius inſideret animo quod ænigmate fuiſſet infixũ.Primum itaq; ſimilitudinem propoſuit,quæ moneret omnes ut auidis animis acciperent ſermonem Euangelicum,nec ſatis haberẽt audiſſe, niſi quod didiciſſent, conferrent ad uſum pietatis. Egreſſus eſt, inquit,ſeminator quidam,ut faceret ſementem ſuam.Ac dum ille nuſcq; non iacit ſemen ſuum,cupiens prouentũ uberrimũ,nõ æque felici ſolo excepta ſunt ſemina:nam aliud iactũ cecidit iuxta uiã publicã,id partim cõculcatum eſt pedibus uiatorum,& contritum eſt:reliquum,quoniam non opertum erat terra,uolucres cœli comederũt.Rurſus aliud incidit in ſolum petricoſum, & exceptum tenui ſuperficie terræ,quæ tegebat petram,enatum quidem eſt, ſed quoniam non ſuberat terra quæ ſuppeditaret humorem ad iuſtam maturitatem,mox exortum ad ſolis ardorem exaruit, & in prima ſtatim herba perijt.Rurſum aliud incidit in ſpinas,& enatum quidem eſt, ſed ſimul exortæ ſpinæ quoniam & celerius proueniunt,& denſius atq; altius ſeſe ſpargunt, factum eſt ut ſuffocaretur herba boni ſeminis, ne liceret in aurã liberiorem emergere.Nec omnia tamen infeliciter cadebant. Erat quod incideret in terram bonam,& enatum reddidit fructum centuplum.Hæc loquutus dominus,quoniam ſciebat nõ ab omnibus intelligi quod dixerat, uolens tamen eos in poſterum meminiſſe parabolæ quæ pertineret ad ſalutem omnium, clamabat dicens: Qui habet aures idoneas ad audiendum Euãgelicam ſapientiam, audiat hæc quæ dixi.Non enim poſcunt craſſum aut oſcitãtem auditorem.Ad ueſtrũ unumquẽq; pertinent, Sunt qui ſimiles ſtatuis habent aures,ſed non audiunt,auriti ad phariſaicas conſtitutiunculas, ſurdi ad doctrinam ueræ pietatis.Diſcipuli autem,qui erant proximi Ieſu,rogabant ut explicaret ænigma parabolæ, quibus ait: Vobis tanquam domeſticis amicis datũ eſt noſſe myſterium regni dei.Habẽt aulæ regũ arcana ſua quę cælantur plebeis,& ab aulæ conſortio alienis.Habet & Euangelij regnum ſua ſecreta, non temere cuiuis proferenda,ſed ita proponenda,ut ab ijs tantum

Exijt qui ſemẽtem faciebat

cernantur, qui ſunt aulæ domeſtici: cæteris inuoluta parabolis, ut qui indigni ſunt, uidentes non uideant, & audientes nõ intelligant. Eſt autem hic parabolę ſenſus arcanus. Seminator eſt filius hominis: ſolum, eſt cor hominis: ſemen, eſt ſermo Euangelicus. Nõ eſt ſemen terrenũ, ſed cœleſte, nec ab homine profectum, ſed à deo, & ideo uocatus ſermo dei. Hoc ſemẽ nuſquam non ſpargit filius hominis: ſed Satanæ malicia & hominum uitio fit, ut in paucis feliciter proueniat. Semen enim quod cecidit iuxta uiam, eos ſignat, qui leuiter & oſcitanter audiunt ſermonem dei, ac mox priuſquã inſidat animis illorum, uenit diabolus, & immiſſis diuerſis cogitationibus tollit ex animis illorum quod audierant, uidelicet inuidens illorũ ſaluti, & impijs ſuggeſtionibus obſiſtens ne ſalutem aſſequantur. Quemadmodum enim filius hominis nihil non agit ut peccatores adducat ad ſalutem: ita ille nihil intentatum relinquit ut quoſcũq; poteſt pertrahat in exitium. Hic igitur poſt iactum ſemen ſermonis euãgelici, ſubito aduolãs ſublegit priuſq; inhereſcat animo, ut nihil iam referat audiſſe. Porrò ſemen exceptum in terra petricoſa notat eos, qui ſermonem auditum cum gaudio excipiunt, & recondũt in animum ſuum, ſic ut uelut enata herba ſpem aliquam pietatis de ſe præbeant rebus quibuſdam extrarijs. Verum quoniam quod audierunt non penitus defixum eſt, ac ueluti radices egit in intimos affectus eorum ad, tempus obtemperant ſermoni diuino, uerum ad exortam malorum procellam deficiunt, deſerentes bene cœpta. Facile eſt enim rebus proſperis ſeruare doctrinam euangelicam, cæterum niſi penitus imbiberis affectum ueræ pietatis, ubi res aduerſæ robur illud deſiderant Euangelici pectoris, tum euaneſcit illa temporaria ſanctimoniæ ſpecies. Iam ſemen quod incidit in ſpinas, notat iſtos, qui poſtquam acceperunt ſemen ſermonis euãgelici, nullum inde fructum referunt ueræ pietatis, propterea quod affectus ille uitæ melioris, ſolicitudinibus huius mũdi, diuitijs ac uoluptatibus uitæ præſentis ſuffocatur & obruitur. Porrò ſemen iactum in terram bonam, notat eos qui corde ſyncero, attento, ac uacuo accipiunt ſermonem ſalutiferum, & acceptũ recondunt memoriæ, ac penitus in intimos demittũt affectus, ſic ut nullo malorum incurſu poſſint dimoueri à ſemel cœpto ſtudio pietatis. Hanc itaque parabolam Ieſus dignatus eſt ſuis diſcipulis priuatim explanare: partim, ut ipſi diſcerent in cæteris item parabolis ſenſum reconditiorem pia curioſitate inquirere: partim ut quod tum priuatim audiebant, poſt, ſuo tempore palam omnibus prædicarent. Siquidem intelligẽtia ſacræ doctrinæ lumẽ eſt, hoc qui impartit, nõ ideo impartit ut ſeruetur abſconditũ, ſed ut multis præluceat. Nemo, inquit, accendit lucernam, & accenſam operit uaſe, aut ſub lectum reponit, ſed imponit candelabro, ut qui domũ intrant uideant lumen. Nihil enim nũc priuatim, aut parabolis inuolutũ traditur uobis, quod poſt non ſit manifeſtandũ toti mundo: neq; quicquã eſt nunc tam obſcurum & abſtru

Nemo uero cũ lucernam

abſtruſum ab intelligẽtia rudium,quod progreſſu temporis non ſit per uos eruendum,& in omnium noticiam proferendum. Vobis igitur uidendũ eſt etiam atq; etiam, ut quod auditis, magna ſolicitudine infigatis animis ueſtris,ne quid excidat aut pereat. Qui auide accipit intelligẽtiam myſtici ſermonis,ac ueluti theſaurum diligẽter reponit in animo, dignum ſe declarat cui plura committantur, quandoquidẽ quod datur haud indiligenter ſeruat. Siquidem habenti dabitur, qui uero ſua negligentia perdidit quod habebat,ei non ſolum nihil addetur, uerumetiam hoc ipſum quod habere uidebatur, auferetur ab eo, quoniam negligenter habebat theſaurum euangelicũ,quo quanto ditior es,tanto magis cupis diteſcere. Atq; his de rebus multas alias parabolas dominus Ieſus propoſuit populo,quas omnes ſeorſum expoſuit diſcipulis ſuis. Vt aũt declararet dominus, quàm precioſa res ſit euangelica doctrina,quantaq; cura & ſolicitudine tradenda ſimul & accipienda,accidit die quodam ut Ieſu docente populum,uenirent mater & fratres ipſius,cupientes illum cõuenire de rebus aliquibus familiaribus, nec patebat aditus obſtante denſitate multitudinis: itaq; per alios nunciatum eſt illi matrem ac fratres ſtare pro foribus,qui cuperent ipſum conuenire. Ieſus autem ut doceret ſermonem Euangelicum rem eſſe precioſiorem quàm ut oporteret ob ullos affectus humanos, aut curam rerũ domeſticarum interrumpi,reſpondit his qui nunciarãt: Mater mea,& fratres mei ſunt hi,qui audiunt ſermonem dei,& faciunt: docens nõ agnoſcendam cognationem carnis quoties animorum ſaluti conſulitur. Quin & illud dominus uoluit rebus ipſis ſuos docere, in omnibus tumultibus, quibus hic mundus cooriturus ſit aduerſus profectum euangelicũ, non oportere, nec deſpondere animum, nec ſuis quenquam uiribus fidere, ſed ab ipſius auxilio pendere, nec huius opem in ullis periculis defuturam,ſi modo nos non deficiat fiducia,ſi precibus ex animo fuſis illius præſidium imploremus. Euenit igitur die quodam ut Ieſus,quum toto die docuiſſet populũ, ingreſſus nauim cum diſcipulis iuberet tranſmittere in alterum littus,iam appetente nocte. Porrò inter nauigandũ obdormijt Ieſus,atq; interim exorta uenti procella ſic commouit lacum,ut undis in nauim irruentibus diſcipuli periclitarẽtur. Timentes igitur adeunt Ieſum,& excitant dicẽtes: Præceptor,tu dormis,& nos perimus. At ille ſurgens increpauit uentũ,& aquæ motum,iuſſitq; cõquieſcere. Et agnouerunt elementa dominum ſuum. Mox ad iuſſum eius conſequuta eſt tranquillitas magna. Quo facto,uerſus ad diſcipulos,obiurgans eos,quod ipſo præſente tam anxie trepidaſſent,quũ toties audiſſent nihil illis obfuturum, ſi modo fiduciam erga ſe certam ac perpetuam obtinerent, dixit: Vbi nam eſt illa ueſtra fiducia? Nimirum illius defectus excitauit hos tumultus. Porrò qui uehebantur naui,uidentes ad increpantis uocẽ ſubito cõquieuiſſe totam tempeſtatem,ac perſpicientes in eo neſcio quid homine maius,correpti

Venerunt aũt ad illum

Factum eſt aũtem in una dierum

ſunt timore,ſimul & admiratione,dicentes: Quis nam eſt iſte? Quandoquidem nō ſolū ſpiritibus præcipit ut exeant,uerumetiā inanimis ac ſurdis elementis,mari ac uentis imperat,& obediunt iuſſis illius. Quoties igitur continget & nos periclitari,quoties in noſtris animis obdormierit Ieſus,uellicemus eum piis uotis,expergefaciamus eum aſſiduis precibus, & ilico tempeſtas uertetur in tranquillitatem. Malus uentus eſt ambitio: periculoſus turbo eſt iracundia & odium: horribiles undę ſunt malæ cupiditates,ſubuerſuræ cymbā mentis noſtræ,ſed excitandus dominus,ut his motibus imperet,

Et nauigauerunt ad re.

& ceſſabit tempeſtas. Reddita igitur tranquillitate, enauigarunt in terrā Geraſenorum,quæ eſt è regione Galileæ,pars Arabiæ inferioris. Cum autem egreſſus eſſet in terrā, occurrit illi uir quidā, multo iam tempore obnoxius ſæuiſſimo dæmoni,adeo ut nec ueſtiri poſſet, nec domi uinculis ullis contineri,ſed uagabatur in monumentis mortuorū,ac frequēter inſiliebat in prætereuntes. Is quum ad ſtrepitum appellentiū hoſpitum procurriſſet, ſuo bono uidit Ieſum. Ieſus enim miſertus hominis,imperabat impio ſpiritui ut exiret ab homine. Porrò qui tenebatur à dæmonio procidit ad genua Ieſu. At traxerat enim illum uis quædam occulta diuinę uirtutis. Spiritus autem impurus uociferabatur per os miſeri: Quid mihi tecū eſt Ieſu fili dei altiſſimi? Obſecro te ne me torqueas. Vrgebat enim illum iuſſio domini,ut relinqueret hominem,quem diu uexauerat. Frequenter corripiebat illum, ac miſeris modis diſcruciabat tanta ſæuitia,ut diſruptis compedibus,catenis,& uinculis omnibus, à dæmonio ageretur per loca deſerta. Inuitus itaq; ſpiritus ille relinquebat ſuam ueterem poſſeſſionem: quin & illud metuebat, iam adeſſe diem quo forent æternis ſupplicijs addicendi, malorum omnium, quibus hic affligunt homines,pœnas daturi. Has preces non extorſerat malefactorum pœnitentia, ſed ſupplicij metus. Ieſus autem, quo notior eſſet omnibus miraculi magnitudo, interrogabat impium ſpiritū, quod eſſet ipſi nomen. Ille reſpondit: Legio: nimirum militari uocabulo ſignificans, nō ab uno dæmonio teneri hominem,ſed innumera dæmonū multitudine. Nullum enim magnum peccatum eſt ſine magna uitiorum caterua. Sed nullus eſt animi morbus tam ſæuus, nulla tanta criminum multitudo, quin cedat ad iuſſum domini Ieſu. Id iam metuētes omnes,orant ut ſi uitari non poſſit, quin eijcerentur,ſaltem ne iuberētur abire in abyſſum tartari, quem locum ſciunt ſibi deſtinatum in extremo die. Paſcebat autem haud procul ab eo loco grex numeroſus porcorū in monte quodā,qui lacui imminebat, ut uel hinc intelligamus eam regionem fuiſſe ethnicam & impietati deditam. Siquidem Iudæi nō ueſcebantur carne ſuilla. Dæmones aūt rogabant, ut permiſſu domini liceret immigrare in porcos illos. Tāta erat nocendi libido impijs ſpiritibus. Ieſus aūt,quo miraculū eſſet euidentius ac formidabilius,permiſit quod rogabāt. Mox dæmonia relicto homine demigrarūt in porcos.

Et

Et ilico totus grex impetu delatus eſt per præceps in lacum, atq; ibi ſuffocatus interijt. Id ubi conſpexere ſubulci, territi fugiunt in ciuitates & uicos, ac renunciant quod factum eſt. Illi uix credentes quod narrabant paſtores, egreſſi ſunt ut uiderent rei tam incredibilis argumenta. Vident autem periſſe gregem paulò ante numeroſiſſimum. Et reperiunt hominem qui prius tenebatur à dæmonijs, & ob inſignem ſæuitiam notus erat omnibus, iam placidum ac ſanæ mentis ueſtitum, ſedentem ad pedes Ieſu. Erat enim ſubito factus ex hoſpite dæmonum diſcipulus Ieſu, & qui prius ab impijs ſpiritibus agebatur ad omne facinus, nunc placido mitiq; ſpiritu clementiſſimi domini formatur ad omne ſtudium pietatis. Porrò qui adfuerãt, quiq; oculis ſuis uiderant hominem prius dæmoniacum, & audierant legionem eſſe dæmonum, mox ſanatum, narrabant cæteris quid accidiſſet. Itaq; corripuit omneis timor quidam, quum glorificare potius oporteret deum, & ampliſi potentiam eius, qui miſero deploratiſſimo reſtituit ſanitatem. Cupiunt igitur abire Ieſum, metuentes illius potentiam, ſed ignorantes bonitatem, ac magis mouentur iactura porcorum, quàm hominis reſtituti ſalute. Non audent tamen eijcere, ſed rogant publicis precibus Geraſeni, ut decederet è finibus ipſorum. Tantus timor omneis occuparat. Ieſus autem, ne proijceret ſanctum canibus, reuerſus eſt ad nauim. Cæterum is qui liberatus erat à dæmonijs, orabat Ieſum ut liceret eſſe in illius comitatu, cui ſalutem debebat. Ieſus autem id non permiſit: ſed redi, inquit, in domum tuam, ut te narrante, teq; conſpecto, certo cognoſcant omnes, qualis ante fueris, & qualis iam ſis dei beneficio. Me recuſant hoſpitem tui, ſaltem tu teſtis eſto apud illos, quàm ſibi inuiderint me eijcientes. Paruit homo iuſſis domini, ac profectus in Decapolim, perq; omneis ciuitates prædicabat apud omneis, quantum beneficiorum accepiſſet ab Ieſu. Erat hoc aliquod rudimentum Euangelicæ prædicationis apud homines craſſos & impios, ac porcis illis, in quos demigrarunt dæmonia, ſimillimos. Nec inanis fuit omnino dæmoniaci prædicatio, credidere multi, & admirati ſunt. Hac nimirum imagine docuit nos dominus Ieſus, nullis quamlibet impijs nõ eſſe offerendã euangelij gratiã, inuitis tamen & aſpernantibus non eſſe obtrudendã, ſed rurſus ita diſcedendũ ab illis, ut ſcintillam aliquã relinquamus ueræ pietatis, olim fortaſſis per occaſionem emicaturã. Reuectus eſt itaq; Ieſus unde uenerat, uidelicet in Galilæam, ubi iam celebris erat, & admirandus omnibus. Rediens igitur excepit ingens hominum multitudo, quæ magnis deſiderijs expectarat Ieſu reditũ à Geraſenis: & ecce rurſus occaſio quæ declararet q̃d Ieſus eſſet expoſitus omnibus ad ſubueniẽdum, diuitibus ſimul ac pauperibus, bonis ac malis, quantoq; minus haberẽt fiduciæ, qui apud Iudæos uidebantur eſſe religionis proceres, q̃ hi, qui in plebe habebãtur contẽptiſſimi. Adijt enim Ieſum quidã ex proceribus ſynagogæ, nomine Iairus, cui filia

Factum eſt autẽ cũ rediſſet

erat domi puella,annos nata plus minus duodecim, ea iã agebat animam. Accidit igitur ad pedes Ieſu,rogans dignaretur adire domũ ſuam,ac ſubue/nire filiæ moriẽti.Sic uocari ſolet medicus:ueni,experire quid poſſis.Quan to plenior fiducia Cẽturionis,qui negauit eſſe opus præſentia corporis,ſed ſimplici dicto Ieſum ſanare poſſe,quem uellet? Morem geſſit Iairo Ieſus,

Et mulier quæ erat obnoxia profluuio

properans ad ædeis illius. Ecce autem inter eundum, condenſantibus un/diq; ſeſe turbis (tanta erat uidendi audiendiq; ſitis omnibus) comprimeba/tur Ieſus.In confertam turbam ingeſſerat ſe mulier quædam, quæ iam an/nis duodecim laborarat fœdo & abominabili morbo,profluuio ſanguinis, & amore ſanitatis omnem ſubſtãtiam ſuã erogarat in medicos,ſemper me/liora pollicentes: ſed nihil opis attulerant, niſi quod morbo addiderant ali ud malum, paupertatem. Ibi prudens mulier deſtituta auxilio hominum, confugit ad opem diuinam,mira concepta fiducia de Ieſu,ſi quicquam poſ/ſit illius contingere, fore ut ſanaretur. Pudor autem obſtitit, quo minus prodiret illi in conſpectum, ac morbum pudendum aperiret,ſed ueluti ſuf/furari cupiẽs ab eo ſalutis beneficium,adrepſit à tergo, & attigit extremam oram ueſtis illius, quæ in compreſſu multitudinis huc & huc trahebatur. Nec mora, protinus ſenſit abiſſe morbum, ac ſiſti profluuium ſanguinis. Ieſus autem nequaquam inuidens mulierculæ ſalutem, ſed archiſynagogo cæteriſq; Iudæis uolens exhibere formã abſolutæ fiduciæ, dixit: Quis me tetigit? Quum cæteri, qui aderant uicini, negarent ſe tetigiſſe eum: Petrus cæteriq; diſcipuli, qui Ieſu proximè hærebant,dicebant:Præceptor,undiq; premit te & afflictat hominum confertiſſima frequentia, & perinde quaſi unus aut alter adſit, rogas quis te contigerit? Ieſus autem ſubindicãs ſe non de uulgari contactu loqui, de quo ſentiebant diſcipuli, reſpondit: Aliquis non uulgari more me tetigit, ſibi conſcius eſt, quiſquis ille fuit.Nam ipſe quoque ad contactum ſenſi uirtutem à me profectam ad eum,qui me teti/git.Quum nemo reſponderet, & Ieſus circunferret oculos, quaſi quæritans quis eſſet,qui beneficium hoc ſuffurari uellet: mulier intelligens non latere Ieſum, quod furtim fecerat, multo cum tremore prodijt in conſpectum Ie/ſu,& accidens ad pedes eius, profeſſa eſt coram uniuerſo populo, quam ob cauſam contigiſſet eum, & quemadmodum ilico ſanata ſit à morbo, quo duodecim annos laborauerat,fruſtra ſudantibus medicis. Hanc confeſſio/nem extorſit clementiſſimus dominus, non ut mulierculam traduceret, ſed ut oſtenderet Iudæis, quantum poſſit certa fiducia. Ieſus autem conſolans mulierem trepidam, & obiurgationem expectantem, ait: Filia, fiducia tua tibi promeruit ſalutem. Vade in pace,ſitq; tibi hoc meum beneficium per/petuum. Hoc dicto tetigit phariſæos & ſcribas, qui plus ſpei reponebant in ſuis operibus, quàm in bonitate dei.Nondum finierat hæc uerba domi/nus Ieſus, dum accurrit quidam ex ædibus Archiſynagogi, qui dixit illi: Noli

Noli moleſtus eſſe domino, fruſtra uenturo, filia tua iam mortua eſt. Qui hoc nunciabat,nihilo magnificentius ſentiebat de Ieſu, q̃ de medico quopiam eximio,qui poſſit ægrotanti ſuccurrere,mortuam excitare non poſſit. Ad hunc nuncium quum Ieſus uideret exanimatum Iairum, conſolatus eſt eum,dicens:Ne metue,tantum confide,& ſalua erit puella. Vbi uentum eſt ad domum archiſynagogi, Ieſus non eſt paſſus è turba quenquam ingredi ſecum,præter Petrum,Iacobum,Ioannem,cumq̃ his patrẽ & matrem puellæ.Ingreſſus reperit domum plenam luctus. Flebant enim omnes amici & cognati defunctam, quod officium etiã ambitione ſolet exhiberi diuitibus uita defunctis. Adhibent enim qui lamententur, qui canant lugubria, qui planctu teſtentur dolorem.Hanc pompam omnem cohibuit Ieſus,dicens: Nolite flere.Nõ enim eſt mortua puella,ſed dormit.At illi deridebãt eum, ſcientes certo puellam eſſe mortuam.Ieſus autẽ cum paucis ingreſſus in conclaue ubi iacebat exanime cadauer puellæ,uelut excitaturus dormientẽ:arripit manum eius,ac uoce clariore dixit illi:puella ſurge. Quid cõſequutũ eſt? Nemo facilius expergiſcitur ad uocẽ excitantis,quàm illa reuixit ad uocem appellantis.Non enim ſolum rediit anima in domicilium unde fuerat egreſſa,uerumetiam ut alacris uegetaq̃ ſurrexit & ambulabat. Ieſus autem, quo certius eſſet uitæ reſtitutæ documentum,iuſſit illi dari cibum.Quo uiſo,uehementer obſtupuere parẽtes puellæ.Ieſus autem edixit illis,ne cui dicerent quod accidiſſet,quaſi cupiẽs hoc miraculum paucis eſſe cognitum:ſiue quo nos doceret,non eſſe uenandam ab hominibus benefactorum gloriam: ſiue ut hac figura ſignificaret,in leuioribus erratis ſufficere ſecretam correptionem.Puella enim mortua,deſignat hominem per imbecillitatẽ collapſum in culpam.Mors adhuc erat recens, cadauer nondũ prodierat in publicum. Itaq̃ excluſa turba,res paucis teſtibus peracta eſt. Felices autem quos comprehendere dignatur Ieſus.

Cap. IX.

ATq̃ hactenus quidem Ieſus per ſe geſſit Euãgelij negocium, duodecim apoſtolos interim uarijs modis formans atq̃ inſtituens,uelut poſt acceptum ſpiritũ ſanctum in prædicandi munus ſucceſſuros. Eoq̃ factorum ac ſermonum ſuorum perpetuos teſtes eſſe uoluit.Verum ut interim ipſi quoq̃ ſpecimẽ aliquod ſui darent in tanti muneris functionem, & uiuo adhuc domino ſui periculum facerent:conuocauit eos omneis in unũ,ne quid in prędicatione diſcordarent. Ne uero prædicatio humilium & idiotarũ omnino careret autoritate,addidit illis uirtutem ac poteſtatem eijciendi omne dæmoniorũ genus,& omne morborũ genus ſanandi. Congruebat enim,ut qui regnũ dei prædicarent, haberent ius in impios dæmones, hoſtes dei, & qui prædicarent eam doctrinam,quæ ſanaret omneis morbos animorũ, uirtutem haberent ſanandi morbos corporum:ſimulq̃ decebat, ut ad Euangelij profeſſionẽ homi-

Et miſit illos ut prædicarẽt

nes

nes beneficijs potius,quàm terroribus allicerentur.Ad meum, inquit,exem plum libenter & gratis ueſtra poteſtate ſubuenite morbis & calamitatibus omnium: ne ſynceritatē Euangelicæ prædicationis aliqua quæſtus ſuſpicio ne uitietis.Præſcripſit autem,quid oporteret illos docere. Nec enim manda uit illis, ut docerent legis ceremonias, mox abolendas:non humanas con ſtitutiũculas,cuiuſmodi docere ſolent ſcribæ & phariſęi,circumeuntes mare & aridam,ut facerent unicum proſelytum : ſed ut docerent adeſſe regnum dei,quod iam nõ in rebus corporalibus ſitum eſſet, ſed in ſpiritu & uirtute. Hæc ſatis erat tum prædicare rudibus,ad præparādum animos hominum doctrinæ ſublimiori.Ne uero remoraretur illos ab Euangelij negocio ſoli citudo rerum ad uitam corporis neceſſariarũ,ait illis: Ne quid impedimen torum tuleritis uobiſcum in uiam,neq; baculum ad defenſionem, neq; pe ram reponendo commeatui,neq; zonā reponendis nũmis,neq; binas tuni cas:certi nihil horũ uobis uſquam defuturũ, ſi ſynceris animis iuxta meum iuſſum curaueritis euangelij profectum.Nuſquam enim nõ erunt,quorum ultronea benignitas ſuppeditet,quod in diem uiuentibus,& paulo conten tis ſatis ſit.Nec eſt quod de hoſpitio ſitis ſoliciti. Vbicũq; cognoueritis eſſe dignos regno dei,ad illos diuertite,ne ſubinde aliunde aliò demigrātes,de licias quæſiſſe uideamini.Sed contenti his quæ illic repereritis, tamdiu ma nete apud illos,donec euangelij profectus hortabitur uos,ut aliò proficiſca mini. Quod ſicubi euenerit,ut nemo uos recipiat, agnoſcite dignitatem ue ſtri muneris,neq; conemini inuitis obtrudere quod ab omnibus oportet ex peti: continuo relinquite ciuitatem illam,adeo nihil ab illis accipientes, qui reijciunt ueſtram prædicationem, ut etiam puluerem, qui fortè pedibus ueſtris hæſit, excutiatis in illos, teſtificantes quod gratis illis annunciaueri tis regnum dei, & quod ipſi ſeſe reddiderint indignos tanto munere gratis oblato.His alijsq; multis ſermonibus, ubi Ieſus inſtruxit ſuos, abierũt apo ſtoli bini,& peragrantes uicos, ubiq; prædicabant adeſſe regnum dei: atq; ubicunq; repererunt dæmoniacos,aut ægrotos, aut alio corporis uitio ob noxios,ſanabant in nomine Ieſu. Hoc erat primum rudimentum apoſtoli cæ prædicationis. His rebus adeo celebris facta eſt fama Ieſu, ut rumor o

Et audiuit Herodes Tetrarcha

mnium quæ gerebat,permanarit ad Herodem Tetrarcham. Quum enim Ieſum ignoraret,& audiret eſſe quendam, qui iuſſu propelleret dæmones, fugaret morbos,reſtitueret mancos & contractos,mundaret leproſos, exci citaret mortuos,erat ancipitis perplexiq; animi,quiſnam eſſet hic ſubito ex ortus. Quidam autem iactabāt Ieſum eſſe Ioannem,quem Herodes paulò ante occiderat,qui reuixiſſet,& ideo iam ueluti ſemideus factus, tantis mira culis polleret. Alij dicebant eum eſſe Heliam,quem raptum igneo curru,Iu dæi rediturum expectabant iuxta uaticinium Malachię.Rurſus alij ſuſpica bantur alium quempiam è priſcis prophetis,quorum apud Iudæos erat ſa

croſan-

crosancta memoria. Herodes autē sibi metuens si Ioannes reuixisset, quem occiderat, & incredibile ducens, ut homo semel extinctus reuiuisceret, dicebat: Ioannem ego decollaui, quo sublato, putaui neminē superesse, qui magnum aliquid auderet. Quis autem est iste, de quo etiam longe maiora audio, quàm unquam gessit Ioannes? Proinde quærebat occasionem uidendi eum, ut non melior fieret, sed ut suæ satisfaceret curiositati: aut, si uideretur, idem huic faceret, quod fecerat Ioanni. Iesus autem quum hæc nō ignoraret, nō fecit illi sui copiam. Non enim in hoc uenerat, ut miraculis suis pasceret oculos impiorum principum, sed ut simplices ad salutem adduceret: nec placebat decollatio, qui sibi destinarat sublime crucis uexillum. Post hæc reuersi sunt duodecim ad Iesum, magna cum alacritate narrantes, quo modo successisset Euangelij prædicatio, quantúmque miraculorum ædidissent & ipsi in nomine ipsius. Iesus autem reuocauit illos ad modestiam, ne quid successu talium rerum insolescerent. Nam miracula geri uirtute dei, non hominum: nonnunquam autem ædi per homines, nō destinatos æternæ uitę: solam autem animi pietatem hominem reddere beatum, siue miraculorum uirtus adsit pro temporis ratione, siue nō adsit. Iesus igitur ut ipso facto doceret illos, quo pacto deberent cibo sermonis Euangelici, quem ab ipso didicissent, pascere multitudinem, secessit cum illis in locū desertum, quo paulisper requiescerent ab itineris labore. Nam tantus erat illic confluxus hominum, ut non uacaret illis uel cibū capere. Abduxit igitur eos in desertum uicinum ciuitati Galilææ Bethsaidæ, quæ communis erit patria Petri, Andreæ & Philippi. Hic nimirum secessus non datus est ad ineptas uoluptates aut somnum, sed ad tranquillitatem orandi, & gratias agendi deo. Talem enim oportet esse relaxationem uirorum apostolicorum. Cæterum ubi rumore sparsum esset quò se subduxisset Iesus, innumerabilis hominū multitudo undiq; conglomerans sese sequuta est illum in desertum. Iesus autem uidens illorum auiditatem, prodijt è latebris, in quas secesserat, & adeo non repulit eos, ut ultro etiam iret obuiam: & illud interim docens discipulos suos, à secessu breui statim redeundum ad Euāgelicam functionem. Iesus autem progressus, ubi uidit infinitam uim uirorum, mulierum, ac puerorum uarijs ex locis pedibus tanto itinere peruenisse in desertum, uelut oueis huc & illuc palantes, pastore destitutas, tactus misericordia, primum animos illorum pauit, multa loquens illis de regno dei, tum eos qui morbis alijsq; corporis malis tenebantur, sanabat. Hæc dum aguntur, cœpit inclinare dies. Apostoli uero cōsiderantes turbam esse immensam, appetere uesperam, locum esse procul semotum ab oppidis & uicis, nullum esse cōmeatum: submonent Iesum, dicentes: Dimitte turbas in tempore, ut in oppidula, uillasq; proximas abeuntes, parent sibi cibum. Nam hic locus desertus est. Iesus autem, ut ostenderet non defuturum cibum his, qui toto pectore

Et assumptis illis

uacarent Euangelicæ doctrinæ,simulq; hoc agens,ut euidens esset miracu/
lum,quod decreuerat ædere,respondit discipulis:Nõ est necesse,ut hac gra
tia diuertant in oppida & uillas,quin potius uos ipsi date illis cibum: subin/
dicans & hoc esse nonnunq; apostolici muneris,de suis facultatibus,quãuis
exiguis,subleuare necessitatem sui gregis.Nec deerat animus apostolis,sed
dolent deesse facultatem.Itaq; respondent: Non est nobis quicquam cibo/
rum,præter quinq; panes,& duos pisces.Hoc commeatus uix nobis paucis
suffecturum est in cœnam, nisi fortè uis ut nos eamus in proximos uicos,
empturi cibos tantæ multitudini suffecturos. Atqui ad eam rem opus esset
multis denarijs,quũ apud nos pecuniæ sit quàm minimũ.Erant enim fermè
quinq; uirorum milia.Ad hæc Iesus:Facite ut discumbant omnes per soda/
litia,sic,ut quinquageni simul accumbant. Sic enim solent,qui multis exhi/
bent conuiuium,singulis mẽsis certum adhibere numerum,ut sciant promi
ac ministri,quantum debeant apparare.Apostoli tametsi nihil uiderent ap
paratus,tamen ad iussum domini iubent populum per sodalitia discũbere,
uelut iam apponendis epulis.Simili simplicitate obtemperat & populus. Ie
sus itaque nouus conuiuator, accepit quinq; panes ac duos pisces, & sub/
rectis in cœlum oculis,uerbis bene ominantibus primum cõsecrauit cibum,
deinde fregit,mox distribuit discipulis, ut apponerent turbæ. Refecti sunt
omnes usq; ad satietatem:& adeo nihil defuit,ut expletis omnibus,collecti
sint per discipulos duodecim cophini fragmentorum.In his quoq; latet do
ctrinæ secretioris imago.Habent apostoli commeatum,sed Iesu. Is ut uilis
est ac plebeius, ita pusillus est.Multiplex enim est Mosi doctrina, uaria &
opipara est philosophorum eruditio: at simplex ac breuis est sermo Euan/
gelicus, sed qui sufficiat reficiẽdis animabus omnium gentiũ,si quemadmo
dum oportet,& tradatur & accipiatur. Apostolicis uiris creditus est sermo,
quo saginantur animæ:sed hunc non apponunt populo, nisi prius à Chri/
sto consecratum ac fractum.Tum enim demum uerus est fructus Euange/
licæ prædicationis,si doctor,quod habet sibi creditũ donũ eruditionis,non
arroget sibi:nec ueluti de suo temere promat, sed Christo reddat cõsecran/
dum. Alioquin inanis erit opera docentis, nisi ille sermonem benedixerit,
nisi fregerit, nisi distribuendum tradiderit suis manibus. Efficax enim est,
quicquid ab illis manibus proficiscitur.Ille est qui pascit, qui reficit, qui sa/
tiat.Episcopi nihil aliud sunt, quàm ministri, ac dispensatores liberalitatis
alienæ.Populus interim per sodalitia discumbit humi nihil hæsitans, nihil
murmurans: significans in cœtu ecclesiastico oportere adesse modestiam,
ac simplicem animi fiduciam, & abesse discordiam ac tumultum omnem.
Quin & illud mihi considera mysterij: Dominus Iesus primum docuit ac
sanauit,deinde pauit.Est autem & sermo diuinus animę cibus,sed huius ali
qua portio non negatur etiam impijs & catechumenis. Est enim medicina

mentium

mentium,& refectio imbecillium.Idem enim agit ſalutaris doctrina in animis peccatorum,quod Ieſus uerbo, contactuq; ſuo faciebat in morbis corporum. Sed eſt panis myſticus,qui nō datur niſi iam doctis ac ſanatis. Hic nimirum eſt cœleſtis ille panis corporis dominici,qui nō datur his qui nondum recepti ſunt per baptiſmū in corpus eccleſiæ, nec his, quorum animus adhuc tenetur aliquo graui crimine,ueluti morbo capitali. Nec ſolidus ille cibus ſapientiæ reconditioris, quem Paulus non promebat niſi inter perfectos,proferendus eſt quibuslibet.Porrò quoniā dominus ſic temperarat omnia dicta factaq;,ut nunc promeret indicia diuinæ uirtutis, nunc oſtenderet ueritatem humanæ naturæ,uariabāt hominum de illo opiniones.Quoniam autem oportebat apud eos,per quos ſtatuerat mundū innouare, concordem & conſentientem eſſe de ipſo profeſſionem:quum ſolus erat orans cū diſcipulis ſuis,percōtatus eſt illos, quid de ſe ſentiret populus, aut quem eſſe dicerent.Diſcipuli reſpondent: Alij ſuſpicantur te eſſe Ioannem baptiſtam, qui reuixerit: alij uero Heliam, quem Iudæi putant rediturum antequam ueniat Meſſias: alij porrò credunt uirū quempiam è priſcis illis prophetis reuocatum in uitam.Tum Ieſus: Vulgus ſuo more uacillat, nec ſibi cōſtat. Vos aūt,qui me propius ac domeſtice noſtis,quē me eſſe dicitis? Ibi Petrus cæteris ardētior,omniū nomine reſpōdit: Nos te ſcimus eſſe Meſſiam,quem deus unxit omnibus dotibus cœleſtibus. Ieſus autem approbat quidem illorum rectam profeſſionem,ſed interminatur, ne cui quod ſentirent,dicerēt: Nondum enim ueniſſe tempus eius myſterij palàm omnibus aperiendi,prius eſſe peragēdum mortis ſacrificium, perq; multas contumelias ad eius nominis gloriam eſſe perueniendum. Oportet enim, inquit,filium hominis multa perpeti, & reprobari à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum,deniq; occidi etiam,ac mox tertio die reſurgere.Cauēdum igitur,ne uel huius nominis gloria nūc prædicata,ob corporis afflictionem ac mortem,fidem non inueniat,ac mortem meam impediat.Quum aūt Petrum ad mentionē mortis inhorreſcentē,& ad diuerſa conſilia cohortantem compeſcuiſſet,cœpit & ſuos diſcipulos ad imitationem ſuæ mortis adhortari,dicens:Sic uiſum eſt patri,hac uia perueniendū ad gloriam. Qui uult eſſe meus diſcipulus,ſi cupit eſſe particeps felicitatis, debet imitator eſſe mortis. Non ſatis eſt me conſectari pedibus, factis ſequatur oportet, alioqui non agnoſcam diſcipulum.Quiſquis enim acceſſerit ad euāgelij prędicationem ſe totum abneget,& omnibus huius uitæ curis ſemel renunciet oportet, opibus,uoluptatibus,honoribus,cognatis,affectibus, deniq; uitæ ipſi,tollatq; crucē ſuā quotidie,ſemper animū habens paratum ad omnia, quæ me uidetis perpeti.Præcedam magiſter, ſequatur qui uolet eſſe diſcipulus. Nec eſt quod metuatis uobis exitiū.Sic perire, ſeruari eſt. Quiſquis enim mea cauſa uitæ iacturam fecerit,is uitam ſuam in tuto collocauit. Contrà, qui reſili-

Et factum eſt

LI ens

ens ab euangelico negocio,uoluerit ſeruare uitam corporis,is perdet animę ſuæ uitam,quæ uera denique uita ducenda eſt. Huius ſeruandæ gratia rerum omnium iacturam accipere prudentis eſt. Quid enim profuerit homini ſi lucrifecerit quicquid hic mundus habuerit expetẽdum,quum ſui ipſius iacturã faciat? Homine pereunte,pereunt & illa quæ parauerat. Totus aũt perit,qui perdidit uitam æternam. Ne pudeat diſcipulum ea perpeti, quæ ego paſſurus ſum. Ne pudeat apud omnes meã profiteri doctrinã. Etenim quem mei,meorumq; ſermonum puduerit apud homines,offenſum ignominia crucis,huius uiciſſim pudebit filium hominis, cum depoſita carnis infirmitate,denuo ueniet,proferẽs uniuerſo mundo maieſtatem ſuam,patris, & ſanctorum angelorum. Et ne dubitetis olim futurum,quod dico: illud uobis affirmo pro certo,ſunt hic inter uos aſtantes quidam,qui nõ exibunt ex hac uita, niſi prius uiderint aliqua ex parte maieſtatẽ regni dei: quod nunc latet,olim patefiet omnibus. Vt autem præſtaret Ieſus quod erat pollicitus,

Et aſſumpſit Petrũ & Ioãnẽ & Iacobũ

die ab hoc ſermone ferme octauo,ſelegit è duodecim tres,Petrũ,Iacobum, & Ioannem,& conſcendit ex more montẽ,ut illic oraret. Atq; inter precandum ſubito mutata eſt facies eius in aliam ſpeciem, maieſtatis & gloriæ plenam,ac ueſtimenta eius niueo candore relucebant. Conſpiciebantur autem ſimul & duo uiri,ſimili maieſtate colloquentes cum eo, quorũ alter Moſes, alter Helias. Lex enim typis adumbrarat Ieſum,prophetiæ deſignarãt. Horum cum Ieſu colloquium, quid aliud eſt quàm ueteris ac noui teſtamenti conſenſus? Colloquebantur aũt de mortis genere,quam iuxta prophetiam ab ipſis olim proditam,dominus completurus eſſet Hieroſolymæ,quo rurſus gloriæ ſuauitas,mentione mortis temperaretur. Hæc aũt non planè perſpiciebant apoſtoli,quod oculos haberent ſomno grauatos. Cæterum experrecti planè uiderunt maieſtatem domini,ſimulq; duos uiros illi aſſiſtentes. Qui cum inciperent ab Ieſu diſcedere,Petrus metuẽs ne pariter diſcederet totum illud iucundum ſpectaculum,dixit ad Ieſum: Præceptor, non eſt hinc uſquam abeundum. Valeat Hieroſolyma, quæ tibi mortem minatur. Quin potius faciamus in hoc monte tria tabernacula,unum tibi,unũ Moſi, & unũ Heliæ. Hæc Petrus,uelut ebrius dulcedine uiſionis loquebatur,neſciens quid diceret. Quærebat enim triumphum ante uictoriam, & brabeum ante certamen. Hæc loquente Petro, oborta eſt ſubito nubes & obumbrauit diſcipulos,non iam ſuſtinentes in corpore mortali tantæ gloriæ ſpectaculum. Dum autem Moſes & Helias ingrediuntur in nubem, euaneſcentes ab oculis diſcipulorum (æquum enim erat,ut apparente luce ueritatis Euangelicæ,cederent umbræ & obſcura figurarum ænigmata) uox patris ſonuit de nube,dicens: Hactenus Iudæi ſuſpexerunt Moſen & Heliam: qui uatici nati ſunt de filio meo: magni fuerunt illi,ſed ſerui mei. Hic autẽ eſt ille filius meus,unice carus animo meo,ipſu im igitur audite. Hac uoce ſonante reper-

tus

tus est Iesus solus, ne suspicarentur in alium q̃ in ipsum eius uocis testimo/
niũ pertinere. Porrò tres illi discipuli, ita ut iussi fuerant à domino, siluerunt:
neq̃ cuiquã narrauerunt arcanũ eius spectaculi, donec resurrexisset à mor/
tuis. Noluit enim dominus ante mortem suam prædicari diuinam maiesta/
tem suam: siue ne qua res impediret illud sacrificium, quo restituẽdum erat
genus humanum: siue ne frustra prędicaretur, quod nullus esset crediturus.
Simul autem ipsa re nos docuit, si quid in nobis magnificũ fuerit celandum
potius esse, quàm iactandum: & si quam habemus à deo donatã uirtutem,
eam factis esse declarandã potius, quàm prædicatione. Postero die descen
dit Iesus de monte cum tribus discipulis. Reperit autem ingentẽ hominum *Factum est au*
multitudinem circa reliquos apostolos, quos ascensurus in montẽ relique/ *tẽ sequenti die*
rat. Populus autem ut uidit redeuntem Iesum, occurrit illi. Desiderauerant
enim illum. Et acciderat recens, cuius gratia requirerent illius præsentiã. Cla
mabat enim quidam è turba, dicens: Magister, obsecro te, moueat te calami
tas filij mei. Nam mihi unicus est. Tenetur autem à sæuissimo dęmone, qui
subinde corripit eũ, ac miseris uexat modis, magno cũ clamore, elidens eum
in terram, ac discerpens spumãtem interim. Quoties autem corripuit eum,
uix ab eo discedit, nisi toto corpore dilaniato. Rogaui discipulos tuos, ut eij
cerent spiritum. Conati sunt, nec potuerunt. Iesus autem intelligens hoc acci
disse propter incredulitatem patris, qui filio orabat salutem, obq̃ infirmam
adhuc fiduciam discipulorũ, exclamauit, dicens: O natio diffidẽs, minimeq̃
simplicis animi, q̃ diu uersabor apud uos & ista patiar? Nondũ hoc efficio,
ut mihi fidatis? Adeo uobis obstat huius corporis imbecillitas? Et uersus ad
hominem, simulq̃ stipulatus ab eo fiduciam firmiorem: Adduc, inquit,
huc filium tuum. Vt autem adductus est ad Iesum, rursus corripuit illum
dæmon, elidens puerum in terram, moxq̃ Iesus restituit eum sanitati, ac
reddidit illum patri sanum, quem adduxerat insanabilem. Quo miserabi/
lius fuerat mali spectaculum, hoc magis admirati sunt omnes præsentiam
uirtutis diuinæ. Quum autem huiusmodi factis indies inclarescceret fama Ie *Omnibusq̃ mi*
su, discipulorum animos tentabat quædam humana gloria, quod talem ha *rantibus*
berent dominum, in cuius nomine patrarent & ipsi miranda. Iesus autẽ ab
hoc affectu reuocat eos ad contemplationem humilitatis, qua post erãt of/
fendendi. Vos, inquit, delectat miraculorum gloria: sed magis refert, ut hos
sermones, à quibus abhorret animus uester, infigatis cordibus uestris. Hoc
enim oportet maxime meminisse, quod oportebit omnes imitari. De glo/
ria ego uidero. Futurũ est enim, quod iam dixi, & iterum dico, ut filius homi
nis, cuius gloria uos nunc delectat, mox capiatur & tradatur in manus ho/
minum, & affligatur multis modis, ac morte demum afficiatur. Hic sermo
tametsi iam semel atq̃ iterum auditus, non insiderat animis discipulorum.
Non enim poterant meminisse, quod non libebat audire. Abhorrebant

à mentione mortis,intenti gloriæ Ieſu,nõ intelligentes,interim domini gloriam per crucis ignominiam potiſſimum illuſtrandam eſſe. Audiebant autem de morte,ſed tanquam per ſomnium,nequaq; ſentientes,quid hoc ſibi uellet,quod dicebatur:nec auſi tamen ſunt illum interrogare, quid ſibi uellet hic ſermo, memores Petrum ingerentem ſeſe audiſſe: Vade poſt me ſatana,non ſapis ea quæ dei ſunt,ſed quæ ſunt hominum.Poſt hęc Ieſus ibat Capernaum,diſcipulos uero carnales adhuc, quoniam uiderant miraculorum gloriam, quoniam audierant promiſſam maieſtatem regni Dei:quoniam ipſi quoq; prodigioſa fecerãt in nomine Ieſu,ſubijt humana quędam cogitatio,quæ tandem eò erupit,ut hac de re inter eundum inuicẽ commentarentur,quis eſſet primas habiturus in regno Dei. Somniabant enim tale quiddam fore in regno cœlorum, quale uiderant in aulis principum,aut in ædibus diuitum: ubi qui elatior eſt ac ferocior, is maior eſt. Ieſus autem tametſi nõ ignoraret,quid inter ſeſe diſputaſſent, tamẽ ingreſſus domũ interrogauit eos:quid hoc eſſet rei,de quo inter eundũ diſputaſſent.Obticeſcentibus illis præ pudore, Ieſus ut oſtẽderet, ſe non latere cogitationes & clanculariosſermones ipſorum,apprehẽdit puerũ quendam ac ſtatuit illũ iuxta ſe,& conuocatis duodecim, ait: Vos diſputatis de magnitudine. Apud me maximi ſunt,qui minimi ſunt.Quid hoc puero ſimplicius, quid humilius? Tales oportet uos fieri, ſi uelitis eſſe primates in regno Euangelico. Neſcit ambitionem,neſcit dominatũ, neſcit tyrãnidem regnum fidei & charitatis. Quiſquis exceperit puerũ hunc in nomine meo,me recipit.Quiſquis autem me recipit,recipit eum,qui me miſit.Si ego dominatũ in uos exercui,diſputate & uos de primatu:ſin omnium potius commodis inſeruiui, fugiens omnem huius mundi gloriã, ſcitote illum magnatem fore inter uos omnes, qui contemptu gloriæ, qui modeſtia, qui ſeruiendi omnibus ſtudio, minimus fuerit omnium. Quoniam autem audierant etiam paruulos eſſe recipiendos in nomine Ieſu, uenit in mentem Ioanni, quod quendam excluſiſſent ab Euangelij conſortio. Dubitat igitur, quemadmodum omnes eſſent admittendi ad contubernium ſalutis Euangelicæ, an itidem omnes eſſent admittendi ad functionem prædicationis Euangelicæ,& peractionem miraculorum.Suberat autem & hic tacitus quidam affectus inuidẽtiæ.Solis duodecim dominus Ieſus donarat poteſtatem eijciendi dæmonia, ac ſanandi morbos.Hanc dignitatem nõ putabant alijs cõmunicandã. Ait itaq; Ioannes:Præceptor,quum abs te miſſi,perageremus munus Euangelicum, uidimus quendam eijcientem in tuo nomine dæmonia,quum tamen nõ ſit de numero duodecim,ac ne ſequatur quidem te.Hunc tanquam alienum à noſtro contubernio,prohibuimus ne faceret. Ieſus autem, qui nuſquam ſe patitur à ſpiritibus impijs prædicari, docet homines qualeſcunq; non prohibendos ab Euangelico negocio:etiamſi parum ſyncero id animo faciant, modo

Intrauit autẽ cogitatio

modo faciant,inquit,in Iesu nomine quod faciunt, & idē faciant quod uos. Quisquis enim non aduersatur nobis,hoc ipso pro nobis facit,quod non facit contra nos.Rei nouæ,ac modis omnibus diuulgandæ prodest omnis fauor. Miraculum non est eius qui facit, sed eius qui uirtutem suam ædit per ministrum hominem. Quisquis igitur miraculum ædit inuocato meo nomine illustrat gloriam meam,sibiq; ius adimit in posterum male loquendi de me,cuius nomen expertus sit tam efficax.Accidit autem, ut quum instaret tempus,quo Iesus relictis terris recipiendus erat in cœlum, dominus ingressus esset iter,ipso uultu præ se ferens,quod iret Hierosolymam,uelut occursurus ad mortis occasionem.Præmisit itaq; nūcios ex apostolis aliquot, ut in ciuitate quadam Samaritanorū,qua erat iter,pararent sibi hospitium. Vt autem uenerunt, ciues occluserant eis portas ciuitatis, eo quod ex ipso habitu, uultuq; coniectarent, quod peterent Hierosolymam. Samaritani uero, quoniam adorabant in monte, oderant & abominabantur omnes, qui religionis causa peterent Hierosolymam. Iacobus autem & Ioannes, qui missi fuerant,ubi uiderunt inhumanitatem ciuium,qui mœnibus etiam excluderent, commoti dixerunt domino: Domine uis ut iubeamus ignem è cœlo descendere,quemadmodum fecit Helias, qui consumat istos? Iesus autem ut ostēderet,quantam oporteat esse mansuetudinem euangelici doctoris,increpatione cohercuit illorum iracundiam, dicens:Nolite uobis Heliæ factum in exemplum uocare. Ille spiritu ductus,eius temporis perdidit impios. Vos autem nondū intelligitis,cuius spiritus uos esse oporteat.Mansuetior est Euangelicus ille spiritus. Erit olim uindictæ tempus, interim filius hominis uenit, non ut perdat animas,sed ut seruet.Qui nunc excludunt, fortassis in posterum recipient.Seruandi sunt igitur, ut sint qui possint resipiscere.Et eo oppido relicto diuerterūt in aliud oppidulū. Hoc sermone Iesus exemit ex animis illorum omnem uindictæ cupiditatem: docuitq; lenitatem erga eos qui primū excluderent doctrinam Euangelicam,quod hos satis esset ad tempus relinquere, donec per occasionem conuerterentur ad mentem meliorem.Rursus accidit inter eundum,ut quidam ultro diceret Iesu: Sequar te, quocunque ieris.Iesus autem uolens ostendere,non esse admittendos ad consortiū Euangelicæ functionis, qui non adferrent animos ei negocio pares:satius enim esse,non suscipere negocium, q̄ à suscepto deficere,dixit illi: Vulpes habēt suas latebras in terra,ac cœli uolucres habent suos nidos in arboribus, filius autem hominis non habet ubi reclinet caput suum. Non est igitur idoneus sectator huius, qui quicquam habet in hoc mundo,quo semet oblectet, aut in quo conquiescat.Omnibus renunciet oportet,qui me sequi uolet. Rursus ubi conspexit alterum quendam, dixit illi: Sequere me. Ille autem respondit: Domine, permitte mihi, ut prius sepeliam patrem meum. Iesus autem subindicans, omnibus officijs carnali-

Factū est autē dum complerentur dies

bus præponendum eſſe negocium ſalutis, ait illi: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem uade, & annuncia regnum dei. Hac imagine dominus illorum excuſationem excluſit, qui prętextu pietatis humanę differunt curam ac ſtudium ſalutis æternæ. His deteriores ſunt qui cauſatione rerum domeſticarum prorogant, & recraſtinant ſalutis negociū, quod ad primam ſtatim occaſionem peragendum eſt. Occurrit enim alius, qui iuſſus ſequi te ſpondit: Sequar te domine, tantum illud permitte mihi, ut dicā uale domeſticis meis. Tum Ieſus: Quiſquis ſemel admouerit manum aratro, ac deinde reſpexerit, non eſt aptus regno dei. Summum & arduum eſt hoc negocium, quod qui ſemel aggreſſus ſit, eū oportet perpetuo ſtudio progredi ad perfectiora, nec deflectere animum ad curas ſordidas rerum fluxarum.

CAPVT X.

POſt hæc autem deſignauit dominus Ieſus è numero diſcipulorum & alios ſeptuaginta, quemadmodū antea ſelegerat duodecim apoſtolos: quos mittebat binos in omnem ciuitatem, in quā ipſe decreuiſſet uenire, quo ſua prædicatione præpararent animos in aduentum domini: & hos inſtruxit ad munus Euangelicæ prædicationis, quemadmodum prius inſtruxerat duodecim. Reddidit autem cauſam, quare auxiſſet numerū prædicatorum, Meſſis, inquit, copioſa, operarij uero pauci. Rogate igitur dominū meſſis, ut extrudat operarios in meſſem ſuam. Late ſpargitur Euangelij rumor, & plures accenduntur auiditate doctrinæ cœleſtis. Parati ſunt animi, tantum deſunt qui colligant homines ultrò properantes ad regnum cœlorum. Ite igitur, meis unius præſidijs freti. Frement potentes ac mali aduerſus doctrinam ueſtram, his uos nudos & inermes obijcio. Non enim mitto uos, ut quenquam lædatis, ſed ut ſimplices, & innoxij ſtudeatis omnibus prodeſſe. Ne quærite igitur humana præſidia, quibus uos aduerſus improborum uiolentiam armetis: ac ne de uictu quidem ſitis ſoliciti. Expediti ite ad negocium euangelicum, neq; ſacculum, neq; peram, neq; calciamenta uobiſcum portantes. Nunquam uobis deerit quod naturæ neceſſitati ſatis ſit. Ac ne de tecto quidem ſitis ſoliciti, erūt qui uos excipient, tantum præſtate uos puros, & incorruptos miniſtros Euangelicæ prædicationis. In quamcunq; domum introieritis, primum precemini pacem toti familiæ. Quod ſi ibi fuerit filius pacis, hoc eſt, homo mitis, aduidusq; māſuetæ doctrinæ, proderit illi ueſtra precatio, & amplectetur hoſpitem bene ominantem: ſin minus, ne pœniteat bene precatos fuiſſe. Non enim uobis peribit merces oblati officij. Nec eſt quod à quoquam ſupplices rogetis hoſpitium, aut impudēter cuiquam uos ingeratis. Res enim tanta nec eſt obtrudenda inuitis, nec ulli tamen non offerenda. Qui uero libenter ac prompte uos receperit, apud illū manete, nō affectantes uitæ delicias, ſed pro neceſſitate corporis edentes ac bibentes, quæ apud illos fuerint.

Meſſis aūt multa

Æquum

Æquum eſt enim, ut qui laborat in Euangelico negocio, uiuat ex eorum liberalitate, quibus laborat, ſi non aliunde ſuppetat unde uiuat. Illud item cauendum, ne ex alijs ædibus in alias demigretis, quaſi faſtidito priori hoſpitio, lautius & inſtructius quæratis. Sit uobis ſatis quodcunque primum obtigerit. Quod ſi continget uos ingredi ciuitates, ſi uos exceperint ciues, edite ac bibite ſine delectu, nullóque faſtidio, quicquid uobis apponitur. Quóque gratiores ſitis hoſpites, maioréque cum fide prædicetis regnum dei, ſanate ægrotos eius ciuitatis, reſtituite debiles & mancos, liberate dæmoniacos: atque hæc omnia gratis ac prompte facite, neminem reijcientes, neque pauperem, neque diuitem. Ac tum dicite illis: Videtis argumenta uirtutis diuinæ: præparate animos ueſtros ad innocentiæ ſtudium. Iam enim aduentat ad uos regnum Dei: Pelluntur morbi corporum, mox profligabuntur & animorum morbi, peccata. Quod ſi quam ciuitatem fueritis ingreſſi, in qua nemo ſit qui uos recipiat, nolite illic ſupplices ambire hoſpitium, ſed prodite in plateas eorum, atque ibi publice palámque dicite: Gratis obtulimus uobis nuncium æternæ ſalutis: quoniam autem ſpernitis officium noſtrum, nihil uolumus à uobis beneficij. Ecce etiam puluerem, qui adhæſit pedibus noſtris, extergimus in uos, teſtimonium à nobis oblati, & à uobis ſpreti feliciſſimi nuncij, qui nolentibus ingeri non debet. Illud tamen ſcitote, quod ſiue receperitis, ſiue non receperitis, in proximo eſt uobis regnum Dei: Si receperitis, ueniet ueſtro bono: ſin minus, ueniet ueſtro malo. Hac uindicta uos eritis contenti, ſicubi ſpreuerint uos. Veniet illis ultio ſuo tempore. Nam illud affirmo uobis, quod in illo die ſupremi iudicij, mitius agetur cum Sodomis quàm cum illa ciuitate, quæ tantam Dei benignitatem gratis oblatam ſpreuerit. Omnes mirãtur ſeueram dei uindictam in Sodomos, ſed hoc illos ſubleuat, quod non fuerint tot modis prouocati ad reſipiſcentiam. Et Iudæi ſibi placentes execrantur illorum memoriam, quos ira dei horrendo exẽplo funditus ſuſtulit: ſed horribilior uindicta manet ipſos, ſi tot beneficijs, tot miraculis prouocati, neglexerint ac ſpreuerint dei bonitatem. Væ tibi Chorozain, uæ tibi Bethſaida, ciuitates Iſraeliticæ. Nam ſi in gẽtium urbibus, Tyro & Sidone, quas uos abominamini, prodita fuiſſent miracula, quę prodita ſunt in uobis, iam olim reſipuiſſent, & in cilicio ac cinere ſedentes, agertẽ ſuorũ peccatorũ pœnitentiã, quũ uos interim erectis aduerſus deũ ceruicibus, uobis ipſis placeatis. Et tibi uæ Capernaũ, quæ nunc opibus tumens, delicijs affluens, uſq; ad cœlum uideris exaltata, in illo die deijcieris uſq; ad inferos. Quanq; eſtis humiles legati, tamẽ quoniam meo nomine uenietis, & inæſtimabile dei donum annunciabitis, non erit leuis cõdemnatio ſpernentium. Qui uos audit, me audit, qui per uos loquor: contrà qui uos ſpernit, me ſpernit. Porrò qui me ſpernit, ſpernit eũ qui me miſit. Nec enim ex me quicquam loquor, quod non acceperim à patre,

neq; uos quicquam loquemini, quod ex me non didiceritis. Itaq; ut mea doctrina patris est, nō mea: ita uestra prędicatio mea erit, nō uestra. His sermonibus instructos dominus Iesus emisit septuaginta discipulos, facturos sui periculum in Euangelij prædicatione. Cum autem res mire successisset, reuersi sunt cum gaudio, dicentes: Domine non solum morbi pelluntur, uerumetiam dęmonia subijciuntur nobis in tuo nomine. Iesus autem quo muniret suorum animos aduersus morbum inanis gloriæ, qui sanctis etiam solet obrepere, proponit illis exemplum Luciferi, qui ob superbiam à tanta felicitate subito deiectus esset. Videbam, inquit, Satanam fulguris ritu de cœlo cadentem. Insignis erat illius dignitas in cœlis, & tamē ob animi tumorem subito deiectus est à summis ad ima: Quanto magis uobis cauenda superbia, qui mortale corpus circunfertis, omnibus obnoxij periculis? Magna est potestas quam tradidi uobis, sed eam tradidi, non ut inde insolescere tis uos, sed ut per miracula conciliaretur fides Euangelio. Non repeto quod dedi, modo ne uos abutamini. Ecce enim do uobis potestatem, qua conculcetis serpentes & scorpiones, aut si quid aliud est, quo potest nocere inimicus satanas. Nihil horum nocebit uobis. Veruntamen de hoc non expedit uobis gloriari, quod spiritus subijciantur uobis: fient ista etiam per reprobos: sed de hoc gaudete, quod nomina uestra scripta sunt in cœlis. Nam eò uos subuehet uestra modestia, ueraq; simplicitas, unde corruit per arrogantiam Lucifer, si perstiteritis in eo quod cœpistis. Hæc loquutus dominus, mox cœpit exultare spiritu sancto, ac de successu euāgelij patri gratias agere, nos interim instituens exemplo suo, ut si quid feliciter cesserit nobis conantibus exultemus non humano affectu, sed gaudio spirituali: non nobis arrogantes ullam gloriæ portionem, sed gaudētes illustrari gloriam dei, gaudentes de profectu proximi. Gratias, inquit, ago tibi domine pater & conditor cœli ac terrę, quod hæc tam sublimia cælaueris eos, qui iuxta mundum sapientes habentur ac prudentes, ac reuelaris ea pusillis, humilibus, idiotis, ac iuxta mundi iudiciū imprudentibus. Sic profecto factū est pater, quia sic placuit ęterno tuo consilio, ut reiectis elatis, per humilitatem eueheres homines ad ueram sublimitatem. Nulla est autoritas, quam mihi non tradiderit pater, ne quid timeatis mundum, scientes uos habere potentem dominum. Summus enim consensus est, & omnium rerū societas inter patrem & me. Imò nemo planè nouit filium, quis sit, & quantus, nisi pater qui genuit: neq; quisquam nouit, quis sit, & quātus sit pater, nisi filius ex eo natus, & si cui uoluerit filius aperire. Non aperit autem, nisi modestis, māsuetis & credulis. Post hæc conuersus ad discipulos suos, gratulatur illis eam felicitatem, quæ negata esset summis etiam uiris. Beati, inquit, oculi, qui uident quæ uos uidetis. Illud em̄ pro certo confirmo uobis, quod multi prophetę & reges uoluerūt uidere quæ uos humiles uidetis, & nō uiderūt: & audire quæ auditis, & non audierunt

Reuersi sunt autem septuaginta

In ipsa hora

audierunt. Agnoſcite felicitatem ueſtram, ſed fugite inſolẽtiam. Sumite ſanctam ſuperbiam aduerſus omnia, quæ mũdus hic ut ſublimia miratur, quũ exigua ſint ac ſordida præ his, quæ uobis donantur. Quodam autem die, quum Ieſus diſputans cum Iudæis, impoſuiſſet ſilentiũ Sadducæis, qui tentandi gratia quæſtionem propoſuerant de uxore ſeptem uiris nupta, quis eam eſſet omnium habiturus in reſurrectione: acceſſit ad eum quidã ſcriba, legis peritus, uelut ex intima legis cognitione quæſtionẽ propoſiturus. Magiſter, inquit, quod eſt præcipuũ dei præceptum, quo ſeruando poſſim aſſe qui uitam æternam? Ieſus reſpõdit: Quod ex me quæris, hoc alij debebant ex te diſcere. Siquidem tu legis ſciẽtiam profiteris. In ea quid ſcriptum eſt? Aut quomodo tu legis, quod ibi ſcriptum eſt? Ille reſpondit: Diliges dominum deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis uiribus tuis, & ex tota mente tua, quia ſatis diligi non poteſt. Poſt hunc autem diliges proximum tuum ſicut teipſum. Ieſus autem reſponſum approbans, ait: Tenes quid ſit optimum, nihil ſupereſt, niſi ut præſtes quod intelligis. Id ſi feceris, uiues: nec enim cognitio legis dat uitam, ſed obſeruatio. Hoc domini reſponſo tactus phariſæus, quod uerba legis teneret, quum id quod eſſet in lege præcipuum nõ obſeruaret: quoniam tumebat inani gloria, noluit agnoſcere uitium ſuum, ſed perinde quaſi iam præſtitiſſet abũde præceptũ de diligendo deo, quæſtionem mouet de proximo: Quis, inquiẽs, eſt meus proximus? quaſi deum diligeret, qui in proximũ immitis ac maleficus eſſet. Iudæi uero proximi nomen fermè interpretabantur de ſuę gentis hominibus, exiſtimantes ſibi fas eſſe odiſſe exteros, nec in hos quicquam cõferre beneficij. Ieſus itaq; ſciens animum hominis, reſpondet huiuſmodi ſimilitudine, rem totam myſtica quadam imagine depingens ac ponens ob oculos, docenſq;, dei præceptum de diligendo proximo non eſſe circunſcribẽdum arctis finibus cognationis ac gentis, ſed latius ad omnes homines eſſe proferẽdum, quum ſępenumero fiat, ut qui genere proximus eſt, alienior ſit affectu, cq; hoſtis. Homo quidam, inquit, proficiſcens ab Hieroſolymis Hiericho incidit in latrones, qui non contenti ſpoliaſſe ueſtibus miſerum, inflictis etiam multis uulneribus reliquerunt eum in uia ſemiuiuum, illic periturum, ſi nemo ſuccurriſſet, atq; eo facto abierunt ipſi. Accidit aũt ut ſacerdos quidam per eandem uiam faceret iter. Is quum ob religionis profeſſionem potiſſimum præſtare debuerit dei præceptum, tamen Iudæus Iudæum, & Hieroſolymita Hieroſolymitam, ſpoliatum, ſaucium, ſemiuiuum uidit, nulloq; miſericordiæ affectu tactus præterijt. Poſt hæc accidit, ut eadem trãſiret Leuita quidam, à quo merito quis expectaſſet obſeruationem præcepti diuini, quod deditus templo frequenter ſacris operaretur. Es is quoq; uiſo ſaucio pręterijt, neq; quicq; opis attulit fratri, ac populari ſuo. Poſt hos accidit, ut Samaritanus quidam illac iter faciens, cõſpiceret ſpoliatũ ac ſemiuiuum,

Et ecce quidã legiſperitus

Homo quidã deſcendebat Hieroſolymis

&

& admirans quid eſſet,acceſſit propius,& intellecta hominis calamitate,miſericordia motus eſt erga Iudæum,quum ipſe eſſet Samaritanus.Porrò Iudæi uehementer abominantur Samaritanos. Nec ſolum miſertus eſt, ſed neglecto itineris diſpendio,adijt hominem,uinum & oleum infudit uulneribus,deinde obligauit.Nec hoc officio contentus, impoſuit illum in iumentum ſuum ac deportauit in diuerſorium, atq; illic diligentius etiam illius curam egit. Quoniam aũt urgebat itineris neceſſitas, deprompſit duos denarios,deditq; hoſpiti meritorio,ut tantiſper haberet curam uulnerati, donec ipſe peracto itinere rediſſet,dicens:Habes precium, de meo cura hũc: quod ſi quid impenderis ultra ſummã hanc,tibi nihil peribit, mihi imputa quum rediero,& quicquid impenderis,reſoluam.Hæc loquutus dominus,dixit legis perito: Quis horũ triũ tibi uidetur fuiſſe proximus ei, qui inciderat in latrones? Tum legis peritus: Is,inquit,qui miſertus ſubuenit miſero. Subiecit Ieſus:Et hic recte reſpondiſti,fac ut uita reſpondeat orationi, & Samaritano malis eſſe ſimilior,quàm ſacerdoti aut Leuitę.Hac parabola dominus Ieſus taxauit Iudæorũ arrogantiã, qui ſibi uidebantur abunde diligere deũ quod illius templũ aditrent, quod immolarent uictimas, quod illius præcepta circumferrent in fimbrijs ueſtium, quod deũ ac dominũ ſemper haberent in ore,quum deus nihil moretur iſtiuſmodi cultum,ſed occulto ſyncerę puræq; mentis affectu magis delectetur. Cæterũ erga proximũ nullo charitatis affectu tangebantur,ſibi proprie uiuentes, & inuidẽtes etiam quibus oportebat opitulari. Quod ſi quid officij præſtabant, non præſtabant niſi ſui generis hominibus,quum oporteat omnem hominẽ eſſe proximum homini,ſi quando res poſcat ſubſidium.Sacerdos & Leuita genere proximus erat uulnerato:ſed Samaritanus genere hoſtis,charitate proximus erat.Iudaica religio gentem diſcernit: Euangelica pietas neſcit huiuſmodi diſcrimina, geſtiens omnibus benefacere, nullo perſonæ delectu. Quemadmodũ ipſe dominus uenit ſeruandis omnibus,aliquando Iudæis probri gratia dictus Samaritanus, ſed non offendit uniuerſas orbis nationes ignominia uocabuli,quum rem nominis experiantur ſalutarẽ. Samaritanus enim Syris cuſtodem ſonat.Erat nimirũ uerus paſtor, qui nihil è ſuis perire patiebatur,quamuis morbidũ,quamuis confractũ aut erraticum, ſed omnes optabat fieri participes ſalutis æternæ, quod quidem in ipſo fuit.Vniuerſum genus humanũ,malicia ſatanæ ſpoliatum innocentiæ ueſtibus, ſauciatũ omni uitiorum genere,abiectũ,deſtitutũ,ſemiuiuum,ac deſperationi proximum, deſcendens è cœlo uiſere dignatus eſt:quoq; facilius opitulari poſſet,aſſumpta hominis natura proxime acceſſit ad hominem, uidens ac uiſus, audiens & auditus, contrectans & contrectatus: ac miſertus noſtræ calamitatis, noſtra peccata ſuſtulit in corpore ſuo, de ſuo dependit quod nos commeruerамus:ac noſtri curam egit,qui nullum peccatorem, quamuis humilem

aut

aut abiectum auerſatus eſt: Quum interim ſacerdos faſtuoſus prætereat morientem, quum Leuita negligat deploratum, pergens qua cœperat, ne quid diſpendij capiat in rebus huius mundi, dum proximo ſubuenit. Habet autē hic Samaritanus hoſpites ſuos, quibus ipſe proficiſcens in cœlum, ſaucium curandum committit, promiſſo in cœlis præmio, ſi quid ex abundantia charitatis ſupra quàm præceptū erat, impenderint ſanando miſero. Hi nimirum ſunt apoſtoli, & apoſtolorū ſucceſſores, per quos etiā hodie curat genus humanum, & à latronū uiolentia colligit in eccleſiæ diuerſorium, ubi ſanantur peccatorum uulnera. Quum igitur iuxta doctrinam Euangelicam amandus ſit etiam inimicus, quum iuxta ſcribæ profeſſionem amandus ſit etiam Samaritanus Iudæo, ſi benefecerit: tamen Iudæi qui memoriter tenebant: diliges deum tuum ſupra omnia: diliges proximū tuum ęque ac teipſum: in uno Chriſto uiolabant utrunq; præceptum, & deum afficientes contumelia, cuius uerbis diffidebant, cuius miracula calumniabantur fieri uirtute Beelzebub (pater enim deus erat in filio deo) & proximū beneme rentem oderant, ei machinantes exitiū, qui ſalutem gratis adferebat omnibus. Vtrunq; autem præceptum impleuit, qui in Chriſto & deum diligit ſupra omnia, & hominem optime meritum ut ſeipſum. Diligitur aūt in membris ſuis, in quibus & offenditur, & afficitur ignominia, & occiditur. Hac parabola quum Ieſus docuiſſet, quantopere eſſent amādi, qui doctrinæ Euangelicæ uacantes, nihil aliud agunt, cq̄ ut à Ieſu diſcant ſalutiferā doctrinam, quā omnibus impartiant: quiq; relictis officijs corporalibus, toti uacāt his, quæ ſunt animi: caſus extitit, per quem hoc quoq; documentum animis noſtris infigeretur. Sic enim efficacius formantur craſſorum & rudium animi. Quum enim Ieſus à cæteris rebus ocioſus obambularet cum diſcipulis, qui relictis rerum terrenarum curis, uni euangelio uacabant, euenit ut ingrederetur oppidulum quoddam. Illic mulier quædam nomine Martha excepit eum hoſpitio. Huic erat ſoror nomine Maria. Par erat utriq; pietas in domino, ſed diuerſa uitæ ratio, diuerſa pietatis functio, quēadmodū in uno corpore ſunt uſus membrorum uarij, & in corpore Ieſu, quod eſt eccleſia, uaria ſunt dona ſpiritus. Nam Maria feriata à negocijs domeſticis, aſſidebat ad pedes domini Ieſu, audiens ſermones illius, quibus adeo rapiebatur, ut obliuiſcerentur cæterorum non poſſet auelli. Contra Martha ſolicita de apparatu conuiuij, ſurſum ac deorſum curſitabat, tumultuabatur ſatagēs, ne quid omnium deeſſet quæ ad ſuauiter excipiendum dominum eiusq; diſcipulos pertinebant. Eadem charitas erga domiuū habebat utranq;, ſed Mariam non patiebatur ab illius diuelli pedibus, Marthā ſurſum ac deorſum circūagebat, nec patiebatur adhærere domino. Sic eadem pietas duas ſorores in Ieſu diligendo concordes, ad res diuerſas agebat. Martha uero cū ægre ſufficeret omnibus obeundis, quæ pertinebant ad apparatū, & uideret ſororem feriatam

Et mulier quædam Martha nomine

tam,aſſidentem ad pedes Ieſu,non expoſtulat cum ſorore, quã ſciebat auel li non poſſe,ſed Ieſum ſubincuſat, qui illã ſuis ſermonibus à neceſſaria fun ctione remoraretur.Domine,inquit,non eſt tibi curæ,quod ſoror mea pati tur me ſolam miniſtrare?Iube igitur ut me adiuuet,alioqui ſcio non auelle tur abs te,niſi tu iuſſeris.Tanta eſt dulcedo ſermonum tuorum, ſed interim apparandum eſt conuiuium,nec una par ſum omnibus obeundis.Ibi domi nus utriuſq; fœminæ delectatus affectu, Marthæ ſedulitatem non impro bat,nec obiurgat obmurmurantem ſorori, ſed Mariam ſubleuat: Martha Martha,inquiens,tu quidem ſolicitudine torqueris apparandi conuiuij, ac tumultuaris diſtraheriſq; circa multa. Cæterum unum eſt præcipue neceſ ſarium, quod ſemper agendum erat, ſi liceret. Peragito tu functionem tu am,qualis qualis erit apparatus,Maria delegit partem lõge potiorem, quæ oblita eorum quæ ſunt corporis,tota eſt in his quæ ſunt animi.Non eſt au tem æquum,ut auellatur ab optimis quæ delegit,ac protrudatur ad inferio ra miniſteria. Grata eſt mihi tua pietas, quæ mihi meisq; pro tempore pa rat conuiuium, ſed ſuauius reficior ab his, qui ſermones meos traiciunt in uiſcera animarum ſuarum, ut ſalui fiant. Hic eſt enim cibus, qui me unice paſcit: hic eſt potus,qui me unice reficit. Qui curat ea quæ ſunt corporis, in uarias curas diſtrahitur,& horum officiorum tunc erit finis,quum apparen te immortalitate ceſſabunt neceſſitates,quibus nunc humanæ naturę diſcru ciatur imbecillitas.Cæterum compendium facit,qui curis huiuſmodi proie ctis totus rapitur ad cœleſtia, ſemet in unum colligens, ſed quod eſt unum omnibus cæteris præſtantius, cuius felicitas non eripietur, ſed augebitur, quum abolebitur quod imperfectum eſt,& aperietur quod perfectum eſt. Nec interim ut ocioſis obmurmurandũ eſt, qui requieti à corporalibus mi niſterijs,ideo uacant doctrinæ cœleſti,inhęrentes ueſtigijs meis, diu diſcen tes quod doceant,ac penitus tranſmittẽtes in affectus animi quod alijs præ ſcribant, quo pluribus prodeſſe queant ad comparandã ſalutem æternam. Nec interim tamen carituri ſunt ſua mercede, qui quod tu facis, pio ſtudio pro tẽpore ſubueniunt corporali neceſſitati tractantium rem Euangelicam, qui paſcunt famelicos,qui ueſtiunt nudos, qui uiſunt ægrotos, qui adeunt uinctos, qui tecto iuuant uagos & hoſpitij egentes. Erunt & illi conſortes Euangelici prẽmij,ſed quemadmodum in corpore plus agit oculus ocioſus quàm manus aſſidue uarijs miniſterijs ſeruiens:ita qui toti uacant his, quæ proxime pertinent ad æternam ſalutem, tametſi uideantur à corporalibus officijs feriati, plus tamen agunt,quia rem præcipue neceſſariam agũt. Nec decet alteros alteris obmurmurare,quando pro ſuo quiſq; dono, quod ac cepit à deo,mihi ſeruit in membris meis.

CAPVT

CAPVT XI.

HAc imagine quum dominus Ieſus docuiſſet, magnam rem age re, qui toti uacarent doctrinæ cœleſti, quã nemo ſynceriter po teſt tractare, niſi ſemet excutiat ab omnibus huius mundi cupi ditatibus & curis: ſupererat, ut & orandi formulã præſcriberet. Eſt enim precatio ueluti puriſſima uictima religionis Euangelicæ, ad quam Ieſus frequenter ſeceſſit, ſuoſq; diſcipulos conſuefecit. Eſtq; precatio ſecre tus ille congreſſus, qua mens humana diſcuſſis omnibus curis, & phantaſ matis rerum terrenarum, ueluti ſubuecta in cœlum, cum Deo miſcet collo quium. Orabant autẽ & frequenter & prolixe phariſæi, ſed triſtes & in pu blico. Orabant & diſcipuli Ioannis. Orabant & Samaritani in monte ſuo. Habebat & ethnicorum religio ſuas preces. Quoniam autẽ nec idem oran di ritus erat omnibus, nec eadem petebantur: cupiunt apoſtoli ſibi formam à Chriſto præſcribi, quam ſequi debeant. Itaq; quum Ieſus ex more ſuo ſe ceſſiſſet cum diſcipulis orandi gratia, peracta precatione, quidam è numero diſcipulorum dixit illi: Domine, quoniam tui ſumus diſcipuli, par eſt ut ex tuo præſcripto faciamus omnia. Doce igitur & orandi formam, ſicut Ioan nes, quum uiueret, docuit diſcipulos ſuos. Ieſus autem quum multis uerbis docuiſſet ſuos, Chriſtianorum precationẽ nec oportere prolixam eſſe, nec ad oſtẽtationem paratam, nec de rebus quibuslibet, præſcripſit huiuſmodi formam, quæ tametſi communis eſt omniũ, tamen peculiarius cõuenit uiris Euangelicis, quibus uelut exemptis ab hoc mundo, omnis labor in hoc eſt, ut inter bonos illuſtretur gloria dei, & in dies magis ac magis uigeat regnũ illius, deiecto ſatanæ regno. Et quemadmodum in cœlis, unde præcipitatus eſt Lucifer cum ſuis coniuratis, nulla eſt aduerſus diuinam uoluntatem re bellio, ita inter dei filios, ſucceſſuros in locum angelorum eiectorum, omnia fiant ex uoluntate patris cœleſtis, ut ille paſcat ſuos pane cœleſtis doctrinæ gratięq;, qui uegetet ac ſaginet animas in uitam æternam, & ſi quid per hu manam infirmitatẽ commiſſum fuerit aduerſus illius uoluntatẽ, ueluti pro pitius pater clementer condonet filijs ſuis, quemadmodum ipſi inter ſeſe ui ciſſim ignoſcunt, ſi quid alter in alterum admiſerit. Et quoniam quàm diu uerſantur in hoc mortali corpore, ut proficere poſſunt ad meliora, ita prola bi poſſunt ad deteriora, præſertim huc modis omnibus ſolicitante tyranno ſatana, ut patris præſidio tuti ſint aduerſus huius machinamenta, utq; aut non incidant in tentationem: aut ſi inciderint, eo protegente, qui potentior eſt, uictores diſcedant. Hæc eſt autẽ forma precandi: Pater noſter cœleſtis, *Pater noſter.*
nos in terris cõſtituti, quos tua bonitas dignata eſt uocabulo filiorum, ora mus te, ut per noſtrã doctrinam ac uitã tua potentia, tua ſapientia, tua boni tas magis ac magis innoteſcat hominibus, & intelligant omnẽ gloriam tuo deberi nomini, unde proficiſcitur quicquid eſt prædarũ, ſiue in cœlis, ſiue in

terris,quo quamuis humiles ipſi poſſimus in te gloriari.Hactenus toto orbe regnauit ſatanas per peccatum,cui ſeruierunt homines illecti cupiditatibus impijs:tu fac,ut ſublatis peccatis & effuſo tuo in eos ſpiritu,tuę uoluntati pareant omnes:utcp̃,te quotidie nobis largiẽte cœleſtem alimoniam tuæ gratię,ſemper proficiamus in melius,donec perueniamus ad perfectionem Euangelicæ pietatis.Porrò quoniam homines ſumus,ſi quid per errorẽ aut infirmitatẽ deliquerimus in te pater, ne deſinas tuis eſſe propitius, ſed pro tua clementia condona:quandoquidem nos inuicem condonamus, ſi quid eadem infirmitate frater admiſerit in fratrem, quo pax conſtet inter nos, & pacem habeamus tecum.Quoniam autem nouimus maliciam, & uires illius mali tyranni, unde tua paterna bonitas nos redemit, ne ſinas nos rurſus ab illo uinci,ſed ſi pateris ad probationẽ patientiæ nos affligi, uel per illum, uel per illius ſatellites,homines impios tuo prę ſidio uincamus, & illius aſſultus nobis cedat in bonum.Cæterum quo magis excitaret ſuos ad inſtãtiam orãdi,& impetrandi fiduciam adderet,adiecit huiuſmodi parabolã. Quàm exorabilis, inquit, ſit Deus,natura beneficus erga filios ſuos,ex uobis ipſis coniecturã facite.Si quis ueſtrũ egeat neceſſarijs, & habeat amicũ,audebit illũ etiã medio noctis adire,ac pulſatis foribus dicere: Amice da mihi commodato tres panes, quoniam amicus quidam meus de uia ueniens, ſubito oppreſſit me ueſpertinus hoſpes,nec habeo domi,quod illi apponam edendum.Ac fortaſſis amicus ille non ſtatim largietur quod petis, ſed grauans aperire fores,reſpondebit intus:Noli mihi moleſtus eſſe nocturnus poſtulator, iam oſtium meum clauſum eſt, ac pueri mei mecũ ſunt in cubili, non poſſum ſurgere & dare tibi quod petis.Quod ſi is,qui panibus eget,nõ ſtatim ad hanc excuſationem abierit, ſed perſeueranter pulſauerit fores amici, illud affirmo uobis,etiam ſi non moueat illum reſpectus amicitię,tamen uictus improbitate precantis,ſurget ac dabit illi,non ſolũ tres panes,ſed quot quot opus fuerit. Si tantũ homini ualet improbitas orãdi apud hominem, quanto magis ualebit apud deum,qui delectatur huiuſmodi improbitate, non offenditur. Et ſi quando differt dare quod petitur, non parcitas eſt in cauſa,aut difficultas,ſed in hoc accendit deſiderium noſtrum, ut uberius donet, quod petimus, & nos charius habeamus, quod improbis precibus impetratum eſt. Quod igitur amicus egẽs faceret apud amicum hominẽ,hoc multo magis unuſquiſq; ueſtrum audeat facere erga benignũ patrẽ deum, cui grata eſt talis importunitas, & qui dando exhauriri nõ poteſt. Ab hoc igitur uotis petite,ſi quid opus eſt,& dabitur uobis. Quærite ſi quid ignoratis,& inuenietis afflatu ſpiritus paterni, quod humano ingenio percipi non poterat:pulſate precibus addendo eleemoſynas in proximos, & aperietur uobis.Hæc eſt improbitas, qua ueluti uincitur & expugnatur deus. Apud hominem nonnunquam incaſſum funduntur preces, uel quia non poteſt

Et ait ad illos

præſtare

præſtare,quod rogatur,uel quia non uult. Verum apud deum,quiſquis petit accipit,quiſquis quærit inuenit, quiſquis pulſat huic aperitur. Nouit autem pater ueſter, quæ conducant ad ſalutem æternam, hæc libenter donat rogatus. Qui ſi per errorem rogaretur noxia,pro beneficio duceret negare, quod male peteretur: ſed pro optatis daret ſalutaria. Efficit hoc pietas parentum carnalium erga filios, ut negare non poſſint iis,quos genuerunt, ſi rem petant ad corporis ſalutem pertinentẽ. Coniecturam ex uobis ipſis facite: Quis enim eſt ex uobis,qui ſi ex patre ſuo petat panem, exiſtimet filio daturum pro pane lapidẽ: aut ſi petat piſcem, putet eũ pro piſce porrecturum ſerpentem? Aut ſi petat ouum,exiſtimet illũ pro ouo daturum putamine tectum ſcorpium? Quod ſi tantum ualet naturæ pietas apud homines alioqui malos,ut in filios utilia petentes benigni ſint:quãto magis pater ueſter,qui pater eſt ſpirituũ,qui natura bonus eſt,impartiet uobis de cœlo ſpiritum ſuum bonum,omnia bona largiturum,ſi petieritis ab ipſo? Habet & Satanas ſpiritum ſuum,quem inſpirat ſuis,ad omnia mala ſolicitatorẽ: habet mundus ſuum ſpiritum ad amorem rerum fluxarum illectantem:cum hoc ſpiritu nullum eſt conſortium ſpiritui patris cœleſtis. Alter exeat oportet, ut alter immigret in pectus. Et ecce caſus, qui poneret ob oculos, quid malus ſpiritus ageret in animis Iudæorum,ſpiritui ſancto reluctantiũ. Adductus eſt ad Ieſum quidã obnoxius malo dæmonio,id erat non ſimplex, ſed ſimul & mutum & cæcum,ut Ieſum nec poſſet aſpicere,nec appellare. Ieſus autem ultro miſertus calamitoſi,iuſſit exire dæmonium,& exijt. Et ecce aderant Iudæi quidam, quorum animos periculoſius poſſidebat Satanæ ſpiritus,quàm impurus ille dæmon corpus hominis poſſederat: quorũ alij calumniabantur,à dæmonio factum miraculum, dicentes: quod hæc faceret nõ uirtute diuina,ſed præſidio Beelzebub principis dæmoniorum. Rurſus alij poſt tot conſpecta miracula diffidentes adhuc, poſtulabant ab eo ſignum aliquod inſigne de cœlo,quo planè conſtaret illum habere cũ Deo commercium,qui in cœlis habitat,& non cũ ſpiritibus immundis, quorum præſtigiæ naſci ſolent è terra. Hoc autem dicebant tentantes dominum, nihilo magis illi crediturí,etiamſi quod poſtulabatur,feciſſet: ſed ſiue feciſſet, ſiue non feciſſet,habebant paratam calumniã. Ieſus autẽ ut uidit impias illorum cogitationes,ad impiam calumniam reſpondit hunc in modum: Qui conſiſtit ueſtra calumnia? Videmus enim nullũ regnum poſſe conſiſtere, ſi inteſtinis diſſidijs ſecum pugnet. Quod ſi fit,neceſſe eſt,ut deſoletur, & publica ruina domus ſupra domum concidat. Quod ſi uerum eſt id quod cogitatis,me præſidio Beelzebub principis dæmoniorũ eijcere noxios dæmones,qui nimirum illius ſodales ſunt & ſatellites, conſequitur, malos ſpiritus inter ſeſe diſcordes pugnare, & alios ab alijs profligari. Iam ſi Satanas pugnat aduerſus Satanam, quomodo conſiſtet regnum illius? Videtis eijci

Omnis enim qui petit

Et erat Ieſus eijciens dæmonium

dæmones,& fatemini noxios eſſe,quos eĩcio:unde igitur conĩcitis hęc fieri præſidio Beelzebub potius quàm dei? An Beelzebub ſolet hominum ſaluti conſulere,& ſuos ſatellites,per quos exercet tyrannidem ſuam,è poſſeſſionibus ſuis exigere? Et tamen hoc ſi fiat, arguit mox periturum ſatanæ regnum,& inſtare regnum dei. Simplici uerbo eĩcio,gratis eĩcio,nihil adhibeo magicorum carminum aut præſtigiorum. Factum improbare non poteſtis, quur boni operis gloriam mauultis Beelzebub aſcribere quàm deo? Quod ſi hoc uobis perſuadet odium mei, me præſidio Beelzebub eĩcere dæmonia,iſti iuuenes filĩ ueſtri, quos uidiſtis idem facientes, cuius præſidio profligant dæmonia? Simplices ſunt,idiotæ ſunt,neſciunt malicioſas artes magorum,& tamen iſti in meo nomine eĩciunt. Sola fiducia erga deum faciunt,quod faciunt. Et ideo his iudicibus condemnabitur ueſtra increduli tas. Horum ſimplicitas credidit, quum ueſtra prudentia pugnet aduerſus gloriam Dei. Itaq; quum abſurdum ſit dicere, quod malus dæmon exigat malum dæmonem,nec alterius præſidio ueſtri filĩ eĩciãt dæmonia, quàm cuius ego eĩcio,conſtat me malos dæmones eĩcere uirtute boni dei. Huius enim ſpiritus potentior eſt omnibus ſpiritibus impĩjs. Nec huic quicquam omnino cum illis conuenit, ſiquidem hic amat ſalutem humani generis, illi quærũt perniciem. Quod ſi palàm eſt,me uirtute dei peragere quæ uidetis, dubium non eſt,quin peruenerit in uos regnum dei, quod Ioannes inſtare prædicabat. Huic igitur æquum eſt uoſmet adiungere, & à ſatanæ regno mox interituro,abducere. Non poteſtis utriuſq; regni cõſortes eſſe. Irreconciliabile bellum eſt ſatanæ cum deo. Res nullis conditionibus componetur. Aut uincet,aut ui expelletur. Non ueniet in deditionem, nõ præſcriptis legibus recipietur. Hactenus impune regnauit. Sed adeſt uis illius tyrannide potentior. Potentior enim eſt unus dei digitus ad ſeruandum genus humanum,quàm uniuerſæ Beelzebub copiæ ad perdendum. Itaq; futurum eſt hic,quod inter duos duces ſolet accidere, utroſq; potentes, utroſq; feroces, & quibus omnis fiducia in armis ſita eſt. Itaq; quum potens armatus cuſtodit arcem ſuam,in tranquillo ſunt ea quæ poſſidet. Quod ſi quis illo potentior adoriatur eum,& armis armatum uicerit,nullum inibit cum eo conſortium,ſed domum ipſo profligato occupabit. Arma,quibus confidebat, eripiet,opes eius & omnem ſupellectilem diripiet,ac ſuis militibus diſtribuet. Nunc ueſtrum eſt diſpicere,ab utro ſtare malitis,à deo potentiore, an à ſatana mox expellendo. Si cum ſatana pax eſt,cum Deo ſimultas eſt. Si cum deo pax eſt,nihil conuenit cum ſatana. In alterutrius caſtris pugnandũ eſt. Non fert hoc tempus ocioſos. Qui non eſt in parte mea, aduerſarius eſt mihi,& hoc ipſo lædit,quia cũ fauere debeat,non fauet,& qui non colligit mecum,diſpergit. Quoniam autem Iudæi ſibi ſumebant opinionẽ iuſticiæ, & hac fiducia uel negligebãt Euangelicam doctrinam,uel auerſabãtur etiam,

propoſuit

propoſuit ænigma, quo ſignificaret grauius damnandos eos, qui aliquouſq; progreſſi ad iuſticiam, relaberentur ad priſtina flagitia, quàm qui nunquam cognita luce ueritatis Euangelicæ perſeueraſſent in caligine uitiorum ſuorum. Populus enim Iudaicus per legem ſegregatus eſt ab idololatris gentibus, ſed ſubinde relapſus ad priora crimina, tãdem huc deuenit impietatis, ut quicquid maiores peccaſſent occidendis prophetis, conſpirando ad uerſus Moſen, id ſeptuplo ſceleratius renouarent in filium Dei, & in huius diſcipulos. Quanq; hęc parabola, & ad unumquemuis hominem pertinet, qui ſemel baptiſmo ablutus à peccatis priſtinis, ſemel Euangelico ſermone liberatus à ſpiritu malo huius mundi, negligenter habet donum dei, nec curat ſemper ad perfectiora progredi. Huic ad priſtinam uitam reuoluto, ad nihil aliud proderit baptiſmus ac cognitio ſacræ doctrinæ, niſi ut grauiorẽ damnationem ſibi accerſat in die iudicij, uidelicet ad priſtinos errores ingratitudinem etiam, ac maliciam adiungens. Porrò ſic habet parabola. Quum immundus ſpiritus exierit ab homine, uirtute dei depulſus, quoniam illi pertinax uoluntas eſt nocendi, obambulat per loca ſterilia aridaq;, quærens requiem. Eam quum nuſquam inueniret, dicit apud ſe: Reuertar in domum meam unde exiui. Ad hanc igitur rediens, reperit eam ſcopis quidem mundatam, ſed uacuam. Hoc ubi uidet, abit & adiungit ſibi ſeptẽ alios ſpiritus, ſceleratiores quàm eſſet ipſe, cumq; tali ſodalitio commigrat in domũ, purgatam quidem, ſed incuſtoditam, nullisq; uirtutum Euangelicarum præſidijs armatam. Nam ornamenta ceremoniarum prębent quidẽ ſpeciem pietatis, ſed quoniam, ſi nihil accedat, inania quædam rerum ſimulachra ſunt, non arcent impiorum ſpirituum aſſultum, ſed occaſio ſunt maioris impietatis. Itidem accidit homini, qui purgatus ab uno dæmone, fit ſeptem priꝰ ribus obnoxius. Quum hæc aliaq; multa loqueretur Ieſus promiſcuæ multitudini, mulier quędam admirans ſermones tam ſapientes & efficaces, ſuſtulit uocem è media turba, & dixit: Beatus uenter illius mulieris, quæ te portauit, & beata ubera nutricis, quæ ſuxiſti. Aduerſus ſynagogam calumniatricem ædita uox eſt huius mulieris, quæ typum habet eccleſiæ. Ieſus itaq; non renuit, ſed perficit illius prædicationem, dicens: Sanè beati ſunt qui audiunt ſermonem dei, & ſeruant illum in animo ſuo, ne effluat, ut aliquando producat fructum æternę ſalutis. Id multo felicius eſt, quàm geſſiſſe corpus corpore, aut lacte nutriſſe. Vna tantum potuit geſtare, aut lactare. Cæterũ hæc beatitudo poteſt omnium eſſe cõmunis. Quum aũt ad has uoces denſior etiam hominum multitudo cõcurreret, cœpit Ieſus reſpondere his, qui ſignum popoſcerãt è cœlo, quaſi quæ hactenus geſſiſſet Ieſus, humilia eſſent, nihilq; dignum haberent magno propheta, hæc præſtari plebeis: cæterũ ipſis phariſæis, utpote doctis ac ſublimibus uiris, aliquod peculiare prodigium oſtendendum è cœlo. Id autem dicebant nequaq; animo

Cum immundus ſpiritus

Factũ eſt autẽ

Turbis autem cõcurrentibus

ſimplici,ſed tentantes eũ,ut ſi non oſtenderet,cauſarentur cætera facta præ ſidio Beelzebub:ſi oſtenderet, tum aliud quiddam in eo reperirent, quod calumniarentur.Ait itaq;:Hæc natio mala eſt,minimeq; ſimplex. Tot miraculis conſpectis oſtentum quærit, non cui credat, ſed quod calumnietur: non impetrabit autem quod fraudulenter petit, ſed accipiet oſtentũ, quod meretur:non dabitur quod calumnietur,ſed dabitur quo coarguetur.Dabitur enim oſtentum Ionæ prophetæ.Ad prædicationem Ionæ Niniuitæ pœnitentiam ſcelerum ſuorum egerunt,quum apud illos nullum ædidiſſet miraculum.Hæc natio nullis miraculis,nullis beneficijs poteſt ad pœnitẽtiam emolliri, & tamen adeſt, qui maior ſit Iona propheta, quem iſti mirantur, quod exceptus à ceto, uixerit in eius uẽtre tribus diebus ac tribus noctibus, deinde pro mortuo habitus,ſubito uiuus apparuerit.Huic ſimile,ſed prodigioſius erit, quod filius hominis ſepultus erit in corde terræ tribus diebus, ſed præter omnium malorum expectationem tertio die uiuum reddet terra,quem mortuum acceperat.Itaq; in ſupremo iudicio hæc natio, quæ præ ſe contemnit omnes,quæ ſibi religionis arcem tenere uidetur,condemnabitur à multis nationibus,quæ uidebantur à religione alieniſſimę. Regina Sabæorum conſurget in iudicio cum uiris huius nationis, & condemnabit illos,quod mulier,& à legis doctrina aliena,tamen ab extremis finibus orbis longo itinere uenerit Hieroſolymam, ut audiret ſapientiam Solomonis.Et tamen in hoc loco quiddam eſt Solomone maius.Et quod adeſt cõtemnitur. Viri Niniuitæ legis expertes,& idolorum cultores contendent cum hac natione in iudicio, & condemnabunt eam, quod ipſi pœnitentiã ſcelerum ſuorum egerint ad prædicationem hominis ignoti & exteri, nullis miraculis,nullis beneficijs ſeſe commendãtis.Et ecce hic præſens eſt quiddam ipſo Iona maius: nec tamen commouentur ad reſipiſcentiam. Quanquã autem complures eſſent apud Iudæos,quibus Euangelij lux magis etiam excæcaret animos ipſorum,tamen non oporteret poſthac ſupprimi ueritatem, cuius cognitio plurimos eſſet adductura ad ſalutem æternam.Nec enim incredulorum obſtinata malicia bonis obeſſe debet. Itaque proferenda ueritas in publicum eſt, in malorum atrociorem perniciem, in bonorum ſalutem. Nullus inquit, accendit lucernam, & abdit eam in loco abſtruſo, aut tegit eam impoſito modio, ſed imponit cãdelabro,ut luceat domum ingredi uolentibus.Quod eſt domus ſine lucerna,quod eſt corpus ſine oculis, hoc eſt animus abſq; cognitione ueritatis, quæ per fidem ſimplicem contingit. Si oculus tuus fuerit ſimplex,ac nullis huius mundi cupiditatibus uitiatus, accipiet lumen æternæ ueritatis, ac totum corpus tuum fruetur hoc lumine, necubi impingat.Sin oculus corporis fuerit uitiatus, totum corpus erit obnoxium tenebris.Siquidem ex fide iudiciũ eſt,ac decreta uiuendi. Hic fons eſt bonorum omnium,qui ſi fuerit uitiatus, cætera uitientur oportet. Videigitur

Nemo lucernã

igitur ut hic oculus, quo cernitur ueritas, in te purus ſit ac ſyncerus, ne hoc ipſum membrum, quod ſolum eſt luminis capax, totiq; prælucet corpori tenebris ſit obnoxium. Hoc enim uitiato, quod eſt caput & radix omnium bonorum operum, etiam illa quæ bona uidentur, bona non ſunt. Contrà, quę Phariſæis mala uidentur, mala non erunt, ſi fons, unde proficiſcuntur, fuerit ſyncerus. Quod lucerna eſt oculo purgato, hoc ſermo diuinus eſt animo, à prauis cupiditatibus per fidei ſimplicitatem purgato. Quicquid ex fide non proficiſcitur, peccatum eſt. Quod ſi oculus interim corporis tui fuerit ſyncerus, illuſtratus lucerna ueritatis Euangelicæ, membris omnibus ſuũ lumen impartiet, ut nulla in parte corporis ſit aliquid tenebrarũ, uidelicet omnibus proſpiciente oculo. Itaq; quicquid fecerit manus, quicquid pes, quicquid cætera membra, nõ erit obnoxiũ tenebris, ſed totũ corpus erit lucidũ, ueluti tota domus lucida eſt, omnibus prælucente fulgore lucernæ. Conſequutũ eſt aũt, per quod hoc quod docuit dominus, uelut explanaretur. Siquidẽ phariſęi, cũ haberent oculũ uitiatũ, & iuſticiã cõſtituentes in ceremoniis corporalibus, negligerẽt ea quæ nõ cernũtur, niſi puris oculis, quibus prælucet lucerna ueritatis Euangelicæ, ibi putabant eſſe lumen, ubi erant tenebrę: & tũ maxime impingebant, quũ ſibi uiderẽtur pulchre ingredi: & illic iudicabãt eſſe graue crimen, ubi nullum erat: ubi uero grauis erat culpa, nullam eſſe putabant. Habebant enim oculos ſuperſtitione legis, ignorãtia, faſtu, liuore, auaritia, hypocriſi, cæteriſq; malis uitiatos. Quidam igitur phariſæus rogauit Ieſum, ut pranderet apud ſe. Non recuſauit Ieſus, nulli ſe non prębens, ut omneis ad ſe pertraheret. Quũ aũt dominus accubuiſſet illotus, idq; præter morẽ phariſæorum, cœpit phariſæus tacita ſecum cogitatione mirari, quid eſſet cauſæ, quur non lauiſſet dominus, prius quàm accumberet. Et ilico exre, quę neq; bonum facit hominem neq; malũ, naſcitur id, quod uere perpetuo malum eſt. Habẽt autem proprium illud ac genuinum ceremoniæ phariſaicæ, quæ rebus corporalibus conſtant, ut gignãt obtrectationes, ſuſpiciones malas, peruerſa iudicia, diſſidium, odiũ, & rixas. Ieſus igitur intelligens, hanc eſſe præcipuam peſtem Euangelicæ pietatis, acriter coarguit phariſaicam ſuperſtitionem, dicens: Moſes olim præſcripſerat aliquos ritus purificationis, qui tamen typum & imaginem haberent purgandæ mentis. Nam huc pertinet, quicquid lex illa figuris ſuis adumbrauit. Nũc uero poſtquam emicante ueritate, par eſt umbras illas uetuſtæ legis paulatim euaneſcere, uos phariſæi, qui perfectam legis ſcientiam profitemini, ſolum eam legis partem amplectimini, quæ minimum habet momẽti ad ueram pietatem, Nec in hoc ſolum peccatis, quod carnem legis amplectamini, neglecto ſpiritu legis, uerumetiã carnalibus ceremoniis additis ac ueſtris conſtitutiuncu lis, ſanctiores haberi uultis, quàm præcepta dei. Vera puritas in animi ſita eſt innocentia. Vos aũt corpus ſubinde lauatis, lauatis calices, & catinos, res

Et quum loquerctur

extrarias,& nihil ad ueram animi pietatem facientes. Atq; interim interior ac potior ueſtri pars illota,ſcatet ſordibus Deo abominandis,rapina & iniquitate.Creditis uos inquinari,ſi biberitis ex illoto calice,aut ederitis ex catino non loto,& puri uobis uidemini,ſi calix ſimul & catinus, & quod in illis eſt,rapina & fraude paratum ſit? O ſtulti peruerſiq; iudicij.Nónne qui condidit corpus,idem condidit animum? Itaq; ſi puritas uſq; adeo cordi eſt,oportebat totum hominem purum facere. Verum par erat priorem eſſe curam eius partis,quæ potior eſt. Sed interim uobis ipſis blandimini, quaſi abunde puris,ſi corpus & uaſa ſubinde lauetis aqua,& animum fraudibus, rapinis,odio,liuore,ambitione,cæterisq; peſtibus inquinatũ, purgetis eleemoſyna,quam cum ad oſtentationem faciatis, tamen arbitramini ſufficere ad ſummam animi mundiciem. Sed uæ uobis phariſæis,qui ſub prætextu religionis agitis ueſtrum negotium, decimantes etiam holerum uiliſſima, mentam & rutam, quaſi ſoli ſacerdotes ac leuitæ curæ ſint Deo. Atq; interim contra mentem dei fraudulenter agitis cum proximo, nec ſubleuatis egentem, ſed inuidetis felicioribus, opprimitis imbecilles.O uere præpoſterum iudicium. Hæc quæ lex præſcripſit ad tempus ſeruanda iuxta carnem, oportuit quidem non omittere,ſed illa quæ maxime uult fieri deus,quę perpetuo bona ſunt & ipſi grata,in primis erant præſtanda. Quæ ad ueſtrum commodum pertinent,ſuperſtitioſe etiam curatis: quæ ad proximum ſubleuandum,negligitis. Væ uobis Phariſæis, qui quum foris præ uobis geratis imaginem ſanctimoniæ,tamen intus tumetis ambitione, captantes honoratiores ſellas in ſynagogis, & audire gaudetis magnificos illos titulos, Rabbi, Rabbini, ab his qui ſalutant in publico:nihil aliud agentes, niſi ut hominum oculis placeatis:pro nihilo ducentes, quod animi ſordibus diſplicetis oculis dei.Proinde uæ uobis cum ueſtra hypocriſi,qui ſimiles eſtis monumẽtis defunctorum,quæ foris nitent opere albario,titulis,uarijſq; picturis,quum intus ſint omni ſpurcitie referta.At interim quod apparet, blanditur oculis hominum prætereuntium:quod autem occulunt,fallit.Sed homines falli poſſunt,deus introſpicit intimos cordis ſinus.Quum hęc aliaq; magna ſeueritate diceret dominus in fucatam phariſæorum ſanctimoniã: quidam è legiſperitis ſtudens cohibere libertatem Ieſu,dixit illi:Dum iſta dicis in phariſæos,nos quoq; afficis contumelia. Nõ tolerat liberum ſermonem ſibi male conſcius animus,& exemplum libertatis in alios,metuit ne in ſe recidat.At Ieſus æterna ueritas,quæ neſcit aſſentari, quum ſola ſit inculpabilis,nec in aliud tamẽ obiurgat,niſi ut medeatur malis,reſpondit legiſperito: Si quę dico,in uos quoq; cõpetunt,uti fateris:erit igitur & uobis legiſperitis uæ,qui nõ cõtẽti exigere legis obſeruatiũculas omneis ab idiotis,ueruetiam præter legis autoritatem de ueſtro multa adijcitis: & onus addentes oneri, ſarcinam importabilẽ imponitis humeris ſimplicium, & ipſi interim uobis

indulgetis

indulgetis,adeo non attingentes ea,quibus grauatis alios, ut nec illa præcipua ſeruetis, ſine quibus cætera nihil proſunt. Væ uobis, qui ad oſtentationem ueſtrę integritatis extruitis monumenta prophetarum, quum illorum complureis maiores ueſtri interfecerint. Itaq; fit,ut hoc ipſo,quo ſtudetis diſſimulare maliciam ueſtram,prodatis. Dum enim ornatis monumenta prophetarum,fatemini fuiſſe deteſtabiles,qui illos occiderunt,quorum memoria ſacroſancta eſt apud uos poſteros. Porrò quum ipſi in huius ætatis prophetas,illis longe ſuperiores, deteriora moliamini,quàm patrarint in prophetas antiquos maiores ueſtri,nónne declaratis,quod queſtu,ambitione, liuore & odio excæcati,ſcientes approbetis impia facta maiorum,quæ non ſolum imitamini,uerumetiam ſuperare ſtudetis. Toties uos reuocauit ad reſipiſcẽtiam dei bonitas,ac ſemper in eos impie ſæuiſtis,qui uobis ueritatem ingerebant,non ob aliud inuiſam, niſi quod aduerſaretur ueſtris prauis cupiditatibus. Proinde dei ſapientia, quæ ineffabili conſilio temperat omnia, prius quàm puniat huius gentis pertinacem maliciam, ſtatuit nihil intentatum relinquere,quo poſſint ad meliora conuerti. Cæterum ubi iam declarata fuerit omnibus ſimul & immenſa dei bonitas,& illorum inuicta peruerſitas,tanto dabunt atrociores pœnas,quanto diutius tolerati ſunt,quãto maioribus beneficijs prouocati ſunt ad pœnitentiam. Sic igitur apud ſe loquuta eſt ſapientia dei: Quid amplius faciam iſti nationi intractabili? Miſi Moſen,miſi ueteres prophetas cõplureis,miſi Ioannẽ baptiſtã. Aduerſus Moſen coniuratum eſt: prophetas uel occiderunt, uel afflixerunt: ne Ioannem quidem plus quàm prophetam,audierunt: nec illi fuit impune,bene monuiſſe. Venit filius hominis,& illi machinãtur exitium. Mittam ad eos poſtremos omnium prophetas,qui legem ſpiritualiter interpretẽtur: mittam apoſtolos,qui miraculis polleant,qui de omnibus gratis benemereantur,qui ſalutem omnibus offerant minimo negocio parandam, uidelicet fide. Ac nehos quidem audient,ſed perſequentur,affligent,eijcient,& quoſdam etiam occident. Adeo uincet illorum malicia dei bonitatem. Tandẽ cum eò creuerit illorum malicia,ut omnium ętatum ſcelera ſuperarint, nõ ſolũ æquarint, tum irruet in eos ultio diuina,& requiretur ab eis ſanguis omnium prophetarum, qui effuſus eſt ab orbe condito: nimirum à ſanguine Abel,qui primus omnium occiſus eſt ab inuido fratre, uſq; ad ſanguinem Zachariæ ſacerdotis,filij Ioiadæ,qui multitudinem reuocans ad ſaniora conſilia,lapidatus eſt per tumultũ populi inter ædem & altare. Atq; ille moriens,& ſuã teſtificans innocentiam,& illorum impietatem, dixit: Videat dominus & requirat. Nunc huius ultionis tempus inſtat. Vna natio ueluti pro omnibus maiorum facinoribus pœnas dabit,quæ quicquid fuit in omnibus malicię, ſupergreſſa eſt. Futurum eſt haud dubie,quod diuina ſapientia futurũ eſſe prędixit. Huius ętatis Iudæi,quoniam ſuperãt omniũ ueterũ rebellionẽ,per

uerſitatem

uerſitatem,crudelitatem,tam atrociter punientur,quaſi quicquid diuerſis ſeculis impie deſignarunt maiores,id ſoli peregiſſent.Etiam atq; etiam uæ uobis legisperitis,qui quum profiteamini legis cognitionẽ,quæ ſpiritualis eſt, & uindicaueritis uobis clauem ſcientiæ, quæ debebat aperire aditum in regnum cœlorum, tamen non ſolum ipſi non introiſtis, uerum alios introire uolentes excluſiſtis.Dum enim legem perperam interpretamini, oppugnatis id,quod eſt totius legis caput.Ad huiuſmodi ſermones,ſubamaros quidem ob libertatem ueritatis, ſed ſalutiferos, ſi uoluiſſent recipere pharmacum,uehementer offenſi ſunt ſimul & phariſæi & legiſperiti:ſed quoniã taciti ſecum agnoſcebant eſſe ueriſſima,quæ dicebantur, diſſimulant quidem apud populum,ſed tamen interim obſeruant omnia Ieſu dicta,uenantes ſi quid proficiſceretur ab ore eius,unde poſſent illi calumniam ſtruere,ne priuato quodam odio,ſed ſtudio religionis ac pietatis uiderentur illum perſequi.Habet enim & hoc hypocriſis phariſaica, ut nihil tam impiũ moliatur, cui non prætexat pietatis fucum. Cap. XII.

QVoniam autem dominus Ieſus nouerat inſanabilem eſſe maliciam Phariſæorum, ſcribarum, ac legis peritorum, uoluit palàm illorum hypocriſim traducere, ne quis incautus eorum ſimulatione falli poſſet, iam tum multis turbis circunſtantibus, adeo ut ſe inuicem conculcarent,cœpit dicere diſcipulis ſuis: Cauete uobis à fermento phariſæorum,quod eſt hypocriſis. Tales eſſe ſtudete, quales haberi uultis.Nihil poſthac fucatum diu latere poterit. Veniet tempus, quod in apertum proferet & ueſtram innocentiam,& illorum maliciam.Nihil autem ſic nunc opertum eſt, quod mox non ſit retegendum: neq; quicquam tam abſconſum,quod poſt non ſit uenturum in noticiam hominũ. Quare curate,ut omnis uita ueſtra fuco careat, neq; quicquam dicatis, faciatisue, aut cogitetis etiam ſoli, quod nolitis ab omnibus ſciri. Quoniam quicquid nunc clanculum in tenebris dixeritis,olim narrabitur clara luce:& quicquid nunc in aurem dixeritis in cubiculis, olim prædicabitur in tectis. Offendet ueritas homines impios, fucatos imagine pietatis, ſed nullius mali metus abducat uos à ſyncera prædicatione ueritatis Euangelicæ. Extremum malorum eſt, ut occidant, ſed corpus duntaxat. Ego uero illud dico uobis amicis meis, ne meo fretos præſidio quicquam terreat iſtorum crudelitas, qui ut omnia moliti ſint, corpus poſſunt occidere, quo facto,non habent præterea, quo lædant. At non moritur, qui mea cauſa occiditur. Quod ſi metum adhibere placet in conſilium, æquum eſt, ut leuior metus cedat maiori, & ille potius timeatur, qui totum hominem nutu poteſt perdere. Hunc ſi uultis uobis oſtendi, Deus eſt, qui ſolus habet poteſtatem, ubi corpus occiderit, etiam animam mittere in gehennam.Ne quid terreat hominum impiorum crudelitas, qui leuiter poſſunt lædere: imò ne lædere quidem

quidem, nec hoc ipſum poſſunt niſi permiſſu Dei. Quod ſi terrore homi/
num degeneraueritis à ſynceritate prædicationis Euangelicæ, uitantes le/
uia ac temporaria mala, incidetis in æterna mala. Clauus igitur clauum
pellat,& dei timor exigat timorem hominum. Nolite metuere, ne pereatis *Nonne quinq; paſſeres aſſe ueneunt*
ante diem. Omnino moriendum eſt omnibus: nec refert quàm diu uixeris,
ſed quàm bene. Et feliciter hinc exit, quiſquis ob nomen meum mortem op
petit. Nec id fiet ante tempus à patre præfixũ uobis, ut nihilo diutius uictu/
ri ſitis, etiamſi maxime uos diſcruciaret metus mortis. Et hoc erit curæ patri
ueſtro, ut ſuo quiſq; tempore moriatur. Quanquam iſta uidentur caſu for/
tuitoq; geri, tamen nihil accidet uobis, niſi permiſſu patris, cui ueſtra omnia
curæ ſunt. Quid paſſerculo uilius, aut contemptius? Nõne quinq; licet eme
re dupondio? Et tamen horum cura eſt Deo, neq; quicquam perit etiam ui
liſſimorum animantium inſcio patre. Vos autem quos ex omnibus pauciſſi
mos delegit ad illuſtrandam ſui nominis gloriam, adeo non negligit, ut o/
mnes etiam capitis ueſtri pilos habeat numeratos. Aduerſus huius uolunta
tem pugnare impium ſit. Nihil autem uolet ille, niſi quod optimum fore
nouerit. Itaq; de uita ſolicitudinem omnem in illum conĳcite. Cui curæ ſunt
paſſerculi, non negliget uos, tanto paſſerculis omnibus meliores. Itaq; noli/
te metu malorum quę poſſunt homines hominibus inferre, deſciſcere à pro
feſſione nominis mei, memores, per has temporarias afflictiones iter eſſe
ad felicitatem æternam. Nec enim erit ſocius gaudĳ, qui recuſarit eſſe ſocius
doloris: nec erit conſors gloriæ, qui nunc recuſat particeps eſſe ignominiæ.
Quanq; hæc ignominia apud homines, uera gloria eſt apud deum. Nam *Dico autem uobis*
illud affirmo uobis: Quiſquis profeſſus hic fuerit nomen meum coram ho/
minibus, quod apud mundum erit inuiſum & execrabile, profitebor & ego
illum, quum proferetur filĳ dei maieſtas coram angelis dei. Contrà qui me
nõ agnouerit hic apud homines, nec à nobis agnoſcetur coram angelis dei.
Scio huius corporis infirmitatẽ multis futuram offendiculo: ſed culpa, quæ *Et omnis qui dicit uerbum*
uel ab humano proficiſcitur errore, uel ab imbecillitate naturæ, quamuis
atrox fuerit, tamen facile condonabitur. Proinde quod me uocant Samari/
tanum, uini potorem, amicum publicanorum, & Ieſum fabri filium, facile re/
mittetur, ſi reſipiſcant. Eſt enim conuicium, cui locum dedit huius corporis
imbecillitas. Cæterũ qui conuicium dixerit in ſpiritũ ſanctũ, per quem deus
operatur hæc miracula, quoniã deſtinata malicia ſciens ac uolens repugnat
gloriæ dei, nõ inueniet ueniam nec in hoc ſeculo, nec in futuro. Quemadmo
dum angelis impĳs non eſt relictus reditus ad pœnitẽtiam: quoniam nulla
infirmitate, ſed obſtinata malicia reſtiterunt deo, nec reſipiſcent unquã, nec
ueniæ ſpem habẽt: [redacted]

Me uident hominẽ, dormientẽ, eſurientẽ, uidebunt & morientem:
ignoſci poteſt, ſi quid in me dicunt, quod in hominem poteſt competere.

Cæterum

Cæterum quod inuidia corrupti tribuunt ea facta ſpiritui Beelzebub, quæ ſciunt eſſe uirtutis diuinæ,& deũ fraudantes ſua gloria,& in impios dæmones transferentes quod Dei eſt: hæc nimirum eſt diabolica malicia, quæ ideo non impetrabit uerniam à deo, quanquam ad miſerendum propenſiſſimo,quia neſcit pœnitere.Multis igitur modis obſtrepetur ueſtræ prædicationi.Quidam enim aut ſimpliciter errantes perſequentur uos,aut errori mixta malicia. Quidam aduerſus animi cõſcientiam ueritatem perſpectam & cognitam oppugnabunt,nõ ob aliud,niſi quod aduerſetur prauis ipſorum affectibus. Per hos ſpiritus Satanæ malus rebellabit ſpiritui Dei bono: ac per ſuos ſatellites omni machinarum genere uos impetet. Quãuis aũt eſtis idiotæ,tenues,& humiles, non eſt quod metuatis mundi tumultum aduerſus uos.Sufficit ſpiritus dei benignus ac ſimplex aduerſus omnem uel fraudem, uel uiolentiam huius mundi. Quum igitur pertrahemini in ſynagogas illorum, delati de magnis criminibus,quum pertrahemini ad magiſtratus & principes,nolite facere,quod uulgus reorũ ſolet,qui ſoliciti ſunt, quid reſpondeant,aut quid loquantur,quo poſſint elabi è cauſa. Dabitis hoc publicę poteſtati,ut uocati compareatis.Cęterum nõ eſt quod uereamini conſpectum illorũ, aut ſoliciti ſitis,ut meditata oratione uos ipſos defendatis. Semper erit in promptu ueritatis ſimplex oratio. Hanc quoties erit opus, uobis ſuppeditabit ſpiritus ſanctus. Qualis eſt uita ueſtra, talis erit & oratio. Nihil autem efficacius ſimplici ueritate.Quemadmodum autem terror iudiciorum nonnullos tranſuerſos abducit à ſynceritate profeſſionis Euangelicæ, ita multos pecuniæ ſtudium corrumpit. Vt igitur & hunc affectum penitus eximeret dominus ex animis diſcipulorum, uelut humilem & indignum aggreſſis cœleſte negocium,oblatum eſt argumentum,per quod ita fieret.Quum enim eſſet frequentiſſima turba circa Ieſum,neque quiſquam antehac rem tam humilem auſus fuiſſet ab illo petere, quidã dixit illi: Magiſter,frater meus occupat hæreditatem communem, ac tergiuerſans, prorogat partitionem,hic mihi ſuccurrat tua autoritas. Dic illi ut mecũ diuidat hæreditatem.Ieſus autem uelut indignans, quod à negocio cœleſti ad carnales ac ſordidas curas interpellaretur,ſimul interim docens ſuos,non oportere implicari negocijs profanis ac ſordidis eũ qui gerit munus apoſtolicũ, reſpondit: Homo, qua fronte me interpellas aduerſus fratrem tuum de diuidunda hæreditate? Quis me conſtituit iudicem inter uos diſſidentes de re leui,ac mox peritura? Aut quis me uobis dedit diuiſorem hęreditatum? An mundus hic non habet iudices,qui lites tam humiles dirimant? Mihi nõ eſt delegatum, ut hic aut ille diteſcat hæreditate, ſed ut omnes perueniant ad hæreditatem uitæ immortalis.Deinde uerſus ad diſcipulos, ac cæteros qui aderant, cœpit eos exemplo interpellatoris dehortari à ſtudio diuitiarum: non quod per ſe malæ ſint,ſed quod in his præcipuum uitæ præſidium ponere

Ait autem quidam de turba

nete,& harum ſtudio reuocari ab his, quæ pertinent ad æternã felicitatem, ſtulticia ſit.Etiam atque etiam cauete,inquit,ab omni confinio auaritiæ, frequenter enim ſub prætextu neceſſitatis ac prouidentiæ obrepit triſte uitium,quod ſemel admiſſum abducit hominem in omne dedecus. Ac uix uitari poterit,niſi leuiter & contemptim poſſideamus etiam ea quæ noſtro iure poſſidemus. Cæterũ qui ſic fidunt diuitijs ſuis, ut in his ingens aliquod humanæ felicitatis preſidiũ collocent,uehemẽter fallunt ſeipſos.Non enim abundantia facit ad felicitatem, ſed potius ad ſolicitudinem,& cõtemptum eorum quæ uel ſola quærenda ſunt. Siquidẽ naturæ neceſſitas exiguo placatur.Id quo craſſo populo altius infigeret,adiecit dominus ſimilitudinem, ad quam ſuum quiſque affectum exigeret,atque examinaret. Erat,inquit, homo locuples, cuius agri fructus uberrimos attulerant, ut ſunt anni prouentus impares.Ille uero nihil interim cogitans de ſubleuanda proximorũ egeſtate,ſed perinde quaſi quod natum eſſet,uni natum eſſet,de reconden do ſolicitus eſt,non de erogando.Dixit enim apud ſe:Quid faciam?Anno næ ubertas maior eſt, quàm ut horrea mea ſufficiant recondendis ijs, quæ prouenerunt.Si charitatem adhibuiſſet in conſiliũ, quum ſic æſtuaret animo,dixiſſet illi:Circunſpice cũ multis deſit,quod tibi ſupereſt.Agnoſce cui debeas etiam iſtam anni tui felicitatẽ. Sortem indulſit deus, unde colligas uſuram operum cœleſtium.Permuta fluxa bona perennibus,terrena cœleſtibus, humana diuinis. Ita lucro fuerit tua liberalitas. Sed quoniam ſtulticiam & incogitantiã maluit adhibere in conſiliũ, huius impulſu dixit apud ſe:Demoliar horrea mea uetera,& extruam maiora, & in his recõdam uniuerſum huius anni prouentũ, cæteraq; bona mea, ne quid pereat.Conſtabilitis autem, & in tuto collocatis omnibus,ſecurus omnium,dicam animæ meę:Anima habes repoſitã magnam rerum copiam, quæ ſufficiat in multos annos: requieſce,ede,bibe, & oblecta te.Hoc diutinæ felicitatis ſomnium quum diues ille uerſaret in animo ſuo,ſubito uenit ad illum uox dei,dicentis:Stulte,quum ipſa uita tibi ſit incerta,quur recondis in multos annos: quũ his quę reponis frui non poſsis, niſi in hac uita,quæ nulli uel ad unum diem certa eſt? Quid tibi promittis annos plurimos?Hac ipſa nocte repetent abs te animam tuam. Et iſta quæ paraſti, cuius erunt? Certe tua non erunt.Hæredi relinquas oportet,aut ſi quis alius occupet. Cæterũ ſpirituales opes,quas erogãdis diuitijs licebat comparare,etiam mortuum fuiſſent comitatæ.Habes exemplum ac ſtatum hominis,qui ſibi recondit opes huius mundi, ac ſibi tãtum diues eſt, nec eſt diues erga deum,qui cupit in ſuis membris refocillari per eos, quibus res ſupereſt.Ac felicius diuites ſunt,qui ſic paupereſcũt.Hæc promiſcuæ multitudini loquutus dominus, mox conuerſus ad diſcipulos ſuos, quos oportebat non ſolum abeſſe ab omni auaritia,uerumetiam uacare omni ſolicitudine huius uitæ,ne qua res illorum ani

mos remoraretur ab Euangelico negocio: ideo, inquit, iam antehac dixi uobis, & repetens iterum iterumq; monebo, nolite ſoliciti eſſe de uita ueſtri corporis, anxij ne deſit cibus aut potus: neque rurſum de corporis incõmodo, ne deſit illi ueſtis. Pater ueſter cœleſtis, q uobis dedit quod præſtantius eſt, etiam illud addet, quod eſt uilius. Anima potior eſt cibo, quãquam ſine cibo interim nõ durat in domicilio corporis, & corpus precioſius eſt ueſtimento. An putatis diuitem iuxta ac benignum patrem paſſurũ, ut quum largitus ſit uitã, deſit cibus quo uita prorogetur? aut qui dedit corpus, commiſſurum ut corpori deſit, quo tegatur? Si dei prouidentia nõ ceſſat in animantibus brutis ac uilibus, an ceſſabit in uobis, quos ad rem tantã delegit? Conſiderate coruos, neq; ſerunt, neq; metunt, nec penuarium habent, nec horreum, & tamen deus etiam illis proſpicit de pabulo, nihil eorum negligens quæ condidit. Quanto magis uobis proſpiciet pater, quos tãto coruis habet chariores? Quid quod non ſolum diffidentiæ eſt, anxie diſtorqueri cura rerum huiuſmodi, uerum etiam ſtulticiæ? Stultum enim eſt ſolicitudine nihil profutura diſcruciari. Nemo ſolicitudine ſua uitã ſuam reddere poteſt uno die longiorem. Quid quod ne corporis quidem modus, aut figura uobis in manu eſt? Deus dat illi formam quam uult, dat illi modum quem uult, ſic dat illi & uitam, quàm diu uult. Quis autem ueſtrũ ſolicitudine ſua poſſit ad ſui corporis ſtaturam adijcere cubitum unum? Aut quis ſolicitudine ſua poſſit unum capitis pilum ex albo nigrum, aut ex nigro album reddere? Si igitur in his, quæ minimi momenti ſunt, nihil profuerit ueſtra ſolicitudo, quorſum attinet eſſe ſolicitos de uita? Iam ne ſitis anxij de ueſtitu, conſiderate mihi lilia, quæ in pratis nulla hominum cura proueniunt, quomodo nullo curante ſurgunt ad iuſtam magnitudinem. Non laborãt, neq; nent, neq; texunt, & tamen prouidentia patris adeo non ſinit ijs deeſſe ueſtem, ut nec opulentiſſimus ille Solomon, quũ maxime oſtentaret ſtrepitum ſuæ fortunę, ſic ueſtitus fuerit, ut unum quoduis ex lilijs pratẽſibus, ad breue tempus duraturum. Quod ſi deus tanta prouidentia ueſtit herbam etiam uulgo naſcentem, & mox perituram: & quæ hodie uiret in agro, cras arefacta conijcitur in clibanum: quanto magis non ſinet uos eſſe nudos, ô parum fidentes? Nec enim aliunde naſcitur iſta ſolicitudo, niſi ex diffidentia erga patrem & potentiſsimum, & liberaliſsimum & prouidentiſsimum. Si is paſcit, ſi ueſtit, ſi gubernat uniuerſa quæ cõdidit, abijcite uos quoq; ſolicitudinem de rebus infimis, cibo, potu, & ueſtitu. Iſtarum rerum nec uos deijciat penuria, nec efferat exuberantia. Neq; ſupini pendeatis à cœlo, obſeruantes omnia tempeſtatum præſagia, palleſcẽtes quoties aſtra minitantur annonæ penuriã. De his enim rebus etiam in longinquũ inquirere gentium eſt, qui mundo dediti neſciunt deum: uos autem qui noſtis, quàm benignum habeatis patrem in cœlis, quid inani ſolicitudine torquetis animos

Et uos nolite quærere quid

ueſtros

ueſtros: Scit enim pater ueſter, quod his quæ pertinent ad corporis alendi, tegendiq; neceſſitatem indigetis. Nec tam durus eſt, ut uos ſuum agentes negocium, ſinat harum rerum inopia perire. Quin potius prima ſit uobis cura promouendi regni dei, cuius uos delegi præcones ac miniſtros. Huius iuſticiam ante omnia quærite, non ſitam in ceremonijs Iudaicis, ſed in his rebus, quas ante docui uos: & toto animo hoc agite, quod eſt omnium maximum. Cætera leuiora deus ipſe uobis adijciet omnia, neq; quicquam patietur deſiderari. Ne qua res uos terreat puſille grex, pauci eſtis, humiles eſtis, idiotæ eſtis, nullis opibus, nulla potentia, nullis armis, nullis copijs inſtructi eſtis aduerſus mũdum hunc impium, & omni genere machinarũ in uos cooriturum. Non eſt tamen quod formidetis. Sic complacitũ eſt patri ueſtro, reiectis potentibus, doctis, & elatis: uobis iuxta mundum abiectiſſimis dare regnum hoc, quod arcanis opibus animorum, quod cœleſtibus præſidijs inuictum eſt. Quare delecti ad tãtam dignitatem regni cœleſtis, contemnite iſta humilia: deſtinati bonis perennibus, negligite mox peritura. Quod ſi terrenæ poſſeſſiones remorãtur uos à rebus tanto melioribus, uendite quæ poſſidetis, & pecuniã inde collectam erogate in ſubleuandam pauperũ inopiã. Non poſſunt diuitiæ magis in tuto collocari: non poſſunt maiore certioreq; cum fœnore deponi. Qui dat eleemoſynã, deo fœnerat, qui non poteſt fallere: & ut diues eſt ac benignus, pro uilibus reddet pretioſiſsima, pro terrenis cœleſtia, pro fluxis ac mox auferendis æterna. His igitur opibus ſtudete diteſcere. Parate uobis ſacculos, qui non ueteraſcunt: reponite uobis theſaurum in cœlis, qui nunquã deficiet, qui uobis tutus ſit & à furibus, & à tineis. Siquidem hoc uidemus uſu uenire, ut ubi quiſque theſaurum habet, ibi habeat & cor. Quod enim quis uehemẽter amat, eius non poteſt obliuiſci. Veluti diues, qui domi conditas habet aut defoſſas opes, etiã ſi foris agat, tamẽ animus domi eſt, ſolicitus ne fur compilet, ne quis caſus prodat aut uitiet theſaurũ: rurſus, qui amant, ſemper in eo quod amant, habent intentum animum. At oportet ueſtrum cor ſemper eſſe in cœlis. Atq; illic ſemper erit, ſi in terris nihil habueritis, quod uel miremini, uel ametis, ſed uniuerſum theſaurũ ueſtrum reconditum habueritis in cœlo. Tempus breue eſt. Toto ſtudio hoc agendum, ut quàm plurimum bonorum operum recondatis in cœlo. Inſtat dies, quo quiſq; pro ſemente rerum temporalium meſſurus eſt meſſem æternam. Is dies, quoniam uobis incertus eſt, oportet in eum ſemper eſſe paratos & accinctos. Eritis autem, ſi nullis mundanarum rerum impedimentis remorabimini, ſi nullam occaſionem benefaciendi prætermiſeritis. In hunc igitur diem ſint lumbi ueſtri ſemper præcincti, ſint lucernæ ardẽtes in manibus ueſtris, & ſimiles ſitis prudentibus ac fidelibus famulis, qui quoniã incertum habent, quando dominus ſit rediturus à nuptijs, perpetuo ſtant accincti cũ tædis, ut ſimulatq; re-

Nolite timere puſillus grex

uerſus pulſauerit,cõfeſtim aperiant ei.Non erit ingrata domino hæc famu-
lorum ſedulitas: ſed beati fuerint, ſi dominus ſubito ueniẽs offenderit illos
uigilantes. Nam illud affirmo uobis, quod dominus pro officio, quod ta-
men debebãt,ampliſſimã mercedem reponet.Siquidem ipſe uiciſſim præ-
cinget ſe,& iubebit illos diſcumbere,ac præteriens obſeruansq; quid quiſq;
poſtulet,miniſtrabit illis.Nec refert,qua parte noctis uenerit (id enim incer-
tum eſſe uoluit) ſed quacunq; noctis uigilia uenerit, ſiue in ſecunda, ſiue in
tertia,uel intẽpeſta nocte, beati futuri ſunt ſerui, ſi dominus offenderit eos
paratos.Non eſt igitur unquam ceſſandum in hac uita. Sed ita uiuendum,
quaſi dies ille hodie eſſet uenturus. Obrepet enim improuiſus. Proinde ſem-
per curãdum,ne opprimat imparatos. Siquidem ubi ſemel ille uenerit,iam
ſerum fuerit ſarcire ſuperiorem ſomnolẽtiam.Nullus eſt paterfamiliãs tam
ſocors, qui paſſurus ſit à fure nocturno perfodi domũ ſuam, ſi noſſet quo
tempore fur uenturus eſſet. Quod ſi ille uigilat, ne ſpolietur bonis terrenis,
quanto magis uobis eſt uigilandũ,ne perdatis felicitatem æternam? Sicut
fur nocturnus obrepit eo tempore,quo dormitur altiſſime,minimeq; expe
ctatur ſuffoſſor, ita filius hominis ſubitò ueniet eo tempore, quo minime
uenturũ ſuſpicabimini. Proinde quoniã uobis id tempus ignotum eſt, cer-
tum tamen eſt illud adfuturum, ſitis perpetuo parati,inſtructi bonis operi
bus,ab omnibus mundanarum rerum impedimentis expediti.Hos ſermo-
nes quum audiſſet Petrus,ait domino:Domine, parabolã iſtam utrum uis
ad nos proprie pertinere, an ad omneis pertinet? Dominus autem ita tem-
perat reſponſum,ut non neget aliqua ex parte pertinere ad omneis qui cu-
piunt æternam ſalutem,ſed præcipue ſignificet ad eos attinere, quibus cre-
dita eſt diſpenſatio ſermonis Euangelici.Adiecit autẽ & aliam parabolam,
quo magis accẽderet ſuos ad perpetuam inſtantiam officij ſui, proponens
& præmium functis officio,& pœnam ei,qui ceſſaret in officio.Inter homi-
nes, inquit,rarum eſt inuenire fidelem ac prudentem diſpenſatorem rei fa-
miliaris,qui peregre agente domino,curet illius familiam,cui prefectus eſt,
non ut tyrannidẽ in eam exerceat, ſed ut ex opibus domini,cuiq; ſuum di-
menſum,quantum opus eſt,& quando opus eſt,depromat. Beatus erit ille
ſeruus,quem ſubitò reuerſus dominus offenderit in officio.Siquidẽ exper-
tus fidem ac diligentiam in dimenſis,præficiet eum omnibus bonis ſuis, ac
ueluti rerum omniũ conſortem habere dignabitur. Contrà ſi ſeruus ille nec
bonæ fidei fuerit,nec prudens,ſed elatus abſentia domini,ac delegata præ-
fectura,dixerit ſuo cum animo:Dominus meus iam in longum,profert re-
ditum, & fortaſſe nunq; rediturus eſt, interim morem geram animo meo:
cœperitq; ſæuire in conſeruos & ancillas, non ſolum non paſcens eos extri
tico domini cõmunis,uerumetiam pulſans illos ac uerberãs,ac tyrannidem
quandam uſurpans, ipſe interim edat, & bibat,comeſſetur, inebrietur, heri

bona

bona fœdis uoluptatibus,luxuq́ prodigens: Quid futurum arbitramini talí diſpenſatori? Nimirum redibit dominus die quo non expectabatur, & hora qua neſciebatur, ac famulum illum ſecure quidlibet faciẽtem, diuidet & amputabit à familia ſua,nec dignabitur eum domus ſuæ cõtubernio,ſed annumerabit illum reliquis infidelibus, luiturũ pœnas,qui noluerit eſſe memor officij. Nulla re magis ſibi cõciliare poteſt animum domini ſui diſpenſator Euangelicus,quàm ut abſentis domini benignitatẽ repræſentet in proximum:nec ſe putet eſſe dominum,ſed meminerit eſſe conſeruum. Quo uero perfectior fuerit cognitio ueritatis Euangelicæ,hoc grauior erit condemnatio, ſi quod didicit eſſe rectum,ſequi negligat. Leuius enim puniẽtur gentes,quibus nec per legem,nec per Euãgelium annunciata ueritas eſt, quam Iudęi,quos lex erudijt ad aliquem profectum pietatis. Et rurſum inter hos acrius punientur phariſæi,et legis periti,quàm idiotæ. Sed omnium grauiſſimas pœnas dabunt, quos cognita ueritas Euangelica,quos tot miracula, quos exemplum meum nõ prouocarit ad ſtudium ueræ pietatis. Ego nihil cælaui uos. Quicquid pater cœleſtis uos per me ſcire uoluit,cõmunicaui uobis. Cauete igitur exemplum ſerui negligentis. Etenim ſeruus ille,quẽ dominus præ cæteris habuit eximiũ, cui cõcredidit diſpenſationẽ rerum ſuarum, cui communicauit arcana conſilij ſui, cui fiſus eſt abiens peregre,niſi fecerit quod iuſſus eſt,ſeſeq́ præpararit ad exequẽda,quę ſciebat ex animo uelle dominum, uapulabit plagis multis. Qui uero fuerit de grege ſeruorum,cui dominus non indicarit animi ſui uoluntatem, ſi quid cõmiſerit animaduerſione dignum,plagis uapulabit paucis. Non eſt igitur quod Euangelici ſermonis diſpenſatio uobis cõmiſſa, reddat uos inſolentiores,ſed potius ſolicitiores. Onus ſuſcipit uerius q̃ honorem,qui functionem ſuſcipit eccleſiaſticam,Gratuitũ eſt quod concreditur,& in hoc concreditũ,ut proferatur in utilitatem cõmunem totius familiæ. Quemadmodum heri rationem exactiorem exigunt ab eo,cui plus cõmiſerunt:ſic ab eo,cui copioſius cognitionis et autoritatis munus datum eſt à deo,plus requiretur,quàm à cæteris:& cuius fidei latior ac maior functio delegata eſt, quo pluribꝰ prodeſſe debuit,hoc plus exigetur ab eo. Quo doctior es,hoc doce libẽtius:quo ditior es,hoc libentius ſubleua pauperes:quo potentior es,hoc plures autoritas tua pertrahat ad Euangeliũ. Alienũ eſt quod habes, dominus uult erogari,quod credidit. Sitio ſalutem hominũ,& huius gratia ueni in mundum,ac meo deſyderio iam omnis mora lõga eſt. Nõ eſt diluta,nec humana doctrina,quam è cœlis attuli. Merus ignis eſt,aut purgaturus hominẽ, aut uſturus. Et ideo ueni,ut hic ignis accẽdatur in terris. Quid eñ aliud deſidero? Semel accenſus,late corripiet uniuerſum mundũ incendio. Sed non exiliet hic ignis,niſi percuſſus fuerit in cruce hic ſilex corporis mei. Supeſt adhuc ille baptiſmus quem mihi præſcripſit pater,ut tingar proprio ſanguine,ut mea morte pœ

Ignem ueni mittere in terram

nas luam pro peccatis totius mundi. Tum demũ emicabit inter homines il/
la ſcintilla charitatis Euãgelicæ, quum uiderint innoxiũ ultro pro noxijs ſu/
ſtinuiſſe mortem ignominioſam. Hæc enim eſt ſcintilla perfectę charitatis.
Et ab hoc baptiſmo non ſolũ non abhorreo, ſed amore ſalutis humanæ ue
hementer angor, ut quàm primũ perficiatur. Abhorret natura corporis, ſed
deſiderat animi charitas. Verũ hic ignis accenſus, excitabit magnos in mun
do tumultus. Vehemens enim erit ignis & cœleſtis, diſcutiens & excutiens
omnes affectus humanos. An creditis quod uenerim allaturus pacẽ in ter/
ras, quam mundus hic amat, cui tum trãquillitas eſt, quum ſatisfactum eſt
animi cupiditatibus, quũ mali cum malis conſentiunt? Nõ profecto, nõ ue/
ni conglutinaturus tales concordias, ſed immiſſurus diſſidia. Non omnes
obedient Euangelio, & Euangelij cauſa cõtemnenda ſunt omnia. Itaq; fiet
ut in eadem domo, in qua prius erat mala pax, naſcatur ſalutare diſsidium.
Siquidẽ quinq; natura coniunctiſsimi, mea cauſa diuidentur inter ſeſe, tres
aduerſus duos, ac rurſus duo aduerſus tres. Quid enim coniunctius, quàm
patri filius? Et tamen pater Euangelij cauſa ſimultatem exercebit cum filio.
Et filius Euangelij gratia patrem contemnet. Similiter mater diſſidiũ habe/
bit cum filia, ſed apud filiã plus ualebit charitas Euangelica, quàm affectus
parentum. Socrus item bellum ſuſcipiet cum nuru ſua, ſed apud alterã præ/
ponderabit amor ſalutis æternę, affinitati carnis. Vehementius enim urgẽt
Dicebat autem ad turbas uincula ſpiritus, quàm naturæ. Poſt hæc Ieſus conuerſus ad turbas, dixit:
Quur igitur uos non præparatis animos ueſtros regno dei, quod in proxi/
mo eſt? An nõ ſentitis imminere tot indicijs rerum? Quur hic eſtis parum
boni cõiectores, quum in rebus tanto leuioris momenti tam ſagaciter con/
iectetis? Quum enim conſpexeritis nubem emergentem ab occaſu, ſtatim
prædicitis futurum imbrem: & euenit quod prædicitis: ac rurſum quum ſen
ſeritis auſtrum flantem, ſtatim prædicitis fore æſtum, nec fallit uos ueſtra
diuinatio. Parum refert autem, utrum pluat, an nõ pluat: ſed plurimum re/
fert, ut per Euangelicam fidem ſalutem aſſequamini perennem. O hypo/
critæ, ut omnia ueſtra fucata ſunt. Qualis eſt ueſtra ſanctimonia, talis eſt &
prudentia. In his quæ ſunt huius uitæ ſapitis: in his quæ ſunt æternitatis, ni/
hil uidetis. Obſeruatis faciem cœli & terræ, & hinc colligitis pręſagia rerum
futurarũ. Qui fit autem ut hoc tempus, quod omnibus uel ſalutem adfert
æternam, ſi fuerit acceptatum: uel exitium æternum, ſi fuerit neglectum, ex
tot proditis indicijs non animaduertatis inſtare? Scitis quid prophetæ pro
miſerint, uidetis & auditis tam multa quæ dicuntur & geruntur inter uos, ui
detis innouari mundum, & nondum ex uobis ipſis coniectatis, adeſſe tem/
pus promiſſum? Hoc ſolum erat omnibus ſtudijs agendũ, nec oportet rem
ullam uobis eſſe tanti, cuius gratia diſpendiũ faciatis Euangelici profectus.
Cum aũt uadis Si res eſt, & impedit, uende: ſi quis læſit, condona potius q̃ perſequaris ius

tuum

tuum. Quod ſi res eò proceſſerit, ut eatur ad iudices, uel inter eundũ da operam ut libereris ab aduerſario tuo. Præſtat uel iniquis cõditionibus finire litem inter uos, q̃ incertum euentum iudiciorũ experiri, ubi nõ ſemper ſuperior eſt cauſa, quæ melior eſt. Alioqui cõmittis teipſum periculo, ne iudex tradat te damnatorũ exactori, & exactor cõſ̃ciat te in carcerẽ. Quod ſi fiat, illud affirmo tibi, nõ exibis inde, donec reſoluas quod petitur uſq; ad extremum quadrãtẽ. Negocioſa res eſt litigare, nec uacat his immorari tricis, qui properat ad metã Euangelicæ perfectionis. Primũ igitur expende, quanto plus lucri ſit in cõdonanda iniuria, q̃ in perſequenda: in deferenda re, q̃ in uindicanda. Primũ lucrifeceris amicitiam, quæ ſuſcepta lite periclitatur, deinde temporis compendiũ facis, quod erat tibi nõ parum multũ in lite peritorum. Ad hæc animi tranquillitatem lucraris, quam lites adimere ſolent. Poſtremo uitas, quicquid malorũ adferre poteſt infelix litium exitus.

CAPVT DECIMVMTERTIVM

DVm hęc aliaq; multa promiſcuæ multitudini loquit̃ Ieſus, præmiſ̃s inuitans ad officium pietatis, ſupplicij̃s territãs, nullumq; non mouens lapidem, ut animos auditorũ accenderet ad melioris uitæ ſtudium, commodũ aduenere quidam, qui rem nouam & horrendam auditu nunciarent de Galilæis quibuſdam facinoroſis, in quos Pilatus præſes nouo exemplo animaduerterat, ſic ut ſanguinẽ hominum nocentium miſceret cum ſanguine pecudum, quas immolabant ritu Iudaico. Quoniam autem erat enorme, quod illi perpetrarant, ad terrorem omniũ horrendo ſupplicio puniti ſunt. Solet autem uulgus hominum execrari ſic damnatos, ſibiq; plaudere, quod tale nihil patrarit quum ſæpe plauſor ille ſceleratius ſit malus, quàm illi, quorum manifeſtũ ſcelus publico ſupplicio fuit expiatum. Ieſus itaq; uolens huius exempli terrorẽ, quem illi non putabant ad quenquam pertinere, niſi ad eos, qui eadem facinora patraſſent, ad omnes peruenire, reſpondit illis. An creditis quod iſti Galilæi ſoli ſcelerati fuerint inter omnes Galilęos, quod in hos ſolos deſæuĩt ſe ueritas iudicis? Non ſatis eſt uos non admittere, quod admiſerunt illi, ab omnibus peccatis reſipiſcẽdum eſt. Quod niſi feceritis, quanq̃ interim dei lenitas tolerat uos, ut cõuertamini, tandem omnes ſimili dei uindicta peribitis. Et ne ſpem impunitatis uobis faciat ultio dilata, niſi mature reſipueritis, ſubito ueniens opprimet uos, quemadmodum nuper illi decem & octo rui na turris oppreſi ſunt in Siloa. Vt ſuffugiatis ultionem hominum, dei uindicta uitari nullo modo poteſt. Ad omneis uos pertinet paucorum exemplum. An creditis, quod quum iſtos opprimeret ruina turris, non fuerint Hieroſolymis multi, his etiam ſceleratiores? Sed hos dei clemẽtia differt in ſpem pœnitẽtiæ. Quorundam crimina manifeſta ſunt, quorundam latent: & ſuis quiſq; malis blanditur, ſed nemo bonus eſt inter uos, nec erit cuiq;

impunita ſua malicia. Quin illud affirmo uobis, niſi reſipueritis à priſtinis malis, omneis ſimiliter opprimet ultio diuina. Videte igitur, ne lenitate dei abutamini ad licentius peccandum, memores, hoc grauiorem uenturam ultionem, quo ſerius uenerit. Prouocat deus multis modis ad pœnitentiam, nunc blandiens, nunc territans. Tandem ubi uidet obſtinatam hominum maliciam nullis rationibus emendari, ſemel totum hominem funditus perdit, ut alijs exemplum ſit utile, qui ſibi bonus eſſe noluit. Hanc ſententiam quo Ieſus altius infigeret animis craſſæ multitudinis, adiecit ſimilitudinem ad rem accommodam. Quidam, inquit, habebat arborem ficum plantatam in uinea ſua: Qui plantauerat, ſuo tempore uenit ad illam, quærens fructum iam primum ex foliorum prouētu promiſſum, neq; quicquam inuenit præter folia. Accito itaq; uineæ colono, ait: Ecce iam tertius præterijt annus, quod uenio ad hanc ficum, quærens ex ea fructum, nec inuenio. Itaque ſuccide illam. Ad quid etiam terram occupat, umbra officiēs uiti, & ſuccum ad ſe trahens, quo poterant ali arbores frugiferæ? Colonus autē reſpondit domino ſuo: Domine paſſus es illam triennio, ſine adhuc & hoc anno, donec experiar extremam curam. Nam fieri poteſt, ut ſoli uitio ſterilis ſit. Fodiam igitur circum illam, & inijciam ſtercora. Hoc fomento excitata ſi produxerit fructum, ſeruaueris arborem: ſin autem uideris eam eſſe deploratæ ſterilitatis, uenies ad id quod ſupremum eſt, & ſuccides eam, ne ſaltem officiat uineæ tuæ. Hac parabola dominus in genere quidē cōmonuit omneis, ne deum prouocantem ad pœnitentiam negligerent. Sed peculiariter notauit gentem Iudæorum, quę toties prouocata ad meliora per patriarchas, per Moſen ac legem, per prophetas, per Ioannē: deniq; per tot miracula, per Euāgelicam prædicationem, tamen quia perſtitit in obſtinata malicia, funditus excindendā à Romanis. Et ecce mox exemplū fici ſterilis, ut quod parabolę typus deliniarat, res ipſa ſubijceret oculis. Ceremoniarū legalium obſeruatio ueluti folia erāt ſynagogæ, quæ uidebant ceu polliceri dulciſſimum ac deo gratiſsimū fructū ueræ pietatis & charitatis erga proximum, quum nō ſolū nihil huiuſmodi produxerit, uerumetiā amaros fructus ædiderit inuidiæ, odij, obtrectationis, blaſphemiæ, homicidij. Ieſus enim quum ex more ſuo doceret ſabbatis, aderat ibi in ſynagoga mulier quædā, cui decem & octo annis res fuerat cum morbo immedicabili miſeroq;. Erat enim adeo contracto corpore, ut nō poſſet erigere caput, nec aſpicere ſurſum. Ecce materiā exerendi fructus boni, niſi ficus omnino ſterilis fuiſſet. Mulier hæc imaginem gerebat gentiū, & eorū qui palàm impij & ſcelerati calamitatem ſuam præ ſe ferebāt, toti defixi rebus terrenis, de rebus æternis ac cœleſtibus ne cogitantes quidem. Contrà Iudæus erectus ſtabat in uinea domini, quæ eſt ſynagoga, uerbis legis ac ceremonijs corporalibus ceu frondibus ornatus, qui nihil aliud nouit, q̄ inuidere & calumniari. Dominus autem pri-

Erat autē docens in ſynagogis

tem primum clementiſsimis illis oculis ſuis intuitus eſt mulierem. Iam hoc ipſum mox ſequuturæ ſalutis omen eſt. Nec hoc cõtentus, ultro uocauit ad ſe. Felix quencunq; accerſierit ad ſe Ieſus, & felix qui audit uocãtem. Venit mulier, plena bonæ ſpei. Morbus diutinus erat & immedicabilis, ſed nulla eſt tanta impietas, aut iniquitas, quæ per Euangelicã fidem non aboleatur. Videamus igitur fructũ bonæ arboris, quem in ſynagoga deſyderabat Ieſus. Mulier, inquit, liberata es ab ægritudine tua. Non dedignatur eam ſui ſacri corporis contactu. Impoſuit illi manus, ac protinus erecta eſt, & agnoſcens cœleſte beneficium glorificat deum: ita ſubito mutata gentiũ eccleſia relictis ſimulacris, relicto ſtudio pecuniæ, relictis fœdiſsimis cupiditatibus, quibus diu ſic fuerat alligata, ut nec aſpirare poſſet ad cognitionẽ rerum cœleſtium, cœpit laudare clementiam diuinam, cuius gratuito beneficio ſemel liberata eſſet ab uniuerſis uitijs ſuis, quibus obnoxia miſere ſeruierat ſatanæ. Iam ex aduerſo mihi conſydera malæ arboris malum fructum. Quũ id uidiſſet Archiſynagogus, uidelicet ficus illa ſterilis, ac foliis tãtum legis ſeſe uenditans oculis hominum, indignans quod Ieſus ſabbato ſanaſſet mulierem, ueluti rem magnam docturus, uertit ſeſe ad cõcionem. Nunc audi uocem uere phariſaicam, & ex hac totam illorum doctrinam æſtima. Homo pius, timens ne populus exemplo Ieſu prolaberetur in impietatem, conſulit illius ſaluti, dicẽs magna cũ autoritate: Sex dies ſunt, in quibus fas eſt opus facere. Proinde ſi quis ſanari cupit, ueniat illis diebus. Sabbatũ autem uiolare nefas eſt. Hanc tam ſtolidam uocem non tulit clementiſsimus dominus, qui ſabbatum non in hoc condiderat, ut à iuuãdo proximo ceſſaretur, ſed à malefactis eſſet perpetua quies, quam illa ſabbatorũ ocia figurabant. Quoniam autem hæc uox archiſynagogi ex omnium phariſęorum, ſcribarum ac legis peritorum ſententia proferebatur, per unum reſpondit omnibus: Hypocritæ, inquiens, qui neglecta ui legis, corticẽ dũtaxat urgetis, ac ſpeciem iuſticiæ præ uobis geritis, quum procul abſitis à uera pietate, uidete, quàm hic ſitis iniqui iudices: Quis ueſtrũ eſt, cui ſabbati religio obſiſtat, quo minus à præſepe ſoluat bouem ſuum, aut aſinum, adaquaturus illum? Si iudicatis non uiolari ſabbatum ob beneficium, quod muto iumento impenditur: mihi ueluti facinus atrox impingitis, quod hanc Abrahę filiã germanam, uidelicet parẽtem ſynceritate fidei referentẽ, ſanarim ſabbato? Vobis tanti eſt priuatum commodum, ut non ſit religio ſoluere lorum aſino, ne ſiti pereat ſabbato, & indignamini, quod hanc ueſtræ gentis mulierem, quam ſatanas decem & octo annis habuit adſtrictam, ſoluerim ſabbato? Si opus interdicitur ſabbato, uter plus operis facit, qui ſoluit aſinum & ducit ad aquam: an ego qui ſolo uerbo, & contactu ſanaui totam mulierem? Siccine mitiores eſtis in bouem, aut aſinum, quàm in ſororem aut fratrem? Et ſic legem obſeruatis, ut eius ſuperſtitione negligatis id quod totius legis

tius legis eſt caput? Hic ſermo Ieſu quoniam perſpicuam habebat uerita-
tem,& ad ſenſum etiam communem humanæ naturæ conſentaneũ, pudo-
rem incuſſit obtrectatoribus illis. Dolebãt enim aliquid ſuæ gloriæ decede
re apud multitudinem,apud quam eatenus ſeſe uenditarant. Ieſus aũt indi
care uolens omnem illam inanem phariſæorum oſtentationẽ,quæ magni-
ficam habebat ſanctimoniæ ſpeciem,breui euanituram, contrà,uim Euan-
gelicam ex humillimis initijs profecturã in tãtam amplitudinem,ut totum
orbem ad ſe pertrahat,idq; per mortem,per apoſtolos humiles et idiotas,
propoſuit duas parabolas eiuſdem ſententiæ. Videtis,inquit,regnum ſyna
gogæ pugnare cum regno dei. Euincet tamen id quod potentius eſt. Itaque
uelut afflatus nouo ſpiritu dominus, quo redderet attentiorem multitudi-
nem dixit: Cui rei dicam eſſe ſimile regnum dei,aut cui comparabo illud,ut
ex re nulli ueſtrum non notiſſima intelligatis quale ſit? Quũq; iam omnes
expectarent magnificam aliquam ſimilitudinem,de ſole,aut fulmine ſum-
ptam, maluit à contemptiſsimo legumine ducere parabolam. Simile eſt,
inquit,grano ſinapis, quod quàm diu eſt integrum, ut minutiſsimum eſt,
ita uiliſſimum eſt,nec colore, nec odore blandiens oculis,& ſi quid habet ui
goris,intus habet. Hoc homo quidam prudens nactus nõ contempſit,ſed
ſeuit in horto ſuo. Enatum eſt autem illud contemptiſsimũ ſemen,& excre
uit in arborem ingentem,adeo ut in ramis eius etiam aues nidularẽtur, pro
uno granulo,multa milia producens. Sic regnum dei, quũ maxime uidebi-
tur extinctum, tum ſeſe latiſſime proferet. Rurſus autẽ cui rei ſimile dicam
regnum dei? Simile eſt exiguæ maſſulæ fermenti,quod prudens mulier ab
didit in farinæ conſperſę tribus menſuris,atque ibi reliquit ueluti ſepultum,
donec paulatim fermẽti uis afficeret totam illam quãuis multam farinam:
ſic humilis doctrina Euangelij quondam occupabit uniuerſas orbis natio-
nes. Hæc loquutus Ieſus properabat eò,ubi granum erat infodiendũ terrę,
ubi fermentũ abdendũ in farina. Faciebat enim iter Hieroſolymã, ubi ſcie-
bat ſeſe occidendũ. Sed inter eundũ per ſingulas ciuitates ac uicos docebat
omneis,ne quid temporis periret ab Euangelio. Quoniam autem ſublimia
quædam docuerat de uendendis facultatibus, de uiuendo ex tempore,cor-
uorum ac liliorum ritu,de non contendendo cum aduerſario,quidã adiens
eum dixit: Domine, an pauci ſunt, qui ſalutem conſequuntur? Nam iſta
quæ doces, haud ita multos reor amplexuros. Rurſum autem parabola
de grano ſinapis,& fermento uidetur diuerſum polliceri, nempe uim regni
dei peruenturã ad multos. Ieſus autem oſtendere uolens, famam quidem
& cognitionem Euangelicæ doctrinæ, ad hæc & miraculorum geſtionem
peruenturam ad plurimos, cæterum neminem fore ſaluum,qui non depo-
ſitis omnibus huius mundi cupiditatibus ſequatur humilem Chriſtum,di-
xit: Contendite intrare per anguſtã portam. Id non contingit oſcitantibus,

Conandum

Conandum eſt,anguſtus eſt ingreſſus, ſed ducit ad latitudinem regni cœlorum.Nó capit hæc porta onuſtos diuitijs, cumulatos honorib.diſtentos luxu,graueis auaritia,turgidos & elatos faſtu. Qui tales ſunt,eligunt uiã latam,ſpacioſam, & prima ſpecie blandam,ſed ducentem ad mortem. Nunc igitur contendite intrare,dum patet aditus: excutite ſarcinas omneis,ut uos capiat anguſtus ingreſſus.Nam illud affirmo uobis:Erunt complures olim qui cupient intrare,nec licebit,uidelicet occluſo iam aditu. Quũ enim intrauerit paterfamiliãs,& clauſerit oſtium,quod nunc patet omnibus admitentibus:tum ſero reſipiſcentes agnoſcetis errorem ueſtrum,& inuidẽtes his qui ſunt ingreſſi,incipietis obſidere oſtium, ac pulſare fores dicentes: Domine aperi nobis. Tunc ille, qui prius non eſt auditus inuitãs ad ingreſſum,uiciſſim non audiet uos,ſed reſpondebit hunc in modum: Audio nomen domini,ſed ego uos nõ agnoſco famulos,quærite eum cui ſeruiſtis. Tunc uos incipietis dicere: Qui fit domine, ut nunc nõ agnoſcas nos? Apud nos natus es,edimus ac bibimus tecũ, & in plateis noſtris docuiſti. Et ſumus tui diſcipuli, atq; etiam in tuo nomine ſanauimus ægrotos, & dæmonia eiecimus. Hic reſpondebit paterfamilias:Iſta quæ cõmemoratis nõ efficiunt mihi germanos diſcipulos.Qui meis ueſtigijs ingreſſus fuerit, hunc ego pro meo agnoſcam. Vos cuiates ſitis neſcio. Diſcedite à me,nihil uobis proderit, nouiſſe legem,audiſſe me,nihil gentis cognatio,aut cõſuetudinis familiaritas, nihil ædita in nomine meo miracula. Quiſquis inuidet,aut odit fratrẽ, quiſquis ſuæ gloriæ conſulit cum iniuria gloriæ dei,quiſquis pecuniã anteponit charitati proximi,hic quacunq; de gente uenit,meus nõ eſt. Abite igitur,recepturi uobis dignum præmiũ ab eo,quem coluiſtis. Famuli mei quoniam mecum,& mea cauſſa paſsi ſunt,mecũ ęterni conuiuij iucunditate fruentur. Vos qui ſeculi uoluptates præpoſuiſtis æternæ felicitati,illuc abite, ubi erit fletus & ſtridor dentium.Augebit enim calamitatẽ ueſtram aliorum cõſpecta felicitas, quos hic fueratis perſequuti. Videbitis enim progenitores ueſtros Abrahã,Iſaac & Iacob,ac prophetas omneis,quos ueſtri maiores uel afflixerunt,uel occiderũt,accũbentes in regno dei, ac uos ab his prognatos expelli foras,neq; quicquã uobis prodeſſe generis & cognationis pręroga tiuam:nihil profuiſſe legis obſeruationem,nihil audiſſe nos, nihil ædidiſſe miracula.Per fidem intrandũ erat ad hanc felicitatẽ.Accedet & aliud quod acrius ętiam uret animos ueſtros. Vobis repulſis, qui credebatis uos ſolos recipiendos,uenient ex omni totius orbis natione, ex omnibus mundi plagis,promiſcue nulloq; delectu,quibus nihil fuit cognationis cum Abrahã, Iſaac & Iacob, nulla noticia legis, nulla mecum familiaritas, & ſubito per fidem adoptati in filios Abrahæ, accumbent in regno dei. Ita res præter expectationem ueſtram in diuerſum uertetur. Qui uidebantur proximi ſaluti, procul à ſalute reijcientur.Et qui ueſtro iudicio habebantur alieniſsimi à deo

mi à deo,idololatræ,centuriones,publicani,milites,meretrices,primum ho norem habebunt in regno dei. Quoniam autem hæc inuiſa Iudæorum au ribus,paſsim magna cum libertate docebat Ieſus,phariſæi quidam,ut inie cto metu obturarent os Euangelicum, adierunt Ieſum,dicentes illi:Cõſule uitæ tuę,& relinque Galilæã. Nam Herodes huius prouinciæ rex tibi ma le uult, & uenatur occaſionem occidendi te. Quod ni caueris nihilo mitius tractabit te, quàm tractauit Ioannem. Ieſus autem declarans ſibi nihil eſſe periculi à quoquam homine,niſi uellet ipſe,nec ſe moriturũ,niſi eo tempo re quo decretũ eſſet, nec alio genere mortis,nec alio loco, quàm cõſtitutum eſſet,ait illis: Ite & dicite uulpi illi, qui uerſutia humana credit ſe aliqd poſ ſe aduerſus conſilium dei:Ecce non eſt humanum quod gero,nec licet deſi nere ante tẽpus à deo pręſcriptũ.Nihil Herodi iuris in hoc negocio.Quem admodum enim illius autoritas nemini poteſt præſtare, ut hæc agat:ita ne minem poteſt impedire,ne quod agit,peragat. Quur autẽ impediat,ſi bo na ſunt quæ facio? Eĳcio dæmonia,& propello morbos. Hæc gratis ope ror,non diu facturus. Breue tempus eſt, quod multi cuperent eſſe longius, ſed ita mihi patricq; meo decretum,ut ad ſalutem hominum hæc agam ho die & cras, & tertio die ſummam manum meis factis impono. Non opor tet igitur hoc exiguo tempore ab officio delegato ceſſare,ſed tanto maiore conatu,quod delegatum eſt agere,quo ſpatium eſt breuius. Non igitur mi hi fugiendus eſt Herodes,ſed petenda eſt Hieroſolyma, ubi mori decretũ eſt,ut palàm fiat omnibus ciuitatis illius impietas, quę ſe nomine religionis iactat.Siquidem illa eſt uetus illa prophetarum interfectrix.Neq; cõuenit ut propheta quiſquam pereat extra Hieroſolymam. Atq; interim miſeri cors dominus,qui pro ſua bonitate cupiebat omneis ſaluos fieri,prędens imminere inſanabili ciuitati ſupremũ excidium, deplorat illam, quæ toties ſpreta dei bonitate, ad meliora uocantis, meruit extremam ultionem: O Hieroſolyma, Hieroſolyma, illa uetus interfectrix prophetarũ,ac lapida trix eorum qui mittuntur ad te, quoties conatus ſum cõgregare filios tuos, mihiq; adiungere, non ſecus atq; gallina congregat pullos ſuos ſub alas ſu as ne pereant. Tua uero pertinacia uicit meam bonitatem. Et quaſi deuota exitio,ſic omnia reſpuis, per quæ poſsis ſanari. Proinde quando tu nullum impietatis modũ facis, imminet tibi ſæua calamitas.Relinquetur enim uo bis domus ueſtra deſerta,ſic ut uix ullum ueſtigium ſuperfuturum ſit iſtius urbis,quæ nunc ſe iactat ut religionis caput. Transferet à uobis omnis glo ria,ac demigrabit ad gentes.Ipſi feretis ſententiam aduerſus uos. Occidetis quidem me,ſed illud affirmo,nõ prius uidebitis me,quàm dicatis:Benedi ctus qui uenit in nomine domini.Hæc erit ueſtra profeſsio,quam ueritas à uobis extorquebit:ſed tamen mox reuerſi ad ingenium progenitorum ue ſtrorum,occidetis quem prædicaſtis.

Quia non ca pit prophetã

Caput

CAPVT DECIMVMQVARTVM

ACcidit autem poſt,ut inuitatus ad conuiuium à quodam inter phariſęos primario,adiret domũ illius,ac cibum caperet apud eum.Erat autem dies ſabbati.Accumbebant uero ſimul & alij multi phariſæi, qui more ſuo obſeruabant Ieſum,ſi quid dice/ret facerétue, quod in eo calumniarentur. Et ecce parata calumniæ occaſio. Aderat enim illic homo quidã hydropi obnoxius, malo ferè immedicabi/li,colore lurido,corpore turgido. Sed huic miſero profuit ueniſſe in conſpe ctum Ieſu.Infelix enim peccator qui ſe ſubducit ab eius cõſpectu,qui cupit omneis fieri ſaluos. Ieſus autem non ignarus,quid apud ſe cogitarent pha/riſæi,ac legis periti,rogabat eos:an ſabbato fas eſſet conferre ſanitatem ho/mini perituro. Illi quum obticuiſſent, Ieſus accerſit hydropicũ ad ſe,& con/tactu ſuo ſanauit eum,ac iuſsit abire.Ilico mutatus eſt homini color, ſubſe/dit corporis tumor. Hoc factum quum eſſet admirabile,tamen phariſæos offendebat uiolata ſabbati religio. Ieſus autem oſtendens, illorum religio/nem eſſe præpoſteram,qui in ſalute hominis offenderentur,in aſino ſerua/to non offenderentur: reſpondit illorum tacitis cogitationibus,ac dixit: Si cuiuſquam ueſtrum aſinus,aut bos decidiſſet in puteum die ſabbati,utrum expectaret donec præteriſſet ſabbatum:an potius nihil moratus,ſtatim eo dem die extraheret iumentum ſuum ne periret? Si tantum apud uos ualet bouis,aut aſini ſalus,ut non putetis uiolari ſabbatum,quur offenditur ani/mus ueſter,quod hunc hominem, cui præſens erat periculũ ab aquis inter/cutibus,ſeruauerim die ſabbati? Si opus expẽditur, plus eſt operis in extra hendo iumento, quàm in hoc homine ſeruando. Vidi,contigi,ac dimiſi. Si perſonã æſtimatis, potior eſſe uobis debet unius hominis ſalus, quàm plu/rimorum boum aut aſinorum.Ad hũc ſermonem obticuere phariſæi,quo/rum animi ſic erant corrupti deprauatiq;, ut quum non haberent quod di/lucide ueritati reſponderent, tamen approbare non poſſent quod à Ieſu fie ri uidebant. Quod ſi quid ipſi eiuſmodi facere potuiſſent, omnibus tubis ebuccinaſſent gloriam ſuam. Cæterum quoniam dominus Ieſus omniũ fa/ctorum ſuorum gloriam uolebat eſſe penes patrem deum,phariſæorũ fu/catam ſanctimoniam ubiq; detegebat, qui nimium diu impoſuiſſent ſim/plici populo. Venabantur enim gloriam ſuam apud homines,& ideo inui/debant gloriæ dei.Atq; hic erat uerus hydrops animi, naſcens ex corrupto iudicio mentis,ueluti ex hepate uitiato.Collocantes enim gloriam in his re bus,in quibus non erat gloriandum, tumebant foris inani faſtu, intus inte/ſtinis omnibus miſere corruptis ac putrefactis. Proinde dominus,qui con/tactu ſanarat hydropicum, cupit & horum morbo, ſalutiferi ſermonis me/deri pharmaco. Quicqd enim agebant phariſæi,ad faſtũ & inanem oſten/tationem agebant. Obambulabant in phylacterijs, orabant in triuijs,da/

bant eleemoſynam præcinente tuba, ieiunabãt arte obſcurata facie, in foro uenabantur magnificas ſalutationes, in conuiuijs captabant honoratiores accubitus. Tanta erat ſitis ſtultiſsimæ gloriæ, tantus erat tumor, ſed intus nihil erat ſyncerum. At facile ſanatus eſt ille, qui aqua intercute laborabat, quia morbum agnoſcebat, & ſanari deſiderabat. Morbus animi ſanari non poteſt, ſi non agnoſcas. Ieſus itaq; taxare uoluit faſtum illorum, quos princeps ille phariſæorum non ad hoſpitalitatem, ſed ad oſtentationem inuitarat, quod uocati ad cõuiuia, ambirent locum honoratiorem, ſibi placentes, ſi ſella cõtigiſſet honeſtior: triſtes, ſi locus ceſſiſſet inhonoratior. Quales uidemus adhuc eſſe fermè ſolennes Rabinorum pompas, quoties à ſynagoga proceditur ad conuiuium. In ſynagoga ſedent in ſublimi, cæteros uelut ex alto deſpectantes: citius cubito deturbaturi proximum, quàm cuiquam ceſſuri locum ſuum. Viator ingredientibus uiam facit ſubinde repetito honorifico titulo: offenduntur, ſi quis non aſſurgat prætereuntibus, ſi quis caput nõ aperiat, ſi quis auſit conſidere, priuſq; ingrediens ille conſederit. His interim ineptis ceremonijs teritur tempus, ut non uacet aliquid diſcere. Nec enim illi Rabini in hoc ueniunt, ut diſcant, aut doceant, ſed ut apud populum uenentur gloriam. Magna pompa ueniunt, ſed maiore egrediuntur. Diceres ludos agi ſolennes, aut diuitis funus incedere. Hic rurſus de loco certamen. Nemo non grauem iniuriam factam exiſtimat, ſi læuum claudat latus ei, qui uidetur inferior. Rurſus in conuiuio mira de loco contentio. Quid multis? Hydrops eſt quicquid agunt, inanis gloriæ uenatus eſt, quum interim apud populum pro dijs haberi uelint. Ieſus igitur cupiens huiuſmodi morbo laborantes docere, non eſſe ueram gloriam quæ ambitur, ſed quæ quũ promerearis, uitatur: propoſuit huiuſmodi parabolam, ciuiliter ita tangens uniuſcuiuſq; conſcientiam, ut neminem tamen proderet. Quũ fueris, inquit, inuitatus ad nuptiale conuiuium, caue ne ipſe primũ occupes locum. Ne forte poſteaq; tu accubueris, ſuperueniat alius te honoratior, iamq; ueniens is, qui & te & illum inuitauit, iubeat te ſurgere, & locum cedere honoratiori. Tum pro captata gloria lucrifacies ignominiam, & cogeris cum rubore tenere locum extremũ. Quin potius quum uocatus fueris ad honorabile conuiuium, ſume tibi locum accubitus poſtremũ, ut quum uenerit conuiuator, dicat tibi: Amice aſcende ad locum honoratiorem. Tunc tua modeſtia cedet tibi in gloriam apud conuiuas reliquos. Modeſtiã tuam agnoſcent ex eo, quod tibi poſtremũ locum delegeris, dignitatem agnoſcent ex conuiuatore. Sic eſt in hominis uita: Quo quiſque maior eſt, hoc ſe magis debet deijcere, donec ueniat ille, qui uera perpetuaq; gloria ſubuehit humiles iuxta mundum, & elatos ac ſublimes deijcit. Sic in regno dei populus receptus eſt uſque ad apoſtolicę dignitatis faſtigium, ſacerdotes, phariſęi, ſcribæ & legiſperiti reiecti ſunt. Gentes agnoſcentes humilitatem ſuam, eue-

ecti ſunt

cti ſunt ad æternæ gloriæ conſortium. Iudæi, qui ſoli regnare uolebant in hoc conuiuio, nunc aut nullum habent locum, aut habent poſtremũ. Atq; hęc quidem parabola pertinebat ad ſuperbos phariſæos. Adiecit dominus alteram, quæ peculiariter pertinebat ad phariſæorum principem. Diuites enim dum uolunt hoſpitales uideri, nõ uocant quos reficiant, ſed eos à quibus uiciſſim inuitentur, aut unde gloriam aucupẽtur ſibi. Atq; hæc quidem non eſt hoſpitalitas, ſed ambitio, uel auaritia, uel utrunq;. Liberalitas enim eſt, quæ libenter cuiuis præſtat beneficiũ ſine ſpe redituræ gratiæ. Parabola ſic habet: Si uis bene collocare conuiuiũ tuum, ſi quando eſt tibi animus exhibere prãdium aut cœnam, noli uocare amicos tuos, qui tua liberalitate non egeant, aut qui bene de te meriti ſint, ne uel referre gratiam, uel captare beneficium uidearis, uel pudore uocare, ne uidearis ingratus: neq; fratres tuos aut uicinos, ne beneficium cognationi datum uideatur, non affectui: neq; uicinos diuites, ne tibi pereat exhibiti conuiuij gratia. Peribit autem, ſi illi te uiciſſim inuitent, & conuiuium aut æquale, aut lautius etiam exhibeatur. Sic enim penſato beneficio, nihil debebunt gratiæ: ſed ſi cupis bene collocare conuiuium, unde tibi redeat ampliſsima merces, nõ ab hominibus, ſed à deo, uoca pauperes, debiles, cæcos, & claudos. In his refocillãdis deum refice. Dices: in his opera & impẽſa perierit. Non enim habent quod rependant, & ſemper egent. Hoc ipſo beatus eris, quia non habent quod referãt. Sed habent opulentiſsimũ patronum, qui ſibi patietur imputari, quod in illos collatum fuerit. Is reſtituet pro temporarijs æterna. Noli præpropere poſcere mercedẽ. Bonæ fidei eſt cui credis. Reſtituet enim haud dubie, ſi nõ in hac uita, quanq; hic quoq; reſtituet, certe in reſurrectione iuſtorũ. Hæc autem domini parabola, non ſolum pertinebat ad pauperes conuiuio reficiendos, ſed ad ſubleuandam omnem proximi neceſſitatem, ſiue docẽdus eſt, ſiue monendus, ſiue conſolandus, ſiue alio quocunq; charitatis officio promouendus ad ſalutem. Hæc autem deo ſunt præſtanda, non homini. Hæc quũ dixiſſet Ieſus de conuiuio nuptiali, decq; reſurrectione iuſtorum: quidam è conuiuis, ueluti per ſomniũ tactus deſiderio cœleſtis illius conuiuij, dixit: Beatus cui continget edere panem in regno dei: ueluti ſubindicans paucos fore, quibus ceſſura ſit ea felicitas, quaſiq; non quilibet ad illud conuiuium ſint admittendi, ſed duntaxat Iudæi, aut Iudæorũ primores. Ieſus autem, propoſita parabola, docuit primo quidem loco uocatos Iudæos, ne queri poſſent ſeſe ſpretos eſſe: ſed dum ipſi dediti rebus mundanis uocati recuſant uenire, pluris habentes peritura bona, quàm uitam æternam, uocandas eſſe omneis promiſcue nationes, ut impleretur eccleſiæ cœtus. Parabola erat huiuſmodi. Homo quidam prædiues conſtituerat exhibere cœnam magnificã. Ad eam uocauerat complureis. Quumq; iam inſtaret cœnæ tempus, miſit ſeruum ſuum, qui nunciaret omnibus inuitatis iam inſta-

re cœnæ tempus,properarent.Inuitarat olim per prophetas, denunciat rur
ſus per Ioannem,ac filium hominis. Venite, inquit, iam enim parata ſunt
omnia.Hic quũ frui liceret expectata diu cœna,cœperunt ſimul omnes ex
cuſare,alius alio prætextu. Primus enim intentus augendæ rei domeſticæ,
ac prius habens lucrũ terrenæ poſſeſſionis,quàm æternæ felicitatis,reſpon
dit urgenti famulo:Prædium mercatus ſum in agro, & neceſſe eſt eò profi
ciſci, ut inuiſam quod emi. Rogo te, habeat me dominus tuus excuſatum.
Itum eſt ad alterũ. Ille ſimili morbo laborans, reſpondit: Iuga boum emi
quinq;.Eundũ eſt igit᷑,ut ea probem, an feliciter emerim. Rogo te, effice ut
dominus tuus habeat me excuſatum:liberet enim uenire,ſi liceret. Itum eſt
ad tertiũ.Et is excuſauit,dicens: Vxorem duxi,& ſcis quàm ſit res operoſa,
quot curas ſecum trahat, & idcirco ſi maxime uelim, non licet nunc uenire.
His atq; alijs prætextibus quum ſeſe excuſaſſent omnes, ſeruus reuerſus re
nunciauit domino ſuo. Ibi dominus indignans, quod ultro uocati ad tam
honorabile tamq; felix conuiuium,ob res friuolas excuſarent omnes, quo
magis urerentur in poſterum: ſimulatq; intellexiſſent, & quantã rem ſpre
uiſſent,& qui nunc in ſpretæ felicitatis ſocietatẽ ſucceſſiſſent,dixit ſeruo inui
tatori:Abi celeriter in omnes plateas & uicos huius ciuitatis,& quoſcunque
habueris obuios,debiles,cæcos,& claudos,adducito ad conuiuium meum.
Illos honoris gratia primos uocaui, non habent quod querantur. Illorum
faſtidium non perdet conuiuiũ meum. Erunt qui fruantur,etiam ſi illi con
temnant oblatum honorem. Efficiam,ut qui ſibi uidentur magni,cæcis,de
bilibus,claudis, & omnium abiectiſsimis hominibus inuideant. Redijt ſer
uus,& peractis quæ mãdarat paterfamiliâs,ait illi:Domine adduxi quoſli
bet, etiam è medijs uijs, & tamen adhuc aliqua pars tui conuiuij uacabit.
Nam apparaſti copioſiſſimum, & innumerabiliũ conuiuarum capax. Do
minus autem cupiens,apparatum conuiuium quàm plurimis eſſe uſui,dicit
ſeruo: Abi rurſum,abi uel extra ciuitatẽ in uias ac ſepes,& undecũq; collige
mendicos, hoſpites uel ignotiſsimos: qui ſi grauentur uenire, uel improbi
tate compelle ut ueniant ad me,& tandem impleatur domus mea. Illud au
tem affirmo uobis, quod nemo uirorum illorum, quibus id honoris habi
tum eſt,ut primi uocarentur, & faſtidierunt, guſtabit cœnam meam. For
taſſe pœnitebit illos olim,quũ uiderint lauticias,ac ſplendorem conuiuij, &
inuidebunt his,quibus ipſorum faſtidium locum fecit. Sed fruſtra tum cu
pient ingredi, qui quum liceret, excuſarunt. Hæc loquutus Ieſus in conui
uio phariſæorũ,perrexit ire Hieroſolymã. Comitabatur autem illũ ingens
hominum multitudo.Sequebantur multi pedibus,qui uitæ exemplo ſequi
non potuiſſent. Ibat enim ad crucem,ad quam oportet eſſe paratum, quiſ
quis uult illius eſſe diſcipulus.Conuerſus igitur ad ſequentes ſe,dixit: Non
omnis qui me ſequitur pedibus corporis, uere meus eſt diſcipulus. Nemo
ſe mihi

Et cõuerſus dixit ad illos

ſe mihi iungat, niſi paratus ad eadem, ad quæ ego propero. Omnibus humanis affectibus renunciet oportet, qui uolet perpetuus meus eſſe diſcipulus. Etenim ſi quis uenit ad me, nec adhuc odit patrẽ & matrem ſuam, uxorem, filios, fratres & ſorores, quin inſuper & ſuam ipſius uitam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et qui grauatur baiulare crucem ſuam, atque ita ſequi me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Alioqui ſi quis ad me ueniat, obnoxius humanis affectibus diuitiarum, honorum, uoluptatum, parentum, cognatorum, affinium, cupiditati uitæ, formidini mortis, ad obiectam occaſionem reſiliet ab inſtituto. Proinde priuſquam aggrediare negocium nequaquam delicatum, animum præpara ad omnia dura, quæ ſint perpetienda. Alioqui tolerabilius eſt non aggreſſum eſſe, quàm ab eo quod cœperis, deſicere. Saltem hic ea prouidentia præſtanda eſt, quam homines præſtant in rebus multo leuioribus. Quis enim eſt ex uobis tam improuidus, ut in animo habens ædificare turrim, ſtatim ac temere aggrediatur quod cogitat? Non enim ſolum cogitat, habebo turrim, ſed antequam iaciat fundamenta, ſedens per ocium ſupputat apud ſe, quantis impendijs ſit opus futurum ad turrim abſoluendam. Quod ſi deprehenderit rem familiarem anguſtiorem eſſe, quàm ut ſumptum neceſſarium ferre poſsit, abſtinet: ne ſi ſemel iacto fundamento, poſtea deſtiterit, eo quod perficere non poſſit, omnes qui prætereuntes conſpexerint opus cœptũ & intermiſſum, incipiant ei illudere, dicentes: Hic homo cœpit ædificare, quod non potuit conſummare. Itaq; ſi tantum habet momenti pudor apud homines, ut nemo auſit ædificiũ incipere, niſi conſultis facultatibus domeſticis, quanto magis oportet expendere robur animi ueſtri, priuſquam profiteamini uos fore ſectatores meos: à quo ſi ſemel cœperitis reſilire, grauis ſit ignominia apud angelos dei. Non eſt delicata res ſequi me. Nec ſatis eſt magnifice dicere, niſi robur adſit par negocio. Quis autem rex tam incogitans eſt, ut ſi paret expeditionem aduerſus alium regem, non antea quàm quicquam moliatur, per ocium ſedens expendat uires regni ſui, an expediat occurrere hoſti ueniẽti aduerſum ſe cum uiginti milibus hominũ, cum manu decem miliũ. Quod ſi compererit ſibi uires eſſe impares ad conflictum, prius quàm ille propius admoueat exercitum, mittit ad illum oratores, qui tractent de conditionibus pacis. Nam id ſanè tolerabilius eſt, quàm experiri Martis aleam imparibus præſidijs. Honeſtius eſt enim ante prælium commiſſum agere de rebus componendis, quàm poſt cladem acceptam, inhoneſtioribus etiam legibus accipere pacem. Quod ſi homines in rebus huiuſmodi ſubducere norunt, quid præſtare poſſint priuſq; incipiant, quanto magis oportet idem facere in hoc negocio, quo non eſt aliud maius aut fortius? Quiſquis igitur eſt ex uobis qui ſequitur me, nec affectu renũciauit omnibus quę poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Oportet aut ingenuũ eſſe diſcipulum, aut

nullum. Nihil enim abiectius eo, qui à ſuſcepta profeſſione perfectionis Euangelicæ, uictus cupiditatibus carnis reſilijt. Oportet autem diſcipulum meũ eſſe ſimilem ſali. Sal ſi uigorem habeat, ualet ſeruandis & condiendis omnibus cibis. Quod ſi ſemel ſal eſſe deſierit, & uis illa natiua euanuerit, ita ut ipſi ſali ſale ſit opus, nulla ratione poteſt effici, ut ad ullum ualeat uſum. Nec enim condire poteſt aliquid, nec ab alio ſale cõdiri. Cæteræ res, etiam ſi corrũpantur, tamen aliquem de ſe præbent uſum. Veluti uinũ ubi uapuerit, uertitur in acetũ. Sal uero magnę quidẽ rei, ſed uni natus, ſi factus fuerit inſipidus, nulli hominum uſui accõmodus eſt, adeo, ut ne in ſterquilinium quidem ſit utilis, quo conijciuntur etiam ea, quæ ſunt corruptiſſima. Adfert enim ſterilitatem admixtus lætamini, & adeo nullam adfert uſquam utilitatem, ut lædat etiam, quicquid attigerit. Hoc ſermone dominus Ieſus admonuit quorundam temeritatem, qui uolebant uideri diſcipuli Chriſti, quum non ignoraret etiam eos, quos ex omnibus paucos ſelegerat, ad crucis horrorem defecturos eſſe. Sed ut hic ſermo infigeretur animis eorum, in poſterum intelligendus, adiecit: Audiat hæc, cui ſunt aures talium rerum capaces. Non enim quorũlibet aures huiuſmodi dicta ferre poſſunt. Cap. XV

CVm autẽ conflueret ad Ieſum uniuerſa populi multitudo, nec ille quenq̃ ſubmoueret aut faſtidiret, auſi ſunt etiam propius ad illum accedere publicani quidã, & peccatores: quod genus hominum phariſæi uehementer abominari ſolent, ad oſtentationem ſanctimoniæ, quum certiſſimũ ſanctimoniæ ſignũ ſit, non faſtidire peccatorem, ſed adniti modis omnibus ut reſipiſcat, et reſipiſcenti gratulari. Itaq; phariſæi, qui quũ eſſent intus pleni faſtu, liuore, odio, auaricia, ſuperbia, tamen ſibi iuſti uidebant: uidentes quod Ieſus non grauate ſui copiam faceret publicanis, cæteriſq; ob palàm admiſſa infamibus: quod genus ſunt lenones & meretrices, murmurant aduerſus illius clementiam, dicentes: Hic qui nouam quandam ſanctimoniam profitetur, tamen non uitat malorum conſortia, ſed notos etiam peccatores admittit ad colloquium: & adeo non fugit congreſſum, ut cibum etiam cum illis capiat, non cogitans quod malorum contubernio contaminentur boni. Ieſus autem ut hunc faſtum inclementem penitus eximeret ex animis ſuorum, tres parabolas propoſuit, diuerſis argumentis eôdem adhortantes: nimirum ad ſummam clementiam erga peccatorem reſipiſcentem: qui non ſolum repellendus non eſt, quum redit ad mentem meliorem, uerumetiam modis omnibus inuitandus eſt, ut reſipiſcat. Prima parabola ſic habet: Quàm, inquit, deus nõ auerſetur peccatorem reſipiſcentem, ex ſuo quiſque animo coniectare poteſt. Eſt ne ueſtrum quiſquam, cui ſint oues centum? Nimirum ſua cuique res chara eſt, nec cupit aliquid inde perire. Quid faciat aũt, ſi è centum ouibus contingat unam aberrare? An nõ unius damno tantopere commouebitur, ut relictis

nonaginta

nonagintanouem in deſerto, ſolicitus curſitet ad illam quæ perijt, neq; conquieſcat, donec inuenerit? Quid autem ſi contingat inuenire perditam ouiculam? Nimirum gaudens imponet eam humeris ſuis, & gregi iunget, lætior de una recepta, cui timuerat, quàm de incolumitate totius gregis, cui non metuebat. Tanta eſt autem gaudij magnitudo, ut ſeſe non contineat, quin & apud alios effundat. Nam domum ueniens, perinde quaſi inſigni lucro auctus, conuocat amicos & uicinos, dicens illis: Gratulemini mihi, meoq; gaudio uelut amici gaudeatis, quandoquidem decet inter amicos eſſe communia omnia: quoniam inueni ouem quæ mihi perierat. Si hic eſt affectus boni paſtoris erga gregem ſuum, quo affectu putatis eſſe deum erga genus hominum, quod condidit, quod alit, quod in ſui nominis gloriam æternæ felicitati deſtinauit? An ille ſpreturus eſt peccatorem, quem à grege ſeduxit Satanas? An potius, ut eſt miſericors, & amans eorum quæ condidit, nihil non facturus eſt, ut perditum aſſerat? multoq; cum gaudio recipiat pœnitentem, quem doluerat periſſe? Illud affirmo uobis, quod quemadmodum paſtor ille ob unicam ouiculam receptam gaudet cum amicis & uicinis ſuis, ita maius gaudium erit omnibus angelis in cœlo de uno peccatore reſipiſcente, quàm de nonaginta nouem iuſtis, quibus nõ eſt opus pœnitentia. Hæc imago peculiariter quidem deſignabat dominum Ieſum, qui ſolus eſt ille paſtor ſumme bonus, qui collapſum genus humanum patri reconciliauit: de ſuo dependens, quod nos commeruimus, noſtraq; peccata baiulans in corpore ſuo. Quanquam antem nullam reperit nationem quæ non eſſet multis peccatis obnoxia, tamen Iudæi ad cæteras gentes collati, uidebantur habere ſpeciem iuſticiæ, quod deum unum colerent, quod legem à deo traditam obſeruarent. Et erant inter Iudæos, qui præceptorum legalium tenaciores, ſibi uidebantur non egere pœnitentia. Sed horum iuſticia minus attulit gaudij pio paſtori, quàm gentes à maximis ac manifeſtis criminibus reſipiſcentes, ab idololatrijs, ab adulterijs, à libidinibus prodigioſis. Et inter Iudæos magis illuſtrauit dei miſericordiam Paulus, ex perſequutore factus apoſtolus, quàm ſi Chriſtum tacitus cum ſuo Iudaiſmo miſcuiſſet: quod à multis tum factum eſt. Pertinet autem parabola generaliter ad apoſtolos, & apoſtolorum ſucceſſores epiſcopos. Nam hos oportet Chriſti principis affectum erga gregem ipſius repræſentare, ſi tamen mercenarij paſtores non ſunt. Fit enim frequenter, ut qui ab enormibus ac manifeſtis peccatis conuertuntur ad ueram pietatem, ſtudio pietatis longe præcurrant eos, qui nunquam in eiuſmodi flagitia prolapſi fuerunt. Hos non faſtidiet Euangelicus paſtor, ſed omnia tentabit, donec ad eccleſiæ caulas reduxerit. Reſipiſcentes multo publicoq; gaudio recipiet. Obmurmurent phariſæi, qui fucata iuſticia freti, nõ intelligunt quanto gratior ſit deo miſericordia, quàm ſacrificium. Qui uere iuſti ſunt, qui

amici boni paſtoris maiore gaudio gratulabuntur receptæ oui, quàm mul/tis in ſua frigida iuſticia confidentibus. Non enim imputant priſtinos erro/res, quos ſemel gratis condonarit & oblitus eſt deus, ſed applaudunt ad no uæ uitæ ſtudium recurrenti. Redire nō poterat, niſi paſtor humeris ſuis re/uexiſſet, atq; ideo ſanctorum chorus applaudit bonitati diuinæ, non inui/dens alteri, quod in ſe quiſq; expertus eſt: & omnium cōmune ducēs, quod unicuipiam membro contigerit, ſeu boni, ſeu mali. Aequum autem eſt, eſſe totius eccleſię cōmunem læticiam, quū mœror & ſolicitudo fuerit omnium cōmunis. Hæc igitur erat prima parabola, qua dominus taxat phariſaicam & arrogantem iuſticiam, quæ peccatores tantum oderat, ac uitabat: quū ue/ræ pietatis ſit omniū procurare ſalutem, peccantes ſumma cum manſuetu/dine reuocare ad meliora, reſipiſcentes ſummo cum affectu charitatis reci/pere. Hac clemētia ſi Chriſtus, qui ſolus peccatum nō nouit, uſus eſt, quāto magis decet hominē, & ipſum peccatis obnoxium, idem facere erga proxi/mum ſuum? Altera parabola ſic habet: Quę, inquit, eſt inter uos mulier, cui ſi ex decem drachmis una perierit, negligat damnum unius nummi, quum nouem ſint incolumes? Quid igitur faciet? Nimirum accendet lucernam, euerret totam domum, ſcrutabitur omnes angulos, nihil nō mouebit loco: breuiter, non faciet quærendi finem, donec inueniat drachmam perditam. Quod ſi cōtingat inuenire, tantum eſt de una recepta gaudium, ut ſibi non temperet, quin & apud amicas ſuas ac uicinas effundat, quibus conuocatis dicet: Gratulemini mihi quod inuenerim drachmam, quæ mihi perierat. Non iactat nouem drachmas, quæ nō perierant: de una recepta gloriatur, & hac una ſibi uidetur locupletior, quàm nouem illis. Si mulier ſic eſt affe/cta erga nummos ſuos, ut doleat quicquam perire, & ut uehementer gau/deat, receptum eſſe quicquid perijt, quamuis puſillum: quanto magis deus nihil uolet perire ex hominibus, pro quibus ſeruandis ſeipſum impendit, quos ad imaginem ſuam condidit? Tertiam parabolā adiecit, quæ quan/quam & ipſa generaliter pertinet ad omnem peccatorem, poſt ingentia fla/gitia reſipiſcentem, tamen pro temporis illius quo dicta eſt ratione, peculia rius notat gentes ad Euāgelij gratiam receptas: & Iudæos, qui ſibi iuſti ui/debantur, illorum inuidentes felicitati. Parabola ſic habet: Homo quidā, in/quit, habuit duos filios, ex his qui minor erat natu, adoleſcentiam ac ſtulti/ciam in cōſilium adhibens, adijt patrem, & ait illi: Pater da mihi portionem facultatum, quæ redit ad me, experiar enim meo more, quid ex hoc lucri fa cere poſſim. Pater indulgens, partitus eſt inter duos filios ſubſtantiā, & uni/cuiq; data eſt ſua portio cum facultate utendi ut uellet, non tamen ſine ſpe profectus. Ac maior quidē haud longe ſeiunctus eſt à domo paterna. Mi/nor uero intra dies paucos diuenditis omnibus, cōtracta præſente pecunia, peregre profectus eſt in regionē longinquā. Quid faceret adoleſcens & ſui iuris

iũris, & ſemotus à patre, & uiuens peregre? Diuortiũ facit cum benigniſſimo patre deo, qui ſe facit aduenam mũdi. Non eſt iſta locorum ſeiunctio, ſed affectuũ. Corrumpunt mores bonos, colloquia praua. Iudaicus populus legem acceperat, cuius ductu ſciret quid eſſet ſequendũ, qd fugiendum. Habuit & gentium populus dotes ſuas, uim ingenij, cognitionẽ rerum conditarum, ex quibus licuiſſet cognoſcere conditorem, ſicut & cognouerunt. Quin & de ratione recte uiuendi libros abſolutos ædiderunt, ſed immemores, quod has ipſas opes deberent patris benignitati: quas ille nõ in hoc indulſit, ut ſtulte abuterentur, uerum ut ex his parentem beneficum colerent, ſuoq; cultu ad largiorem munificentiam prouocarent. Quantũ autem aberrarant à deo, qui ligna, lapides, qui canes, boues, ſimias, ſerpẽtes, cepas, & porrum colebãt pro dijs? qui in eas turpitudines prolapſi ſunt, à quibus bruta quoq; animantia ſemouet naturæ ſenſus? Infelix autẽ libertas, quam patris præſentia non moderatur. Quid enim accidit iuueni emancipato? Inter peregrinos prodegit omnem ſubſtantiam, non ipſius qui nihil habebat ſuum, ſed patris. Prodegit autem per luxum, alea, ſcortis, conuiuijs. Luxus enim eſt, quicquid extra neceſſitatem carnis cupiditatibus impenditur. Hæ nimirũ corrũpunt ac uitiant, quamuis præclaras naturæ dotes. Vbi uero profudiſſet uniuerſam ſubſtantiã ſuam, per omnia morẽ gerens animo ſuo, orta eſt fames ingens in ea regione, in qua iuuenis peregrinabatur. Nihil enim habet hic mundus, quod explere poſſit animum hominis, præter ſummũ illud bonũ, quod non eſt niſi in domo patris. Quid faceret adoleſcens peregrinus inter ignotos, nudus & fame periclitans? Cui graue fuerat obtemperare iuſsis clementiſsimi patris, coactus eſt ſeſe dare in ſeruitutem ciui peregrino & barbaro. Quũ recuſant homines accipere ſuaue iugũ domini, coguntur ferre duriſsimũ iugum Satanæ. Vis autem audire, quàm ſit miſera ſeruitus, ſeruire cupiditatibus mundanis? Ciuis ille miſit illum in uillam ſuam, ut illic paſceret porcos ſuos. A quanta dignitate, in quantã contumeliam ſua ſtulticia deuenerat miſer adoleſcens. Ex ditiſsimæ domus hærede factus eſt ſeruus & ſubulcus. Nec interim crudelis ille dominus dabat quod ederet. Quid multis? Tanta erat fames ueritatis & gratiæ diuinæ, quę ſola explet animum hominis, ut cuperet implere uentrem quibuslibet uel ſiliquis, quibus ſaginantur porci. Neq; quiſq; erat, qui uel hoc pabulum illi daret, ut iam infelicior eſſet ipſis porcis, quibus ſeruiebat uerius, quàm imperabat. Iam illa ipſa naturæ bona deſtituerant iuuenem. Perierat arbitrij qualiſcunq; libertas, & tamen corruptiſsimus animi ſtomachus aliquid cibi flagitabat. Omnis inanis mundi uoluptas ad breue tempus deliniens nec ſatians, nec ſaginans animum, porcorum ſiliquæ ſunt. His delectantur dæmones, ac ſibi addictos ineſcant uerius, quàm ſatiant. Nec harum ſemper eſt parata copia: aut ſi eſt, multo felle dolorum uitiata eſt. Iam igitur

erat

erat uentum ad extremã calamitatem: ſed felix calamitas, quę compellit ad reſipiſcentiã. Siquidem hic primus ad ſalutem gradus, reminiſci unde deciderís, & agnoſcere quò degeneraris. Atq; hic erat patris attractus. Aberat ille quidem à patre, ſed pater nuſq; non adeſt. Antea iuuenis mente captus erat, dementatus huius mundi præſtigijs: fugiens ea quæ ſola fuerãt expetenda: expetens ea, quæ ſola fuerant fugienda. Sed bene habet, quũ peccator afflatu tacito benigni patris redit ad cor. Iuuenis igitur tandem reuerſus ad ſe, ſic ſibi loquutus eſt: Vnde quò ueni miſer? Ex patria in exiliũ, ex opulenta domo in regionem famis, à libertate in ſeruitutẽ, ab amantiſsimo patre ad crudeliſſimũ dominum, à dignitate filijfamiliãs ad fœdiſsimam conditionem, à conſortio fratris & famulorũ ad porcos. Quàm multi ſunt mercenarij in domo patris mei, quibus ex patris benignitate ſuppetit larga panis copia. Et ego filiusfamiliãs hic fame pereo. Mercenarij ſunt plerique Iudæi, qui præcepta legis utcunq; ſeruant, non ex affectu pietatis, ſed ob metum aut præmiũ rerum temporalium. Et tamen eſt aliquid apud patremfamiliãs tam opulentum pariter & largum uel cõductitium agere, nec diuelli à domo felici. Fiet enim ex mercenario filius, ſi filij ſumpſerit affectum. Sancta autem inuidia eſt, quæ iuuenẽ prouocat ad ſpem uenię. Poſteaq; enim deplorauit ſuam infelicitatẽ, in qua totus iacebat, incipit erigere ſe, dicens: Surgam, & ibo ad patrem meũ. Qua tandẽ fiducia? An habes quo te purges illi? Vſus es illo indulgentiſſimo, flagitaſti tuam portionem. Non negauit. Vltrò reliquiſti amantem ac propitium, prodegiſti turpiter ſubſtantiam paternam non in hoc traditam. Calamitatem iſtam nulli potes imputare, niſi tibi ipſi. In defenſione facti mei nullum eſt præſidiũ, una ſpes eſt: quoniam noui patrem eſſe uere patrem, natura clementem & exorabilem, fortaſſe aliquid priſtinæ charitatis reſidet in illius pectore, etiam ſi ego totum filium exui. Non eleuabo, non negabo culpam admiſſam. Plus apud illum ualebit ſimplex confeſſio, & animus ſibi uere diſplicens, quàm accurata purgatio. Quo ſimplicius odero meipſum, hoc facilius redaccendã illius in me charitatem: poſtremo in ſumma rerum deſperatione, cui me potius cõmittam, quàm patri? Solus ille poteſt reſtituere collapſum: & ſi quiſquã uolet, ille uolet. Non expectabo ut meum crimen, ut meã calamitatẽ ex alijs cognoſcat, qui ultro prouocẽt ad uindictã: placabilius erit, ſi rẽ ut eſt, ipſe narraro. Statuat ille quicquid uolet. Pater eſt, illius ſum: & in illum peccatũ eſt, quicquid peccatũ eſt. Dicam illi: Pater peccaui ſupra modũ, & corã angelis dei, & corã te, nec poſthac me dignũ iudico, qui dicar filius tuus. Mihi ſatis erit, ſi miſertus mei, habeas me eo loco quo habes unũquemlibet è mercenarijs tuis, liceat modo hęrere in aliqua parte familię tuæ. Nulla ſanè accõmodatior oratio ad prouocãdã optimi patris miſericordiã. Quo ſimplicius cõfitẽ admiſſum, q̃d nec cælari, nec excuſari poterat, quo uehemẽtius ſibi

diſplicet

diſplicet,quo magis ſeſe deijcit, quo magis declarat ſibi nullam eſſe ſpem, niſi in una patris clementia: hoc magis illius animū in leges pertrahit ſuas. Atque hanc orationis formam non ars ſuggeſſit iuueni, ſed conſcientia ſibi quidem tota diſplicens, ſed tamen non omnino peſsime ſentiens de bonitate patris. Hac igitur cōcepta fiducia, ſurgit iuuenis. Hic eſt, ut dixi, primus ad ſalutem gradus, erigi. Relegit totum iter lachrymans ac gemens, qui ferox & amens à patre diſceſſerat. Habes imaginē hominis ab extremis malis reſipiſcentis. Nunc mihi diuinę clementię ſimulachrum intuere. Nōdum iuuenis peruenerat ad ædes paternas, quum procul etiam illum pater aduenientem proſpiceret, ut eſt oculata pietas. Prior uidit, qui tenerius amabat. Vidit autem miſerabili ſpecie redeuntem, qui ferox & inſolens profugerat. Videbat pannoſum, macie confectum, ſqualidū, gementem & lachrymantem. Hæc ipſa rerum ſpecies ſtatim commouit paternum pectus & iuſtam iram flexit ad miſericordiam. Procurrit obuiam uenienti, & non expectatis filij precibus, pietate natiua uictus, irruit in collum filij, & oſculatus eſt eum. Hæc tametſi eſſent argumēta propenſi ad ignoſcendum animi, tamen ſibi etiamnum iratus iuuenis ait: Pater peccaui ſupra modum, & coram angelis dei, & coram te: & tamen audeo uenire in conſpectū tuum, quum indignus ſim qui poſthac nominer filius tuus, quādoquidem à me omnia pietatis iura rupta ſunt. Hic mihi in homine, qui ex inſtinctu naturæ ſic afficitur erga filium, dei bonitatem intellige, qui multo clementior eſt erga peccātem hominem, ſi modo uere & ex animo reſipiſcat, ſibiq; diſpliceat, quàm quiſq; pater eſſe poſsit erga filium, quem tenerrime diligit. Nondum omnia dixit filius quę fuerat meditatus, ſingultu ſermonem interrumpente. Plus autem loquebantur lachrymæ, quàm oratio. Quid autem interea pater? Num intonat ſæuis uerbis? Num minitatur uerbera? Num abdicationem? Num exprobrat ſuam in illum benignitatē? Num fugā? Num ingluuiem, aliaq; uitæ dedecora? Nihil horum meminit, tantum eſt gaudium de recepto filio. Iuuenis abdicat ſeſe, pater reſtituit: filius ſeipſum damnat, pater abſoluit. Filius abijcit ſeſe ad indignitatem mercenariorum, pater priſtinam dignitatem reſtituit. Verſus enim ad famulos, ait: Citò depromite huic ſtolam priſtinam, & induite illum, & addite anulum in manum eius, & induite calciamenta pedibus eius. Quin & è paſcuis adducite uitulum illum inſignem & ſaginatum, & occidite. Apparemus conuiuium & gaudeamus, quoniam hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Tantum ualet apud deum animus uere reſipiſcens, N[illegible] Qui ſe reddiderat indignum oculis paternis, hunc procul etiam aduentantem conſpexit pater. Qui commeruerat perpetuo excludi ab ædibus paternis, ut quas turpiter ingratus ultrò relinquerat, huic redeūti proceſſit obuiā pater ipſe, qui neminē habet domi ſuæ

clemen-

clementiorem ſe. Qui ſeſe turpibus dominis dederat in ſeruitutem, hunc pater amplexu ſuo dignatus eſt. Flagra cõmerito datur oſculum, charitatis & pacis argumẽtum. Felix autem ille peccator, quem dominus ſuo amplexu ſuoq; dignatur oſculo. Culpam confeſſo, & filij nomen ob cõſcientiam admiſſorum recuſanti, proferuntur omnia priſtinæ dignitatis inſignia: Perierat quicquid erat ueſtiũ, quæ decerent filium: profertur illi prima ſtola prioris innocentiæ, quam amiſerat. Perierat omnis dignitas filij familiâs ſpontanea ſeruitute, reſtituitur anulus. Et ne quid deſit ornatus, ueſtiuntur & pedes. Nihil horum ſperare auſus eſt iuuenis: & quo minus ſperat, hoc plus impetrat. Ac ne quis eum minoris faceret in domo ob erratum adoleſcentiæ, pater uitulo mactato, totam familiam ad communem læticiam inuitat, & iuſtas gaudij cauſas reddit. Qualis qualis erat, inquit, filius erat. Is mortuus fuerat, & reuixit. Peccatum enim animæ mors eſt. Et ad mortẽ properat, quiſquis autorem uitæ deſerit. Deſerit autẽ, quiſquis amat ea, quæ ſunt huius mundi: procul enim abſunt eius uoluptates à diſciplina dei. Reuiuiſcit autem, qui reſipiſcit. Perierat irrecuperabiliter, quod ad ipſum attinebat, ſed inuẽtus eſt. Diſcedere à familia patris, perire eſt: extra hanc enim nulla eſt ſalus. Nec eſt reditus, niſi pater ſemet in memoriã ingerat filio ad extrema deducto. Suggeſtio patris eſt beneficium: ſed quod ſuggeſtionem ſalutarem non negligit filius, hoc illi pro merito imputatur: confeſsio criminis pro ſatisfactione eſt: perierat ſuapte ſtulticia, ſed inuentus eſt charitate paterna. Quoniã antem toto pectore reſipuit, quoniam totus ſibi diſplicuit, non ſolũ priſtinæ dignitati reſtituit eum paterna clementia, ſed conuiuium etiam addidit, quo magis cõmendaret filium ſuum omniũ ſuorum affectibus. Qualem autem ſe præbuit pater hic parabolicus in recipiendo filio, tales ſe præbere debent paſtores & epiſcopi erga peccatorem reſipiſcentem. Verum ab hac imagine multum abſunt ſupercilioſi phariſæi, qui ſuis blandientes uitijs, nihil aliud quàm ſæuiunt in lapſus alienos. Et ecce dum communi gaudio gratulationeq; perſtrepit tota domus patris, hoc eſt, omnis eccleſia uere ſanctorum, ſolus frater phariſaicus inuidet. Dum enim hęc geruntur, filius natu maior domi non erat, ſed uerſabatur in agro legis Moſaicæ, ſudans geſtandis oneribus præceptorum, & exantlans opera legis grauia, quum frater interim minor acceperit mitiſsimũ patris iugum. Quũ autem cœpiſſet eſſe uicinus ædibus paternis, audiuit nouum ſtrepitum præ gaudio concinentium ac ducentium chorcas. Affixus enim inſipidę literæ legis, non nouerat quantum habeat gaudiorum Euangelicus ſpiritus. Hæc dum negligit Iudæus, nihil aliud quàm in agro legis fodiens ac baiulans: interim magno cum gaudio receptus eſt gentium populus in domum patris: nihil aliud ſitientis, quàm ſalutem ſuorum omnium. Demiratus autem affectator uetuſtæ legis, quid eſſet nouæ rei, qúæue cauſa inſolitorum gaudiorum

diorum,nō dignatus eſt ingredi,futurus & ipſe particeps cōmunis læticiæ, quod quidem uehementer optabat pater. Non enim ſic receptæ ſunt gentes,ut excluſi ſint Iſraelitæ: ſed nunc quoq; ſtant pro foribus indignantes, quod ob gentes ad ſalutem Euangelicam receptas ſibi gratuletur eccleſia. Euocauit igitur unum è ſeruis patris,ac percontatus eſt: quid nam eſſet nouæ læticiæ,is reſpondit:Frater tuus uenit,quo recepto gauiſus pater,occidit uitulum illum inſignem,quem diu ſaginarat,propterea quod illum, quem periſſe crediderat,incolumem ac ſaluum receperit.Hic mihi conſidera uere Iudaicum animum,qui fratri recepto gratulari debuerat, qui patris optimi clementiā prædicare,maluit inuidere fratri,& indignari patri. Manſit itaq; foris murmurans & indignabundus.Id ubi reſciuit amantiſſimus pater,qui cupiebat domus ſuæ læticiam omnibus eſſe cōmunem,progreſſus eſt ad illum,ac cœpit blande rogare illum, ut omiſſo ſtomacho iungeret ſe cōmuni conuiuio,ſeq; paterni gaudij conſortem præberet.Nec tanta patris optimi comitate miteſcit maior ille filius,ſed arroganter expoſtulat cū patre, & impie fratrem accuſat.Ecce,inquit,tot annos ſeruio tibi,nec unquam pręteriui præceptum tuū,& tamē nulla eſt habita ratio diutini obſequij mei.Nunq; enim mihi uel hœdū ullū dediſti,unde poſſem epulari cū amicis meis. Cæterum poſteaq; iſte filius tuus,qui tuā ſubſtantiam deuorauit cum ſcortis, redit domum,mactaſti illi uitulū illum inſignem & obeſum.An nō uideris tibi uidere filium hunc maiorem indignantem ingredi, & hæc murmurantem aduerſus patrem,quū legis phariſæos obtrectātes Chriſto,quod cum publicanis & peccatoribus cibū capiat? Iudæos indignantes aduerſus Græcos,quod admitterent ad miniſteriū apoſtolorum? deſtomachantes quod gentes ab idololatria uenientes,abſq; legis onere per ſolā fidem admittantur ad gratiam Euangelicā, baptiſmo donentur & ſpiritu ſancto cōfirmentur? inuidentes quod ipſis abſtinentibus à conuiuio,gentiū eccleſia cum inenarrabili gaudio ſpiritus,comedit uitulū illum eximiū,quem pater pro ſalute totius orbis mactari iuſſit? Quanq; & hūc murmuratorem placare conatur parentis optimi benignitas.Fili,inquit,nihil tibi decedit,quod in fratrem utor clementia.Nam tu ſemper mecū es,& omnia mea tua ſunt.Non enim perinde uoluptati eſt nunquam interrupta felicitas: ſed quemadmodum morbus præcedens commendat nobis redditam corporis ſanitatem, ita calamitas præcedens auxit nobis læticiam de filio recepto.Debes autem & tu gratulari fratri,nec abeſſe ab huius cōuiuij lætitia: quia frater hic tuus mortuus fuerat,& reuixit:perierat,& inuentus eſt. Itaq; putato non tibi rediſſe eundem,ſed pro male frugi probum eſſe renatum. Non decet meminiſſe qualis fuerit,ſed gaudere quod talis ſit,qualem optamus. His tribus parabolis dominus Ieſus adhortatus eſt ſuos ad clemētiam, & facilitatem in recipiendis peccatoribus. Nuſquam enim magis illuſtrari gloriam dei,

quam quum qui insigniter fuit improbus, subito mutatus afflatu spiritus fit alius, ex idololatra, seruus Iesu Christi: ex raptore, subleuator pauperum: ex libidinoso, pudicus: ex ambitioso, modestus: ex uindice, tolerans ac lenis. Porrò natu minor hoc reperit animum patris propensiorem ad ignoscendum, quod gentes, quæ deum non nouerant, errore deliquerunt uerius, quàm destinata malicia. Solet enim adolescentiæ comes esse rerum imperitia & incogitantia. Et idcirco huic ætati libentius ignoscimus. Porrò Iudæus qui sibi uidebatur esse iustus, sibi placens ex obseruatione legis grauius peccat inuidendo fratri, quàm ille peccauerat aberrando.

CAPVT XVI

ATque hæc quæ hactenus dicta sunt, peculiariter tangebant pharisæos, indignantes quod dominus Iesus uelut immemor suę dignitatis, publicanos & peccatores admitteret ad uitę consuetudinem. Mox uersus ad discipulos suos inuitat eos ad uberiorem clementiam, ut non solum non obmurmurent bonitati diuinæ, uerum etiam ipsi hanc modis omnibus imitentur: per omnem occasionem benefacere studentes proximo suo, subleuantes eum subsidio rerum corporalium, consolantes, exhortantes, docentes, admonentes, condonantes admissa: docens non perituram nobis benignitatem nostram, sed in futuram uitam reponi, quicquid hic impenditur proximo: hãc sententiam huiusmodi parabola proposuit: Homo quidam erat diues, qui rerũ suarum dispensationem crediderat œconomo suo: is delatus est apud dominum, quod profusior, quàm par esset, dissiparet bona ipsius. Dominus igitur accito œconomo, dixit illi: Quur isthuc rumoris audio de te? Redde rationem dispẽsationis tuæ, posthac enim nolim te rerum mearũ œconomum. Oeconomus autem ut intellexit breui futurum, ut amoueretur à dispensandi munere, callide sibi prospexit in breui. Alijs sunt opes, alijs eruditio, alijs rerum usus, alijs aliæ dotes. Quod autẽ habet quisq; quo possit prodesse proximo, substantia diuitis domini est, quam oportet largiter in proximum erogare. Nullus enim est dominus earum quas habet dotium, sed dispensator duntaxat. Cito aufertur hæc dispensatio, quoniam hic omnis uita breuis est, & post hanc uitam non est benemerendi facultas. Dissipat autem facultates domini, quisquis suis affectibus impendit quod habet, nec inde proximũ subleuat. Oeconomus igitur mox amouendus à dispensatione sua, suo cum animo cõsultat, dicens: Quid facturus sum, quandoquidem dominus aufert à me dispensandi facultatem? Nec est unde uiuam. Nihil em̃ mihi collegi dũ licuit. Supereſt ut aut ad stipem diurnã fodiam in agro, aut publicitus mẽdicem. Ad fodiendum uires desunt, mendicare pudet. Sed cõmodum uenit in mentem, unde mihi subito prospiciam. Parabo mihi amicos ex facultatibus domini mei. Hi submotũ ex officio dispensan-

ſpenſandi, memores meæ erga ſe benignitatis, recipiēt me in domos ſuas. Cōuocatis itaq; ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? Is reſpondit: Centū batos olei. Tum œconomus: Accipe cautionem tuam, ac cito ſedens, pro centū ſcribe quinquaginta. Dominus prędiues eſt, uolo ut dimidium lucrifacias opera mea. eo peracto, dixit alteri: Tu uero quātū debes? Qui reſpondit: Centū coros tritici. Tum œconomus: Accipe codicillos tuos, & ſcribe octoginta. Viginti coros nō ſentiet abductos dominus, tibi uero pauperi erunt uſui. Ad eundem modum egit cum cæteris debitoribus. Ea fraus ſi cōperta fuiſſet illi diuiti, nō fuiſſet impune œconomo: ſed tamen dominus Ieſus ad exemplū beneficentiæ laudauit apud diſcipulos ſuos œconomi illius fraudulentū, ſed tamen prudēs conſilium, & ad huius imitationē adhortatus eſt ſuos, taxans noſtrā ſocordiam, quod homines huic mundo ſeruientes, in proſpiciendo ſibi de uictu corporis prouidentiores ſint & attentiores quàm hi, qui abdicato mūdo ſectant ea quæ ſunt æterna, in proſpiciendo ſibi in uitā cœleſtē. Turpe eſt aūt illos in ſuo genere ſapere, ac prouidere, quū agatur de rebus leuibus ac mox perituris: quū nos ceſſemus officijs in proximū conferendis, nobis parare præſidia uitæ immortalis: quū ob incertū huius uitę terminū expectare debeat quiſq; futurū, ut audiat à domino, quod audijt œconomus ille: Poſthac nō poteris diſpenſare. Tempus autē hoc quoniā & incertū eſt cuiq;, & alioqui nulli non breue, properandū eſt, ut erogatis in pauperes terrenis facultatibus, paremus nobis uiaticū in uitā æternam. Sic enim futurū, ut benefactorum quę geſſerunt alij, nos quoq; reddamur participes, qui illos opibus noſtris iuuerimus. Etenim qui facultatibus ſuis adiuuat Euangelij negocium agentem, hic uiciſſim in regno cœlorum Euangeliſtæ benefactis ſubleuabitur. Ait itaq; dominus: Et uobis in tempore conſulite ad exemplū illius prudentis œconomi. Conciliate uobis bonos amicos ex re mala, ut quum iuſſu domini cogemini decedere ab iſto domicilio corporis, illi recipiant uos in æterna tabernacula. Felix permutatio eſt, quū caduca permutātur æternis. Quid autem uilius eſt, aut à uirtute longius abeſt, quàm opes huius mundi? Vix unquam ſine fraude parantur: nec alia eſt tuendi augendiq; ratio, quàm parandi. Onerosa poſſeſſio eſt, nec ea tuta interim, nec omnino diuturna. Non enim ſequuntur herum ſuum hinc emigrantem. Sed his tamen emere licet, quod æternū eſt, quodq; in futura uita ſit uſui. Ita fiet ut quod reconditum iniuſtum facit hominem, ac multis curis obnoxium, id erogatum fiat inſtrumentum euangelicæ iuſticiæ, dum & ſubleuatur neceſſarijs qui ſeruit euāgelio, & merces ad largientem multo cum fœnore redit. Qui diſpenſat opes hominis, ita demum fidelis diſpenſator inuenitur, ſi quàm parciſſime diſpenſet, quod creditum eſt. At contrà deus, qui diues eſt in omneis, cupit largiſſime erogari, quod diſpēſandum tradidit: & pro infideli

habet,quiſquis ueluti propriũ tenuerit,quod dominus uoluit eſſe cõmune, quoties exigit proximi neceſſitas. Proinde qui in diſpenſanda re uiliſſima ſecus ſe geſſerit,quàm ex ſententia liberaliſſimi domini,nónne uidebitur in dignus cui dominus credat rerũ ſublimiorũ diſpenſationẽ? Quicquid habemus,domini eſt:diuitiæ corporales,& quicquid gignit hic mundus, dei benignitas eſt. Doctrina Euãgelica,reliquęq; dotes ſpiritus,dei dona ſunt: nõ in hoc datæ,ut his ſoli fruamur, ſed ut in utilitatem proximi diſpenſemus. Verũ hoc intereſt,quod ea quæ pertinent ad refocillandũ corpus (quoniã extra nos ſunt) nec propria ſunt neq; perpetua,mundi opes ſunt potius q; noſtræ. Deinde quoniã ſpeciẽ habent felicitatis iuxta mũdum,quũ reuera uehementer officiant ueræ hominis felicitati:nec hoc ſunt,quod dicunt. Dicuntur enim bona,quũ uere ſint ea,quæ reddunt hominẽ infelicem. Igitur opes animi ueræ ſunt ac noſtræ:nõ quod has deo nõ debeamus,ſed quod poſſeſſorem ſuũ nõ deſerant etiã in uita futura,ſi quis nunc ut oportet utat. Vt autẽ in republica nemo prouehitur ad cõſulatum,niſi prius in ædilitate aut prætura,aliſue minoribus magiſtratibus ſpecimen ſuæ integritatis dederit:& in familia nõ creditur diſpẽſatio rerum precioſarũ, niſi qui prius fidelem ſe declararit in rebus uilioribus:ita dominus docet nõ eſſe credẽdam diſpenſationẽ opum Euangelicarũ, quæ uere propriæq; ſunt diuitiæ, ei qui pecuniam rem ut omniũ uiliſſimã,ita & alienam parum fideliter diſpãſarit. Quiſquis enim nõ poteſt cõtemnere diuitias terrenas, inſyncere diſpenſabit animi diuitias. Hæc dominus inculcans animis ſuorũ diſcipulorum,aiebat: Qui fidelis eſt in minimo,hunc cõſentaneum eſt & in re magna fore fidelem:Rurſum qui in puſillo iniuſtus eſt,is & in magno erit iniuſtus: etẽ cuius animũ uiliſſimæ rei cura ſolicitare poteſt ad peccandũ,hic multo facilius occaſione maiore pertrahetur ad peccandũ. Quod ſi in mãmona iniquo,hoc eſt,falſis,& ut ferè ſit,fraude partis diuitijs,nõ præbueritis uos domino fideles,qui eas dedit diſpẽſandas:ueras animi diuitias quis credet uobis? Et ſi in re aliena,quę nulli perpetua eſſe poteſt,parũ fideles fuiſtis,quis cõmittet uobis,quod perpetuo ueſtrũ erat futurũ? Leuius lædit,qui mala fide tractat diuitias huius mũdi,q; opes euãgelicas. Totum hominẽ poſtulat regnũ dei. Animũ poſtulat ab omniũ mundanarũ rerũ amore liberum. Nec eſt quod quiſq; tentet miſcere mundum cum Euangelio, quod eſt regnũ cœlorũ. Etenim ſi nemo poteſt eſſe ſeruus cõmunis duobus dominis, quod uix inter ullos homines ſic cõueniat, ut unus ſeruus utriq; ſatisfacere poſſit ſuo obſequio,ſed alterutro cõtempto,cogat uni adhęrere:quãto minus uos poteſtis deo ſeruire & mãmonę,dominis tam diſcordibus,ut inter illos nihil cõueniat. Seruit aũt Mammonæ qui magnã felicitatis partẽ collocat in diuitijs,eaq; cauſa magno ſtudio laborat,ut quàm plurimum poſſideat,ut quod partum eſt,tueatur,& augeat. Hic geſtit accreſcente re,diſcru-

ciatur

ciatur erepta. Deo ſeruit, qui uel reiectis iſtius mundi bonis, uel neglectim poſſidendo ſummo ſtudio curat ea, quæ faciant ad æternam ſalutem. Hos ſermones omneis tametſi dicebantur his, qui ſe credebant eſſe poſſe Chriſti diſcipulos, onuſtos ſolicitudine diuitiarum, tamẽ audiebant & phariſæi quorum animi uelut utres antiqui nõ capiebant hoc Euangelicæ doctrinæ muſtum. Erant enim auari non ſolum pecuniarũ, uerum etiã gloriæ. Erant elati, feroces ac uindices. Proinde deridebant doctrinam domini Ieſu prouocantem ad beneficentiam, ad neglectum uindictæ, gloriæ, uitæ deniq; Habet autem ac ſemper habebit hic mundus ſuos phariſæos, qui ſuis freti præſidijs derideant doctrinã modeſtiæ, clementiæ, manſuetudinis, ac liberalitatis. Abhorret ab hoc muſto cœleſti palatum aſſuetum uapæ mundanæ prudentiæ. Vtinam & horum ſannas dignetur retũdere dominus Ieſus qui phariſæos irriſores ſeuere redarguit, dicens: Vos, inquit, tumetis inanibus bonorum ſimulacris, uenditantes uos apud homines, qui eſtimant hominem ex opulentia, ex ueſtitu, ex obſeruatione ceremoniarum, ex quibus uobis conciliatis, etiam ſanctimoniæ laudem, quum reuera nec diuites ſitis, nec ſancti, nec felices, nec magni. Deus enim ex ipſis animi bonis æſtimat hominẽ, qui ſolus intuetur corda ueſtra. Atq; is demũ diues eſt, qui apud deum diues eſt: is iuſtus eſt, qui apud deum iuſtus eſt: is magnus eſt, qui ſibi paruus, dei iudicio magnus eſt. Nam ferè fit, ut quod hominibus uidetur ſublime quiddam ac ſuſpiciendum, apud deum habeatur abominandum. Vos adhuc mordicus tenetis corticem legis, & in umbris gloriamini: quum nunc aperiẽdus ſit nucleus, ut umbras diſpellat exorta lux Euangelicæ ueritatis. Deſueſcendum eſt à uapa Moſaicæ legis, & hauriendum muſtum ſit mioris doctrinæ. Legis figuris ſuũ fuit tempus, expectabatur quod promittebãt prophetarũ oracula: ſed ceſſant figuræ, poſteaquã apparuit ueritas: nec expectatur iam prophetica pollicitatio, poſtea q̃ exhibetur id quod illi promiſerant. Ab umbris oportet ad ueritatem proficere. Ex fide promiſſorum proficiendum eſt ad amorem rei iam exhibitæ. Ioannes confinium fuit, dirimens legem cum ſuis figuris, & prophetas cum ſuis promiſſis ab Euãgelio, quod re ipſa exhibet, & quod lex umbris ſuis deſignarat, & quod prophetæ deo afflati uenturũ predixerant. Prædicauit Ioannes adeſſe regnum dei. Hoc nimirum eſt quod lex adumbrauit, hoc eſt quod prophetę præcinuerunt. Videtis autem rem ipſam congruere cum Ioannis prædicatione. Ab huius enim tempore nunciatur omnibus regnum dei, & multi lætis animis arripiunt felix nunciũ. Bibunt muſtum nouum, hauriunt doctrinam cœleſtem: contemnunt terrena, & diteſcunt bonis cœleſtibus. Abijciũt pecuniam, ſed edunt miracula: non habent arma, ſed propellunt morbos. Non gerunt magiſtratus, ſed eijciunt dæmonia. Non ſunt opulenti potentes, & glorioſi iuxta mundum, ſed modeſtia, manſuetudine, tolerantia, beneficen-

Audiebant autẽ hæc omnia phariſæi

neficentia,cæteriſq; bonis animi uere ſunt & diuites,& potentes,& glorioſi apud deum. Ad hanc felicitatem nulli præcluditur aditus. Quod ſi uos pharisæi non dignamini intrare, occupabunt alij: intrabunt gentes, intrabunt quælibet orbis nationes. Excludi non poſſunt, poſteaq; ſemel apertum eſt oſtium, irrumpunt ui, ſi non admittuntur. Videtis accurrentes publicanos, milites, peccatores, meretrices. Hi ſpretis omnibus quæ poſſident, contemptis omnibus huius mundi uoluptatibus, freti promiſſis euāgelicis, toto pectore ſtudent ueris animi bonis: ac uobis, qui primi debebatis ingredi, & alios conantes inducere, foris ſtantibus, ardore fidei, promptitudine animi, uelimus nolimus, irrumpunt. Amat enim huiuſmodi uiolētiam regnum dei. Nec eſt quod clamitent legis amatores, abrogari legem, antiquari prophetas, imò hæc eſt legis non abolitio, ſed abſolutio. Nec enim mater plorat ſibi periſſe filium, qui ex puero factus ſit uir. Stultiſſimum autem ſit, amplecti pictam hominis imaginem, quum liceat amplecti hominem ipſum, qui pictus erat: & appellare promiſſorem, quum tenere liceat, id quod promiſſum eſt. Conferenda res cum imagine, quæ ſi congruunt, agnoſce quod adumbratum eſt, & amplectere quod exhibitum eſt. Si rerū euentus cōgruit cum promiſſis prophetarū, libera fidem illorum, & amplectere, quod præſtatur. Porrò ſi iam multa uides euenīſſe, quæ legis umbris deſignata fuerant, lex enim ſpiritualis eſt, ſi in pleriſq; rerum exitus reſpōdet ad prophetarum uetuſta uaticinia, crede ſimili fide præſtanda & olim omnia, quæcunque lex & prophetæ futura dixerunt. Quod erat in lege carnale & craſſum id cedit perfectioribus: quod autē ſpirituale eſt, id non ſolū non antiquat, uerum etiā perficitur. Lex enim permittit marito, dato repudij libello, dimittere uxorem, & aliam domū ducere. At iuxta legem Euangelicam, quiſquis repudiata uxore duxerit alteram, cōmittit adulterium. Et qui repudiatam duxerit, adulterium committit. Neuter enim ſuam habet uxorem, neutra ſuum maritum. Et naturæ ſenſus & Euāgelica ſynceritas flagitat amicitiam perpetuam, & indiuulſam copulam, non ſolum in matrimonio, uerū etiam in omni amicitia. Nec eſt quod quiſq; cauſetur Euāgelicam doctrinam pugnare cum præſcriptis Moſi. Moſes enim ob duritiam ueſtram non auſus exigere, quod optabat magis, quàm ſperabat: & inuitus indulſit diuortium ne ſi negatū fuiſſet, odium ueſtrum erumperet in atrociora facinora. Perficit igitur non abrogat, qui exigit quod eſt perfectius. Quemadmodum pater haud quaquam ſecum pugnat, qui pridem indulgentior in filium tenerioris ætatis, poſt ab adulto plus exigit, q; exigebat antea. Illud aūt affirmo uobis, citius præteribit cœlum ac terra, quibus nihil eſt durabilius, quàm unus apiculus legis pereat, quin perficiatur quod prædictum eſt, tantum abeſt ut uenerim abolituru legem. Quoniam autē dominus Ieſus paulo ante propoſita diſpēſatoris callidi parabola, cohortatus eſt ad beneficentiam

Et omnes in illud uim facient

Homo quidā erat diues.

erga

erga egenos,ut poſt hanc uitam reciperent nos in æterna tabernacula: quũ iam uerſis rerum omnium uicibus,illi bonis omnibus abundabunt,contrà diuites malis omnibus cruciabuntur: uelut exemplum huius rei depingit, quo tenacius inhæreat mentibus hominũ. Erat,inquit,homo quidam præ diues,cui nihil deeſſe uidebatur ad abſolutam huius mundi felicitatem:ma gni nominis apud homines,apud deum obſcurus & ignotus. Is ueſtiebat purpura & holoſericis,non minus molliter quàm ſplendide.Et ne quid de eſſet ad oblectamentum corporis,comeſſabatur quotidie magnifice,ſimul & ambitioni ſeruiens & luxui,& uoluptati.Erat ſimul huic multum diſſimi lis mendicus quidam,obſcurus & ignotus apud homines, ſed clarus & no bilis apud deũ.Habebat enim nomẽ ex re,dictus Lazarus,quod omnibus mũdi præſidijs deſtitutus,dei ſolius auxilio niteretur.Huic nec domus erat nec ueſtis,nec cibus,ac ne corporis quidẽ proſpera ualetudo. Erat enim ul ceribus plenus,qualis legitur fuiſſe Iob. Iacebat autem ad ianuam diuitis, expectans ut aliquid mitteretur de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, quo placaret latrantem fame ſtomachum.Non admiſſus eſt ulceroſus, ne funeſto ſpectaculo contriſtaret oculos undequaq; lauti conuiuij.Audis fa ſtum opulentiæ,ſed in tanto luxu ac profuſione, tanta erat erga pereũtem proximum parſimonia,ut ne micę quidem darentur roganti,quũ canes illic panibus eſſent ſaturi:quin & canes exprobrabãt inhumanitatem delician ti diuiti. Veniebant enim & lingebant ulcera Lazari.Quis non iudicaſſet di uitem illum abſolutum exemplar felicitatis,& hunc Lazarum exemplar in felicitatis extremæ?Sed nequaquam ex his quæ contingũt in hac uita,æſti manda eſt hominis felicitas.Subito rerum uices inuerſæ ſunt. Mors enim omnibus imminens, ut diuitibus finis eſt omniũ uoluptatũ,ita afflictis ter minus eſt omniũ dolorum . Euenit enim ut moreretur mendicus,& qui ne glectus erat ab hominibus quum uiueret,mortuus ab angelis dei deporta tus eſt in ſinum Abrahæ.Hoc honore dignatus eſt eum deus, quem diues nõ dignabatur tecto ſuo.Eodem autem tempore mortuus eſt & diues ille. Mors enim omnium cõmunis,ſola docet hoc diuites, quod homines ſunt, quemadmodũ cæteri. Ac Lazaro nec honor ſepulturæ habitus eſt. Diues autem magnifica funeris pompa elatus eſt. Quum autẽ uterq; iam eſſet a pud inferos,diues quum eſſet in grauibus tormẽtis,nec ibi minus dure tra ctaretur rerũ ſuauiũ inopia,& omniũ malarũ copia , quàm in uita ſeipſum tractarat molliter:ſublatis tandem oculis cõſpexit Abraham eminus,agno uit & Lazarũ illum ante ſpretum,in ſinu illius ſumma quiete ſolatioq; fru entem in molliſſimo complexu ſanctiſſimi patris.Agnouit enim ille filium ſuum,quem diues hominem agnoſcere noluit.Augebat cruciatũ,alienæ fe licitatis conſpectus.Hic diues fruſtra blandus factus ac mendicus,miſerabi li uoce clamabat: Pater Abraham miſerere mei,ac mitte Lazarum,ut intin

guat extremũ digiti ſui in aquam, quo uel una guttula refrigeret linguam meam,adeo diſcrucior in hac flamma. Ad quem Abrahã: Fili refrigerium quod nũc ſero petis,quũ in uiuis eſſes proximo refocillando tibi parare debueras,ſed tum rebus præſentibus delinitus,ne micis quidẽ menſæ tuæ dignabaris ſubleuare Lazarũ pereuntem. Agnoſce rerum uices iuſte cõmutatas. Id agnoſcas oportet,ſi meminiſſe uoles, quod tu quũ uiueres,tua bona receperis,Lazarus contrà ſuis malis defunctus ſit in uita. Nunc inuerſis rebus,hic,poſt afflictiones patienter toleratas refocillat̃,tu uero poſt delicias quibus te male oblectaſti,merito cruciaris. Auerſabaris ulceroſum,ipſe delibutus unguento,nũc eſt in amplexibus meis,totus nitidus. Non dignaberis illum tecto tuo,ego dignor illum ſinu meo. Tu nec cibo nec potu refocillaſti egentẽ,nunc reficitur æterna quiete,quæ nec famis,nec ſitis moleſtiam nouit. Et qua fronte nunc petis ab hoc refrigeriũ,qui pridem nullum abs te refrigeriũ impetrauit? Si tu nudum ueſtiſſes,ſi eſurientem pauiſſes,ſi ſitienti dediſſes potũ, ſi iacentem pro foribus collegiſſes in domũ tuã, ſi curaſſes ulceroſum,nunc ille uiciſſim impetraret tibi ſolatiũ, ac relaxationẽ tuorum cruciatuum,ac te uiciſſim reciperet in hoc cõtubernium. Miſer ubi nunc eſt tua byſſus & purpura,ubi unguenta,ubi conuiuia,ubi choreæ, ubi tot ambitioſæ uoluptates? Viuus ad omne uinũ faſtidiebas,tantæ erant palati tui deliciæ,nec interim aquam impartiebas ſitienti: nunc nec aquæ guttã impetrare potes ad refocillandũ incendium linguæ tuæ. Pro ſuperbis ædibus habes Tartarum: pro delicijs cruciatum æternum: pro iocis & cantionibus perennem eiulatum. Et hoc deploratior eſt ueſtra calamitas, quod ingens hiatus nos dirimit: ut ſi qui uelint hinc iſtuc ire uobiſcũ opitulari,nõ liceat: neq; ſi quis iſthinc huc conetur aſcendere poſſit,poſteaq; incommutabili dei iudicio ſua quibusq; ſedes deſignata eſt. In uita tempus erat mutuis officijs ſubleuare proximum,& uiciſſim ab eo ſubleuari. Nunc ſerum eſt hic uelle, quod fieri non poteſt. In delicijs ſolus eſſe uoluiſti cum tui ſimilibus, quos nũc habes pœnæ ſocios,Lazarum ac Lazari ſimiles non paſſus es uenire in tuum conſortiũ. Nunc paria referuntur. Hæc ubi loquutus eſſet Abraham, diues excluſus ſpe ſubleuãdi ſui,cupit ſaltem fratribus,quos habebat ſuperſtites,conſulere,ne ſi ſimiliter acta uita uenirent in eundem locũ,tali conſortio creſceret etiam miſero mali ſenſus. Sed nunc fruſtra ſupplex eſt,qui ſupplicem proximũ repulit. Si chaos,inquit,obſtat,quo minus mihi ſubueniri queat: ſaltem illud te rogo pater,ut Lazarũ mittas in domũ patris mei. Habeo enim quinq; fratres ſuperſtites, ut illos admoneat, ne, ſi meis ueſtigijs ingrediant̃,ueniãt in huius calamitatis conſortiũ. Quin potius opibus ſuis egentiũ neceſſitatẽ ſubleuent: nec ad carnis uoluptatem,ſed ad animi pietatem utãtur diuitijs ſuis: nec ament,quæ ad tempus delectãt in uita,ſed quæ pariant æternã requiem. Ita diues,quem experta calamitas ſero iam & ſup-

plicem

plicem fecit & doctorem. Sed à morte nec precibus eſt locus, nec monendi facultas eſt. Nihil enim mortuis rei cum uiuis. Abrahã itaq; reſpondit: Nihil neceſſe eſt hac gratia Lazarum auocari à quiete ſua. Fratres tui ſi uolent eſſe frugi, habent Moſen & prophetas, audiant illos. Loquũtur enim omnibus in ſuis libris. Tum diues improbus deprecator, ſed ſerus: Nec Moſen, inquit, nec prophetas audient pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis redierit ad eos, qui certa renunciet, quàm dira patiantur hic, qui illic uitam meo exemplo trãſigunt, quod ferè faciunt diuites omnes, reſipiſcent, ſeſeq; component ad meliorẽ frugem. Ad hæc Abraham. Iſti ſunt prætextus eorum, qui nunq; uolunt quod male amant relinquere. Maior eſt apud illos Moſi & prophetarũ autoritas, quàm eſſet Lazari mendici. quod ſi illos non audiunt, nec audituri ſint, ſi quis reſurrexerit ex mortuis. Cauſabũtur eſſe phantaſma, aut dæmoniũ. Hoc ſermone dominus tacite notauit incredulitatem gentis Iudaicæ, quæ quoniam non uere credidit Moſi ac prophetis, hodie quoq; Chriſto è ſepulchro reddito, & ad dextram patris conſidenti reclamat: utiq; creditura quod factum eſt, ſi Moſi & prophetis credidiſſent, prædicentibus hoc ita futurũ. Hac parabola dominus Ieſus conſolatus eſt ſuos diſcipulos, qui propter amorem regni cœleſtis multas afflictiões perpeſſuri erant in hoc mundo: ac phariſæos, ſcribas, legiſperitos, ſacerdotes, primores, diuites, elatos, feroces, ac ſibi uiuẽtes territat, ut uel metu ſupplicij uitam impiam corrigerent, alioqui futurũ, ut illic uiciſſim riderentur, qui hic Ieſum ad meliora uocantem irridebant.

CAP. XVII

SIc autem erat à patre cœleſti definitũ, & ſic expediebat ad ſalutem humani generis, ut humani corporis imbecillitate, quod aſſumpſerat dominus offenderẽtur ſuperbi phariſęi, ut humilem ac manſuetum affligerent, atq; occiderent: nihilo mitiores futuri in illius diſcipulos, ſui præceptoris ueſtigijs ingredientes. Vt autem incredulorum improbitas affligit bonos, ita bonorum tolerantia malis eſt occaſio maioris exitij. Sed tamẽ horum malicia deus abutitur in bonum totius mundi. Ait itaq; Ieſus ad diſcipulos ſuos, inter quos erat Iudas, autor offendiculi futurus, ac Ieſum iuxta mundũ puſillum & humilem in mortẽ traditurus. Sed huius impietas ſalutẽ maturauit orbi, & huius exitiũ exemplum ſalutare fuit omnibus. Fieri nõ poteſt, inquit, quin eueniant offendicula, ſed tamen hoc nõ excuſat eum, cuius culpa uenerit offendiculũ. Magis enim expediret illi, ut alligato circa collum ſaxo ingẽti, quod in mola ſubſternitur, præceps detur in profundũ maris, q̃ ut offendiculo ſit uni ex iſtis puſillis iuxta mundũ. Habent enim ultorem deum, qui ſe putat in illis lædi. Leuius autẽ eſt malũ, hic ſupplicijũ quãuis acerbum perpeti, quàm offenſis puſillis, quos deus amat, æternos cruciatus accerſere. Cauete igitur uos, ueſtrum non eſt uitare, quo minus exoriãtur offendicula, ueſtrũ tamen eſt cauere,

ne

ne ueſtro uitio naſcãtur. Sic autẽ effugietis, ne uobis imputari poſſit offendiculũ, ſi nõ ſolum nulli ueſtra culpa prębueritis occaſionẽ offendiculi, uerũ etiam ab alijs oblatũ, aut tollatis ueſtra manſuetudine, aut patientia ueſtra toleretis, nõ regeratis. Non enim ab impijs modo uobis oborientur tumultus, uerũ etiam inter uos, quoniam homines eſtis nõnunq; orientur offenſæ, quibus oportebit mederi fraterna monitione, quæ nõ prodit peccãtem, ſi ſanabilis eſt, & ueniam habet paratã reſipiſcenti. Si itaq; fors euenerit, ut aliquid admiſerit in te frater tuus, noli diſſimulare culpã, ne impunitas inuitet licentiam, ſed age fidũ medicum, ſecreta obiurgatiũcula oſtende illi morbum ſuũ ut pudore corrigatur. Facilius audiet amicũ monitorem, quàm turbulentum accuſatorẽ, quem habiturus eſt pro hoſte. Sic em̃ eſt ferè hominis ingenium, ut libentius acquieſcat cõſilijs, quàm ſuccũbat iniurię. Nõ poteſt non uideri officiũ, cum quis ſecreto monet. Qui palàm defert, & ad pœnam uocat, non uidet uelle mederi malo fratris, ſed traducere. Quod ſi frater tuus abs te monitus reſipuerit, & culpã agnouerit, ſit parata uenia, quæ correctũ placide comiterq; recipiat: & adeo ne cogites de uindicãdo, ut pudori quoq; illius, quantũ potes cõſulas. Quod ſi per humanã infirmitatem relapſus fuerit in culpam, etiã ſi ſepties eodem die peccauerit in te, ac ſepties in die reſipuerit, teq; placare ſtudens dixerit: peccaui, pœnitet, ignoſce, cõdona illi ex animo culpam. Hæc ignoſcendi facilitas melius tuebitur inter uos pacem & concordiã quàm mutua offenſarũ retaliatio. His dictis quoniã apoſtoli intelligebant fontem omniũ euangelicarũ uirtutum eſſe fidem, quã adeo diligenter dominus exigebat in ædendis miraculis, quam toties comprobauit in multis etiam alienigenis, quæ nihil nõ impetraret, & per quam ipſi quoq; morbos depulerant, dæmonia eiecerant: nec ignorabãt fidei defectu factum, quod quendã muto obnoxiũ, dæmoni non quiuerint liberare. Quanq; nec cæteris Euangelicis præceptis erit idoneus, niſi certam animo fiduciam conceperit aliquis. quando enim negliget huius mundi uoluptates, quãdo ſuas opes effundet in pauperes, quãdo cõdonabit iniuriam fratri, quando de male meritis bene merebitur: quando carceres & uirgas & mortem toleranter accipiet, cui perſuaſum non ſit, ampliſſimũ eſſe præmiũ paratum in cœlis? Hoc, inquam, quoniam intelligebant apoſtoli, dicũt domino: Domine quando nihil habemus boni niſi ex te, rogamus, ut adaugeas nobis fidem. Dominus autem ſciẽs ſuos apoſtolos adhuc eſſe craſſos, & imperfectos, & incrementum fidei potiſſimum in hoc petere, ut magis polleant miraculis: cõfirmat quidem robur, ac uim fidei, ſi adſit ſyncera: ſed indicat eam cum ſumma modeſtia oportere eſſe cõiunctam, nec proferendam ad inanem oſtentationem, ſed quoties urget ſalus proximi, aut gloria dei. Ait autem per ſimilitudinem: Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis quod minutum eſt atq; humile, nec exerit uim ſuam, niſi cõtritum aut com-

Et dixerunt apoſtoli

manſum

manſum: dicetis huic arbori ſycamino,quæ radicibus late actis,uidetur nul la ui loco auelli poſſe,eradicator, & tranſplãtator in mare & obediet uobis. Porrò per granum ſinapis dominus ſeipſum indicauit, qui quum ſe præ beret humillimum omniũ,tamen occultam diuinæ naturę uim intus occul tabat,quæ tum demum ſeſe prodidit ,poſteaquam in cruce comminutum eſt granum,in morte ſepultum eſt. Huius grani uis operabatur in diſcipu lis,unde non oportebat ipſos ſibi quicq̃ uſurpare: quippe qui non eſſent autores eorum quæ gererent,ſed tantum miniſtri,daturi pœnas,ſi quod i pſis mandatũ eſſet,ceſſaſſent peragere,cæterum omnem laudem tranſcri pturi deo,ſi quid per ipſos præclare aut magnifice geſtum fuerit.Hoc docu mentum Ieſus parabola addita infixit animis ſuorum. Quis ueſtrũ eſt tam commodus dominus,qui ſi ſeruum habeat agricolam aut bubulcum,reuer ſo ab agro protinus dicat: tranſi,accumbe: ac non potius ita loquatur: pa ra quod cœnẽ,ac præcinge te,& miniſtra mihi donec edero ac bibero,poſt hæc tu ſumes cibum ac potum? Et tamen ſeruus ille bona fide ſuo functus eſt officio in agro. Num ideo dominus habet illi gratiam, quod fecerit im perata? Nõ opinor,ſed pœnam exacturus erat,niſi feciſſet. Quamobrem? Non ob aliud,niſi quod ſerui ſunt,& omnem operam debent hero ſuo,cu ius ſunt etiam ipſi. Laudem autem omnium quæ fiunt,ſibi uſurpat domi nus,qui ea facit,quicquid facit per eos,qui ſine ipſo nihil omnino boni poſ ſunt facere. Sic & uos,ne uobis arrogetis gloriam benefactorum , tantum fidelem operam præſtate. Et quum omnia feceritis,quæ præcepta ſunt uo bis,dicite: Serui inutiles ſumus,quod debuimus facere,fecimus. Hæc enim modeſtia conſeruabit in uobis theſaurum fidei. Cætera relinquite domino ueſtro. Nemo ſibi uindicet honorem , nemo domini iudicium anticipet. Nouit ille tempus,nec quenquam fraudabit ſuo præmio. Vos interim ni hil aliud uos eſſe memineritis , q̃ ſeruos operæ debitores. Accidit autem ut quum dominus peteret Hieroſolymã,iter faceret per Samariam & Ga lilæam. Gaudet enim frequenter per occaſionem attingere Samariam & Galilæam, ut Hieroſolymitis exprobret ſuam incredulitatem , qui Sama ritanos peius abominarentur q̃ ethnicos,& Galilæos pro ſemipaganis ha berent. Quum autem ingrederet uiculũ quẽdam, occurrerũt illi decem uiri leproſi. Credas ſignificatos homines hæreticos, intus malis affectibus to tos deprauatos,foris uariegata cute,ueluti falſa ueris permiſcente doctrina inſyncera. Contagioſum & abominandũ genus,& idcirco procul arcent ab hominũ cõmercio. Nullum tamen eſt mali genus,quod nõ ſanet Ieſus, mo do ueniatur in illius cõſpectũ,modo prodatur illi morbus , & adſit fiducia. Agnouerunt morbũ ſuũ,& ideo nõ accedũt propius,ſed procul ſtantes,uo ce ſublata acclamãt dño: Ieſu præceptor miſerere noſtri. Audijt clamorẽ Ie ſus fiduciæ teſtẽ,& aduertit oculos. Felix clamor, qui facit attentũ dominũ:

felix

felix intuitus, qui prouocat miſericordiam. Ieſus autem nihil aliud reſpondit, quàm ut abirent, & oſtenderent ſe ſacerdotibus, nam penes hos erat auctoritas diſcernendi leproſum à mundo. Parent illi, & abeunt, pleni bona fiducia. Atq; inter eundum ſubito mundati ſunt. Erat par omnibus fiducia, ſed diſpar erat gratitudo. Solus enim Samaritanus ubi ſenſit ſe planè liberatum à morbo, nõ clàm habuit diuinam erga ſe beneficentiam, ſed ilico reuerſus eſt ad Ieſum, clara uoce clarificans deum, ac proſtratus in faciẽ ſuam accidit ad pedes Ieſu, adorans eum, & gratias agens. Ieſus autem non ignarus beneficium ad omneis decẽ peruenisſe, ſed taxare uolens illorũ ingratitudinem, qui tantum dei beneficiũ ſuffurari ſtuduerint, ait: Nónne decem mundati ſunt? & nouem ubi ſunt? Non enim nouit dominus ingratos: & indignos oſtendit accepto beneficio, qui nõ agũt gratias benemerito. Non patitur enim deus cælari ſua beneficia. Quũ obticeſceret Samaritanus, non ſolum gratus, uerũ etiam modeſtus, qui uenerat ſuo functurus officio, non accuſaturus alios: Ieſus conuerſus ad circunſtantes, ait: Ex decem nullus repertus eſt, qui rediret & glorificaret deum, præter hũc unum alienigenam. Atqui magis hoc decuit alios facere, qui quũ Iudæi ſint, iactant ſe dei cultores. Et tamẽ ipſa re Samaritanus hic uincit illorum religionem. Hæc loquutus dominus, appellauit Samaritanũ humi proſtratũ: Surge, inquit, & abi, certus hoc meũ beneficium tibi fore perpetuũ, quod tua fiducia tibi impetrauit. Quoniã autem Ieſus frequenter habebat in ore regnũ dei, Phariſæi, qui nondũ intelligebant regnũ Euangelicum eſſe regnum ſpirituale, ſed aliud quoddam regnũ ſomniabãt, in quo gens Iudaica cæteris nationibus imperaret: adibant eum, & interrogabant, quando uenturũ eſſet regnum dei. Ieſus autem quoties de ſupremo die fiebat mentio, ambigue reſpondere ſolitus ait: Regnum dei non ueniet more regni mundani, ut obſeruari poſſit uel tempus, uel locus. Non enim eſt regnũ corporũ, ſed animorũ: neq; conſtat uiſibilibus præſidijs, ſed inuiſibilibus. Proinde non dicetur uobis: Ecce hic, aut ecce illic. Quid enim opus eſt obſeruare locum, quũ regnum dei ſit intra uos? Quur expectatis foris, quod habetis intus, ac uobiſcũ circunfert, ſi uultis? Quur expectatis uenturũ, quod iam adeſt? Vbicunq; eſt animus ſuperior opibus, uoluptatibus, honoribus huius mundi: uitæ deniq; contemptor, ubicunq; eſt animus fide robuſtus, charitate flagrans, afflatus ſpiritu cœleſti, ibi eſt regnum dei. Superest, ut quod adeſt amplectamini, ne quum ſubito uenerit ille dies, qui perficiet ac proferet regnũ hoc, offendat uos imparatos. Hoc quum nec diſcipuli ſatis intelligerent, qui ſomniabant & ipſi breui proferendum eſſe regnum Iſraeliticum, conuerſus ad illos, ita temperauit ſermonem, ut illos ad diem ſupremum ſemper redderet paratos: & temporis inquiſitionem adimeret: ſed armaret potius ad tempeſtatem imminentem crucis. Veniet, inquit, omnino tempus, quum deſiderabitis

Interrogatus autem à phariſæis

bitis uel uno die frui conſpectu filij hominis, quẽ nunc plerique cõtemnunt præſentem, nec dabitur, quod optatis. Nec deerunt tamen, qui blandientes hominum cupiditati, conabuntur illum oſtendere ueniẽtem, dicentes: Ecce hic, ecce illic: uos autem nolite fidem habere talibus prophetis. Si dixerint, hic eſt apud nos, nolite ire. Si dixerint: ecce illic eſt procul, nolite ſectari. Ea credite, quæ per ſanctos prophetas prædicta uidetis impleri. Hoc unũ deus noluit hominibus patefieri, & ideo tempus pręſciri noluit: quia ſic expedit hominũ ſaluti, quos uult in omne tempus eſſe paratos. Proinde quemadmodum fulgur erumpens ſubito promicat ab una parte cœli uſq; ad aduerſam, prius quàm uenturũ ſentiatis: ita magna quidẽ cum gloria, ſed inexpectatus ueniet filius hominis in die, quem ipſe ſolus nouit, uobis autem incognitum eſſe uult. Sed non ante proferet maieſtatem ſuam, quàm exploauerit diſpenſationem humilitatis. Prius enim oſtendenda eſt uia ad claritatem regni cœleſtis, prius aperiendũ eſt oſtium regni cœlorum, ut liceat ingredi. Alioqui parum feliciter ueniret regnum dei iis, qui ſe non huic præparauerunt. Ergo prius q̃ ſe proferat maieſtas, quam affectatis ante tempus, oportet filium hominis multa pati, ac damnari à natione hac: ut quemadmodũ flamma poſt fumum emicat, ita poſt ignominiã clarius ſeſe profe rat dei gloria. Porrò ne quem opprimat ille dies, facile remedium eſt, ſi ſe quiſque ſic apparet, quaſi iam immineat ille dies: ſed homines mundo dediti, ſibi promittent dilationem, aut etiã diem illum omnino nõ uenturum, & hac ſpe ſecuri uacabunt cupiditatibus ſuis. Itaq; idem accidet in diebus filij hominis, quod accidit olim in diebus Noe: Ducebant uxores dabantq; nuptũ, quaſi diluuium quod differebat omnino uenturũ non eſſet. Sed malum oppreſſit improuiſos. Solus Noe cum paucis ſeruatus eſt per arcam. Cæteri omnes interierunt. Similis erat rerũ facies temporibus Lot, quoniã ultio diuina differebat, exiſtimabãt impune fore quicquid peccaſſent, itaq; ſecuri edebãt ac bibebãt, emebãt ac uẽdebant, plantabãt & ædificabãt. Sed & hos nimiũ ſecuros inopinãtes oppreſſit uindicta. Nam eodem die, quo Lot reliquit Sodomos, depluit ignis ac ſulphur è cœlo, ac ſubito perdidit omnes. Eadẽ erit facies rerũ in orbe, cum ſubito maieſtatẽ ſuam proferet filius hominis. Is dies ubi ingruerit, abijciatur omnis cura rerum mũdanarũ. Tantum ſibi quiſq; in præſenti periculo, quà licet, conſulat. Itaq; quem dies ille repererit in tecto, ſupellectili domi relicta, ne deſcẽdat ut auferat quod habet ibi rerum, tantũ de ſua ſalute cogitet. Itidem ſi quem dies ille offenderit in agro, ne fugiat domũ, pręſentius em̃ periculũ erit, quàm ut ullã morã patiatur. Vnuſquiſq; ut repertus fuerit, ita celeri fuga uitæ cõſulat. Memento quid acciderit uxori Lot, reſpexit tantum, & perijt, adeo nihil morę patitur mali celeritas. Ille tutior erit, qui ad fugam fuerit expeditior. Tum autem ea quærere, quibus ſolemus in poſterum uitæ conſulere, ueluti ueſtes,

pecunias,domum aut eiuſmodi,uitam erit perdere. Sed qui omnibus impedimentis abiectis,neglexerit ſubſidia,is uitā lucrifecerit. Non enim tum erit ſpacium cogitandi de uita corporis, cum animæ uita uertetur in periculo. Nec res, nec locus, nec uitæ genus in eo diſcrimine ſeruabit hominem, ſed affectus ad exitum paratus. E duobus enim cōiunctiſſimis ſubito unus aſſumetur ad uitam,alter relinquetur exitio. Illud affirmo uobis,ea nocte qua ueniet filius hominis, erunt duo in eodem lecto,quos ſubito diuidet præmij diuerſitas:alter enim aſſumetur ad æternam felicitatem,alter relinquetur æterno exitio.Erunt duo molentes in eodem piſtrino,quorum alter aſſumetur,alter relinquetur. Duo laborabunt in eodē agro, unus aſſumetur,alter relinquetur.Hæc quum diſcipuli non intelligentes,tanq; per ſomnium audirent,dicunt Ieſu: Vbi domine? Adhuc carnem ſomniāt, & regni locum ſcire quærunt.Ieſus autem per ænigma ſignificare uolens,ſanctos ubicunq; reperti fuerint non diſiu ngendos à domino,reſpondit: Vbicunq; fuerit corpus,illic congregabuntur & aquilæ.Non refert ubi ſitis,modo mecum ſitis,qui paſcam animos ueſtros meipſo,qui ſum æternæ felicitatis pabulum.

CAPVT XVIII.

QVoniam autem imminente ſupremo mundi fine, grauiſſima perſequutio cooriretur aduerſus pios,adeo,ut ſi fieri poſſit,etiam electi ſint ſeducendi,quāquam nunq; nō ſequit malorum in bonos improbitas,dominus Ieſus docet ſuos, ut in malis non aliunde petant auxilium quàm à deo:nec ullam interim uindictam molientes,nec iniuriam iniuria repellentes. Quod ſi deus non ſtatim liberat ab afflictione,non tamē ideo deſiſtendum à precatione. Audiet enim ille haud dubie preces ſuorum,quum erit tempeſtiuum,ac dilatio cedet in bonū piorum,tantoq; grauius opprimētur impij,quo magis ſibi perſuaſerant,ſe impune facere,quod faciebant. Hoc præceptum dominus tali parabola infixit animis ſuorum. Erat,inquit,iudex quidam in ciuitate quadam,impius & impudens,qui nec deum timebat,nec hominē ullum reuerebatur.Impietas faciebat ut non timeret deum,potentia, ut non reuereretur hominem. Erat autem in eadem ciuitate uidua quædam,quæ quum opprimeretur ab aduerſario ſuo,adijt primarium illum iudicem,penes quem erat ſumma poteſtas,& interpellauit illius auxilium aduerſus aduerſarij uiolētiam. Iniqua,inquit,cauſa opprimor opibus & gratia aduerſarij mei. Vidua ſum ac deſtituta.Tu uindica ius meum aduerſus aduerſarij mei uiolentiam. Ad hunc modum cum frequenter interpellaretur à uidua ,tamen diu diſſimulauit, nec uoluit opitulari uiduæ, quum in hoc detur magna poteſtas quibuſdam,ut aduerſus opulentos ac factioſos ſubleuent orphanos,pupillos, uiduas ac tenues. Tandem quum illa non faceret finem appellandi,iudex cœpit ita apud ſe cogitare: Quanquam nec deum timeo,nec hominem reuereor,

uereor,tamen quoniam hæc uidua mihi moleſta eſt ſua improbitate,ſub/leuabo illam à uiolentia aduerſarij, nō quod illi bene uelim,ſed ne tandem redeat,ac toties ſpreta, conuitijs ſuis notam aliquam inurat famę meæ,qui quum ſummi iudicis locum teneam in hac ciuitate, tamen oppreſſæ uiduæ pertinaciter defuerim. Natrata parabola ſubiecit dominus: Auditis quid dicat iudex impius & improbus? uictus improbitate precum ſuccurrit uiduæ: & deus qui iuſtiſſimus eſt ac miſericors erga ſuos electos, interpellatus illorum nocturnis diurniſq; precibus & clamoribus,obſurdeſcet, nec liberabit illos à uiolentia opprimentium, ſed lento leniq; animo patietur illos affligi impune? Imò illud affirmo uobis,non patietur,ſed aut conuertet malorum animos, ut mutata uoluntate deſinant affligere, aut adimet nocendi poteſtatem,aut ſuos electos ſemel ab omnibus malis ereptos, transferet in requiem æternam. Certe quum uenerit ille dies ſupremus, iam nec ſatanas nec huius inſtrumenta,homines mali quicq; poterunt aduerſus illos,quos deus ſelegit conſortes regni ſui. Quum enim ad ſummū increuerit malorū impietas,tum filius hominis ſubito ueniet,& omnino citius opinione malorū. Sed quum ueniet filius hominis, an reperturus eſt fidem in terris? Tanta enim erit malorū & multitudo & improbitas, ut apud pauciſſimos ſit ſuperſtes futura fides. Sed tamen apud quoſcunq; reperta fuerit illa conſtans in deum fiducia,liberabuntur ultore deo. Atq; hæc quidem parabola territabat illos,qui palàm impij pios affligebant. Cæterū erat quodam phariſaicum genus iuſtorum,fidentiū operibus ſuis,& ex eis ſibi iuſtitiæ laudem arrogantiū,cum apud deū nemo ſit uere iuſtus: neq; ſolum ſibi ſtulte placebant,uerum etiam alios præ ſe deſpiciebant, tanq; peccatores, quum illorum modeſtia deo gratior ſit,quàm horum opera: aduerſus huiuſmodi phariſaicos iuſtos,& ad conſolationem peccatorum ex animo ſibi diſplicentium,dominus propoſuit huiuſmodi parabolam. Accidit ut duo quidam aſcenderent in templum orandi gratia,quorū unus erat phariſæus alter publicanus. Phariſæus ſtans uicinus propitiatorio, uelut dignus qui cum deo cominus colloqueretur,ſic orabat apud ſe: Deus gratias ago tibi, quod non ſum ſimilis cæteris hominibus,qui rapto uiuunt,qui fraude rem augent,qui adulterio cōſpurcant alienos thoros:aut deniq; qui infame munus gerentes,in gratiam principum expilāt populum dei,qualis hic eſt publicanus. Non indulgeo luxui,quemadmodum uulgus facit, ſed ieiuno bis in ſabbato, & in tantū non fraudo quenq;,ut omniū bonorum meorū decimam partem erogem in pauperes. Hęc erat tumidi phariſæi precatio,qui tametſi uera commemorabat,ac deo gratias agebat, tamen hoc ipſo diſplicebat oculis dei, quod ſibi placebat: adulator ſibi, contumelioſus in proximum. Contrà publicanus totus ſibi diſplicens ob peccatorum cōſcientiam, procul abſiſtebat à ſacris, adeo pudēs pœnitensq; ſui, ut nec oculos aude/

Dixit autem & ad quoſ.

ret in cœlum attollere, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. Phariſæus tantum gratias agebat, exiſtimans ſibi nihil deeſſe ad perfectam pietatem, nec confitetur errata ſua, quum inter ipſas preces grauiſſime peccaret, ſua iactans ac pœnitẽtem deſpiciens: ſui laudator arrogans, & proximi temerarius accuſator. Contrà publicanus nihil commemorat benefactorum ſuorum. Tantum ſua mala agnoſcens, tundit pectus ſibi conſcium, & implorat domini clementiam. Vultis ſcire exitum diuerſæ precationis? Publicanus ille, qui peccator uenerat in templum, abijt domum in oculis dei iuſtior illo phariſęo, qui ſibi uidebatur iuſtiſſimus. Quiſquis enim ſemet extollit apud ſeſe, deijcietur in oculis dei. Et quiſquis ſe deiecerit apud ſeſe, ſublimis erit in oculis dei. Ecce autem altera occaſio, qua nobis modeſtiam cum ſimplicitate coniunctam commendaret dominus. Matres afferebant ad Ieſum infantes ſuos ut tangeret ac benedice-

Afferebant ut ẽ ad illũ

ret, exiſtimantes futurum, ut hoc pacto tutiores eſſent à caſibus ac morbis, quibus illa ætas ſolet eſſe obnoxia. Id uidentes diſcipuli, increpabant eas, quod domino ſatis alioquin, ut ipſis uidebatur, occupato, rebus huiuſmodi leuioribus faceſſerent negocium. Ieſus autem tametſi non ignoraret hęc ab ſuis officioſa quadam ſedulitate geri, tamen ut nobis exprimeret exemplũ ſimplicitatis, modeſtiæ & innocẽtiæ, ſimulq; paſtores doceret nõ oportere quenq;, quamuis humilẽ aut imbecillem, deſpicere, conuocauit diſcipulos ſuos ad ſe, dixitq;: Sinite pueros uenire ad me, nec obſiſtite quo minus adducantur, talium eſt enim regnum dei. Proferatur exemplum omnibus ut intelligant quò ſit proficiendum. Neſciunt fucum, neſciunt faſtum, neſciunt referire, neſciunt regerere conuicium, neſciumt auaritiam, neſciunt ambitionẽ, mera eſt innocẽtia, mera ſimplicitas. Illud affirmo uobis, regnũ dei non recipit, niſi ad hanc imaginem transformatos. Proinde niſi quis acceſſerit ad doctrinam Euãgelicam ea ſimplicitate, qua ſunt hi pueri, non intrabit in regnum dei. Rurſus acceſſit ad Ieſum quidam è magnatibus, uelut

Et interrogauit eum

explanaturus ipſa re, quid ſibi uellet, quod dixerat Ieſus de pueris. Ait autem: Magiſter bone, quid faciam ut uitam aſſequar æternam? Ieſus autem uolens indicare, boni cognomen in neminem cõpetere, niſi in ſolum deum, qui ſuapte natura bonus eſt, reſpondit illi: Quur me uocas bonum? Nemo bonus niſi ſolus deus: non quod dominus non agnoſceret cognomen boni, quatenus erat deus: ſed quod diues ille boni uocabulum tribueret Ieſu tanq; homini, fortaſſis & ſibi arrogaturus, ſi incidiſſet occaſio. Non recte igitur bonũ appellabat, quem nõ credebat eſſe deũ. Ideo uero recuſauit dominus id temporis honorẽ huius tituli, quod intelligeret percontatorẽ non omnino carere faſtu, qui ſibi uideretur multis bonis operibus abundare. Vt autẽ hominis morbum proferret Ieſus, ait: Noſti præcepta legis Moſaicæ, nimirum hæc: Non occides, non cõmittes adulteriũ, non facies furtum,

non

non dices falſum teſtimonium, honora patrem tuum & matrem tuam? Ad hæc ille, ueluti perfectæ iuſticiæ laudem reportaturus, ait: Hæc omnia ſer/uaui ab adoleſcentia mea. Hæc oratio non multum aberat ab illa phariſai/ca, ſed plurimũ aberat à ſimplicitate puerorum. Proditum igitur eſt unum uitium, ſed ſuberat & aliud, quod illum reddebat inidoneum regno dei, id quoq; ut proferret Ieſus, ait: adhuc unum tibi deeſt. Quod ſi uoles ingredi regnum Euangelicum, abi, uende quicquid poſſides, & erogando pauperi/bus, reponito tibi theſaurum in cœlis. Eo facto liber & expeditus ueni & ſequere me. His auditis, percontator ille mœrore affectus eſt: erat enim magnopere diues. Nondum ad pueri formã redactus erat, cuius animum occuparat amor diuitiarum. Ieſus autem uidens illum abire mœſtum, qui ſic ambiebat felicitatem regni cœleſtis, ut tamen opes huius mundi non poſſet contemnere, uerſus ad diſcipulos, uelut admirabũdus, ait: Quàm dif ficile qui diuitijs onuſti ſunt, per anguſtam portam intrabunt in regnum dei. Facilius eſt enim camelum tranſire per foramen acus, quàm diuitem in gredi regnum dei. Hoc ſermone conturbati diſcipuli dicebant: Si nemo di/ues ingreditur, quis igitur poteſt ſaluus fieri? Paucos enim inuenire eſt, quin diuitias aut habeant, aut appetant. Ieſus autem perturbationem ſuo/rum rurſus conſolatus eſt, dicens: Quod apud homines impoſſibile eſt, a/pud deum poſſibile eſt. Non eſt humanarum uirium contemnere diuitias, eaq; commoda, quæ diuitias conſequuntur. Sed hanc animi ſublimita/tem impartit deus ijs, qui ſe per credulitatem ſimplicem præbent aptos do tibus illius. Diues autem apud deum eſſe deſijt, quiſquis poſuit amorẽ pe/cuniæ, & ſic habet ut libẽter ſit relicturus, quoties id poſtularit ratio ſalutis æternæ. Ex hoc ſermone bonam ſpem concipiunt apoſtoli, quorũ pleriq; reliquerant id, quicquid erat quod antea poſſidebant. Horum igitur nomi ne loquitur Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, præſti/timus, quod ab illo diuite exigebas. Quanquam autẽ perquàm exiguum erat, quod Petrus & Andreas reliquerant, relicturi maiora ſi habuiſſent: do minus collaudat illorum promptitudinem, & ne pœniteat relictorũ oſten/dit ingens eſſe lucrum, ob regnum dei feciſſe diuitiarũ iacturam. Siquidem pro rebus caducis ac uilibus contemptis, & hic animus locupletatur bonis cœleſtibus, & in futuro ſeculo rependitur æterna felicitas. Ait autẽ hunc in modum dominus: Hoc pro certo cõfirmo uobis, non ſolum uobis cedet in magnũ lucrum reliquiſſe poſſeſſiunculas ueſtras mea cauſa, uerũ etiam qui/cũq; ob regnũ dei reliquerit uel domũ, uel parentes, uel fratres, uel uxorem, uel liberos, & in hac uita longe plura ac meliora relictis accepturus eſt, & præterea in futuro ſeculo uitam accipiet æternam. His dictis quum erexiſ/ſet animos diſcipulorum ſuorum, aſſumpſit ſecum duodecim apoſtolos, quos nihil oportebat ignorare eorum, quæ gerebantur pro ſalute generis

Aſſumpſit aũt Ieſus

humani. Atque his rurſus apertius etiam cœpit inculcare de morte, quam Hieroſolymæ ſciens ac uolens eſſet oppeturus, iuxta uaticinia propheta/rum. Sciebat enim eos uehementer perturbandos morte domini ſui, eoq; crebrius ſermonem hunc inculcat, ut tandem inhæreat animo, ac paulatim aſſueſcant ferre, à cuius mentione prorſus abhorrebant illorum aures. Atque hæc quidem non incredulitas erat, ſed uehemens quidam amor erga præceptorem. Seorſum igitur illis indicauit inſtare tempus mortis. Ecce, inquit, aſcendimus Hieroſolymam, ac perficientur omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Tradendus eſt enim gentibus, & ab illis illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur. Poſt quam autē flagellauerint eum, & omne probri genus in eum æ diderint, occident deniq;, ſed ille tertio die reſurget. Verum hic ſermo quoniam ingratus erat, non deſcendebat in animos apoſtolorū: ut difficile credimus, quæ nolimus eſſe uera. Nondum autem percipere poterant myſterium crucis, unde nouo dei conſilio ſalus erat orbi proditura. Non libebat credere morte uiolenta periturum hominem tam charum: nec poterāt credere occidendum ab impijs hominibus, qui tam admirandis factis polleret, qui toties è manibus impetentium elapſus eſſet: denique non dubitabant, quin facilius eſſet illi futurum efficere, ne moreretur, quàm ut à morte reuiuiſceret. Et ſatius eſſe ducebant, omnino non mori, quàm poſt mortem uitæ reſtitui. Quanquam autem de domini ſui fide dubitare non poterant, tamen ita blandiebantur ſuis affectibus, & interpretabantur in his Ieſu ſermonibus ſubeſſe tropum aliquem cuiuſmodi dominus peculiariter uti conſueuit, [redacted] ueluti quum iuberet cauere à fermento phariſæorū: quum reſponderet ſibi eſſe alium cibum, quem eſuriret: quum doceret camelum citius tranſiturū per foramen acus, quàm diuitem in regnum cœlorum: [redacted] quum promitteret ſe templum à Iudæis ſolutum, in triduo inſtauraturum. Huiuſmodi ſuſpicionibus blandiebantur affectui ſuo, & ſermonem quidem audiebant, ſed tanquam in ſomnis, uim autem ſermonis penitus non intelligebant: & hoc pro temporis ratione, permittente domino, ut paulatim aſſueſcerent ei, quod erat futurum amariſſimum, nec ante tempus à præceptore ſuo diffugerent, cuius colloquio multis de rebus adhuc erant erudiendi. Nondum perſpicere poterant arcana conſilij diuini, quoniam oculos mentis habebant multa adhuc caligine cæcutientes. Sed magis etiam caligabāt cæteri, qui minus erant domino familiares. Fons autem ſalutis eſt cognitio Ieſu. Cognoſcere enim eſt uidere. Lumen eſt fides, tenebræ ſunt terrenæ cupiditates. Et ecce caſus qui nobis ponat ob oculos, quomodo poſſimus cernere Ieſum: & in uno

cæco

cæco forma proponitur, quo pacto poſſit à multis tolli cæcitas animi. Vnus occurrebat corporeis oculis captus: ſed quàm multi ſectabantur Ieſum qui multo minus uidebant animo, poſteaquam & duodecim adhuc habebant oculos ſic obductos ignorantiæ tenebris, ut manifeſtum domini ſermonem non intelligerent. Accidit igitur ut quum Ieſus iter faciens Hieroſolymam, non procul eſſet ab Hiericho, cæcus quidam ſederet iuxta uiam publicam mendicans. Is quum ex ſtrepitu uocum ac pedum deprehenderet magnam uim hominum prætereuntem, interrogabat, quid hoc eſſet rei (ut eſt hoc genus eo curioſius, quod oculis careat) reſponſum eſt ei, quod Ieſus Nazarenus tranſiret. Ille protinus ex his quæ de Ieſu audierat, concepta fiducia, clamabat dicens: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. Addidit blandimentum improbitati, idq; ſatis ex more mendicorum. Porrò turba quæ præcedebat Ieſum, increpabat cæcum, iubens eum obticeſcere, ſuſpicans eum uulgarem eleemoſynam petere, ac metuens, ne homo ſordidus ac mendicus publicus, moleſtus eſſet domino. Cæcus autem, quo magis obſtrepebat turba, tanto uehementius clamabat, eadem iterans: Ieſu fili Dauid miſerere mei. Quoniam non licebat uidere Ieſum, tanto magis intendebat uocem, neſcius quantum abeſſet, quem appellabat. Ieſus autem qui ſemel atq; iterum uociferantem diſſimularat, ut euidentiorem redderet hominis fiduciam, tandem reſtitit, iuſſitq; cæcum adduci ad ſe, ut omniū oculos ad miraculi conſiderationem prouocaret. Quum autem ueniſſet ad Ieſum, dominus interrogauit illum: Quid uis ut faciam tibi? Non ignorabat quid optaret cæcus, ſed mali confeſſionem exprimebat, ut euidentius eſſet miraculum. Solent enim fingere quidam cæcitatem, quo plus accipiant: & fortaſſis erant complures in turba, qui nihil aliud ſperare auderēt quàm ſtipem. Solet enim & dominus tametſi iuxta mundū pauper, ex his quæ donabantur ab amicis, aliquid elargiri pauperibus. Cæcus autē magna cum fiducia dixit: Domine fac ut uiſum recipiam. Tribus uerbis petit, quod ab homine præſtari non poterat, nihil addubitans, quin ilico poſſet, tanquam potentiſſimus, uellet tanq; clementiſſimus. Ieſus autē illius expeditæ reſpondens fiduciæ, uerbo reddidit oculos, dicens: Recipito uiſum. Fides tua te ſaluū fecit. Fide cōſpexerat Ieſum, prius q; oculis corporis cerneret. Hęc nimirum eſt, quæ nihil nō impetrat à clementiſſimo domino: hæc eſt quæ in mediis uitiorū tenebris, tamen procul cōpellat Ieſum, ut miſereatur. Obſtrepit clamanti malorū cōſcientia, ſed hoc acrius intendit uocē ardor fidei. Huiuſmodi mendicos amat dominus Ieſus, & ideo differt nonnunq;, quod petitur, ut plura promereatur, qui mēdicat. In tenebris altiſſimis uerſantur qui pro deo colūt lapides, ac ligna: quibus pecunia, quibus uēter deus eſt: qui ſeruiunt ambitioni, qui libidini, qui furialibus bellis tumultuantur. Hi ſi nōdum

poſſunt accedere ad Ieſum, quia uidere non poſſunt, ſaltem ad ſtrepitū to/ to orbe Ieſu gloriam prædicantium interrogent: Quid eſt hoc rei? Vbi co/ gnouerint præterire Ieſum, ne ſinant elabi præſentem occaſionem, ſed mi/ ſerabili clamore fatigent aureis illius, & ſi malorum præteritorū conſcien/ tia ſuadeat ſilentium, tanto inſtantius fidentis animi clamor pulſet aureis. Non eſt cuiquam ſurdus Ieſus, qui petit cum fiducia, uerbo dare poteſt quod petitur. Tranſit quidē, ſed non præteribit longius ſi uocem intēderis. Felix autem mendicus, poſteaquā ad ipſius uocem reſtitit Ieſus. Quid mi/ ri, ſi ad uocem interpellantis reſiſtit, qui ad ouem perditam tanto itinere ue nire dignatus eſt? Felicior aūt cæcus, poſtq; adducitur ad Ieſum. Iam enim ſaluti proximus eſt. Nec diu cæcus eſſe poteſt, quiſquis acceſſerit ad fon/ tem omnis lucis. Non aſpernatur mendicum dominus ille fons omnis glo/ riæ, & homo peccator faſtidit proximū ſuum. Vbi coràm ueneris, ubi à te ipſo receſſeris, non eſt opus prolixa oratione, tantum dic quid uelis, ſed dic cum fiducia non de tuis meritis, ſed de illius uirtute ac pari bonitate concep/ ta, ac protinus redibit uiſus unà cum ſalute. Mox enim ut dixerat Ieſus: A/ ſpice: uidit, & ex mendico factus eſt Ieſu ſectator, ac prædicator diuinæ bo nitatis. Quin et populus, conſpecto tam inſigni miraculo, tribuit laudē deo.

CAPVT XIX

ATque hic cæcus, cui dominus lucem reddidit, non inepte deſi/ gnat populū gentium. Siquidem Iudæis aliquid lucis præſta/ bat lex. Gentes in altiſſimis ignorantiæ tenebris uerſabantur, adeo ut apud hos pleriq; non crederēt omnino deum eſſe, alij crederent innumerabiles eſſe, ſed hominibus ipſis ſceleratiores. Rurſus alij putabant deo nullam eſſe curam rerum humanarum. Nec defuerunt, qui ſolem & lunam, qui boues, canes, ſimias, deniq; qui porrū & cepe pro dijs haberent. Inter hos erant, qui neſcirent certa connubia, ſed ritu pecudum uterentur promiſcua Venere. Erant apud quos pium eſſet, occidiſſe ſenes parētes. Erant apud quos fas erat ueſci carnibus humanis. Erāt apud quos religio eſſet, chariſſimos filios mactare dæmonio. Quid hac cæcitate deplo ratius? Et tamen hic cæcus omnium uirtutum egenus, ſenſit prætereuntem Ieſum, quem Iudæorum natio ad ſe uenientem repulit, intendit uocem fi/ dei: fili Dauid miſerere mei. Coegit reſiſtere Ieſum. Meruit interrogari. Confeſſus eſt cæcitatem ſuam, oſtendit uotum ſuum: Domine, ut uideam. Accepit quod ſimpliciter petebat. Ex cultore portētorum factus eſt cultor Ieſu: ex mancipio dæmonum ac uitiorum omnium, factus eſt diſcipulus & aſſecla Ieſu: ex mendico publico ac miſeræ ſtipis flagitatore, factus eſt præ co uirtutis diuinæ. Frequenter autem Iudæis ingeritur exemplum huiuſmo di, quo uel reſipiſcant ab incredulitate, uel palàm faciant in poſterum ſe me rito reiectos fuiſſe, qui ſanari nollent. Et hic quidem typus exhibitus eſt ad

ingreſſum

ingreſſum ciuitatis Hiericho. Sed mox in ipſa ciuitate ſeſe præbuit exemplum euidentius. Quum enim ingreſſus dominus iret per mediam ciuitatem undiq; ſtipatus denſiſſima turba promiſcuæ multitudinis, erat uir quidam, ex re nomen habens Zacchæus, ardens ſtudio iuſticiæ, quum eſſet publica norum princeps, & idem prædiues, quum neq; uitæ genus, neque fortunæ indulgentia ſatis congrueret huic animo. Tenebatur autem ingenti deſiderio uidendi Ieſum, ut eum de facie quoq; noſſe poſſet, de quo rumor tam admiranda ſparſerat. Credebat & amabat quod audierat, & ideo iuxta uotum Simeonis ac patriarcharũ, ſancta cupiditate geſtiebat & oculos explere felici ſpectaculo, maiora quoq; conaturus, ni modeſtia obſtitiſſet, & ob hoc ipſum dignior, cui Ieſu maior fieret copia. Diu tenuerat & Herodem deſiderium uidendi Ieſum. Vidit & aſpernatus eſt. Nam fruſtra uidet Ieſum, qui uiciſſim à Ieſu non uidetur. Zacchæum uiderat Ieſus anteq; ab ipſo uideretur. Herodes uidere cupiebat, qui miraculo quopiam ædito delectaret curioſos regis oculos. Zacchæus ideo uidere cupiebat, ut ſciret quis eſſet: nimirum unicus ille filius dei totius ſalutis author omnibus ipſi fidentibus. Non magnum eſt uidere Ieſum iuxta carnem his oculis, quibus eum quotidie cernebant phariſæi, & deridebant. Sed diſcipulorum oculi beati prædicantur, qui uidere meruerunt, quod multis terræ principibus negatum eſſet. Beatus pronunciatur Simon Bariona, qui uiderat, quis eſſet Ieſus, quum ſic pronunciaret: Tu es ille Chriſtus, filius dei uiui. Non uiderant quis eſſet Iudæi, qui dicebant: Nónne hic eſt filius fabri? Sed pio deſiderio Zacchæi obſtabat pudor, quo minus ad Ieſum perrumperet, obſtabat undiq; circumfuſa hominum multitudo. Obſtabat humilitas corporis. Erat enim ſtatura puſillus. Humiles ſunt, qui rebus ſordidis ac fluxis incumbunt. Nam humile eſt, quicquid habet hic mundus, ſi conferatur ad maieſtatem Euangelicam. His non eſt conſpicuus Ieſus, niſi ſeſe ſubducant in altum. Ieſus ſublimis non conſpicietur niſi ab humilibus. Ieſus humili ac populari turbæ mixtus non cernitur, niſi ab his qui faſtigium rerum humanarum calcarint pedibus. Et ideo ut à puſillis omnibus undiq; gentium conſpici poſſet, ipſe poſt conſcendit ſublime lignum crucis. Zacchæus itaque puſillus, non ſolum corporis ſtatura, ſed animi quoque modeſtia: quo ſublimis uideret humilem Ieſum, præcurrens occupauit locum, quâ Ieſus erat tranſiturus. Suggeſtum præbebat arbor dicta ſycomorus, quod ficos gignat ſui generis, unde & ficus Ægyptia dicitur, ſed foliis morum arborem referẽs. Iudæorum turba medium cingebant Ieſum. Præceſſerat lex, præceſſerant prophetæ, hinc atq; hinc claudebat latus illa ætas. Sequitẽ & hodie Iudæorum natio, diſcit quæ fecerit, quæcq; docuerit Ieſus: nec adhuc cernere poteſt, quis ſit ille Ieſus, unde oporteat ſperare ſalutẽ. Zacchæus præcurrens occupat hãc felicitatẽ, nimirum gentium typum gerens.

Quid

Quid eſt in cauſa? Quia adhuc humi manet Iudæus,& hærens carni legis. Non conſpicitur autem Ieſus, niſi ab his, qui ab humili litera legis erigunt ſeſe ad ſenſum ſublimiorem ſpiritus.Ex hoc ſuggeſtu licet uidere quis ſit,& ubi ſit Ieſus.Alioqui ſi turbæ maneas admixtus, hoc eſt, ſi nihil eximium ſapias,frequenter audias illam fallacem uocē:Ecce hic eſt, ecce illic eſt Chriſtus. Phariſæi clamant: Ecce hic eſt Chriſtus. Sadducæi clamant: Ecce hic eſt.Ebionitæ clamant: Ecce hic eſt. [redacted]. Vis uidere Ieſum? Conſcende arborem,ſume tibi oculos Zacchæi. Non ille cupit uidere ueſtem Ieſu,ſed faciem cupit agnoſcere.Hæc uelata eſt in ſacris literis. Amoue uelum,erige intellectum ad ea quæ ſunt interna, & uidebis Ieſum. Videbis unde nobis proficiſcatur uera ſalus.Incedit erectus ac ſublimis phariſæus, ſibi placens,ſibi iuſticiæ laudem,ſibi legis cognitionem uindicans. Et dum ſibi uidetur abunde magnus ac uicinus Chriſto,non dignatur arboris uti præſidio.Zacchæus autem humilis in oculis ſuis,& arborem conſcendit,& uidet quod optat.Fortaſſis & hæc ficus erat illi ſimilis, quam execratus eſt dominus,eo quod foliorum uirore promitteret fructum eſurienti, quum non haberet:& iam tempus erat,ut poſt legis figuras,poſt prophetarū oracula,proferret fructum Euangelicæ pietatis. Hæc erat illa ficus, quam dominus iuſſerat excidi funditus,niſi admoto lætamine deſiſſet eſſe ſterilis, & propemodum ſterilis erat, niſi illam conſcendiſſet Zacchæus. Stirps illa Iudaicæ ficus producebat groſſos inſipidos & immaturos: uerum ut conſcendit arborem Zacchæus, ut inſitus eſt populus gentium, iam cœpit proferre fructum, qualem amat dominus Ieſus. A Iudæis expectatus erat multis ſeculis, tandem uenit ad illos: admixtus illis ambulauit, nec agnitus eſt. Gentium populus tantum audierat famam Ieſu, & accenſus amore cognoſcendi, quem Iudæi ſuſpenderunt in ligno,præcucurrit ardore fidei: & agnita ſua iniuſticia, humilis contempſit literam legis: contempſit ceremonias & figuras,quas & hodie Iudæi pro ueris amplectuntur,ac per fidem Euangelicam ſpiritualibus oculis cernit prætereuntem in apoſtolis, & agnoſcit Ieſum: & ultrò meretur habere hoſpitem, quem Iudæorum incredulitas expulerat. Interea ſedet in arbore puſillus ille Zacchæus,obuijs oculis expectans aduentantem Ieſum: nondum edoctus, quo ſigno poſſit eum agnoſcere, niſi quod ſperabat id, quod uehementer optabat. At ubi uentum eſt ad ſycomorum, fortaſſis Zacchæus multis Iudæorum erat riſui, diues ac publicanus ſublimis in arbore ſpectator unius hominis.

Non

Non enim cupiebat cognoſcere quenq̃,niſi ſolum Ieſum. Ieſus autem de/
lectatus hominis inſigni cupiditate,quam ipſo facto, quam uultu atq; ocu
lis præ ſe ferebat: quanq̃ & ante uiderat illum,tamen ut & Iudæis oſtende
ret exemplum promptæ credulitatis,ſublatis in altum oculis,uidit Zacchæ
um. Iam mihi ſalutem aliquam inſignẽ expecta,quoties obtutu ſuo quem
piam dignatur Ieſus.Habent enim illius oculi ſalutare faſcinum.Ille uidere
tantũ ambierat,ſed fruſtra uidet Ieſum,quem ille dignatur oculis ſuis.Sub/
moue te ab humilibus ac ſordidis rebus,& ſuſpiciet in te Ieſus. Habet quid
dam boni ominis aſpectus,ſed maioris eſt felicitatis audire uocem. Quum
enim Zacchæus nihil aliud quàm intueretur Ieſum,dominus ultrò dixit il/
li,ipſo etiam nomine ut notum compellans:Zacchęe feſtinanter deſcende,
quoniam hodie oportet me domi tuæ manere. Accipimus dominum fre/
quenter rogatum iuiſſe ad conuiuium, nunquam autem accepimus ultrò
non inuitatum ingeſſiſſe ſeſe. Atq; id uulgo parum habetur ciuile. Sed in/
troſpexerat dominus affectum hominis,cui tanti erat uidiſſe Ieſum præte/
reuntem. Plura tentaturus erat,niſi propria indignitatis conſcientia obſte/
tiſſet.Cogitabat apud ſe: Felices,quibus contigit adhærere tali, quibus co/
ràm intueri uultum, quibus audire cominus uocem hominis. Iudæorum
eſt hæc felicitas. Ego publicanus ſum. Mihi abunde magnum eſt uidiſſe
prætereũtem. Nulla uox inuitantis prodierat, ſed hic animus erat urbaniſ/
ſimus inuitator,ſic amat inuitari dominus Ieſus. Plus impetrat, qui quod
tacite ſecum optat, propter conſcientiam imbecillitatis ſuæ non audet pete
re, quàm qui ueluti deuincturus officio Ieſum,uocat illum ad ſe. Nũquam
enim propius acceſſit ad Ieſum Petrus, quàm cum diceret: Exi à me domi/
ne,quia homo peccator ſum. Efficax inuitator erat & ille,qui dicebat: Do/
mine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum.Iam in illius ędibus erat
Ieſus cum ſanaretur puer eius. Illic enim Ieſus eſt, ubicunq; ſalus eſt. Sitie/
bat Ieſus ſalutem gentium,& ideo iubet, ut feſtinanter deſcendat Zacchæ
us. Iam enim uenerat tempus, ut ſalus demigratura à Iudæis tranſiret ad
eccleſiam gentium, illic enim oportet manere Ieſum uſque ad conſumma/
tionem ſeculorum : quia non licuit manere apud Iudæos. E ſublimi ſpecu
latus fuerat Ieſum per fidem, deſcendit ad officia pietatis: non enim ſatis
eſt contemplari Ieſum, quoties eget hoſpitio: eget autem, quoties eget
proximus. Quid interea Zacchæus? Nihil omnino reſpondet. Ingens
enim affectus uocem adimere ſolet,ſed nihil contatus obtemperat. Feſti/
nanter deſcendit. Non enim conuenit contari, quoties nos uocat Ieſus. Iu/
dæi uocabantur,& excuſant,Zacchæus geſtiens & gaudens excepit Ieſum
in ædes ſuas. O miſeram ſynagogam, quæ perdidit hoſpitem Ieſum.O fe
licem eccleſiæ domum, quæ ſua promptitudine prouocauit ad ſe totius
felicitatis autorem Ieſum. Vides initium eccleſiæ collectæ è gentibus.

Nunc

Nunc cõſidera Iudaici liuoris imaginẽ. Turba quũ uideret Ieſum tam pro penſum erga publicanum, ut ultrò ſemet in ædes illius inuitaret, murmura bat quod ad hominẽ peccatorem diuertiſſet. O contaminatam & inuiſam deo iuſticiã, quæ mauult faſtidire, q̃ ſanari: mauult inuidere proximo, q̃ communicare. Ad hominẽ, inquiunt, peccatorem, quaſi non primum omnium peccatum ſit inuidere proximo, & quaſi bonus eſſe poſſit, qui fratri ſalutem inuideat. Quid ſtas extra fores eccleſiæ inuide Iudæe? Licet & tibi ingredi. Quod ſi recuſas, tamẽ apud Zacchæũ decretum eſt Ieſu manere. Gloriantur gentes tali hoſpite, quem non expectarant. Et hoc gratius eſt, quia non ſolum præter meritũ, uerum etiã præter expectationẽ euenit. Vt nũc obmurmuratũ eſt Ieſu propter Zacchæum, ita poſt obmurmuratum eſt Petro ob Cornelium centurionẽ: Quare introiſti ad uiros præputiũ habentes? Sed quid interea? Zacchæus contempto murmure populi Iudaici ſtat ante Ieſum, ambiens etiam in diſcipulorum aſciſci numerũ, oſtendens quouſq; iam profeciſſet. Ait enim ad Ieſum: Ecce dimidium bonorum meorũ domine do pauperibus: et ſi quid quem defraudaui, reddo quadruplũ. Audis phariſæe? nõ cõmemorat Zacchæus uictimas, nõ delectus ciborũ, non ieiunia, non dies feſtos, nõ ſabbatiſmos, non lotiones, non ueſtẽ iactat aut genus, ſed opera charitatis adducit. In his peccator uincit iuſtos, ac de ſua ſanctimonia gloriãtes publicanus antecellit. Siquidẽ phariſæus ille prædicator ſuorum benefactorũ, decimas duntaxat bonorũ ſuorum dabat pauperibus. Hic dabat dimidium, nec dabat è prẽda, ſed ſi quid fraude partum erat, reſtituebat fœnore quadrupli. Deinde de iuſte quæſitis largiebatur dimidium egenis. O uices rerum mire inuerſas. Quod intus erat in phariſæis, id erat plenum rapina ac dolo: & Zacchæum habemus iuſtum & liberalem, hominem non ſolum diuitem, uerum etiam publicanum, atq; adeo huius generis principem, quo magis etiam erat abominabilis apud Iudæos. Sed nihil moratur titulos dominus, mentem intuetur, & ex factis æſtimat: ex his autem factis, quæ ex fide & charitate proficiſcuntur. Neq; uero iactanter hæc de ſe prædicabat Zacchæus, quemadmodum ille phariſæus ſuæ iuſticiæ buccinator apud deum & publicani deriſor. Zacchæus nõ præfert ſuam iuſticiam alienę iuſticiæ, ſed ut homo peccator ac publicanus ſimpliciter aperit ſibi fuiſſe ſtudium iuſticiæ, etiam antequam uideret Ieſum, ex quo diſcere cupit, recte fecerit, nec ne: & quid præterea foret addendum ad adipiſcendam uitam æternam. Sic enim expediebat, ut hæc Zacchæi uox audiretur ab inuidis Iudæis, & à Chriſto ijſdem audientibus probaretur. Non enim poterat illis efficacius exprobrare ſuam fraudulentiam, auaritiam, rapacitatem: qui non ſolum ipſi nihil largiebantur egenti proximo, uerum etiam prætextu pietatis, parentes fraudabant à filijs debito ſubſidio. Ieſus itaque uerſus ad murmurantes Iudæos, ait: Illud affirmo uobis

uobis, quod hodie ſalus contigit huic familiæ, eo quod ipſa quoq; perti/neat ad parentem Abraham, quo generis autore uos gloriamini. Quiſquis enim fide ac ſynceritate uitæ, pietateq; refert Abrahã, is filius eſt Abrahæ, conſors benedictionis, olim Abrahæ promiſſæ. Non obſtat huic genus ab Abrahæ ſtirpe diuerſum, non uitæ genus antehac in peccatis actum, quiſquis à priore uita reſipiſcens, amplectitur doctrinam Euangelicam: quiſquis Abrahæ ueſtigijs ingreſſus ſequitur ueram iuſticiam, filius eſt & hæres Abrahæ. Nec enim huiuſmodi faſtidiet filius hominis, qui in hoc ipſum uenit in mundum, ut quæreret quod aberrarat: ſeruaret quod perierat. Hi peccatores Deo gratiores ſunt, quàm qui falſa perſuaſione iuſti/ciæ tument. Hoc ſermone Ieſus declarabat poſthac non eſſe gloriandum in obſeruatione legis, ſed quicquid dotis obtigiſſet cœleſti munificentia, id totum eò conferendum, ut quàm plurimos homines pertrahamus ad ſalutem. Nam hoc lucro potiſſimum delectatur deus, qui in hoc miſerat filium ſuum, ut uniuerſas orbis nationes gratis condonatis peccatis adiungeret ſibi. Erant autem & inter diſcipulos qui putabant, mox ut ueniſſet Hieroſolymam, cui iam cœperat eſſe uicinus, apparitutum regnum cœlorum, de quo toties meminerat, imaginantes regnum aliquod mundano ſimile, quum Chriſtus ſentiret de regno ſpiritus Euangelici, per quem opprimitur tyrannis peccatorum. Id autem regnum non conſtat copijs, armis, aut ui, ſed fiducia erga deum, ſed beneficentia in proximum, ſed clementia, ſed ſyncera ac liberali diſpenſatione ſermonis Euangelici. Porrò maieſtatem huius regni, quæ pios decorabit immortali gloria, impios æternis ſupplicijs addicet, non ſtatim eſſe proferendam, ſed ſuo tempore nobis incognito prodendam. Interim illud omnibus modis agendum, ut quam quiſq; dotem habet, primum meminerit eſſe pecuniam domini, cui debemus omnia, & in huius lucrum erogandum bona fide quod accepimus, non quod ille ullius rei ſit indigus, ſed quod pro ſua erga genus humanũ charitate, ſitiat omnium ſalutem: magnóque ſeſe lucro auctum exiſtimet, ſi homo per hominem reſipiſcat à uitijs, & ad Euangelicæ pietatis ſtudium conuertatur, ut habeat quod in utroque remuneretur, & eo qui iuuat beneficio, & eo qui adiutus eſt. Nec enim eſt quod hinc nobis uindicemus laudis aut gratiæ. Serui ſumus omnes, operam debemus domino. Sors tota illius eſt, cuius ſumus & ipſi, tantum hoc pro ſua cuique uirili enitendum eſt, ut augeat rem domini, de præmio relinquat arbitrium domino, qui ſuo tempore promptam uoluntatem noſtram, ac fidelem conatum largiſſime remunerabitur. Parabola ſic habet: Homo quidam nobilis ac præpotens, profectus eſt in regionem longinquam, ut aſſereret ſibi regnum, quod alius per tyrãnidem occuparat, eoq; peracto domum ſeſe reciperet. Sed is prius quam ingreſſus eſt iter, conuocauit ſeruos quos habebat decẽ, ac tradidit illis minas decem,

Hæc illis audientibus

ſic, ut inter omnes eſſet æqua ſortis partitio, ſimulq; mandauit illis: Hanc, inquit, pecuniam uobis trado, non ut prodigatis aut ſeruetis ocioſam apud uos, ſed ut negotiatione creſcat, uidelicet ut reuerſus, reperiam rem domi auctam. Hūc ad modum rebus domi ordinatis, profectus eſt. Ciues autem eius ciuitatis cui præerat, oderant eum. Itaq; profecto illo, cœperunt agitare de rebus nouādis, hoc molientes, ut dū alterum regnum aſſerit, ab eo quod poſſidebat, excluderetur. Miſerunt itaq; legatos ad illum iam profectum, qui referrent illi, ciues eſſe huius animi, ut poſthac nollēt illū habere regem, ne rediret unde profectus eſſet. Accidit autem ut ille uindicato regno, cuius gratia profectus fuerat, rediret: ac protinus iuſſit uocari ſeruos ſuos, quibus tradiderat ſortem decem minarum, ut ſubductis rationibus, ſciret quātum quiſq; feciſſet lucri. Prodijt primus, qui poſtulatus rationem, ait: Domine, mina tua creuit ad decem minas. Cuius induſtriam ac fidem collaudans dominus, reſpondit. Euge ſerue bone, quoniam quum res meæ eſſent anguſtiores, in exigua pecunia declaraſti te fidelem, & amantem erga dominum tuum, nunc rebus meis auctis, æquum eſt, ut particeps ſis amplioris fortunæ. Sume præfecturam decem ciuitatum. Poſt hunc uenit alter ſeruus, qui poſtulatus rationem, ait: Domine, mina tua quam mihi pro ſorte dediſti, peperit tibi quinq; minas. Et huius induſtriam, tametſi inferiorem, collaudauit dominus. Pro modo, inquit, induſtriæ tuæ eſto & tu præfectus quinque ciuitatum. Quum ad hunc modum cæteri quoq; reddita ratione, pro ſuo quiſq; modulo donati eſſent dignitate, tandem uenit ſeruus unus omnium ignauiſſimus, peſſimæq; fidei, qui domino exigenti rationem, reſpondit: Domine, en referam tibi minam quam mihi credideras. Eam hactenus habui repoſitam in ſudario, quo tibi ſicut erat, eſſet incolumis. Adeo non profudi, ut nec attigerim. Hoc malui, quàm uenire in periculum, ne ſi male ceſſiſſet negociatio, tecum mihi res eſſet. Metuebam enim te, non ignarus. q̄ ſis homo auſterus & lucri auidus, adeo, ut non ſolum nihil dones de tuo, uerumetiam inde tollas, ubi nihil poſuiſti: & inde meſſem colligas, ubi non feceris ſementem. Dominus autem non tantum offenſus ignauia ſerui, uerumetiam quod culpam ſuam referret in mores domini, commotus, ait: Serue piger, malę fidei, & inſuper inſimulator domini tui, in tuum ipſius caput protuliſti ſententiam. Noueras, ut ais, quod homo ſim auſterus & lucri auidus, inde tollēs ubi nihil depoſui, inde metens ubi nihil ſeminaui: atqui hoc ipſum te debebat ad induſtriam excitare, ut meam pecuniam traderes mensarijs. Veniſſem ēm haud dubie, & eam ſimul cum uſuris exegiſſem abs te, quod tibi in hoc crediderā, ut per te creſceret. Ad hāc heri uocem quū obmutuiſſet ſeruus inutilis, dominus dixit cæteris ſeruis aſtātibus: Auferte ab illo minam, & date illi, qui habet decem minas. Hoc admirantes ſerui, dixerunt: Domine, quid opus eſt huic addere? Satis beatus eſt. Habet enim decē minas.

nas. Tum dominus: Veſtra nihil refert quid habeat, ſic mihi uiſum eſt, & ſic æquum eſt in hac ratione, ut quiſquis induſtria fideli auxerit rem domini, huic mea benignitas adiiciat aliquid, ut magis etiam abundet. Contra, qui per ignauiam nihil lucri ſibi parauit, huius egeſtati adeo non ſubueniet mea liberalitas, ut hoc ipſum etiam quod habet, ſit auferendum. Mea ſors erat, mihi debebatur lucrum, ueſtrum erat præſtare debitam operam. Nunc & ſortem uobis largior, & lucrum. Hactenus ænigmate dominus Ieſus docuit diſcipulos ſuos, ut in negocio prędicationis euangelicę, ſe quiſque quàm maxime fidelem ac induſtrium præberet, præmium autem expectarent in altero aduentu domini, quum iam apparebit potens ac ſublimis, regno eccleſię iam uindicato ac tradito patri. Primũ enim deus tantũ in Iudæa notus, unius tantum ciuitatis regulus eſſe uidebatur, quum diabolus impune regnaret in alieno, per diuerſas orbis nationes. Cupiens autem ſibi uindicare per Euangelij prædicationem, quod ſibi Satanas per tyranni dem occuparat, reliquit Iudæorum terram, ac profectus eſt in cœlum: ſed prius diligenter inſtructis diſcipulis ad munus Euangelicæ negociationis, quibus credidit Euangelici ſermonis diſpenſationem, ueluti ſortem quandam, unde lucrum ingens per illos accreſceret domino talium lucrorum auidiſſimo: Attraherent ad regnum Euangelicum quoſcunq; poſſent, publicanos, meretrices, milites, Græcos, Romanos, Scythas, Gallos, Gothos, Sarmatas. Hoc autem agerent uſq; ad reditum domini, qui rediturus eſt in fine huius mundi, diſtributurus cuiq; pro ſuis factis æterna præmia. Non uenturus eſt autem, niſi prius ſubiecerit orbem imperio Euangelico, & in unam eccleſiam coeant omnes totius orbis nationes. Verum dum hæc moliturper ſuos diſcipulos, Iudæi, apud quos ſolos Deus hactenus regnare uidebatur, propter cognitionem legis ac religionis autoritatem, ciues illius ex quibus & apud quos natus fuerat, quum in primis illum amare debuerint, & in uindicando regno adeſſe modis omnibus, non ſolum nullam opem addiderunt, uerum etiam obſtiterunt clamantes apud prætorem: Non habemus regem niſi Cæſarem. Idem fecerunt & poſt, denunciantes apoſtolis cæſis, ne poſthac de nomine Ieſu facerent mentionem. Moſen uolebant regem, Chriſtum nolebant: oderant enim illum, quod aduerſaretur ipſorum prauis cupiditatibus. Videmus autem & hodie, quomodo natio Iudęorum ſe ſubduxerit à regno euangelico, quamq; pertinacibus odijs conſpirarit aduerſus eũ, cui data eſt à patre omnis poteſtas in cœlo & in terra. Nolumus, inquiunt, hunc regnare ſuper nos: & dum nolunt ſeruire Chriſto, ſeruiunt omnibus huius mundi tyrannis: ſeruiunt Satanæ tyrãno ſæuiſſimo: quũq; paſſim toto terrarum orbe uideant Chriſtianos gaudere libertate ſpiritus, ipſi mordicus etiamnum tenent literam inſipidam, cui ſeruiunt uelut aſſcripti glebæ. Sed his fruſtra reclamantibus uindicatur & confirmatur eccleſiæ

regnum,in quo parãdo cõſtabiliendoq; qui fidelem nauarint operam,pro modo fructus,quem attulerunt in uinea domini, gloria & honore coronabuntur in regno cœleſti. Iudæis autem pertinaciter incredulis quid erit præmij? Et hoc explicuit dominus in reliqua parte parabolæ. Poſteaquã enim ſumpſiſſet ſupplicium de ſeruo malę fidei,adiecit: Quin & ciues illos meos, genere ciues,animo hoſtes,qui ſeditioſa legatione miſſa, deprecati ſunt me regem:adducite huc, ut occidantur in conſpectu meo, mihiq; dent pœnas rebellionis. Hæc eſt mors æterna,quæ manet omnes, qui non obediunt Euangelio filij dei. Tunc enim merito experientur implacabilem,qui manſuetum & clementem pertinaciter contempſerunt. Hęc loquutus dominus:pergebat ire Hieroſolymã,ubi peracturus erat illud eximiũ ſacrificium pro ſalute generis humani, & è ſpecula crucis uelut auarus & ambitioſus rex, omnia pertracturus ad ſe. Quanq; eẽ ubiq; multi fuerunt,& futuri ſunt,qui clament factis ipſis: Nolumus hunc regem ſuper nos,tamen nulla eſt natio tam procul ſemota à Iudęis,unde nõ plurimos pertrahat ad ſeſe. Rurſus igitur facto inculcat,quod prius deſignarat in Zacchæo,quod mox prolixiore parabola explicuit. Procurat interim illud dominus, quod & ante ſæpe procurauit,ut liqueat omnibus,ſeſe ſpõte uolentẽ,ac ſciẽtem pati, quicquid paſſurus erat,alioqui poſſe quicquid uellet. Quoniã autem decreuerat per ſummam ignominiam ac deiectionem aſſerere ſibi ſummã apud homines gloriam,& diſcipuli nondũ ad plenum capaces huius myſterij,neſcio quid magnificum ac præclarum iuxta mundum expectabant à domino, uoluit ante mortem ad tempus illorum blandiri, uel illudere potius affectibus, & irridere huius mundi gloriam:oſtendẽs quàm ſit inanis & infida,quum tantos applauſus,tam honorificas acclamationes,tãtum populi ſtudium mox ſequuta ſit crux. Quũ itaq; Ieſus perueniſſet ad montẽ qui dicitur Oliueti, uicinus duobus oppidulis in eius montis latere ſitis,unde iam in proſpectu eſſet Hieroſolyma, emiſit duos è diſcipulis ſuis cum mandatis: Ite, inquit, in oppidum quod uidetis è regione. In cuius ingreſſu reperietis pullum aſinæ alligatum pro foribus, rudem adhuc ſeſſori, & cui nullus hominum inſederit, ſoluite illum & adducite mihi. Quod ſi quis obſtiterit, interrogans: quare ſoluitis pullum? hunc in modũ illi reſpõdebitis: Dominus hoc opus habet. Abiere diſcipuli,repererunt pullum alligatum. Soluere parant. Interim aderant,qui rogarent uelut obſiſtentes: Quare ſoluitis pullum? Illi ut erant iuſſi,reſponderunt: Dominus opus habet illo. Audito nomine domini,paſſi ſunt abduci pullum. Adduxerunt igitur ad Ieſum. Vbi uero conſpexere dominum uelle conſcendere,quod tamen nuuquam antea fuerat ſolitus,ne in nudo tergo ſederet incõmodius,diſcipuli inſtrauerunt ſua pallia iumento. Iã aũt inſidente Ieſu,& eunte,quidam etiam in uia ſtrauerunt ſua ueſtimenta,uel honoris gratia,uel ne pullus rudis & incalceatus ad lapides offenderet

fenderet ungulas. Quum autem iam uentum eſſet ad pedem montis,ac re/
cta tenderetur Hieroſolymam, mirus quidam affectus corripuit animos
omnium, quorum alij comitati fuerant Ieſum, alij è Hieroſolymis proceſ/
ſerant obuiam. Nam certatim uiam, qua incedebat dominus, ramis arbo/
rum undique decerptis conſternebant, magnóque gaudio, clariſque uoci/
bus cœperunt laudare Deum ſuper omnibus beneficijs ac miraculis, quæ
uiderant & audierant geſta per Ieſum. Reſonabant undique uoces gratu/
lantium, uelut triumphatori domino, & acclamantium: Oſanna in excel/
ſis. Benedictus qui uenit in nomine domini, pax in cœlo, & gloria in excel/
ſis. Hæc erat uox promiſcuæ multitudinis,præcipue iuuenum, qui uelut af/
flatu quodam numinis,contempta phariſæorum inuidia, reddidere palam
teſtimoniũ domino Ieſu. Erant autem in ea multitudine phariſæi quidam,
quos male habebat hæc acclamatio, neſcio quid præ ſe ferens homine ma/
ius. Ex his erant qui monerent Ieſum, ut ipſe ſua autoritate cohiberet accla/
mationes impias,ex immodico quodam erga præceptorem ſtudio profici/
ſcentes, & ob id ingratas etiam ipſi domino, qui tam eximias laudes non
agnoſceret: Magiſter, inquiunt, increpa diſcipulos tuos. Ieſus autem piam
ſimplicis turbæ profeſſionem non compreſſit, ſed Phariſæorum cæcitatem
oblique taxauit, qui non uererentur ea, quæ magnifice gerebat dominus,
tribuere Beelzebub principi dæmoniorum. Reſpondit autem: Qua fron/
te compeſcam gloriam merito canentes Deo, & quod à Prophetis olim di
ctum eſt,nunc pijs uocibus occinentes? Illud affirmo uobis,adeo deus non
uult hanc laudem ſuam ſileri, ut ſi homines conticeſcerent, ipſi lapides cla/
maturi ſint. Et lapidibus duriores ſunt, qui tot beneficijs, tot miraculis pro
uocati, non poſſunt ad prædicandam Dei gloriam permoueri. Hac itaque
triumphali pompa, & huiuſmodi ſtipatu dominus Ieſus ibat Hieroſoly/
mam. Tantulum enim illi libuit guſtare de huius mundi gloria, antequam
ſubiret crucem:& hanc profeſſionẽ extorſit ab ea gente,à qua mox erat cru/
deliſſime perimendus,ut Iudæi ſua ipſorum uoce cõdemnarentur,quod ſu/
um Meſſiam ac ſeruatorem adegiſſent in crucem. Subeſt autem in hac re/
rum geſtarum hiſtoria non parum myſterij. Aſina ſtabat, ſtabat & pullus
aſinæ filius. Aſina iam aſſueuerat ſeſſori, legis iugum ferre ſolita, nimirum
Iudæorum natio. Pullus aſinæ filius, quoniam ſalus à Iudæis cepit exor/
dium:gentium populus adhuc rudis erat,nec legis iugo preſſus, nec per Eu/
angelicam obedientiam Ieſum ſeſſorem tergo uehens. Vtrunque iumen/
tum erat alligatum, quoniam & ſynagoga carni legis ſeruiebat, non aſpi/
rans ad libertatem ſpiritus, & gentes philoſophorum decretis, ac dæmo/
num cultui erant obnoxiæ. Habebant tum communes dominos, eoſque
non paucos. Siquidem in Iudæorum ſimul ac gentium populis plericq; ſer/
uiebant auaritiæ, libidini,ambitioni, inuidiæ, cæteriſcq; fœdis & inclemen/

tibus dominis. Hos iuſſu domini ſoluunt Apoſtoli duo, Petrus doctor circuncisionis, & Paulus doctor gentium, dum per fidem Euangelicam & baptiſmum condonant utriſque omnia ꝑccata uitæ priſtinæ, ut ſoluti poſthac mercantur habere ſeſſorem Ieſum. Dedit enim hanc poteſtatem diſcipulis ſuis, non ſolum inter Iudæos, uerumetiam inter gentes, ut quicquid ſoluerent in terris, idem ſolutum eſſet in cœlis. Quid autem mirum, ſi priores illi domini non poſſunt impedire ſolutionem, quando qui ſoluunt, illius domini iuſſu ſoluunt, cuius uoluntati nemo reſiſtit? Illi talibus iumentis opus eſt, talium dorſis gaudet inſidere, qui ſimpliciter obediunt, qui ſuaue iugum Euangelicæ doctrinæ libenter accipiunt, qui non ferociunt aduerſus ſeſſorē, qui placido inceſſu corporibus ſuis portant & glorificant dominum Ieſum, donec peruenerint in ciuitatem ſanctam & in templum domini, non in illam interfectricem Prophetarum, ſed cœleſtem illam, quæ neſcit rebellionem. Mundi principes amant feroces caballos, ac bello natos & edoctos. Dominus Ieſus tales amat aſinos, qui mites mitem uehant dominum, nec ſeſſorem tergo excutiant. Hanc uectationem rident elati principes huius mundi, rident ſupercilioſi Philoſophi, rident tumidi Phariſæi, ſibique uidentur felices, quod tergo uehant immitiſſimum ſeſſorem diabolum, quod tot dominis inclementiſſimis ſeruiant, quum uni domino ſeruire felicitas ſit. Nihil his puſillis ac ſimplicibus felicius, poſteaquam ſemel ſoluti ſunt à ſeruitute, poſteaquam ſemel tergo receperunt dominum Ieſum. Iuxta mundum aſinini generis uidentur idiotæ, ſimplices, neſcij fraudis, ſed habent rectorem dominum, qui non ſinit illos aberrare, qui non ſolum dignatur inſidere dorſis illorum, uerumetiam inhabitare pectora, quæ ſuo ſpiritu moderatur. Erant nuda iumenta prius, ſed Apoſtoli ſuis palliis conueſtiunt, ſua doctrina, ſanctæque uitæ exemplis ea præparantes conſcenſuro Ieſu, qui quod ſemel fecit iuxta carnem, nunquam non facit iuxta ſpirituale ſenſum. Via erat aſpera, ſed hanc quoque diſcipuli ſubſtratis ueſtibus communiunt, oſtendentes facilem eſſe uiam pietatis, ſi quis per ſanctorum exempla ingrediens, ſubdat ſe domino Ieſu. Itur per ramos palmarum, per frondes arborum uirentes, per ſemper florentem ac uirentem memoriam martyrum, uirginum, & confeſſorum. Quanta enim uis exemplorum offert ſeſe undique uiam pietatis ingreſſis? Huiuſmodi magnam copiam ſuppeditant ipſi Iudæorum libri gentibus quoque. Aggratulantur huic pullo, quicunque Chriſtum agnoſcunt dominum. Nec hodie deſunt Phariſæi, nec unquam defuturi ſunt, quos urat Chriſti gloria. Mallent enim acclamari ſibi: Oſanna in excelſis: Benedictus qui uenit in nomine domini: quum non ueniant in nomine domini, ſed in nomine ſuo. Sed Iudæis hodie tacentibus Chriſti gloriam, cui inuident, lapides clamitant, iam facti filij Abrahæ. Hieroſolymitæ clamant: Tolle, tolle, cru-

cifige

cifige. Hyberni, Scoti, Britanni, Galli, Sarmatæ, Germani clamant: Benedictus qui uenit in nomine domini. Qui dum ſuæ gloriæ ſtudent, obſcurare conantur gloriam Chriſti, qui priuati commodi cauſa premunt ac deprauant ſyncritatem ſcripturæ ſacræ, dum ſuam magnitudinem prædicari uolunt ab hominibus, & Chriſti gloriam ſileri: hi nimirum Phariſæos illos agunt, obturare conantes ora filiorum Hebræorum, quos deus affluerat ad decantandam gloriam ſui nominis, ac filij ſui, quem mundo dederat ſeruatorem. Habet & illud ſalubrem aliquam ſignificationem, quod ex monte deſcenſus eſt, deinde iter per planiciem, mox rurſus aſcenſus in montem Sion: nam in hoc extructum erat templum domini. Niſi mons haberet oleum unde fidei lumen aleretur, non eſſet deſcenſus à fiducia legis, qua tument Iudæi: à fiducia philoſophiæ, qua ſibi placent gentes. Nam initium profectus ex fide eſt. Oportet autem accedere ad domum buccæ, nam id Syris ſonat Bethphage. Hæc enim eſt bucca, non quæ tnmet faſtu, ſed parturit confeſſionem admiſſorum. Nec procul abeſſe oportet à Bethania, quæ dicitur domus obedientiæ. Non omnes autem obediunt Euangelio. Sed hinc tamen eſt ſalutis initium. A deſcenſu iter eſt per planiciem, undiq; conſtratam ramis bonorum exemplorum, donec rurſus aſcendatur in montem Sion, quę ſpecula dicitur. Nimirum hoc eſt illud uirtutis faſtigium, unde uelut è ſublimi ſpecula deſpiciuntur omnia, quæ mundus hic oſtentat ue luti ſublimia. Iamq; animus cœlo uicinus, cõtemplatur ea quæ ſunt æterna, queq; exuperant omnem ſenſum humanum. Porrò quum iam eò progreſſus eſſet dominus Ieſus, ut propius in proſpectu eſſet Hieroſolyma, uidens ciuitatem illam ędificijs magnificam ac ſplendidam, uiris, opibus, ac religionis opinione florentẽ, ſuperbam rebus præſentibus, ignoratione uęturæ calamitatis ſecuram: miſericordia motus, illachrymauit: ac uerbis abruptis, ue luti præ dolore ſingultiens, deplorauit illius exitium, dicens in hanc ſententiam: Si tu quoq; cognouiſſes, quemadmodũ ego cognoui hunc tuũ diem, quo tibi pax offertur, ac remiſſio priſtinorum criminum, ſtuderes amplecti quod offertur. Nimirum hic tuus dies eſt, quo prouocaris ad reſipiſcẽtiam, & inuitat te dei bonitas ad pœnitentiam, inuitat autem extremo gradu benignitatis, ad quem nihil poteſt adiungi. Toties abs te ſpreta dei clementia, nouo quodam modo dignatur te inuiſere, ut ſaltem hac ratione miteſcas. Veniet alius dies, nõ tuus, ſed Romanorũ, & ultionis diuinæ, quo pœnas dabis omnium ſcelerum tuorũ, quæ cumulare, quàm deplorare maluiſti. Nũc autem nec diem tuum agnoſcis, nec illum nõ tuum proſpicis, quoniã uterq; abſconſus eſt ab oculis tuis, quos habes præſentis felicitatis temulentia cæcutientes. Nec recordaris præteritorum malorum, quæ commiſiſti: nec proſpicis futura, quæ tibi imminent: nec agnoſcis præſentem dei erga te bonitatem, quã quoniam pertinaciſſime ſpernis, ò ciuitas immedicabilis, & interfe

ctrix eorum, qui tibi ſalutis nuncium adferunt: uenient alienigenæ aduerſum te, qui tibi adferent exitium. Auerſaberis Meſſiam tuum,& Cæſarem tibi regem aſciſces. Senties igitur tuos reges, longe alio apparatu ad te uenientes, quàm nunc ad te uenit rex tuus, ſalutifer ac placidus. Non recipis qui uenit daturus ſalutem, & recipere cogeris, qui uenient daturi perniciem. Venient enim Rhomani principes, pro regibus hoſtes, quos anteposueras tuo regi, cum armatis copijs: ac primum circumſepient te uallo, ne qua pateat effugium: deinde uiris ac machinis undique cingent te, ac prement obſidione arctiſſima: deniq; totam iſtam ſtructurā tuam unà cum tēplo ſolo æquabunt. Nec hoc cōtenti, filios tuos, quibus tu nunc ſuperbis, ac uiciſſim addis animos tuo ſplendore, internicione concident: totamq; iſtam tuam gloriam ſic funditus tollent, ut nec lapidem relicturi ſint lapidi cohærentem, ne quod ueſtigium tui maneat, aut ne qua ſpes ſit inſtaurandi tui. Erunt hæc quidem miſeranda, ſed tuo merito accident: eo quod toties prouocata, olim per Prophetas diuerſos, nunc etiam per Ioannem, ac Meſſiam tuum, obſtinate ſpernas Dei miſericordiam. Senties igitur tempus uindictæ, quæ tempus uiſitationis noſſe nolueris. Poteras & ipſa amplecti ſalutem oblatam. Nunc ſaltem tuo exitio ſalutiferum exemplum præbebis alijs, ne ſimili modo ſpernant Dei bonitatem ad meliora prouocantē. Hæc loquutus Ieſus, uenit Hieroſolymam, & ingreſſus eſt templum, unde eiecit uendentes & ementes, dicens: In ſcripturis dicit Deus: Domus hæc mea non negociationi dicata eſt, ſed precationi: uos autē uertiſtis illam in ſpeluncam latronum, ſpoliantes hoſpites, & inſidijs impijs ueſtrum lucrum aliorum damno procurantes. Hoc facto dominus Ieſus declarauit, quantam perniciem adferant eccleſiæ, qui ſub prætextu pietatis ſtudent fœdo quæſtui, qui ſub titulo religionis ſuum agunt negocium, non paſcentes gregem, ſed deglubentes, & inſyncera doctrina perimentes animas, quas ſyncera debebant uiuificare. His peractis dominus uelut in ſuo regno uerſans, quotidie docebat in templo, palàm contempta phariſæorum inſanabili malicia. His rebus iritati, qui inter ſacerdotes primas tenebant, ſcribæ ac primores populi captabant occaſionem perdendi ſeruatorem. Non deerat mala mens, ſed non affulgebat ſpes perficiendi quod uolebant. Audierant acclamationes populi, uidebant & in templo totam multitudinem ſuſpenſam pendere ab ore illius: tanta erat diuini ſermonis & uis & gratia. Faſtidiebatur iſtorum frigida doctrina, ueluti uapa, de lotionibus, de corbona, de decimanda menta & ruta, ſemel guſtato muſto uigoris Euangelici. Hinc metuebant autoritati ſuæ, metuebant quæſtui ſuo, metuebant regno ſuo. Quod autem id temporis iuxta hiſtoriam accidit, id frequenter euenit iuxta tropologiam, quoties hi qui religionis arcem tenent, quique ſacræ doctrinæ profeſſione conſpicui ſunt, conſpirant cum profanis

ſanis principibus aduerſus Ieſum, tum imminet ingens exitium populo. Id fit quoties autoritas ſacerdotum ac ſacræ doctrinæ profeſſorum, adulatur huius mundi monarchis, & illorum affectibus ſubſeruiunt autoritate ſua, quorum potentiam oportebat ſalubribus ac liberis monitis cohibere: ac uiciſſim monarchæ ſuis opibus, Epiſcoporum ac theologorum prauas cupiditates, hoc eſt, auaritiam, ambitionem, tyrannidem fulciunt ac muniunt: quanquam neutri alteros amant, tamen impia colluſione in perniciem Euangelicæ ueritatis tradunt operas mutuas. Horum ſcelerata coniuratio maius exitium adfert orbi, quàm tum adferebat pōtificum, ſcribarum, phariſæorum ac primorum conſpiratio.

CAPVT XX.

QVæritur igitur occaſio, ut tametſi cupiditas occidendi eſſet impia, tamen apud homines ſtudio iuſticiæ facere uiderentur. Accidit itaque, ut die quodam quum Ieſus doceret populum in templo, & inculcaret illis lætum & optatum nūcium æternæ ſalutis: conuenirent illò coniurati ſacerdotum primores, una cum ſcribis ac phariſæis & populi primatibus, ut uel autoritate cohiberēt Ieſum à ſacra doctrina. Non poterant illius admiranda facta damnare, quæ tam multa teſte populo geſſerat. Nō poterant refellere doctrinam, quę cum lege cumq; diuina uoluntate conſentiebat. Hinc igitur meditantur calumniam, quod hanc docendi populum autoritatem ſibi ſumpſiſſet, quum ab ipſis oportuerit accipere: uidelicet illud agentes, ut uel gloriam deo debitam in ſe transferrent, uel Chriſto ſtruerent calumniam motæ ſeditionis, qui ſine publica principum autoritate cōuocaret ac detineret populum. Simul igitur adeunt Ieſum in templum, dicentes. Si uis ut nos quoque credamus tibi, dic nobis, qua nam autoritate facias iſta quæ facis. Baptizas, prædicas, ſanas in ſabbatis, doces in templo, colligis diſcipulos, auocas ac detines populum. Nobis ignotus es, nulla poteſtate publica præditus es. Quis igitur dedit tibi iſtam autoritatem? Ieſus autem intelligens hanc percontationem ab impia cogitatione proficiſci, nimirum ut calumniarentur, non ut diſcerent: non conatus eſt eos docere, ſed retudit illorum maliciam, ueluti clauum clauo pellens. Ioannem enim Baptiſtam plurimi fecerant, & ad huius baptiſmum confluxerant. Et is collegerat diſcipulos, & is turbis prædicabat in deſertis & circa Iordanem, inſtare regnum dei: libere damnabat uitia quorumlibet, & inuitabat ad pœnitentiam. Nec huic tributa fuerat autoritas à ſacerdotibus, phariſæis, aut primoribus populi, ſed è deſerto ueluti nouus homo prodierat, afflatus ac miſſus à deo, iuxta uaticinium Eſaię. Cæterum huc tēdebat inſidioſa procerum interrogatio, ut ſi Chriſtus reſpondiſſet eam autoritatem ſibi à deo traditam, accuſarent eum blaſphemiæ, quod homo ſibi uindicaret familiare colloquium aut commercium cum deo. A pontificibus, phariſæis

ſæis & ſcribis non acceperat. Supererat iuxta collectionem illorum, ſeditio, ſam eſſe poteſtatem, & ex inſtinctu Satanæ, quam ſibi ſumeret. Conten, debant enim omnem poteſtatem diuinam ad ipſos deuolutam eſſe, neque quicquam pie geri, quod non ex ipſorum autoritate gereretur. Et interim odio cæci, non cogitabant quod Ioannem nulla hominum autoritate ſimi, lia facientem ſuſpexiſſent, adeo ut Meſſiam eſſe contenderent, niſi quod Ioannes non ædebat miracula. Atqui hoc nomine minus debebant obſtre, pere Chriſto. Ac ne illud quidem illis ueniebat in mentem, quod iam o, lim Deus tradidiſſet hanc poteſtatem, loquens per prophetas ſuos. Pro, phetarum autoritatem recipiebant, & rem à Prophetis prædictam reiicie, bant. Itaq; dominus malicioſam illorum prudentiam, & ſtultam fraudu, lentiam uolens illudere, reſpondit hũc in modum: Priuſquam ad interroga, tionem ueſtram reſpondeam, ſciſcitabor & ego à uobis quiddam, quod uer bo poteritis expedire. Id ubi expedieritis, reſpondebo & ueſtræ perconta, tioni. Dicite mihi: Baptiſmus Ioannis utrum erat è cœlo, an ex hominibus? Et cuius autoritate baptizabat, cœlitus accepta, an à uobis? Senſit ilico cor nutam interrogationem impia Iudæorum conſcientia. Si uera reſpondere uoluiſſent, ſimplex ac parata erat ueritatis oratio: ſed ſentiunt ſeſe eadẽ arte peti, qua petebant. Initur itaque conſilium doloſum. Nihil enim operoſius ſimulatione, & fraus fraudem, dolus dolum trahit. Conferunt igitur inter ſe: Quid ad hoc problema reſpondebimus? Si dixerimus Ioannis autori, tatem è cœlo profectam fuiſſe, ilico retorquebit in caput noſtrum, & dicet: Quur igitur non habuiſtis illi fidem de me teſtificanti? Confeſſus eſt ſe minorem, & indignum qui geſtaret calciamenta mea. Confeſſus eſt ſe ter, renum terrena, & humilem humilia loqui, me de cœlis profectum maio, rem eſſe omnibus. Quomodo recipitis illius autoritatem uelut à Deo pro, fectam, & meam autoritatem, de qua teſtificatus eſt ille, palàm calumnia, mini? Quod ſi dixerimus, Ioannem nihil egiſſe autoritate Dei, ſed tantum humano ſpiritu, populus uniuerſus adorietur nos lapidibus, quod cuncti perſuaſum habeant, Ioannem fuiſſe prophetam, & afflatu numinis geſſiſ, ſe, quicquid geſſit. Non erat illis curæ, ut uerum reſponderent, ſed ut quod ipſis eſſet commodum. Sic reſpondent falſi doctores, non quod docet ſcri, ptura, ſed interpretantes, quod ad ipſorum facit affectus. Si reſpondiſſent uerum, periclitabatur apud populum illorum autoritas: ſin falſum, metue, bant uitæ ſuæ. Formidabant homines, qui Dei timorem abiecerant. Itaq; reſpondent ſe neſcire. Hæc una rima ſupererat, qua elaberentur, ſed elapſi ſimul à quæſtione liberant dominum. Ait enim: Quia uos tergiuerſami, ni, nolentes reſpondere quod ſcitis, nec ego dico uobis, qua autoritate faci, am hæc, quæ uidetis: quanquam nec hoc ignoratis, quod percontamini. Sacerdotibus autem, Phariſæis, ſcribis, & populi primoribus ad eum

modum

modum confutatis, ſubiecit dominus parabolam, quæ poneret ob oculos immedicabilem illorum maliciam exitio dignam, qui tot modis à deo prouocati ad reſipiſcentiam, ſemper in deterius profeciſſent, contempta lege, cæſis & occiſis prophetis, occiſuri poſt hos & extremum malorum remedium filium Dei, & hunc rurſus in Apoſtolis & martyribus frequenter afflicturi. Parabola ſic habet: Homo, inquit, quidam plantauit uineam, quam unice charam habuit, nihil non faciens, ut aliquando fructum ex ea perciperet. Sepſit enim eam diligenter, extruxit in ea turrim ad cuſtodiam, effodit lacum, addidit torcular. Sic rebus omnibus bene inſtructam, locauit colonis, ut eam colerent, & fructum colligerent. Quo facto, peregre profectus eſt, diúque foris commoratus. Nimirum hæc eſt uinea domini Sabaoth, quam dominus tranſtulit ex Ægypto, plantauit in terra promiſſionis, ſepſit legis ambitu, protexit ſua cuſtodia, ornauit templo, addidit ſacerdotes, iudices, duces, doctores: nihil omiſit quod ad curam illius pertineret. Ac bene curata uinea, colonorum uitio, poſteaquam erat diu expectata, ut produceret uuas, tandem produxit labruſcas. Dominus interim, qui nuſquam non adeſt, tamen illis procul abeſſe uidebatur, quod ageret in cœlis. Quum igitur tempeſtiuum eſſet, ut aliquando fructum tali Dei benignitate dignum adferret populus Iſraeliticus, miſit uineæ conditor ſeruum ſuum prophetam quempiam ad colonos, hoc eſt, ad principes, ad ſacerdotes & ſcribas, qui rerum habenas moderabantur, ut redderent fructum enatum. Coloni, qui ſibi coluerant uineam, non domino, ſeruum pulſatum ac uerberibus affectum, repulerunt ac remiſerũt inanem. In quem enim prophetarum non ſæuitum eſt? Tanta autem erat domini lenitas, ut nec tanta prouocatus contumelia ſæuiret in colonos, ſed miſit alterum ſeruum, qui tentaret, an poſſet illos ad officium reuocare. At illi nihilo mitius tractarunt hunc, quàm priorem tractauerant. Nam uerberibus afflictum & contumelijs affectum, remiſerunt illum inanem domino, inanem expectato fructu, ſed onuſtum iniuria. Quorſum enim irent niſi ad dominum, qui dixit: Mihi uindicta, & ego rependam? Ne ſic quidem iritata domini lenitas profilijt ad ultionem, ſed miſit tertium ſeruum. Et hunc coloni uulneribus etiam inflictis, remiſerunt inanem domino. Siquidem domini bonitas, quæ illos inuitabat ad pœnitentiam, magis iritauit illorum maliciam. Quanquam autem omnis contumelia, qua affixerant ſeruos miſſos, merito pertinebat ad dominum qui miſerat, iamq; iure plecti debebant, qui toties prouocati, ſemper ad ſcelera maiora profecerant, tamen ex inſigni lenitate ſua diſtulit adhuc ultionem, malens extremum experiri remedium, quàm ſæuire in colonos. Cogitauit autem apud ſeſe: Quid faciam ut impios colonos reducam ad mentem meliorem, quorum culpa iam olim mihi perit fructus uineæ meæ? Miſi

tot

tot ſeruos,nihil profectum eſt. Quod unum ſupereſt id faciam.Mittam filium meum unicum ac dilectum. Qui ſeruos meos contempſerunt, fortaſſis hunc ubi uiderint, ſi non amabunt, certe reuerebuntur, meipſum in illo uenerantes. Qui natura mali ſunt, ſolent aliquoties uel pudore cohiberi à maleficio. Placuit hoc conſilium clementiſſimo domino,filij ſui periculo uenari ſalutem colonorum, uidelicet auido ſeruandi, ad uindictam lentiſſimo. Iuit filius obediens patri. Hunc ubi conſpexere coloni,non ſolum reueriti non ſunt, ſed impijs animis ad extremæ dementiæ conſilia ſeſe conuerterunt, dicentes apud ſeſe: Hactenus ſeruos reiecimus. Hic eſt filius & hæres, ulturus aliquando patris contumeliam. Occidamus eum, & nobis uindicabimus hæreditatem huius uineæ, contempto fortiter domino. Placuit inter coniuratos impium conſilium, ac filium eiectum è uinea, interfecerunt. Hoc ſermone dominus Ieſus quum prodidiſſet ſacerdotibus, ſcribis & primoribus ſuam ipſorum conſcientiam, qui tum molieban tur, quod paulò poſt perpetrarunt,educentes Ieſum,& extra ciuitatem crucifigentes: uerſus ad illos, interrogauit eos, Hæc quum ſic habeant, quid faciet dominus uineæ talibus colonis? Illis rurſus reſpondere tergiuerſantibus, adiecit dominus: Veniet ipſe dominus, ac male perdet colonos illos, qui nulla lenitate uinci poterant: atq; illis pro ſuo merito extinctis, uineam ſuam locabit alijs. Hoc dicto ſignificabat dominus, ſublata fundi tus Iudæorum religione, per apoſtolos Euangelij fructum transferendum in gentes. Id abominantes Phariſæi, reſponderunt: Abſit. Intelligebant enim totam hanc parabolam in ipſos dictam: & quum non abominarẽtur tam impium conſilium, tamen deteſtantur impij cõſilij iuſtam uindictam. Ieſus ut oſtenderet & hoc,quod illi negabant euẽturum, fuiſſe prædictum à prophetis,intuitus eſt eos,& ueluti compellans illorum conſcientiam, ait: Si non creditis meæ parabolę,quid eſt igitur quod legitis in pſalmis? Lapis ille,quem reiecerunt ædificantes, factus eſt caput anguli? Quiſquis incidet in eum lapidem, conquaſſabitur: rurſus in quem ille inciderit,eum comminuet.Se lapidem à deo cœleſtem ſignificat Chriſtus,quem Iudæi repro barunt,ædificantes ſynagogam abſq; Chriſto:ſed deus hunc fecit lapidem angularem,connectentem & continentem utrunq; parietem,duosq; popu los per fidem Euangelicam abſq; legis ceremonijs in unam eccleſiam copulantem. Atq; hic lapis tutiſſimum eſt præſidium aduerſus omneis inſultus mundi ac Satanæ ijs,qui credentes illi inhærent & innituntur. Cæterum ſolidus eſt & inuictus rebellãtibus.Nulla eſt enim tanta poteſtas huius mundi,quin conquaſſetur,ſi in hunc lapidem impegerit:impingit autem,qui repugnat ac reijcit.Porrò cõminuetur etiam,in quem inciderit ille. Incidit autem in eos,quos diu toleratos, uindicta dei tandem opprimit inopinantes. Idem enim lapis ſalus eſt innitentibus,exitiũ aduerſantibus. Hæ parabolæ

domini

domini ſic exacerbarunt animos primariorum ſacerdotum ac ſcribarum, ut inibi ſtatim uoluerint illi manus inijcere, ſed ab impio facinore cohibuit illos populi metus, apud quem uidebant Ieſum adhuc plurimi fieri. Etenim homines ſibi male conſcij, ſenſerant parabolam dictam in ſe competere: quæ ideo dicta eſt, ut ex eius intellectu reuocarentur à nefarijs conſilijs: nunc hoc ipſo fiunt ad malefaciendum iritatiores, quo debuerant à malicia deterreri. Proinde metu plebis excluſi à palam patrando facinore, quod iam in animo patrarant, poſtquam decreuerant, per cuniculos aggrediuntur efficere, hoc etiam ſceleratiores, quod fraudem addunt maliciæ: quemadmodum ſceleratior eſt, qui ueneno occidit, quàm qui gladio. Audi nunc Theophile dolos & artes impiorum ſacerdotum, qui ideo Ieſum uolunt extinctum, hoc eſt, ideo ueritatem euangelicam uolunt oppreſſam, quia per eam aufertur cultura uineæ, cuius dominatum ſibi perpetuum, atque hæreditarium promiſerant. Diſſimulant iram, & obſeruant omnem occidendi occaſionem. Submittunt uero quoſdam, qui ſeſe iuſtos ſimularent (nihil autem ſimulata iuſticia capitalius) ut ex illius ſermonibus uenarentur aliquid, quo deferri poſſet apud Cæſareos præfectos ac præſidem Pilatum, qui tum in Iudæa nomine Cæſaris rerum ſumma potiebatur, ut inuidia facti transferretur in hos, quorum ſententia fuiſſet occiſus, ipſi uelut innoxij temperaſſe uiderentur à ſanguine. Sed quo magis humana uerſutia conantur diſſimulare, hoc magis ac magis traducunt ſuam inſignem maliciam. Adoriuntur igitur Ieſum illi perſonati ſatellites pontificum, his uerbis: Magiſter, perſpecta eſt nobis tua integritas, libere loqueris, & recte doces omnia: nec eſt apud te reſpectus perſonarum, ut in gratiam ullius quamlibet potentis mentiri uelis, ſed unum deum ſemper habes præ oculis, quod illi gratum eſt, ſimpliciter ac libere doces. Dic igitur nobis, quid ſentias tu, de quo multis eſt controuerſia: utrum fas eſt nobis, dare tributum Cæſari, an non? Ieſus autem intelligens fraudulentæ blanditiæ, & inſidioſa interrogatio, quorſum tenderet: nimirum huc, ut ſi, quod ſperabant fore, reſpondiſſet, non eſſe fas ut populus deo ſacer ſeruiret ac cenſum penderet impio & idololatræ principi: quam opinionem Phariſæi probabant, etiam ſi profiteri non auderent: rurſum ſubornarent, qui deferrent eum apud Pilatum Cæſaris præſidem læſæ maieſtatis: ſic Euangelica prudentia fraudulentiam illorum eluſit, ut & illis adimeret captatam anſam lædendi, & admoneret quid ipſos oporteret facere, quod ſine dubio nemo non ſine certo ſalutis ſuæ periculo foret omiſſurus. Nec eñ in hoc uenerat Chriſtus, ut doceret quantum Cæſaribus, aut Cæſarum præfectis pendi deberet, ſed quid ex ſpirituali cenſu deberetur deo, qui dominus eſt omnium. Quid me tentatis, inquit? Oſtendite mihi denarium. Non enim agnoſcit Cæſaris imaginem, qui nihil habet in terris. Exhibito nummo, rogauit quæ nam

eſſet imago,& cuius haberetur inſcriptio. Nec iſta nouit, qui uere Chriſtianus eſt. Aiunt qui nouerant, nimirum mundo dediti: Cæſaris. Subiicit Ieſus: Reddite igitur Cæſari, ſi quid ad Cæſaris ius pertinet. Neque enim hoc mea refert, quid exigant huius mundi principes. Cæterum illud magis ad rem pertinet, ut reddatis deo, quod illi debetis. Agnoſcite illius imaginem expreſſam in animis ueſtris, agnoſcite titulum illius, & inſcriptionem. Totus animus illi debetur, nec alij ſeruire debet, quàm ei, qui condidit & corpus & animam. Quur autem Dei gerens imaginem datur diabolo? Mirati ſunt ſubdoli captatores tam cautum reſponſum. Habet enim & Euangelica ſimplicitas ſuam prudentiam, nec tamen agnoſcunt diuinam in eo ſapientiam, ſed dolent nihil eſſe, quod in eius ſermone poſſent reprehendere. His ſubmotis accedunt Sadducæi, qui falſo nomine iuſticiæ ſeſe uenditabant: quemadmodum Phariſæi dicebantur ab eminentia, qua ſibi uidebantur longe præcellere cæteris. Habet autem illud Sadducęorum ſecta peculiare, quod non credunt eſſe reſurrectionem corporum, nec aliquid hominis extare poſt mortem, nec ullos eſſe angelos. Hi domino proponunt huiuſmodi quæſtionem: Magiſter, Moſes huiuſmodi legem tradidit nobis, ſi quis, uxore ducta, deceſſerit abſque liberis, ut defuncti frater ducat mulierem uiduam, & ſuccedens in locum fratris, ſuſcitet ex eadem poſteritatem fratri ſuo. Euenit igitur ut fuerint fratres ſeptem, quorum primus duxit uxorem, ac deceſſit abſque liberis. Huic natu proximus accepit uxorem relictam, ac deceſſit & ipſe, non ſuſceptis ex ea liberis. Huic ſucceſſit in coniugium tertius frater, ſecundum ætatis ordinem, qui & ipſe deceſſit abſque liberis. Atque ut breuiter dicam, ſimili modo ducta eſt mulier ab omnibus uſque ad ſeptimum, nec quenquam illorum fecit patrem. Tandem mortua eſt & mulier. Proinde in reſurrectione quis è ſeptem fratribus ſibi uindicabit eam uxorem? Nupſit enim mulier omnibus, nec tamen poteſt eſſe communis omnium. Ex hac abſurditate Sadducæi putabant poſſe refelli phariſęorum opinionem, qui cõtendebant animas ſupereſſe corporibus, & corpora quoque mortuorum aliquando reuictura. Quoniam autem horũ interrogatio plus habebat ſtulticiæ, quàm maliciæ, Ieſus non dedignatus eſt eos docere, dicens: Erratis, inquit, imaginantes talem eſſe rerum ſtatum in futura uita, qualẽ in hac uidetis. Filij huius ſeculi in quo uiciſſitudo morientium ac naſcentium eſt, neceſſario quærunt uxores filijs ſuis, ac filias maritis elocant, nec etiam alia ratione propagari poteſt genus humanum. Proinde matrimonium inter eos, non eſt felicitatis, ſed neceſſitatis. Cæterum quibus contingit ea felicitas, ut digni habeantur reſurrectione iuſtorum, & illo ſeculo, quod mortalitatem neſcit, nec uxores accerſent filijs ſuis, nec filias ſuas nuptum dabunt uiris. Quid enim erit opus nuptijs & coitu, poſteaquam nemo iam moritur? Iam enim deſierunt eſſe carnales, &

huius

huius corporis incommodis obnoxij, ſed recepto iam immortali corpore, non aliter uicturi ſunt, quàm uiuunt angeli, inter quos ideo non ſunt nuptiæ, quia non eſt moriendi neceſſitas. Hic qui mortales ex mortalibus naſcuntur, uſu matrimonij proſpiciunt poſteritati. Cæterum illi, iam uirtute ſpiritus renati factique filij Dei uiuentis in æternum, non deſiderabunt matrimonium, quia neſcient mortem, utpote iam per reſurrectionem reſtituti ad uitam immortalem. Quoniam autem in hoc propoſitum erat hoc problema à Sadducæis, ut irriderent reſurrectionem mortuorum, quia non credebant animas à morte corporis eſſe ſuperſtites: dignatus eſt dominus & hac de re docere rudes illorum animos ex autoritate ſcripturæ, quam ipſi non improbabant quidem, ſed parum attente legebant. Porrò mortuos, inquit, poſſe reſurgere, nec animas ſimul interire cum corporibus, ipſe etiam uos docet Moſes, cuius autoritatem quum in cæteris agnoſcatis, hic non debetis reijcere. Siquidem ille literis prodidit, ſibi deum hunc in modum loquutum fuiſſe de rubo, quem citra diſpẽdium uiderat flagrantem: Ego ſum Deus patris tui, deus Abraham, deus Iſaac, deus Iacob. Iam Abraham, Iſaac, & Iacob ſepulti erant: quod ſi iuxta ueſtram ſententiam totus & irrecuperabiliter perit qui moritur, quomodo Deus ſe uocat deum illorum qui non ſunt? Quum enim deus ſit ipſe uiuens, imò uita ipſa: non conuenit ut ſe uocet deum eorum, qui iam morte prorſus interierunt. Sed non interierunt, quorum potior pars ſupereſt, uidelicet ea pars, qua uiuimus. In cæteris animantibus mors interitus eſt: ſiquidem & corpus collabitur à uita deſtitutum, & anima quæ in illis nihil aliud eſt, quàm harmonia qualitatum corporis, ſoluta temperatura, euaneſcit. In hominibus mors nihil aliud eſt, quàm diuulſio animæ à corpore, ſic, ut melior noſtri pars maneat incorrupta, ſolum corpus ad tempus non intereat, ſed corrumpatur. Id autem in reſurrectione reſtitui uirtute diuina, mirum uobis uideri non debet, quum quotidie uideatis ex arido grano ſeminis in terram abiecti, atque inibi putrefacti, enaſci nouam ac uiuam arborem, quæ latebat in exiguo mortuóque granulo iam ſepulto. Proinde qui mortui ſunt, uobis quidem mortui ſunt, qui eos non poteſtis reuocare in uitam: deo autem uiuunt omnes, etiam qui mortui ſunt, cui in manu eſt, ubi uolet, diuulſas animas ſuis quaſque corporibus reſtituere. Quum ad hęc obticeſcerent Sadducæi, ſcribæ quidam approbarunt Ieſu ſermonem, quod hac de re inter Phariſæos & ſcribas conueniret aduerſus ſectam Sadducæorum. Sed ut rectior erat hac in parte Phariſæorum & ſcribarum opinio, quàm Sadducæorum, ita ſceleratior erat animus. Minus enim eſt ibi maliciæ, ubi plus eſt ruditatis. Poſtquam ergo fruſtra tentatus eſſet à diuerſis Iudæorum ſectis (nam & phariſæis reſponderat de maximo prȩcepto legis) neque cuiquam quod tentarat ſucceſſiſſet, nullus auſus eſt eum amplius quæſtionibus laceſſere.

Sed erũt ſicut filij dei

Ieſus igitur ultro prouocauit illos ſimul collectos quęſtione non inſidioſa, ſed quæ ad illorum ſalutem pertinebat. Rogauit, cuius filium ſcriptura pronunciaret fore Meſſiam. Illi non ignari prædictum, quod è ſtirpe Dauid naſciturus eſſet, incontanter reſponderunt: Dauid. Ad hæc Ieſus: At qui Dauid afflatus cœleſti ſpiritu, ſic de Meſſia loquitur in pſalmis: Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Qui conuenit, ut dominum appellet eum, quem agnoſcit filium? Filius enim minor eſt patre: ac magis conuenit, ut filius patrem honoris gratia dominum appellet, quàm contrà. Hanc quæſtionem nemo poterat diſſoluere, & id temporis ſatis erat Ieſu, per ænigma ſignificaſſe diuinam naturam, iuxta quam maior erat omnibus patriarchis, nimirum æqualis deo patri: quanquã & ſecundum humanam naturam præcellebat omnes. Et Dauid memoriam habebant ſacroſanctam, eum quem Dauid agnoſcebat & filium & dominum, aſpernabantur, non ex ignoratione legis, ſed ex iudicio prauis affectibus excæcato. Horum autem malicia, quoniam erat deplorata, nullisq; remedijs ſanabilis, reſtabat, ut admoneretur ſimplex & rudis populi turba, ne horum fucis & artibus circumueniretur: qui quum eſſent omni religione uacui, tamen ſummam ſimulabant pietatem, non aliò ſpectantes, quàm ad gloriam & quæſtum ſuum, & hac de cauſa modis omnibus obſtrepentes gloriæ dei, ac proximorum ſaluti. Nulli ſunt enim hoſtes capitaliores ueræ pietatis, quàm qui ſimulatione ſanctimoniæ ſibi conciliant autoritatem, & hac freti, ſimplicem populum auocant à uera pietate. Hoc hiſtrionum genus duplici potiſſimum morbo laborat: ambitione, quæ uergit in tyrannidem: & inexplebili auaritia. Hos Ieſus depinxit ſuis diſcipulis, idq; toto populo audiente, ut uitarent, qui corrigi non poſſent: & deſinerent fallere, qui nolebant reſipiſcere. Non erat hoc alienæ famæ obtrectare, ſed ſimplicium ſaluti conſulere. Nunc audi mi Theophile, quibus coloribus eos depingat dominus, ut cognitos uites. Cauete uobis, inquit, à ſcribis, cuiuſmodi iam ſępe uidetis dolo me adorientes. Profitentur ſcientiam legis, & aduerſus mentem legis pertinaciſſime repugnant. Habent deum in ore, ſed aduerſantur gloriæ dei. Profitentur ſe curare rem populi, quum ſui cõmodi gratia ſimulent omnia quæ faciunt. Fugitant conſortia peccatorum, & ſi forte in illorum congreſſum incideriſt, expiant ſe lotionibus, ſed ipſi intus toti madent tetrioribus uitijs, inanis gloriæ ſiti, faſtu, liuore: ſed in primis auaritia, quæ eſt idolorum cultus. Quoniam autem intelligunt populum uiſibilibus rebus potiſſimum commoueri, talium rerum præſtigijs captant autoritatem apud ſimplices. Venditant ſeſe nouitate ueſtis, gaudentes obambulare conſpicui magnificis ſtolis ad terram uſque demiſſis, & uultibus ad grauitatem compoſitis: crebro uerſantur in foro & hominũ cœtibus, ut illic adorentur & ſalutentur

Rabbini.

Rabbini. In ſynagogis item & conſeſſibus ambiunt primi honoris ſellas, & in conuiuijs appetunt in accubitu locum honoratiorem, ut magni uideantur apud homines, quum apud deum ſint execrabiles. Inanes tantum & ſtulti uideri poterant, ſi præter popularem auram & ſalutationum fumos nihil ambirent. Nihil eſt illis rapacius. Non exercent uſuram, non ſunt telonæ, ſed artes habent illorum arte ſceleratiores. Simpliciores uenantur ad prædam, captant uiduas beatas, & maritorum præſidio deſtitutas. Sexus eſt idoneus fraudi, & pium uidetur adeſſe deſtitutis. His itaque facile imponunt ſimulatione ſanctimoniæ. Plurimum grauitatis præ ſe ferunt in uultu, honorantur ab omnibus, ueſtitus ipſe undique clamitat ſanctimoniam. Addunt prolixas preces, idque in publico. Factum eſt hoc & à Ioanne, & à ueteribus prophetis, ſed in occulto. Iſti non orant, ſed uenantur. Quid igitur mirum, ſi tot fucis falluntur uiduæ? Ad has poſtea quam irrepſerunt, deuorant earum domos: quaſque tueri debebant, expilant: & quod erat erogandum in uſus pauperum, in ſuum quæſtum conuertunt. Tales id temporis erant ſcribæ & phariſæi, qui ſine fine repugnabant Euangelio. Quanquam & hodie ſunt, & ſemper futuri ſunt ſcribæ, qui dum ſuis ſtudent commodis, & populi commodis aduerſantur, & Ieſu gloriæ reſiſtunt: idque falſo prætextu religionis, cultu, titulis, prolixis precationibus uenantes opinionem ſanctimoniæ apud uulgum, qui nondum intelligit, quibus in rebus ſita ſit uera religio. Quid autem aduerſus hos facient Chriſti diſcipuli, qui lædere neſciunt, utpote ſimplicitate columbina præditi? Nimirum hic adhibebunt & ſerpentis aſtutiam. Si moniti non reſipiſcunt, uitandi ſunt inſanabiles: & admonendi ſimplices, ut ab illorum inſidijs caueant. Manet illos ſua pœna. Quum enim uentum erit ad tribunal illius iudicis, qui non iudicat ex his, quæ uidentur oculis corporeis, ſed ex occultis affectibus animorum, tum grauioribus pœnis addicentur, quàm qui palam ac ſimpliciter flagitioſi ſunt, hoc minus noxij, quod morbum ſuum præ ſe ferunt.

CAPVT XXI.

QVo magis autem dominus Ieſus hoc infigeret animis populi, homines apud Deum [illegible], ſed ex animi ſynceritate: ſimulque taxaret ſcribarum, phariſæorum, & ſacerdotum auaritiam, qui hoc perſuadebant populo, præſertim autem mulierculis uiduis, ſed beatis, ſummam eſſe ſanctimoniam, ſi quàm plurimum ex opibus ſuis conferrent in corbonam, præteritis interim pauperibus, nonnunquam & liberis ac parentibus ſuis: quum ſederet in templo, ſuſtulit oculos ad eum locum, qui dicitur gazophylacium, in quo donaria ſeruabantur. Eam pecuniam ſacerdotes adeo uolebant haberi ſacram, ut quum lex in primis iuſſiſſet honorari parentes, illi docerent

deſerendum potius patrem,quàm nō augendam corbonam, quum tamen ea pecunia uitio ſacerdotum iam magna ex parte uerteretur in luxum ipſorum. Quum autem multi diuites multa miſiſſent in gazophylacium, & his ueluti pijs à ſacerdotibus ac phariſæis applauderetur:acceſſit & uidua quædam paupercula, quæ miſit duos æreos nummulos,qui cōficiunt quadrantem. Huic quum nullus hominum applauderet, Ieſus tamē huius mulieris pietatem uoluit eſſe notam populo. Ait enim: Hæc uidua hominum iudicio uidetur minimum miſiſſe in gazophylacium. At ea Dei iudicio plus miſit, quàm illi diuites, qui copioſiſſime miſerunt. Siquidem illi ex eo liberales ſunt, quod ipſis domi ſupereſt. Hæc autem ſtudio pietatis ex ſua penuria dedit, totamque ſubſtantiam, quam domi habebat, miſit in gazophylacium. Apud deum igitur, qui non ſpectat rei modum, ſed animum, hæc benignius contulit, quàm illi. Ita Ieſus ubique per omnem occaſionem auocauit ſuos à fiducia rerum uiſibilium,quibus Iudæi nimium tribuebant, ad ſtudium Euangelicæ pietatis, quæ in animi ſynceris affectibus ſita eſt. Iudæi uero prę̨cipuam gloriā habebant in templo Hieroſolymitano,quod operoſiſſime conſtructum, magnificiſque donarijs locupletatum, magna religione uiſebatur,non ſolum ab omnibus Iudæis, uerumetiam ab alienigenis. Iam autem uenerat tempus, quum ceſſaret illius templi religio cum ſuis uictimis,ac deo pararetur templum animi,ſpirituiſancto conſecratum, in quo illi quotidie immolarentur uictimæ gratiſſimæ: non pecudum, ſed uotorum & gratulationum. Purus enim animus cuiuslibet etiam pauperis ſanctius ac magnificentius templum eſt deo,quàm ſumptuoſiſſimum illud templum tot annis extructum. Pudicitia, modeſtia, charitas, ornamenta ſunt longe precioſiora in oculis Dei, quàm illa marmora, ebur, cedrus, aurum,argentū,gemmæ,quibus ſuperbiebant ſacerdotes & phariſæi. Quum igitur quidam oſtenderent Ieſu templi mirabilem ſtructuram, quod lapidibus eximijs magnáque arte politis & ſculptis ſubſtructum eſſet, quodque ſplendidis donarijs ornatum, reſpondit: Parate Deo templum ſpirituale, quod nec uetuſtas exedat, nec tempeſtas deijciat, nec ignis exurat, nec ulla uis hominum demoliatur. Nam hæc omnia quæ nunc miramini, tanquam deo digna,futurum eſt ut funditus diruātur, adeo ut nec lapis fiat reliquus lapidi adhærens,qui non deſtruatur. Hoc audientes diſcipuli,ac uel ex hoc conijcientes imminere regnum cœlorum, quod exiſtimabant magna quadam rerum mutatione futurum, auidi cognoſcere tempus, quando hæc eſſent uentura,dicunt domino: Præceptor, iſta quæ narras de templo demoliendo, de ſubuertendis Hieroſolymis, quo tempore fient, aut quo ſigno poterimus cognoſcere, iam adeſſe tempus illud? Ieſus autem uolens ſuos ſemper eſſe paratos ad omnes malorum incurſus,ambiguis ſermonibus ſuſpendit illorum animos, commiſcens multa de afflictionibus, quas eſſent

perpeſſuri

perpeſſuri ob prædicationem Euangelij: de ſubuerſione ac miſerabili clade urbis Hieroſolymæ: de fine mundi, cuius tempus uoluit omnibus eſſe incognitum, ut ſemper ſint parati. Diſcipuli de regno cogitabant, dominus autem hoc eos ſcire mauult, quod magis ad illos pertinet, & à quorum commemoratione abhorrebat imbecillium animus. Malebant enim audire iucunda, quàm ſalutaria. Regnum illud beatum aliquando uenturum eſt, & ſuo tempore uenturum, eius rei curam magis expedit deo committere. Noſtrum eſt interim ſic nos gerere, ne regno uideamur indigni. Nec enim peruenitur ad regni gloriam, niſi per uarias afflictiones. Aduerſus has oportet armatos eſſe animos noſtros. Ait itaque Ieſus: Omnino uenturus ſum, ac proditurus maieſtatem Euangelici regni. Sed uidete ne ſeducamini, alium Chriſtum pro me amplectentes. Venient enim ante tempus illud, quo uenturus ſum, multi qui ſibi uindicabunt nomen meum, ac de ſe prædicabunt: Ego ſum Chriſtus. Tempus inſtat. Nolite talium uerbis commoueri, & ſi quò uocabunt uos, nolite ſequi. Porrò quum audieritis omnia commiſceri ſeditionibus ac bellis, multi uaticinabuntur inſtare finem mundi. Vos autem huiuſmodi rumoribus nolite terreri, quaſi iam inſtet dies ſupremus. Euenient quidem iſta, ſed non protinus ab illis finis mundi. Siquidem hæc nihil aliud erunt, quàm præludia quædam illius extremæ calamitatis, quæ malos perdet, bonos examinabit purgabitque. Vt corporis interituri ſigna ſunt ualidi morbi, ex uitioſa temperatura qualitatum exorti, ita mundi finem prædicunt horrendi tumultus, quos homines ipſi ſibi conſciſcunt, prauis cupiditatibus infecti. Horum peruerſitate concutietur ipſa rerum natura, ueluti maliciam hominum deteſtata, & in ſcelerum uindictam inſurgens. Magnis tumultibus inſurget gens aduerſus gentem, regnum aduerſus regnum. Porrò quum nihil ſit calamitoſius bello, tamen hanc peſtem ſibi conciliant, & accerſunt homines ambitione, ſtulticia, auaritia, odijs, ſimilibuſq; uitioſis affectibus. Addet & ipſa natura graues terræmotus pluribus in locis, uelut indignante mundo, quod homines tam impios ferre cogatur. Accedent & peſtilentiæ, ſuo contagio plurimos abſumpturæ, uelut ipſo aere armato in uindictam malorum, qui in hoc datus eſt, ut ſalutari aura uitam conferat & alat omnibus. Accedet ex prouentus inopia fames, ueluti terra negante ſuam alimoniam filijs tam impijs aduerſus deum, cui muta quoque famulantur elementa. Nouis & inſolitis tumultibus cõmouebitur mare, ſolitum & ipſum ſeruire uſibus hominũ. Quin & cœlũ ipſum prodigia dabit, iram dei teſtantia, ſole ſubito uerſo in tenebras, luna in ſanguinem, cometis noua ſpecie ſeſe proferẽtibus, aliijſq; prodigijs nouis & admirandis. Verum & corpus hominis, non ſtatim emoritur morbis ingentibus concuſſum, ſed tamen morbi ſubinde recurrentes, declarant non procul abeſſe mortis diem. Ita quũ huiuſmodi malis frequenter cõcutietur

mundus,ſignificationem dabunt mundi iam ſeneſcentis, & ad ruinam tendentis. Sed antequam hæc publica calamitas orbem corripiat, antecedet inſignis hominum peruerſitas, quæ dei bonitatem ad iram prouocabit. Vobis enim nomen meum, per quod ſalui fieri poterunt, prædicantibus, inijcient manus,& omni genere malorum perſequentur: pertrahent in conciliabula ſua,ueluti nocentes ac maleficos. Conijcient in carcerem,reos peragent apud regum ac præſidium tribunalia, non ob ullum ueſtrum maleficium, ſed ob ingens beneficium, uidelicet ob profeſſionem nominis mei, quod modis omnibus conabuntur abolere, quum per illud gratis liceat aſſequi ſalutem æternam. Hoc autem accidet uobis, ut & ueſtra probata ſit conſtantia,& illorum intelligatur merito damnata malicia. Vos autem meo præſidio, ueſtráque innocentia freti, non eſt quod metuatis illorum tribunalia, nec quod ſolicite meditemini apud uos, quomodo ſitis acturi cauſam homines idiotæ apud conſeſſum magnatum aut principes. Nec eſt quod rhetorem, patronum, aut iureconſultum aduocatum adhibeatis. Ego per meum ſpiritum uobis adero patronus & aduocatus inuictus, qui uobis ſuppeditabit & linguam & ſapientiam, cui nec reſiſtere poterunt, nec contradicere omnes aduerſarij ueſtri, quantumuis crudeles aut diſerti mundana ſapientia. Atque hæc patiemini, non ſolum ab ignotis & alienis,uerumetiam ab his, qui uobis propinqua cognatione arctiſque neceſſitudinis uinculis iuncti ſunt. Pater perſequetur filium, fratres affligent fratrem,cognatus deferet cognatum, amicus in ius uocabit amicum. Erunt autem ex uobis, quos odio mei ſunt interfecturi. Tam atrox odium totus mundus concipiet in uos ob mei nominis profeſſionem. Proinde quicquid in uos audebunt,hoc in meam contumeliam factum accipiam. Quare non eſt quod uos de uindicando cogitetis. Ego lædar, ego occidar in uobis. Meum erit & uobis conſulere,& illorum ulciſci maliciam. Quantumuis autem deſæuierint in uos perſequutionũ humanarum procellæ,non eſt quod metuatis, uidelicet me protectore. Non enim committam, ut uel pilus capitis ueſtri pereat: tantum abeſt,ut ſim uobis defuturus. Ne reſpicite ad humana præſidia,copias,arma,machinas:ſola tolerantia ueſtra defendetis uitam ueſtram. Non poteſt perire, qui ob mei nominis profeſſionem occiditur. Non peribitis ante diem. Nec enim tantum permittam humanæ uiolentiæ. Ille uero uere ſeruauerit animam ſuam,qui mea cauſa cõſtanter mortem oppetierit. Ciuitas autem hæc opulenta, qua nunc ſuperbiunt Iudæi, & in qua ſibi regnare uidentur,funditus ſubruetur à gentibus. Quum igitur uideritis Hieroſolymam cingi obſidione,tunc intelligite imminere uaſtationem illius:neq; quicquam ſupereſſe,niſi ut ſibi quiſq; quantum poteſt celeri fuga conſulat. Solet enim ſibi quiſq; in bellis blandiri ſpe uictoriæ.cauete ne quem hæc ſpes fallat: ſed qui tum temporis fuerit in Iudææ confinijs, ſubducat

Cum autem uideritis

ſubducat ſeſe in loca montana & inuia. Et qui in meditullio Iudææ habitarint, demigrent aliò. Quos uero calamitas hæc deprehenderit in exteris regionibus, ne recipiant ſeſe in Iudæam. Habeant omnia pro derelictis, tantum uitæ ſuæ quiſq; conſulat. Non enim hæc fient tumultibus fortuitis hominum, ſed ultio diuina iam diu prouocata pertinaci malicia hominum, per alienas nationes pœnam ſumet de hac natione, iam olim rebellante aduerſus deum. Hæc ita uentura prædixerunt olim prophetæ, præcipue Daniel. Neceſſe eſt autem uenire, quicquid prædixit euenturum ſcriptura, quæ non fallit, quippe diuini ſpiritus afflatu ſcripta. Nec ideo tamen incidet hæc calamitas, quia ſic fore prædixerint prophetæ: ſed ideo prædictum eſt, quod deus præuiderit hominum peruicacem impietatem, qua diuinam ultionem in ſe prouocarent. Erit autem ingens malorum procella, quoniam præceſſit diutina pertinaxq; malicia gentis huius, quæ tot modis prouocata ad reſipiſcentiam, ſemper in deterius progreſſa eſt. Inuoluet autem hæc tempeſtas, & noxios, & innoxios. Minus autem infelices erunt, quos illa procella malorum ingruens offenderit accinctos ad fugam. Væ autem grauidis, ac mamma lactantibus, quoniam onuſtæ ſarcina, quam deponere nec uolent nec poterunt, non erunt expeditæ ad fugiendum. Nec erit niſi in fuga ſpes incolumitatis. Nec enim erit uulgaris afflictio, ſed atrox ultio dei corripiet regionem hanc omnem, & populum hunc tot ſeculis rebellem. Subuerſis enim urbibus, aut trucidabuntur, aut captiui ducentur diſpergẽdi per omnes gentium nationes: ut uerſis rerum uicibus, ſeruiant gentibus, quas hactenus ut abominabiles execrati ſunt: hoc ipſum illorum humanitati debituri, quod ullæ ſuperſunt reliquiæ gentis impiæ. Quin & Hieroſolyma hæc, & opibus & religionis opinione ſuperba, cum ſuo templo, cuius ſtructuram ſibi promittunt æternam fore, conculcabitur à gentibus, donec expleta fuerint tempora, quibus Deus paſſurus eſt Iudæorum nationem premi & affligi à gentibus incircunciſis, donec diutinis malis correcti Iudæi, tandem reſipiſcant, & in ſocietatem Euangelicæ profeſſionis coeant cum gentibus. Nam id futurum eſt, antequam ueniet ſupremus dies mundi. Huius autem aduentum ſigna multa portendent, antequam ueniat. Erit enim ille dies horribilis, præſertim his, qui meum tempus placidum, & ultrò beneficijs inuitans ad mentem meliorem, ſpernunt. Proinde rerum elementa uelut exhorreſcent ad huius aduẽtum. Sol ille fons luminis, ſolitus exhilarare rerum mundi faciem, ſubita caligine uultum obducet. Ne lunæ quidem erit ſuum lumen mutuum, quod uobis impartiat. Stellæ ſanguine rubentes, de cœlo deſcendent in terras. Item uehemens animorum anxietas ac rerum deſperatio corripiet omnes gentes, intumeſcente mari, triſtiq; fragore reſonantibus fluctibus. Hæc & huiuſmodi portẽta, quæ ſe proferent undiq; ex omni parte mũdi, declarabũt ingruere terribilem ultionem dei: eoq; mortales

les extabeſcent,& exanimabuntur metu & expectatione eorum,quæ mox ſuperuenient uniuerſo orbi. Concutietur enim tota rerum natura: neque terra ſolum & mare commutabuntur,uerum etiam illa ſolidiſſima mundi corpora, quæ hactenus ab elementorum mutatione fuerunt immunia, ſolitáque tantum agere in ea,quæ ſubiecta ſunt, non autem uiciſſim ab illis afficí, commouebuntur. Qui nunc aſpernati ſunt filium hominis placidum,mitem ac beneficum,tunc uidebunt eum,ſed ſuo malo uidebunt,ſublimem uenientem in nube cum ingenti poteſtate, ſummaq; gloria. Porrò quum hęc cœperint fieri, ſubrigite oculos, & attollite capita ueſtra ad cœleſtem illam ciuitatem Hieruſalem: quoniam in propinquo erit regnum dei, in quo nulla iam erit malorum afflictio, ſed perpetua tranquillitas,& æterna felicitas. Hæc erunt certiſſima ſigna iam inſtantis ſupremi diei. Et adiecit dominus ſimilitudinem. Exemplum ab arboribus capite, quæ ſignis certis præmonent homines ſequuturi fructus. Videtis enim ficum & reliquas arbores, quum protrudunt gemmas ac frondes, & ex uobis ipſis intelligitis inſtare æſtatem, & incipitis ſperare fructus. Ita & uos quum uideritis hæc præludia mundi transformandi,concipite certam ſpem iamiam proferendum regnum dei: nec amplius fore malis ius affligendi bonos: ſed impij pœnis æternis afficientur, pij gaudijs fruentur perennibus. Si uideritis euenire,quicquid hactenus prædictum eſt uobis à prophetis & à me, credite haud dubie & hæc uentura, quæ nunc prædixi uobis. Illud affirmo uobis, non præterierit hæc hominum ætas, priuſquam hæc omnia euenerint. Nihil cœlo ac terra ſtabilius: ſed cœlum ac terra citius euaneſcent, quàm mea uerba tranſierint inania. Proinde certi uenturum hoc tempus formidabile, præparate uos in aduentum illius,ne uos opprimat oſcitantes. Id facietis, ſi caueritis ne corda ueſtra grauentur luxu ac temulentia, reliquiſq; ſolicitudinibus uitæ præſentis: quin potius ita uiuite, quaſi mox ſit uenturus ille dies, nihil amantes in hoc mundo, ſed totis animis intenti ad cœleſtia. Sic fiet,ut dies ille uos non opprimat inexpectatus. Cæteris enim,qui ſic uiuunt,quaſi tempus hoc nunquam ſit uenturum:ſic ueniet ille dies, quaſi laqueus furtim ab inſidiante poſitus, & inuoluet omnes, qui non habent animos & oculos ſublatos in cœlum,ſed habitant ſuper faciem terræ,ubi non habemus ſtabilem ſedem, ſed ad illam æternam properamus. Atque illi quidem aliud agentes ſeſe captos ſentient, priuſquam laqueum præuiderint. Idem ne uobis uſu ueniat, fugite ſomnolentiam: nolite indormire uoluptatibus & curis huius mundi, ſed ſtudijs rerum cœleſtium perpetuo uigilate, continenter deprecantes, ut uos deus dignetur habere in numero eorum, qui poterunt effugere hæc tanta rerum pericula, & ſubſiſtere ante iudicem ineuitabilem filium hominis, qui ut nunc omnes magna lenitate prouocat ad pœnitentiam, ita tum magna ſeueritate iudicabit uiuos & mortuos. Nemo

ſuis

ſuis fidat præſidijs,nemo feret hoc iudiciũ, niſi præmunitus fauore diuino. Sed is non aderit, niſi qui interim ſummo ſtudio conantur ſeſe præbere dignos eo fauore. Tunc enim implorare clemẽtiam illius,ſerum fuerit his,qui nunc abutuntur illius lenitate. Quum autem inſtaret tempus mortis, dominus Ieſus exemplo ſuo docuit diſcipulos,tum maxime inuigilãdum pijs ſtudijs,quum imminet dies uitæ ſupremus. Nam quod orbi eſt dies ille ſupremus,de quo iam multa prędixerat,hoc unicuiq; eſt ſuus obitus dies. Proinde dominus interdiu docebat populum in templo, non ceſſans benefacere his,à quibus ſe nouerat occidendũ:noctu uero demigrabat in montem Oliueti,quo magis uacaret precationi,qua continenter patrem pro ſalute mundi interpellabat,minimum temporis ſomno impartiens. Populus autem diluculo uentitabat ad illum in templo,ut audiret eum docentem.

CAPVT XXII.

QVo magis populus pendebat ab ore domini,hoc magis ac magis incitabantur ſacerdotes, ſcribæ & phariſæi cõiurati cum primoribus populi ad occidendum Ieſum. Iam autem & tempus appetebat, quo decretum erat & conueniebat immolari uictimam illã pro ſalute totius humani generis. Delectus enim erat ad hoc conſilium dies apud Iudæos longe omniũ religioſiſſimus,quẽ illi uocant Azymorum, quod nefas eſſet Iudæis per eius feſti dies ueſci panibus fermentatis:atque idem dicitur phaſe,ſiue paſcha,quod Syris ſonat tranſitum,ab agno anniculo,cuius cruore ſummi poſtes ædiũ illinebãtur,ut eas præteriret angelus domini extinctor omnium, qui hoc ſignum non haberent in foribus. Hic dies erat minime cõmodus ſacerdotibus & ſcribis, qui maluerant mortem illius obſcuram eſſe,ac uulgari nocentium ſupplicio ſimillimam. Ieſus autem uoluit ſuam mortem eſſe celebrem & ſolennem, ac per omnia ueteris teſtamenti figuris ac prophetarum oraculis congruere. Hic enim erat agnus ille neſcius omnis maculę,cuius carne ueri Iſraelitę per orbem uniuerſum quotidie reficiuntur:cuius ſacroſancto ſanguine emundati,ſubducti ſumus ab exitio,liberati à tyrãnide peccati: & quotidie longius recedentes ab Ægypto,properamus ad cœleſtem illam terram,omni genere felicitatis exuberantem,abſtinentes interim à panibus fermentatis, ac uerſantes in ſimplicitate ac ſynceritate ſpiritus Euangelici. Hic igitur dies ad uerum illud ſacrificium delectus eſt deo,quum non placeret phariſæis. Mortuus eſt enim non ex arbitrio Iudæorum,ſed ex patris ſuoq; arbitrio,quando uoluit, ubi uoluit, & quomodo uoluit. Nihil enim hic temere caſuúe geſtum eſt. Nihil hactenus potuerat Phariſæorum malicia,ſubinde mortem domino machinantium:quia tametſi non deerat praua uoluntas,non eſt tamen data diuinitus perficiendi, quod deſtinarant facultas. Sic tamen interim illi conferunt ac miſcent ſua conſilia, quaſi ſuis præſidijs poſſent efficere quod uolebant

Exod.12

lebant. Geſticbat enim multis modis iritata Phariſæorum ac ſacerdotum malicia, inijcere manus in dominum, & ad mortem pertrahere. Sed obſtabat populi metus, quem uidebant æditis miraculis ac beneficijs illi conciliatum pendere ab ore ipſius. Vnde periculum erat, ne ſi coram multitudine tentaſſent illi manus inijcere, coorto tumultu per uim eriperetur ex ipſorum manibus, atque ita conatus in uanum cederet, etiam in poſterum ſibi proſpiciente, qui ſemel fuiſſet elapſus. Immemores interim erant, quod toties è manibus ueſanæ multitudinis euaſiſſet incolumis. Offendebat eos & dies parum ad rem gerendam idoneus, ob celebritatem & frequentiam populi: ſed præter ſpem aliunde præbita occaſio, cum impia ipſorum uoluntate coniuncta, excuſſit ſcrupulum diei feſti. Satanas enim, qui prius per ſe Ieſum tentauerat, nunc eundem per ſuos miniſtros & organa perſequens, occuparat cor Iudæ Iſcariotæ, qui fuit unus è duodecim illis ſelectis, quos Apoſtolos nominarat. Hunc ſola pecuniæ cupiditas, quam contrectarat, huc ueſaniæ perpulit, ut ultrò adiret primarios ſacerdotes ac magiſtratus (habebant enim & ſacerdotes armatam manum, ſed non in hoc data) tractans cum illis de prodendo in manus ipſorum Ieſu, Nouerat enim hoc illos agitare. Nullus autem miniſter ad prodendum Ieſum magis idoneus, quàm qui illi familiariſſimus eſt titulo ac profeſſione, mentis affectu hoſtis. Iudas non male ſentiebat de domino, nec ab eo fuerat offenſus, ut cauſam haberet, quur illi male uellet, ſed auaritiæ peſtis habebat animum illius. Gauiſi ſunt ſacerdotes oblatum hiſtrionem, qui huius fabulæ primas ageret partes. Placuit Iudæ conſilium, conuenit de precio, quod ille ſanè mediocre poſtulauit, ne res non reſponderet prophetiæ. Illi pollicíti ſunt pecuniam, hic operam. Interea quærebat occaſionem, qua quod illi uolebant, traderet illis Ieſum ſemotum à turba, ne quid à fautoribus oriretur tumultus. Nouerat autem ille omneis domini ſeceſſus. Iam uero aderat ille dies azymorum Iudæis ſacerrimus, in quo iuxta legis prę ſcriptum oportebat occidi agnum, quem Iudæi à tranſitu, ut dixi, uocãt phaſe. Verũ autem phaſe erat dominus Ieſus agnus ille puriſſimus, iuxta patris ęternum conſilium immolandus pro ſalute mundi. Ieſus igitur quo penitus infigeret animis ſuorum mortis ſuæ memoriam, doceretque ſe præſcium ac uolentem hæc omnia perpeti: uoluit in extrema cœna, quam cum illis erat acturus, myſticis ſignis hoc apud eos repręſentare, quod poſtridiè peracturus eſſet in cruce, non ignarus quàm eſſent ſua morte perturbãdi. Occupat igitur tempus, dum adhuc illorum animi monitorum eſſent capaces. Hoc negocium dat duobus apoſtolis pręcipue dilectis, Petro & Ioanni. Ite, inquit, & parate nobis agnum paſchalem, ut ſimul comedamus. Audis eccleſiæ exordium, & finem ſynagogæ. Quoniã dominus non habebat proprium aut certum domicilium, quum eſſet conditor ac dominus uniuerſorũ: rogant diſcipuli, ubi

nam

nam ſibi uellet adornari cœnam paſchalem. Erant autẽ uſq; adeo hoſpites ac peregrini diſcipuli in ciuitate, ut uix domum aliquam certò cognitam haberent. Tales enim oportet eſſe ueros Chriſti diſcipulos in hoc mundo. Ieſus autem ut oſtenderet ſibi nihil eorum ignotum eſſe, quæ mox eſſent futura, dixit illis: Ecce quum ingreſſi fueritis ciuitatem, occurret uobis quidam baiulans hydriã aquæ plenam. Hunc ſequimini uſq; ad domum quam fuerit ingreſſus. Ibi dicetis patrifamilias: Præceptor iuſſit, ut ſuis uerbis tibi diceremus: Vbi eſt cœnaculum, ubi paſchalem agnũ comedam cum diſcipulis meis? Agnoſcet præceptoris titulum, ſicuti domini uocabulum agnouerat, uobis ſoluentibus aſinæ pullum. Is nihil cunctatus, oſtendet uobis cœnaculum ingens iam futuro conuiuio cõſtratum, ibi mihi parate paſcha. Illud interim conſidera mi Theophile. Ignotus hoſpes eſt, qui præbet cœnaculum: & aquæ baiulus dux eſt ad hanc domum, in qua Chriſtus celebrat paſcha. Per baptiſmum enim & ſacrã doctrinam ingreſſus eſt in eccleſiam: purgat aqua uiua ſermonis Euãgelici, purgat & aqua ſacramẽti. Paterfamilias non habet nomen, quoniã ubiq; Chriſti eſt eccleſia: primum ex obſcuris initijs exorta, ſed indies latius ſeſe diffundẽs in uniuerſum mundũ. Quoniam aũt principium omnis ſalutis eſt fides: credunt domino, & obtemperant diſcipuli. Abeunt in ciuitatẽ, reperiunt baiulum hydriæ, ſequuntur præeuntem. Referunt patrifamilias, quæ iuſſi fuerant. Ille cõmonſtrat cœnaculum ingens. Amplum enim ſit oportet, quod omnium orbis nationũ ſit capax. Nam Iudæorũ ſynagoga anguſta eſt. Et procul à terrenis ſubmoti debent eſſe, qui uolunt ueſci cibo cœleſti. Hic igitur diſcipuli cœnam parãt, ni mirum paſtorum fungentes officio. Quum aũt iam eſſet cœnandi tempus uenit eò Ieſus, & accubuit cum duodecim ſelectis diſcipulis, quod cæteri nõ dum eſſent capaces tam retruſi myſterij, quod poſt per apoſtolos ſuos cõmunicari uoluit, his qui iam eſſent Euangelij ſacramẽtis initiati. Quum igitur accumbentibus cibus ac potus eſſet appoſitus, dominus quo penitus in figeret animis ſuorum, ſe nulla neceſſitate, ſed amore redimendi genus humanum paſſurũ crucis ſupplicium, ait illis: Ingenti deſiderio deſideraui, ut hunc agnum paſchalem uobiſcũ comederem ante mortem meã: cuius tempus adeſſe gaudeo, quia ſitio ſalutẽ hominũ. Hoc enim affirmo uobis, poſt hac non comedã uobiſcum hoc paſcha iuxta legis præſcriptũ, ſed aliud perfectius paſcha iuxta ſpiritũ perficietur in regno dei. Hic agnus qui quotannis mactatur ſolẽniter à Iudæis, typum habuit mortis meæ. Nunc adeſt ueritas, & ceſſabit umbra: poſthac ſpirituale & efficax phaſe mihi celebrabitis cuius eſus uos reddet immortales. Vbi uero ſinguli guſtaſſent de carnibus agni, Ieſus accepto poculo gratias egit patri, & libato porrectoq; calice dixit diſcipulis ſuis: Capite & diuidite hoc inter uos. Illud affirmo uobis, poſt hac nõ bibam de fructu uitis iuxta carnis neceſſitatẽ, ſed mox aderit regnũ

dei. Hæc omnia quę lex habuit carnalia, ſpiritualiter exhibebuntur. Hactenus figuratū legis eſt finis. Sub hæc dominus Ieſus myſtico ſymbolo ſuis conſecraturus nouum teſtamētum, accepit panē, & gratijs actis patri, fregit manibus ſuis, deditq; diſcipulis, dicens: Hoc eſt corpus meū, quod pro uobis in mortē traditur. Mors mea nō iterabitur. Sufficit enim unica uictima pro peccatis omnium ſeculorum. Sed uos uobis huius meæ erga uos charitatis memoriam frequēter renouabitis, facientes inter uos, quod nunc à me uidetis fieri. Erit enim hoc ſacroſanctū ſignum fœderis inter nos initi. Peracta uero cœna, ſumpſit & poculum, ac porrigens illis dixit: Hoc eſt nouū teſtamentum, non uituli aut hirci, ſed meo ſanguine conſecratum, qui pro uobis ſeruandis effunditur. Habetis ſummum argumentū ac pignus meæ erga uos charitatis. Deberet aūt amor eſſe mutuus: ſed tamen eſt hic uobiſcū in menſa, qui me proditurus eſt his, qui me quærunt ad mortem. Nec iſta fiunt fortuito, ſic definitū eſt conſilio diuino, ſic prædictum eſt à prophetis, ut hoc ordine filius hominis redimeret genus humanum. Seruit ille quidē publicæ ſaluti. Sed quoniam hoc animo impio facit, cedet in exitium ipſius quod alijs adferet ſalutē. Non illum dei decretum pertrahit ad impium facinus, ſed ſua praua cupiditate eò ducitur. Ea uox Ieſu uehementer perturbauit omniū animos, ac cœperūt inter ſeſe quærere, quis nam eſſet ille, de quo Ieſus eſſet loquutus. Nemo ſibi male conſcius erat, præter unū Iudam Iſcariotem: nemo tamen auſus eſt ſibi fidere. Non prodidit tamen Ieſus prodi torem ſuum, ſed frequenter illius conſcientiā pupugit, ut reſipiſceret. Et ſciebat futurū, ut ille nihilominus in ſua dementia perſeueraret: nos interim docens, ut erga peccatores ſumma lenitate utamur; quibus certum eſſe nō poteſt, an aliquando redituri ſint ad ſeſe. Quoniam aūt dominus in cœna mineratur de regno dei, rurſus incidit inter diſcipulos adhuc infirmos, & carnem ex parte ſapientes contentio, quis à morte domini primatū haberet in regno dei. Nam in porrigēdo pane & poculo uiſus eſt omneis æquaſſe, dicens. Diuidite inter uos. Ieſus aūt quanq; & aliàs reuocarat illos ab hoc affectu, nunc moriturus repetit & inculcat, dicens: Nolite tale quippiam imaginari in regno cœlorum, quale uidetis in regnis mundanis. Longe aliud regni genus eſt, quod beneficijs cōſtat, non ui: ſpiritualibus præſidijs obtinetur ac defenditur, nō uiolentia: perſuaſione dilatatur, non neceſſitate. Siquidem principes huius mundi dominatū exercent in eos, in quos habent magiſtratum: nō enim perſuadent ut ament honeſta, ſed metu ſuppliciorū deterrent à maleficijs, & honorē à ſuis exigunt, etiam ſi nō promereantur: imò quo propius accedunt ad tyrannidē, hoc plus honoris exigūt à ſuis, & interim magnificis titulis honorantur à populo. Vocantur principes, patres patriæ, ſeruatores, cōſules, quod poteſtate ſua premant inferiores. Tale quidē eſt regnum gentium: inter uos aūt, quos formo inſtituoq; ad regnū Euangelicum

gelicum,longe diuerſa erit ratio. Quo quiſq; maior erit inter uos, hoc minus ſibi uindicabit uiolentæ poteſtatis aut glorię. Nec enim huc ſpectabit, ut ſuis dotibus quas accepit à deo,premat inferiores,ſed proſit ac ſubleuet: nec ſibi uindicabit laudem, ſed deo totam tranſcribet: non quod non ſit in hoc regno futurus ordo,ſed is qui delectus eſt ad primatum,ut alijs dux ſit ad pietatem,adeo ſeruiet omnium commodis,ut uideatur eſſe miniſter potius,quàm princeps. Fauorem non ambiet,ſed promerebitur animus ad benefaciendum omnibus promptiſſimus: autoritatem tuebitur uitæ integritas,non ſupercilium aut faſtus. Ne pigeat autem uos inter uos eam præſtare modeſtiam,quam ego uobis præſtiti,qui meo iure poteram mihi domi natum uindicare. Nam illud cogitate,uter maior uidetur,qui miniſtrat,an qui accumbit? Nónne qui accumbit? Non quod reuera maior ſit, quiſquis accumbit:imò qui conuiuio accipit alios,hoc ipſo maior eſt,quod bene meretur de multis. Et tamen ciuilitatis gratia cæteris,quos uocauit,accumbentibus,ille obambulat,ſolicitus ne quid cui deſit in conuiuio,& unius ſolicitudo omnium uoluptati proſpicit. Nónne ego me talem geſſi inter uos? Nónne ſic uerſatus ſum inter uos, quaſi miniſter eſſem omnium ueſtrum, de meo miniſtrans, & unus pro omnibus ſolicitus? Quanto magis oportet uos abeſſe ab omni tyrannide & ambitione,qui conditione pares eſtis,qui de meo miniſtratis, qui communem habetis dominum? Accepiſtis ſacroſanctum illud ſymbolum Euangelicæ concordiæ: ut qua charitate uos cõplexus ſum, ea uos inuicem complectamini. Non poteſt autem conſtare concordia,ubi regnat ambitio. Interim promerendus eſt honor,non uindicandus. [redacted] miꝰ. Vos autem de prẽmio ſecuri,tantum de officio cogitate. Meum erit de dignitate proſpicere. Si fueritis imitatores humilitatis meæ, eritis & gloriæ conſortes: ſi fueritis afflictionum ſocij,eritis & immortalitatis. Et hactenus mecum permanſiſtis in afflictionibus meis,quibus pater cœleſtis uoluit exploratam ac ſpectatam eſſe meam obedientiam. Non uos humilitas,non paupertas,non labores uitæ,non obtrectationes hominũ,non phariſæorũ inſidiæ,non potentiũ minæ diſtraxerunt à meo contubernio, quum alij defecerint,alij non ſint auſi profiteri ſeſe meos diſcipulos. Quod ſi perſtiteritis iſtoc animo,nec uos piguerit interim imitari meã humilitatem,quo magis proſitis omnibus,ego uiciſſim efficiã,ut olim ſitis participes glorię regni mei. Pater enim hanc uoluit eſſe uiam ad regnũ cœleſte. Eam uobis aperui hactenus,& aperiam morte mea. Per humilitatem ille me prouehet ad regni gloriam:per afflictiones temporarias ad æterna gaudia. Quemadmodum autem mihi regnum eſt paratũ à patre,quod hic interim iuxta uoluntatem ipſius miniſtrũ ago,non dominũ:& ego prouectus ad regni dignita-

tem,uobis mea ueſtigia ſectantibus parabo regni conſortiū,ut qui hic non quæſiſtis honorem,ſed geſſiſtis uos ut omniū miniſtros, ſedulo diſpenſantes doctrinam Euangelicam,in regno meo non iam uelut miniſtri,ſed uelut honorabiles filij dei accumbatis ad menſam meam, & qui nunc mea cauſa pro contemptiſſimis habemini inter Iudæos, tunc uelut primores ſedeatis ſuper duodecim thronos,iudicantes duodecim tribus Iſrael. Tunc enim apparebit illorum humilitas, qui nunc uidētur rerum apicem tenere,& ueſtra ſublimitas, qui nunc uidemini reiectamenta mundi. Hæc figurate loquutus eſt dominus Ieſus, ſermonem ſuum ad ruditatem ſuorum diſcipulorū attemperans, quam ideo diu paſſus eſt in illis reſidere: partim, ut in nobis efficacius eximeret humanos affectus,quibus tum diſcipuli erant obnoxij: partim, ut nos alienam imbecillitatem magna lenitate toleremus, donec proficiant ad perfectiora.Reſtabat,ut animos ſuorum aduerſus imminentem tempeſtatem armaret, ac ſui fiduciam eximeret. Nullos enim citius deijcit afflictionum procella, quàm qui ſuis fidunt uiribus. Sed qui ſuis, hoc eſt,humanis præſidijs diffiſi,toti pendēt à præſidio cœleſti,hi demum firmi ſunt aduerſus omnes huius mundi tumultus. Itaque ſermonem uertit ad Petrū,ut per hunc inſtitueret & caſtigaret omnes.Sciebat enim hunc eſſe cæteris promptioris animi, ſibiq; plurimum fidere, pio quidem affectu,ſed humano.Nondum enim acceperat illum totius uirtutis largitorem ſpiritum ſanctum.Ait igitur: Simon,Simon,ecce ſatanas expetiuit uos ſtudio,ut uentilet uos cribretq; ueluti triticū, diſſipaturus ſi poſſit. Et facturus erat ſi ueſtræ imbecillitati fuiſſetis relicti. Sed ego deprecatus ſum patrem pro te Petre,ut quamuis uacillatura ſit fides tua,non deficiat tamē. Hoc exemplū in te placuit ædere,qui tibi plurimū fidis,quo tu poſt lapſum reuerſus ad te, tuo exemplo cōfirmes fratres tuos eadem imbecillitate lapſos, ut intelligant omnes,neminem ſuis uiribus parem eſſe poſſe aduerſus ſatanæ maliciam,niſi meo præſidio fulciatur.His auditis,Petrus adhuc ſuis fidens uiribus,reſpondet:Domine,quam defectionem,aut quā conuerſionem mihi narras? Imò ſenties me conſtantem & inuictum in fide. Et quemadmodum hactenus non deſerui te,ita nec poſthac unquā ſum deſerturus, adeo ut paratus ſim tecum extremum adire periculum capitis, ſiue eūdum ſit in carcerem,ſiue etiam in mortem. Hanc uocem à pio quidem ac ſimplici profectam animo,ſed nōdum ſibi ſatis noto,dominus ilico repreſſit huiuſmodi reſponſo: Quid ais Petre? Tu mecum in carcerem & in mortē ibis? Imò aliud prædico tibi:Futurum eſt enim, ut ter me abneges, & abiures te noſſe me hac nocte,priuſq; gallus cantet bis. Tāta erit afflictionis procella.Poſteaquàm illis exemerat ſui fiduciam, rurſus inculcat,quod ſæpe docuerat, ne ſe commeatu præmunirēt aduerſus neceſſitatem:aut humanis præſidijs armarent aduerſus malorum uiolentiam, quod oporteat cœleſtis Euangelij mini

Simon ecce Satanas.

lĳ miniſtrum eſſe liberum à ſordidis huius uitæ curis,nec alĳs armis inſtru/ ctum eſſe aduerſus omnes impiorum aſſultus, q̃ gladio ſpiritus,qui eſt ſer mo diuinus. Quum mitterem,inquit,uos experiũdi gratia ad prædicãdum inter Iudæos inſtare regnum dei, adeo nullo commeatu inſtructos, ut nec loculos haberetis reponendæ pecuniæ,neq; peram recondendo cibo, neq; calciamenta tuẽdis pedibus:Num qua res defuit uobis? Reſpondent,nihil. Tum Ieſus, ut prorſus reuelleret ex animo illorum omnem uindictæ cupi/ ditatem, fallit eos ad tempus obſcuritate ſermonis, ſed in hoc patitur erra/ re,quo certius & efficacius eximat omnẽ affectum ulciſcendi.Sciebat enim illos accendendos ad defendendi ſtudium,quũ uiderent tanto tumultu do minum ſuum,quẽ uehementiſſime, ſed tamen humano affectu diligebãt, ab armatis ſatellitibus inuadi. [redacted] ; quæ poterit eſſe poſthac cauſa, ut homo Chriſtianus iniuriam iniuria repellat? Ait autem dominus: Ad primam Euangelĳ prædicationem iuiſtis expediti,nullóque cõmeatu inſtructi, ſed tamen meo præſidio nihil uobis defuit,id ſatis erat uobis, quũ nulla grauis immineret procella, poſthac ad duriora parandus eſt animus.Etenim quo ſæuior erit perſequutionis procella,eo oportet uos à terrenis impedimentis expeditiores eſſe. Nunc bellum ingens imminet, & gladio opus eſt. Quare ſi quis fortè loculum habet,aut peram, tollat,ut emat gladium. Quod ſi hæc deſunt quæ poſſunt abĳci,& quibus caruiſtis abſq; incõmodo, uendat tunicam ſuam & emat gladium. Ad hoc bellum oportet ualde expeditum uenire,nec alia re inſtructum,quàm gladio. Res ad extrema ueniet. Non enim ſolum mihi iniĳcient manus uiolẽtas,uerum etiam oportet perfici,quod de me futurũ prædixit olim Eſaias: Et cum ini/ quis deputatus eſt.Si graue eſt occidi,quanto grauius inter facinoroſos in/ fami ſupplicio affici? Et hoc quoq; manet filium hominis.Iam enim inſtat tempus,ut quicquid de me prædictũ eſt à prophetis,perficiatur. Hunc ſer/ monem quum nõ intelligerent apoſtoli,ſuſpicarenturq; dominum admo/ nuiſſe, ut gladium haberent paratum ad depellendã uim imminentẽ, ſim/ pliciter reſponderunt: Domine, ecce adſunt iam duo gladĳ: exiſtimantes omnino opus eſſe gladĳs, ſed illud tantum uerẽtes duos gladios non ſuffe cturos ad eam pugnam. Oſtendebant affectum pugnandi pro domino, quẽ ſciebant de ſuo poſſe ſupplere,ſi quid deeſſet ipſorũ præſidĳs,quemad modum ante quinq; panes & duos piſces auxerat,ut ſufficerent multis ho minũ milibus. In hoc tam craſſo affectu Ieſus id temporis reliquit diſcipu/ los ſuos,ut(quemadmodum dixi)illorum infirmitas nos erudiret ad perfe ctam tolerantiam.Reſpõdit itaq;:Satis eſt.Hoc illi ſic dictum accipiebant,

quaſi duobus gladijs, quos tum habebant paratos, poſſit ſuſtineri prima pugna, quũ Chriſtus ſentiret de ſpirituali pugna aduerſus mundum & Satanam: in qua uictoria contingit ex animo ab omnibus terrenis cupiditatibus expedito, ſolocꝫ gladio doctrinæ cœleſtis armato. Ea conſtat ueteris ac noui teſtamenti ſcriptura irrefragabili, ut duos poſſis intelligere gladios, ſed ab eodem ſpiritu porrectos. Quoniam uero milites inituri pugnam, ſolent aduerſus inſtantem cum hoſte conflictum reficere corpora, & excitare animos: dominus uolens oſtendere ſuis, quid illos maxime roboraret aduerſus tales congreſſus imminentes, egreſſus eſt Hieroſolymã, atqꝫ ex more ſuo conceſſit in montem Oliueti, comitantibus eum diſcipulis ſuis. Quũ autem peruentum eſſet ad ſeceſſum in quo ſolitus eſt orare, dixit illis: Quo ſubſiſtere poſſitis aduerſus tempeſtatem imminentẽ, uigilate & orate, ne ſi uos oppreſſerit oſcitantes & ocioſos, illaqueet uos incautos, & ſuperet. Hęc loquutus dominus, ſubtraxit ſeſe ab illis fermè ad iactũ lapidis, ſolus oraturus pro omnibus, quẽadmodum unus pro omnibus paſſurus erat. Verũ ut illius mors non profuit ocioſis, ita nec precatio ualere debet, niſi his, qui pro ſe quoqꝫ ſtudent orare. Vtcꝫ nos doceret animum eſſe ſubmittẽdum, quoties cum deo loqui paramus, flexis in terram genibus orabat patrem, dicens: Pater, ſi ſic eſt uoluntas tua, transfer hoc poculum à me. Sentio naturam, quam aſſumpſi, abhorrentem à morte, ſed uincat hic hominum ſalus: idcꝫ fiat, quod tua uoluntas immutabilis decreuit, non quod huius corporis ſuadet imbecillitas. Nouerat dominus quid uellet pater, & cupiebat ipſe bibere poculum mortis pro ſalute mundi, ſed in ſe tranſtulit affectum ſui corporis, ac ſuis precandi formã præſcribere ſtuduit. Siquidem hæc precatio pulchre congrueret martyri ſub tempus carnificinæ: Fiat tua uoluntas, non mea, ſiue me uiuere uis, ſiue mori. Hanc autem naturæ noſtræ trepidationem Chriſtus in ſe ſuſcepit, ut à ſuis eximeret. Cæterum ut nos doceret, tum cœlitus nobis adfore auxilium à domino, poſtcꝫ nos totos diuinæ uoluntati tradiderimus, ſiue ad uitam, ſiue ad mortem, apparuit illi de cœlis angelus corroborans eum. Vt nobis perturbatus eſt ob mortem imminentem, ita nobis corroboratus eſt per angelum. Poſt hæc corripuit illum uehemens quidam angor, qui ferè ſolet accidere iam mortem animo contuentibus. Solet aũt hic affectus eſſe nõnuncꝫ ipſa morte grauior. Nec hũc cruciatum Ieſus noſtra cauſa dedignatus eſt accipere, qui crucem noſtra cauſa non recuſauit: nos interim docens, ad quæ præſidia confugiendum ſit, quoties horror ille noſtram imbecillitatẽ ceperit. Proſtratus enim in terrã, uehementius orabat. Hinc nimirum pendet tota ſpes uictoriæ noſtræ. Porrò ut nos eſſemus in ſupplicijs firmiores, tantus angor corripuit Chriſtũ, ut toto corpore guttæ ſanguineæ defluerent in terram. Vt aũt ſeſe erexit à deprecatione, rediit ad diſcipulos ſuos, & reperit illos dormiẽtes præ mœſtitudine.

Et egreſſus ibat

Non

Non erat illa crapula,ſed imbecillitas naturæ, grauis animi mœror ſomnũ adduxerat: ſed cum hac infirmitate pugnandũ eſt uigore ſpiritus, qui uelit in tali conflictu victor euadere. Obiurgat itaq; Ieſus ſuos, & excitat rurſus ad orandũ: Quur,inquit,nunc in tanto periculo dormitis? Surgite & orate, ne uos oſcitantes obruat ingruẽs tempeſtas,iam enim inſtat tempus. Non dum finierat hunc ſermonem dominus Ieſus,iam apparuit turba ſceleratorum militum,quos ſacerdotes & phariſæi ſceleratiores miſerant ad capiendum Ieſum. Iudas autẽ ille,modo Chriſti ſectator & conuiua,nũc dux impiæ manus,antecedebat illos ex interuallo,ſed prius illis dato ſymbolo(ſolet hoc in bellis fieri)ut cui dediſſet oſculum,hunc ſcirẽt eſſe Ieſum. Vbi uero propius adiſſet Ieſum,iam oſculum ex more porrecturus, dominus pro ſua manſuetudine nec proditoris recuſauit oſculum, ſed rurſus illius pupugit conſcientiam, ut uel tanta domini lenitate motus reſipiſceret: Iuda, inquit, oſculo filium hominis prodis? Intelligebat Iudas ſe non latere,nouerat innocentiã domini,toties inaudita manſuetudine prouocabatur ad mutanda conſilia: uel lapis emolliri poterat, niſi totum illius pectus iam Satanas auaritiæ morbo occupaſſet. Ac Iudæ quidẽ impietas, ipſi quidem uni exitium attulit. Cæterum qui nunc ſimili dolo ueritatem Euangelicam produnt principibus huius mundi, grauiorem perniciem adferunt, & maiore ſupplicio digni ſunt, quàm Iudas infelix, ſero facti pœnitens,de ſe exegit. Poſt datum oſculum accurrit turba militum,ut manus iniicerent in Ieſum, qui non in aliud uolebant Ieſum agnoſcere,niſi ut caperent. Felices autem illi,qui ideo cognoſcere ſtudent ſermonẽ Euangelicum,ut Ieſum imitentur. Porrò cæteri diſcipuli,conſpicientes uim parari domino,amore ſuppeditante audaciam,aiunt domino: Domine an uis ut feriamus gladio? Memerant quod de gladio emendo dixerat,ſed quoniam in eo perpetuam manſuetudinem uiderant, dubitabant an paſſurus eſſet eos uti gladiis. Cæterum Petrus,qui cæteris uehementius amabat,quicq; præ cæteris fortia pollicitus fuerat,non expectato domini reſponſo, gladio petijt quendam è miniſtris primarij ſacerdotis,qui primus tentabat manum iniicere Ieſu,uidelicet domini ſui fæuitiam referens: ſed moderante ictum domini manſuetudine,tantum dextram illius auriculam amputauit. Felices ſunt,quibus amputatur auricula,quæ hactenus auſcultauit impijs ſacerdotibus ac legi carnali: & reſtituta à Chriſto,iam auſcultat ijs, quæ faciũt ad ſalutẽ æternam. Infame uulnus erat magis,quàm periculoſum,ſed tamen inſanabile, quod chartilago ſemel deſecta non coeat rurſus. Ieſus autem, cui nullum uulnus ſanabile non eſt,obiurgato diſcipulo,quod contra manſuetudinem Euangelicam, ſed ueteris adhuc legis memor, gladio pugnare cœpiſſet, reſtituit Malcho ſuam auriculam, ſic ut nullum uulneris ueſtigium appareret. Minimum enim peccabant milites & ſerui, quorum ſtulticia, ſacerdotum,

Dixit autem Ieſus ad eos

phariſæorum & ſcribarum maliciæ ſeruiebat. In hos potius ſæuiendum erat, niſi ſic uiſum eſſet deo, victoriam Euangelicam in tolerantia ſitam eſſe. Ieſus aũt ut declararet ſeſe uolentem omnia pati, conuerſus ad eos, quos impĩj ſacerdotes & ſcribæ miſerant, ait illis: Quid accidit, quod nunc armati gladĩjs ac fuſtibus egreſſi noctu ciuitatem huc accurritis, ueluti latronẽ uiolentum, ac repugnantem expugnaturi? Quum quottidie fuerim apud uos in templo, expoſitus omnibus inermis, nemo manus iniecit in me: Certe eadem erat uobis tum uoluntas, quæ nunc eſt, ſed obſtetit uobis eius uoluntas, cui nemo poteſt reſiſtere. Nondũ enim uenerat tempus, quo pati decreueram, ſed hoc eſt tempus ueſtrum, tempus nocturnũ, & hæc eſt poteſtas tenebrarum à deo permiſſa. His dictis, dominus Ieſus nihil reluctans, præbuit ſe uinciendum. Illi comprehenſum adduxerunt in domum Caiphæ, qui tum erat ſacerdotũ princeps, totius Iudaici populi peſſima pars. In huius atrium conuenerat concilium ſacerdotum, ſcribarum, phariſæorũ, primorũ populi, reliquaq; multitudo, quæ uel metu, uel affectu, uel errore horũ maliciæ ſeruiebat. Interim diſcipuli metu perculſi, alius aliò diffugerant. Petrus autẽ parum feliciter tentata pugna, nondũ tamen depoſita tota ſpe ſalutis, è longinquo ſequebatur Ieſum. Auſus eſt etiam per tenebras ingredi pontificis atrium, ac famulorum turbæ miſceri ignotus. Quum autem in medio atrĩj eſſent accenſi carbones ob frigus nocturnum, inter conſidentes miniſtros aſſidebat admixtus Petrus, cumq; illis ſeſe calefaciebat ad prunas. Quem cum uidiſſet ancilla quædam, ita ſedentem, ut facies eſſet obnoxia lumini, fixius intuita agnouit eum: utq; ſe declararet domini ſui ſimilem, ſtatim exclamauit, cæteris audientibus: & hic erat cũ illo, qui captus eſt. Non hoc actũ eſt fortuito, ſed ita placuit diuinæ diſpenſationi, quo magis retũderetur Petri fiducia, qui prius tam magnifice pollicitus domino, ſe uel in mortem cum illo iturũ, nunc ad mulierculæ uocem abnegarit dominum. Petrus enim territus hac uoce mulieris, abiecte reſpondit: Mulier non noui illum: Sic primũ elapſus eſt Petrus, ſed mox recurrit periculũ. Quidã enim è famulis rurſum noſcitare cœpit, & ait illi: Et tu de numero illorum es, quorum ducẽ cepimus. Rurſus Petrus ad hãc uocẽ exanimatus ait: Homo non ſum: adiurans ſe non noſſe Ieſum. Rurſus elapſus eſt periurio. Nec interim uenit in mentẽ quid prædixiſſet illi dominus, & quid illi promiſiſſet ipſe. Interea Ieſus examinabatur ab impio concilio, & alapa cædebatur cõtra morem iudiciorũ: eminus ſpectante Petro, quem exitũ res eſſet habitura. Sed poſt horæ fermè ſpaciũ, alius quidam è famulis, cognatus eius, cui præciderat auriculam, intuitus Petrum agnouit illũ, & ait: Profecto & hic erat cũ Ieſu in horto. Negante Petro, adiecit: Verum eſſe quod dico, uel ipſius lingua declarat. Eſt enim Galilæus. Ibi Petrus totus expauefactus, cœpit abiurare ac deuouere ſeipſum, ſi uel intelligeret, de quo Ieſu, aut de quo horto,

aut

aut de quibus Galilæis loqueretur. Adeo ſibi exciderat ille futurus eccleſiæ princeps Petrus. Interea dum negat, dum abiurat, dum execratur, dum ſe deuouet Petrus, cantauit gallus iterum: quod ſignum illi dederat dominus, ac ne ſic quidem redit ad ſeſe. Nec erat futurus errandi finis, niſi dominus per medios impios uertiſſet oculos ad Petrum, & intuitus illum fuiſſet. Petrus tactus aſpectu domini ſui, recordatus eſt ſermonis, quem paulo ante dixerat dominus: Prius quàm hac nocte cantet gallus bis, ter me negabis. Subitoque tactus dolore uehementi, ſubduxit ſeſe foras, & fleuit amare. Quod fecit Petrus, idem erant facturi diſcipuli cæteri, ſi ſimilis incidiſſet neceſſitas: ſed in uno Petro Ieſus docere uoluit omnes, ne quis ſibi fidat, ne quis ſe malorum admiſceat cõſortio. Nox erat, refrixerat in eo charitas, ad impiorum ignem ſeſe calefaciebat: ſedebat admixtus impijs in domo Caiphæ pontificis, ipſe pontifex futurus, ſed illi multum diſſimilis. Illic quæ ſcelera non perpetrãtur? Illic per ſacerdotes, phariſæos, ſcribas & ſeniores populi conſpiratum eſt in necem Ieſu. Illinc emittuntur in eum ſatellites, illic ligatur, cæditur, uelatur, illuditur, & accuſatur. Illic peierat & execratur Petrus, atrox crimen, niſi excuſaret infirmitas. Non enim peccabat deſtinata malicia, quemadmodũ Iudas, ſed animi conſternatione. Non enim illuc uenerat, ut abnegaret, ſed ut ſpectaret exitum iudicij, nondum ſatis firmus ad cõmoriendum Chriſto. Nec dum enim uenerat tempus. Quotquot igitur prolapſi ſunt in graue crimen, orent dominũ Ieſum, ut dignetur oculos ſuos flectere ad ſeſe, & protinus agnoſcent, unde quò reciderint. Subducant ſeſe à ſcelerato conſortio, & lachrymis mutatũ animum teſtantibus culpam abluant. Interea nox illa tota tranſacta eſt ludibrijs in Ieſum. Siquidem hi, qui ceperant Ieſum, illudebant ei, conuicijs addentes uerbera. quoniam autem audierant, quod populus illum ueneraretur ut prophetam, obuelatis illius oculis, impegerunt alapas in faciem eius, dicentes: Diuina, quis te percuſſerit, multisq; alijs ludibrijs & cõuicijs impia turba debacchabatur in omnis gloriæ fontem, ne quis noſtrum indigne ferat, ſi propter Euãgelicum ſermonem contumelijs inceſſitur, ſi malis affligitur ab his, qui profanorum pontificũ, qui ſucatorum phariſæorũ, qui ſtultorum principũ animo ſeruiunt. Vt uero diluxit, iam legitimi concilij formã exhibituri, frequentes cõueniunt primores ſacerdotũ, ſcribæ, & principes populi, & accitũ in concilium ſuum, Ieſum percontantur, uenantes aliquid ex illius dictis, quod in eo criminentur. In iudicio crimen quæritur, ac deſtinata morte, circũſpiciunt, quo titulo mortis cauſa poſſit intendi. Aiunt itaq; : Si tu es ille Chriſtus, quem iuxta prophetarum oracula expectamus, dic nobis. Ieſus autẽ, ſciens illos ſciſcitari non ut diſcerent ueritatem, ſed ut uenentur calumniã, reſpondit illis: Si dixero uobis qui ſim, non credetis mihi, quod ſi uos percontem ex ſcripturarum teſtimonijs qualis ſit promiſſus Meſſias, & an ea ſigna cõpetant

in me

in me,non reſpõdebitis mihi ex animo,qui nec diſcere cupitis,quod uerum eſt,nec docere.Nec ideo abſoluetis me,ſi declarauero meam innocentiam. Non enim hoc agitis interrogando,quod in legitimis iudicijs fieri conſueuit,ut cognita ueritate,uel abſoluatis innoxium,uel damnetis nocẽtem,ſed ut quod facere decreuiſtis,iuſticiæ titulo facere uideamini.Non dicam igit̃, quod ſcientes ſcire non uultis,ſed illud dicam, quod uerum eſſe comperietis.Filius hominis,qui nunc ob infirmitatem carnis & humilitatem à uobis elatis non agnoſcitur,poſthac erit ſublimis, aſſidens dexter maieſtati diuinæ.Hæc ideo dixit Ieſus,ut quoniam humilem Chriſtum,per quem ſeruari poterant,occidere quàm amplecti maluerũt:ſcirent ſeſe conſpecturos iudicem & ultorem impietatis ſuæ,quem ſeruatorem promiſſum & expectatum tot ſeculis,agnoſcere noluerunt. Ea uox uiſa eſt omnibus idonea anſa calumniãdi,ſi modo profiteretur aperte ſeſe filium dei.Aiunt igitur:Tú ne igitur es ille filius dei,de quo meminerunt prophetarum uaticinia?Ieſus ad hæc ita reſponſum temperat,ut neq; neget ſe eſſe quod erat,nec illis anſam calumniandi porrigat,nec de ſe præbeat arrogantiæ ſpeciem.Siquidem dominus ubiq; maluit factis declarare naturam diuinam, quàm uerbis profiteri.Itaq; reſpondit:Vos dicitis eſſe me: modeſte ſubindicans,totidem uerbis affirmari poſſe,quod ueluti dubium interrogabant,ſi quis tantum pronunciationem mutet.At illi iudicãtes hanc eſſe ſatis idoneam cauſam,quur illum accuſarent de blaſphemia, quo nullum crimen apud Iudæos capitalius,dixerunt:Quid adhuc deſideramus teſtimonium? Ipſi audiuimus ex ore eius manifeſtam blaſphemiam. In hanc ſententiam facile pedibus diſceſſum eſt ab omnibus, qui quocũq; titulo decreuerant occidere Ieſum.

CAPVT XXIII

REperta ut ipſis uiſum eſt, cauſa ſatis idonea,ſupererat ut inuidiam quoq; mortis abs ſe transferrẽt in alios.Viſum eſt itaq; præſidi Pilato reum obtrudere,ut nõ à Iudæis,ſed à gentibus occiſus uideretur.Cõſurgit itaq; conciliũ omne unà cum multitudine, quam ad impij facinoris ſocietatẽ pertraxerãt,& adducunt Ieſum ad Pilatum Iudææ præſidem. Is enim illic nomine Cæſaris magiſtratũ gerebat,quũ ipſe Iudæus non eſſet. Hic primũ Iudæorum natio Meſſiam ſuum ad ipſos miſſum tradit gentibus,& ab ſeſe ablegat.Gentes ſibi cõmendatum amplectuntur & adorant.Iam præiudicio damnatus erat dominus in concilio Iudæorum,apud quos quamlibet leuis prætextus ſufficiebat,nimirum magna ueſania mortem innocẽtis ſitientes. Apud tribunal profani iudicis,quoniã plus erat æquitatis, opus erat ſubornatis teſtibus, qui multa & magna crimina intenderẽt ei,qui ſolus omniũ uacabat omni crimine. Initium autem accuſationis hoc erat: Hunc deprehendimus ſubuertentem gentem noſtram,eo quod uetuit tributa pendi Cæſari,ſeq; prædicauit eſſe

Meſſiam

Meſſiam regem. Hæc duo crimina ſibi uidebantur pulchre cõmenti, quæ maxime commouerent præſidem, eo quod utrunq; pertineret ad læſam Cæſaris maieſtatem: ſic oppugnant ueritatem Euangelicam impudentiſſimi mendaciorum artifices. Quid enim his mendaciis impudentius? Ieſus reſponderat oſtenſo nomiſmate: Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: & deo quæ ſunt dei. Regnum à Iudæis delatũ etiam fugit. Meſſiam ſe eſſe factis ipſis declararat: proinde etiam ſi prædicaſſet ſeſe Meſſiam, non oportebat obijcere criminis loco, niſi declaraſſent in eum non cõpetere, quæ de Meſſia prophetæ prædixerant. Victoriæ ſpes erat in multitudine coniurata, & in ſolitudine rei, deniq; in iudice, ut ipſi putabant, impio. Pilatus quãquam idololatra, tamen multo æquior Iudæorum ſacerdotibus, prius crimen de non pendendo Cæſari tributo diſſimulat, uel quia ſenſit eſſe cõmenticium, uel quia nouum non erat hoc diſputari apud Iudæos, quum tota phariſæorum ſecta ſentiret, populum deo peculiarem nõ oportere pendere cenſum gentibus: de regno percontatur Ieſum, in quo nullam regni ſpeciem uidebat. Solus erat: cultus, facies, totuſq; corporis habitus modeſtiam, ac ſimplicitatem præ ſe ferebat. Itaq; præſes auditis accuſatoribus, ſeorſum interrogauit Ieſum, an rex eſſet Iudæorum. Ieſus autem reſpondit: Tu dicis. Sic enim ubiq; temperauit dominus reſponſa ſua, ut innocentiam probaret ſuam, nec daret operam tamen, ut elaberetur è iudicio, qui mori decreuerat. Rex erat Iudæorũ, hoc negare non debuit, ſed aliud regni genus erat, quod ſibi patriq; uindicabat. Iuxta diuinam naturã rex erat omniũ, de qua nihil ſuſpicabatur Pilatus. De regno Euangelico non intelligebat homo legis & prophetarum ignarus, niſi quod audierat, à Iudæis expectari Meſſiam, regem, neſcio quem, cui rumori non multum tribuebat homo minime ſuperſtitioſus. Quanquam itaq; non intelligebat Ieſu reſponſum, tamen non ignarus maliciæ Iudaicæ, & ex ipſo uultu collecta Ieſu modeſtia, prodit ad pontifices Iudæorum, & conglomeratam multitudinẽ. Examinaui, inquit, hominem de criminibus obiectis, nihil in eo criminis inuenio. At illi ſibi conſcij, quod argumentis uincere non poterant, clamorem intendunt, crimina criminibus, mendacia mendaciis connectentes. Imò & ſeditioſus eſt, commouet populum ſua doctrina per uniuerſam Iudæam, exorſus à Galilæa ad hanc uſque ciuitatem. Hoc nimirum eſt peculiare crimen Euangelicæ ueritatis, commouet populum & ſeditionem mouet, impijs aduerſus inuiſam ueritatem inſurgentibus. Verum non hic tumultus imputandus eſt Euangelij præconibus, ſed hominum inſanabili maliciæ qui ueritatem ſalutiferam obrui malunt, quàm morbum animi deponere. Nec enim aliter doctrina Euangelica turbat populum, quàm pharmacum concutit corpus. Niſi enim fiat concuſſio, totum intereat neceſſe eſt. Hoc crimen quum leuiter moueret Pilatum: uidebat enim rem

omnem

omnem geri à coniuratis primoribus,& quibuſdam è populo horum mali ciæ ſubſeruientibus:ſtudet & reum,& accuſatores ad alterius cognitionem reiicere,ut ſi non poſſit Ieſum liberare, ipſe ſaltem à cauſa liberaretur:arripuit anſam ex una uocula Galilææ,cuius regionis tetrarcha erat Herodes. Percontatus eſt igitur,an Ieſus eſſet Galilæus.Reſpõſum eſt eſſe, quod uulgo crederetur eſſe Nazarenus,nam illic nutritus fuerat & uerſatus. Vt igitur intellexit Pilatus cognitionẽ de reo pertinere ad Herodem, reiecit eum ad Herodem, qui tum temporis forte erat Hieroſolymis. Quanquam hæc quoq; geſta ſunt diſpenſatione conſilij diuini,ut ab omnibus tribunalibus dominus Ieſus referret teſtimonium innocentiæ ſuæ,magiſq; traduceretur pontificum,ſcribarum & primorũ malicia. Herodes ubi uidit adduci Ieſum, gauiſus eſt eo ſpectaculo. Iam enim ex multo tempore habebat hominem cupiditas quædam & libido uidendi Ieſum, de quo tam multa audierat. Iamq; ſperabat fore, ut ſe quoq; ſpectante miraculum aliquod æderet,qualia didicerat ab eo permulta geſta. Percontabatur itaq; Ieſum uarijs de rebus,cupiens aliquid ab illo prolicere,non ut redderetur melior, ſed ut ſuæ curioſitati morẽ gereret.Nec enim alia ſciſcitabatur à Ieſu,quàm quæ ſciſcitaturus erat à Mago quopiam. Ieſus autẽ qui nõ in hoc uenerat, ut impij principis libidini ſeruiret,ſed ut ſalutem omniũ procuraret,nihil illi reſpondit: nos interim docens, aliquando non promendum ſermonem Euangelicum,ubi conſtat indignos eſſe qui audiant. Vrgent interim pontifices & ſcribæ,& acriter accuſant eum apud Herodem,miſere metuẽtes, ne quà reus elaberetur.Herodes autem,tametſi rex eſſet impius, tamen nihil commotus eſt illorum criminationibus, nimirũ intelligens ab inuidia proficiſci quod agebatur. Sed ſatis habens contemnere à quo contemptus fuiſſet, ludibrij gratia Ieſum indutum ueſte alba (nam id regum erat ac Cæſarum) remiſit ad Pilatum.Hanc ignominiam tulit dominus Ieſus à craſſo rege, & illius armato ſatellitio quo cingebatur, ne non haberent ſimiles labra lactucas. Siquidem apud hoc hominum genus citius gloriam referret funambulus quiſpiam,aut præſtigiator,quàm ueritatis Euangelicæ ſyncerus prædicator.Aut enim delectari uolunt,aut ea diſcere,quæ faciunt ad ipſorũ tyrannidem. Sed tamen interim Herodis ciuilitas damnabat pontificum & ſcribarum impietatem,& reum abſoluebat,quem accuſatum obmuteſcentem ad obiecta crimina non damnarit. Gratũ interim erat, quod Pilatus hoc honoris habuerit ſibi, ut uidendi Ieſu fecerit copiam. Itaq; ex eo die coẽpit amicitia inter Herodem & Pilatum, quum antehac inter eos fuerit ſimultas.Impia uero pax eſt,quam conglutinat iniuria ueritatis Euangelicæ.Pilatus autem ubi uidet remitti reum,nec ſucceſſiſſe quod conatus fuerat,ex iudice cœpit eſſe patronus Ieſu. Conuocatiſq; pontificibus, ſcribis, primoribus, & populo qui illos comitabatur, ſic loquutus eſt ad illos:

Obtuliſtis

Obtuliſtis mihi hunc hominem,uelut auertentem populũ ueſtrum ab obe dientia Cæſaris,ac legum ueſtrarum,& ego uobis præſentibus, uariſs inter rogationibus ſum ab eo conatus expiſcari uerum,nec reperio illum ulli ho/rum criminum obnoxium, de quibus accuſatis eum. Idem accidit Herodi, qui me certius poterat his de rebus iudicare,peritus legum ueſtrarum,nam hac de cauſa reieci cognitionem ad illius tribunal. Qui ſi comperiſſet eum nocentem, non paſſus fuiſſet elabi. Nunc quoniam comperit nullam in eo culpam eſſe capitalem,leui pœna cõtentus,illuſit tantum homini,nimirum abſoluens à capitis periculo,proinde præſtat imitari & nos Herodis æquita tem. Pœna quapiam non capitali caſtigatũ dimittam hominem. Hoc age/bat præſes,ſperans fore,ut cõſpecto Ieſu tot ludibrijs ac flagris affecto,mi/teſceret Iudæorum furor. Quum nec hac uia profeciſſet Pilatus,ſed magis iritaretur Iudæorum inſania, reperit aliud commentum abſoluendi Ieſum. Erat apud Iudæos ſolenne, ut præſes ob feſti diei religionẽ condonaret Iu dæis aliquem è nocentibus,quem ipſi flagitaſſent.Itaq; præſes præueniens illorum flagitationem, propoſuit illis:utrũ è duobus ſibi uellent condonari diei feſti gratia,Ieſum,an Barabbã. Is enim erat inſignis & facinoribus no/bilis latro,qui ſeditione mota in ciuitate, trucidarat quẽdam è ciuibus,ob id coniectus erat in carcerem. In hunc præſes quoniam ſciebat eſſe publicum ciuitatis odium, ſperabat fore, ut citius paterentur dimitti Ieſum de multis bene meritum,cẽq; hominem publicæ tranquillitatis hoſtem. Sed tanta erat pontificum & his adhærentium inſania, ut poſtularent ſibi condonari Ba/rabbam, Ieſum autem in crucem tolli: quod mortis genus, ut erat grauiſsi/mum ob diutinum cruciatum,ita habebatur & ignominioſiſſimum. Adeo nihil crudelitatis omiſſum eſt à Iudæis. Sic uiſum eſt conſilio diuino,ut Ie/ſus omnis gloriæ fons & autor,ad hoc ueniret contemptus,ut ſeditioſo ho/micidę poſthaberetur,ne nos deſponderemus animum,ſi quãdo ob Chri/ſti nomen ac doctrinam ſpernamur ab his qui diligunt hunc mundum. Pi/latus ubi uidit nec hac ratione quicquam profici, rurſus aggreſſus eſt illos, tentans,ſi quo modo poſsit uerbis illorum animos mitigare,ac Ieſum inno centem liberare.Illi rurſus iritatiores facti,canunt furioſam illam cãtionem: Crucifige, crucifige eum. Ac ne ſic quidem Pilatus ceſsit illorum clamori/bus,ſed tertio conatus eſt illos cõpeſcere,dicens:Iudex ſum, aduerſus inno/centes nullum habeo ius,nõ poſſum infligere mortem, in quo non inuenio crimen morte dignum, quid autem admiſit iſte morte dignum? Exquiſiui, nec ullum in eo crimen inuenio morte plectendum. Si quid eſt offenſæ le/uioris,dabitur hoc animis ueſtris,corripiam illum ac dimittam. Sed aduer/ſus hanc iudicicis æquitatem illi pertinaciter inſtabant: non probationibus, ſed inſanis uociferationibus,flagitantes,ut dimiſſo Barraba,crucifigeret Ie/ſus. Quumq; tentatis omnibus, præſes uideret magis ac magis inualeſcere

clamorem illorum, poſtulata aqua, ac teſtificatus innocentiã Ieſu, damnataq; Iudæorum pertinaci malicia, pronunciat mortis ſententiã aduerſus Ieſum, non ex ſuo animo, ſed ex Iudæorum arbitrio, qui uitæ ac ſalutis autorem efflagitabant ad necem, & Barrabam ſeditioſum homicidã condonauit illis, quem Ieſu prætulerãt. Ieſum autem tradidit illis, ut exequerentur in eum quæ uellẽt. Poſteaquam omne ludibrij genus in eum exercuiſſent, ad ſaturandum odium ſuum, rurſum indutum ſuis ueſtibus, quo magis agnoſceretur à populo, educunt ad ſupplicij locum, baiulantem crucem ſuam ex more. Inter eundum forte obuium habuerunt Simonem quendam Cyrenenſem, uenientem è uilla ſua, huic uolenti nolenti impoſuerũt domini crucem, ut Ieſu præcedente baiularet poſt illum, nõ ut parcerent Ieſu, ſed ut celerius abſoluerent quod agebant. Verum diuino cõſilio typus interim procuratus eſt eccleſiæ ex gentibus colligendæ, quæ Ieſu crucem amplexa eſt, & illius ueſtigijs ingreſſa. Comitabatur autem Ieſum numeroſa multitudo populi ac mulierum, quæ ſacerdotibus ac ſcribis gaudentibus plangebant, ac lamentabantur de morte innocentis: Nihil enim aliud poterant humiles & imbelles aduerſus coniuratam magnatum impietatem. Ieſus autem

[redacted], quanquam ab affectu pio proficiſcentem. Filiæ, inquit, Hieruſalem, nolite deflere me, ſed ueſtrã ipſorum ac filiorum ueſtrorum uicem deflete. Non enim eſt deflenda mors innocentis, ſed illorum exitium deplorãdum eſt, qui pro ſuis ſceleribus & hic miſeris cladibus afficientur, & in poſterum pœnis addicentur æternis. Imminet enim huic regioni tam miſeranda calamitas, ut homines appellaturi ſint eas mulieres beatas, quæ non genuerunt, & felices uteros qui nullum fœtum ædiderunt, feliciaq; ubera quæ nunquam lactauerũt. Grauius enim cruciatur materna pietas in malis liberorum, quàm proprijs. Nunc exultãt quaſi re bene geſta, ſed tunc quum uenerit ille dies ultionis diuinæ, tãta formido malorum ingruentium corripiet animos illorum, ut montibus dicturi ſint: obruite nos. & collibus: operite nos. Etenim ſi in uiridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Hoc ænigmate dominus Ieſus teſtabat ſummam innocentiam ſuam, quod ſolus eſſet hominum nulla uitiorum aut cupiditatum carie uitiatus, ſed omni uirtutum genere totus florens ac perpetuo germinans. Quod ſi illorum malicia tale exemplum ædidit in hominem undiquaque inculpatum, quale exemplum ædi conuenit in eos, qui prauis cupiditatibus undiq; corrupti, non potuerunt ad ullam bonam frugem adduci? Hac pompa Ieſus princeps & rex noſter ad ſuum triumphum proceſſit. Ducebantur autẽ ſimul & alij duo, facinoroſi, pariter cum eo damnati, ſed non eadem cauſa. Procuratum eſt & hoc à Iudæis, quo magis infamem

redderent

redderent Ieſum apud multitudinem, quod tali ſodalitio eſſet adiunctus. Delectus eſt & locus nocentium ſupplicijs infamis ac funeſtus, cui nomen ex re Golgotha, quod hominum illic occiſorum cranijs & oſsibus albicaret. Hic igitur crucifixus eſt Ieſus, inter duos latrones medius, ueluti ſocius criminis, qui ſocius eſſet ſupplicij. Sed quicquid Iudæorum malicia potuit excogitare in ignominiam domini Ieſu, id ille uertit in gloriam ſuam noſtramq; ſalutem. Etenim qui innocens ſponte ſe deijcit ad ſeruandos homines, hoc plus meretur gloriæ & apud deum & apud homines, quo ſemet ad maiorem ignominiam ſubmiſerit. Sic uiſum eſt diuinæ ſapientiæ, quo uel tam inſigni exemplo noſtram frangeret ſuperbiam, qui pro malefactis etiam laudem expetimus ab hominibus. Ieſus autem iam ſublimis, & in eam ſpeculam ſublatus, unde eſſet omnia reuocaturus ad ſe, uolens ſummæ tolerantiæ perfectiſsimum exemplar ædere, quum innocens, quum tot modis benemeritus, tot malis, tot ignominijs, tot ludibrijs eſſet affectus: quum in cruce quoque pendentem, quæ miſerabiles facere ſolet etiam homicidas, amarulentis conuicijs inceſſerent, quæ perferre grauius eſſet homini, quàm perpeti mortem: adeo non ulciſcitur, adeo non regerit conuicia, ut patrem oret pro his à quibus indigna patiebatur. Pater, inquit, ignoſce illis. Neſciunt enim quid faciant. Hæc nimirum erat illa ſancta precatio noſtri pontificis in ara crucis, agnum paſchalem ſemel pro totius mundi ſalute immolantis. Nec fuit inefficax deprecatio. Multi enim ex his, qui per errorem adegerunt dominum ad crucem, cognita ueritate per apoſtolorum prædicationem, profeſsi ſunt nomen crucifixi. Quanquam & phariſæorum malicia non caruit omnino errore, ſed qui non liberet illos à crimine. Poterant enim errore carere, niſi prauæ cupiditates, quibus ſeruiebant, obſtetiſſent. Sed erant inter hos quoque, qui hoc animo dominum perſequebantur, quo Paulus perſequebatur eccleſiam dei. Hic ſi conſideres optime Theophile, ſummam illam Ieſu innocentiam, ſummam in omnes beneficentiam, ſummas animi dotes, quibus erat incomparabilis: rurſus ex aduerſo contemplere odium, conuicia, probra, dolos, inſidias, criminationes, ignominias, cruciatus, mortis genus, quo illum Iudæorum impietas affecit: & audias eum in ipſa cruce in medijs conuicijs obſecrantem patrem, ne ulciſcatur, ſed ignoſcat tanti ſceleris autoribus: nónne uehementer impudens uidebitur, qui quum ſe Chriſti diſcipulum profiteatur, peccator in peccatorem uindictam moliatur, quamuis etiam graui laceſſitus iniuria? Quantum autem degenerant ab hoc exemplo Chriſti, qui ob leue conuicium ferrũ ſtringunt in uiſcera proximi? Qui non concoquẽtes dictum aliquod contumacius in ſe iactum, totas urbes, tota regna funeſtis bellis concutiunt, totasq; nationes ad mutuam ſanguinis effuſionem cogunt? Nos uero ne dimoueamus oculos noſtros ab hoc exemplo, & imitemur regem

noſtrum in cruce debellantem omnem poteſtatem tyranni ſatanæ, deuincentem uniuerſam huius mundi potentiam, triumphãtem de omnibus poteſtatibus, quæ ſeſe erigunt aduerſus Euangelicã ueritatem, quam nõ oportet aliter uincere, aliter triumphare, quàm ſub uexillis ſui principis: contemplemur pontificem noſtrũ, efficaci ſacrificio expiantem peccata totius mundi nationum, & omnium ſeculorum pœnam dependentem pro omnibus, modo nos ſyncera fide complectamur, quod ille gratis offert, noſtrã agnoſcentes iniuſticiam, & illius ineffabilem erga nos bonitatem exoſculantes. Quò temet auertis peccator infelix? Dominus clamat: Pater ignoſce illis: & tu deſperans tui, uel laqueum paras ut Iudas, uel crimina criminibus exaggeras? Non eſt quod poſthac metuas ſatanæ potentiam. Vicit, & tibi uicit Chriſtus. Inuitat è ſublimi ligno, nationibus omnibus conſpicuus: ipſa tria crucis cornua procul inuitant & Aſiam & Europam & Africam ad æternæ ſalutis conſortium. Pendebat autem nudus in cruce Ieſus, ne quid haberet huius mundi qui cœleſte peragebat ſacrificiũ, ipſa re docens, quàm oporteat epiſcopos Euangelicos affectus habere puros ab omnium rerum terrenarum cupiditate. Interea milites, qui crucifixerunt eum, quaſi reuicturus non eſſet, miſsis ſortibus partiti ſunt inter ſeſe ueſtes domini. Nam hoc erat ueluti præmium ſcelerati miniſterij. Hoc ſui ſpolium Ieſus uoluit eſſe apud milites. Apud nos qui nomen illius profitemur, nihil eſſe uoluit ſui carnale, ut iam eum ſpiritu diligamus. Sic & hodie ueſtes illius apud nos ſunt, quemadmodum nobis quotidie pendet in cruce. Siquidem omnia illius noſtra ſunt, ſed iuxta ſpiritum. Ad hunc igitur modum pendentem Ieſum ueluti uictum & omni ſpe deſtitutum, ſcommatis inceſſunt ſacerdotes, ſcribæ, phariſæi, & populi primores, unà cum militibus, qui crucifixerant: exprobrantes ei, quod quũ miraculis ſuis dictus eſſet ſubueniſſe multis, nunc ſibi non poſſet eſſe præſidio. Alios, inquiunt, ſeruauit, ſit nunc ſibi ſeruator, ſi modo hic eſt ille Chriſtus, quem ſe iactauit eſſe: ſi modo hic eſt ille deo charus, & electus filius, quem ſe eſſe prædicauit. Hæc iactabãt in eum primores audiente populo, qui ſolebat admirari Chriſti miracula, quo animos illius alienarent ab eo. Quin & in totum autoritatem illi abrogant, uelut ex ipſa re conuincentes, eum nec eſſe Meſsiam, nec filium dei, quem eſſe ſe profeſſus fuerat, ſi non deſcenderet è cruce. At non in deſcenſu, ſed in perſeuerantia ſita erat mundi ſalus. Ea plus ualuit apud Ieſum, quàm principum conuicia. Milites uero craſſum hominum genus, & Iudaicæ religionis uel ignari, uel contemptores, illudebant Ieſu, quod dictus eſſet ſibi uindicaſſe regnum in Iudæos, prouocati nimirum exemplo principum Iudaicæ gentis. Et admouentes illi acetum, per ludibrium dicebant: Si tu es ille rex Iudæorum, expedi potentiam tuam, & eripe te ab iſto periculo. Ieſus autem inter hæc omnia præbuit abſolutiſsimum

manſue-

manſuetudinis exemplum, obticeſcens ad omnia conuicia. Erat autem & titulus additus ſummę cruci, ſuper uerticem eius, literis Græcis, Latinis, & Hebraicis, quo magis ab omnibus nationibus legi poſſet: Hic eſt rex Iudæorum. Id quoq; ludibrij cauſa factum eſſe credebatur. Ne hæc quidem ſatis erant. Alter è maleficis, qui pendebat ad latus Ieſu, è cruce conuicia iaciebat in eum, dicens: Si tu es ille Chriſtus mundi ſeruator, ſerua teipſum ſimul & nos. Cæterum alter latronum, cõſiderata tam admirabili Ieſu manſuetudine, increpabat ſceleris & ſupplicij ſocium, dicens: Tu ſi moriturus non uereris homines, certe deum metuere debes, qui morituro inſultas, præſertim cum ſis illi ſupplicij ſocius, uel hoc ſolum debebat te à conuicijs cohibere, etiam ſi ſocius eſſet criminis. Nũc alia eſt illius, alia noſtra conditio. Nos pro malefactis pœnas damus, ille innoxius moritur. Bis autem inhumanũ eſt, & morituro maledicere, & innocenti. Hoc teſtimonium Ieſu reddidit in cruce latro, ut undequaq; teſtata eſſet illius innocẽtia. Moxq; conuerſus ad Ieſum, dixit: Domine memento mei, dum ueneris in regnum tuum. Mira fides latronis, qui quum uideret pendentem ac morientem in cruce, moriturus & ipſe, ſalutem uelut à rege petit. Ieſus autem qui mutus erat ac ſurdus ad omnia conuicia, non eſt ſurdus ac mutus cum fiducia poſtulanti. Illud, inquit, confirmo tibi, hodie mecum futurus es in paradiſo: nimirũ requiem ac refocillationem pollicens mox à peracto ſupplicio. Quàm felix eſt ſemper adiungi Ieſu, qui nuſquam non ſeruat, ſi modo adſit euãgelica fiducia. Iam erat hora diei fermè ſexta circiter meridiẽ. Ab hac hora qua maxime ſolet feruere ſol, tenebræ ſubito obortæ ſunt per totam illam regionẽ Hieroſolymitanam uſque ad horam nonam. Sol enim deteſtans tantam hominum impietatem, obduxit faciem ſuam eo morituro, qui lux erat totius mundi: terra concuſſa eſt, ſaxa diſſilierunt, nulla naturæ parte non inhorreſcente ad tam immane facinus. Quin & uelum templi, quod ſeparabat ſanctumſanctorum à reliqua templi parte, nullo mouente, diſſectum eſt in duas partes, palàm declarans iam ceſſaturas Iudæorum umbras ac ceremonias, poſteaquam peractum eſſet hoc ſacrificium, quod unum ſufficiebat ad mundationem omnium ſeculorum. Ieſus autem ubi cum ingenti clamore dixiſſet: pater in manus tuas commendo ſpiritum meum: efflauit animam, ut omnibus palàm eſſet illum non defeciſſe, quemadmodum alij ſolent paulatim exhauſto corporis uigore, ſed mox à ualido clamore, ac uerbis articulate pronunciatis, ueluti ſponte depoſuiſſe uitam. Animaduertit hoc Centurio, qui in hoc aſtabat cruci, ne quis uiuos tolleret è ligno. Ab hoc quoque tulit innocentiæ teſtimonium Ieſus. Glorificauit enim deum, qui tantam uirtutem in eo declaraſſet, & ait: Vere iuſtus erat hic homo: uidelicet Iudæorum iniuſticiam palàm condemnans. Quiſquis enim innocentem pronunciat qui condemnatus eſt, is nocentem facit qui damnauit.

Reliqua multitudo tota eorum, qui ex more uenerãt ád ſupplicij ſpectaculum (plures autem attraxerat Ieſu uel ſtudiũ, uel odium) uiſis his, quæ contigerant, reuertebantur, percutientes pectora ſua: partim præ dolore, quod homo tam innocẽs ac beneficus tam indigna paſſus eſſet, partim metu uindictæ diuinæ, quam ſibi male conſcij, ex oſtentis conſpectis ſuſpicabantur imminere. Quem enim in uita uiderant humilem & aſpernabilem, eum in morte uiderunt potentem, adeo ut omnia rerum elementa ſeſe cõcuterent. Hic illud rurſus animaduerte Theophile, ſemper in gentibus plus inueniri bonæ mentis, quàm in Iudæis, qui ſibi præ cæteris pietatis ac ſanctimoniæ laudem uindicabãt. Centurio glorificat deum: Iudæi tantum metuunt uindictam, prodigijs territi, qui tot beneficijs uinci non poterant. Porrò qui cognatione contingebant Ieſum, aut qui familiares illi fuerant in uita, conſiſtebant eminus, ſpectatores eorum, quæ gerebantur, præ metu non audentes propius accedere. Inter hos erant & mulieres, quæ ſtudio miniſtrandi illi ac diſcipulis illius, ſequutæ fuerant illum à Galilæa, teſtes ac ſpectatrices eorum, quæ gerebantur, quæ iam omni ſpe deſtitutæ, nihil aliud quàm mœrebant. Multis igitur argumentis cognita certa domini morte, ne quis cauſari poſſet, aut hominem uerum non fuiſſe, aut non fuiſſe uere mortuum: ecce offertur, per quem officium ſepulturæ dominicæ peragatur, quam Ieſus uoluit eſſe mundam & honorificam. Vita fuerat mitis & humilis, mors efficax, ſepultura magnifica, reſurrectio glorioſa. Commodum igitur id temporis offert ſeſe quidam nomine Ioſeph, oriundus è ciuitate Iudææ Arimathia, uir bonus ac iuſtus, ex eorum numero, qui expectabant regnum dei. Hic tametſi eſſet ex primoribus populi (erat enim nobilis Decurio) tamen nunquam cõſenſerat conſilijs ac factis ſacerdotũ, ſcribarum ac primatum populi, licet ob potentiam eorum, qui Ieſum oderant, non auderet profiteri ſtudium animi ſui. Nõdum enim datum erat robur illud per ſpiritum ſanctum, ut cõtemptis omnibus, Ieſu nomẽ profiteri poſſent. Cæteris itaq; diſcipulis metu territis, ſolus Ioſeph unà cum Nicodemo audet officium ſepulturæ ſibi ſumere: ſiue quia à morte creſcit in bonos uiros ſtudium, ſiue quia iudicabat inuidiam Iudæorũ iam eſſe morte ſaturatã. Proinde adit Pilatum, cui ob nobilitatem notus erat, et ab eo petijt corpus Ieſu. Pilatus non prius donauit, q̃ ex Centurione compertum haberet, iam eſſe mortuum. Accepit corpus, & de cruce depoſitum, deinde unguentis oblitum, inuoluit ſindone, nihil interim ſperans de reſurrectione, de qua Ieſus paucis modo diſcipulis ſuis ſignificarat: ſed ita, ut tum meminiſſent magis q̃ crederent. Quoniam autem Ieſum exiſtimabant uirum bonum fuiſſe, prætereq; meritum occiſum, memoriam illius uolebant magnifica ſepultura honorare. Itaque repoſuerũt cadauer in monumento, quod in horto uicino erat, exciſum è ſolido lapide, nouum, in quo nullus adhuc ſepultus fuerat. Hæc quum id

temporis

temporis caſu geri uiderent, tamen diuino conſilio geſta ſunt omnia, ne Iudæi cauſari poſſent, ſepulchro perfoſſo, ſublatum aut permutatum corpus. Dum hæc aguntur, erat dies paraſceues, quod eo die præpararent, quæ ad celebrandũ ſabbatum erant neceſſaria, ne qua re uiolare cogerentur ocium ſabbati. Mulieres aũt, quæ procul ſpectarant Ieſum in cruce, ſequuntur eundem ad ſepulturã, ne neſcirent ubi eſſet reconditũ corpus Ieſu, & quo loco, quóue apparatu poſitũ, ut agnoſcerent reuerſæ. His rebus diligenter inſpectis, domũ redeunt, & apparãt aromata & unguenta, quo condiant corpus domini, tametſi iam utcunq; per Nicodemũ fuerat oblitũ myrrha. Sed mulierum pietas aliquid precioſius uolebat adiungere defuncto. Dominus autem ideo paſſus fuerat ſibi infundi alabaſtrũ unguẽti precioſi, quod harum unguenta nõ eſſet expectaturus, quarũ pia ſedulitas tamen profuit ad confirmandã reſurrectionis fidem. Dum enim quærunt unguendũ mortuum, comperiunt uiuum. Poſt ſolis aũt occaſum uſq; ad ueſperam diei ſequentis conquieuerant iuxta legis præſcriptum, quod ſabbato nefas erat operari. Rurſus à ſolis occaſu perficiunt quod cœperant in apparãdis unguentis & aromatibus. Eodem tempore dominus ſuum ſabbatum peragit, conquieſcens in ſepulchro, peracto iam opere ſalutis in die paraſceues, ut intelligeremus per eundem eſſe reſtitutum genus humanum, per quem fuerat conditum. Mundi fabricã abſoluit die ſexto, ſeptimo requieuit ab opere. Idem mundi redemptionem peragit die ſexto, qui eſt paraſceues, & in monumento requieuit ab opere iuxta corpus humanum, donec illuceſceret dies octauus, quem Iudæi neſciunt, Chriſtiani adorant. Is eſt dies immortalitatis, quum iam nõ ſeſe uiciſsim excipient requies & laſſitudo, opus & ocium, ſed erit lętitia ſempiterna: neq; nox diem, dies noctem uiciſsim excipiet: ſed perpetua lux lucebit piorum oculis.

CAPVT VIGESIMVMQVARTVM

QVod ab opere ceſſarunt mulierculæ, datum eſt ſabbati religioni. Cæterũ ſimulatq; licebat ad opus redire, ſtatim ab occaſu ſolis in opere pio, ſed ſuperuacaneo uigilabat mulierum ſedulitas. Nã eo die qui primus eſt à ſabbato, hoc eſt, octauo à toto peracto ſabbato, admodum diluculo properãt ad monumentum, deferentes ſecum quæ parauerant aromata, nimirum ut hunc ſupremum honorem impenderent ei, quem uiuum dilexerant, quũ tamen non ſperarent reſurrecturũ. Os aũt monumenti occluſum erat ingẽti ſaxo, quod uix à multis uiris amoueri poterat. Additũ erat ſignaculũ: id curatũ eſt à phariſæis & ſcribis, ne quis clàm ſuffurari poſſet corpus exanime, & uanum ſpargere rumorem eum reuixiſſe, qui nuſq; inueniretur. Additi ſunt & cuſtodes ex cohorte præſidis. Mulieres autem dum anxie circumſpiciunt, quomodo poſſet amoueri ſaxum: ſubito uident ſublatum, & aditum monumenti patere.

Auſæ ſunt ingredi, pietas addiderat audaciam ſexui. Ingreſſæ non inueniunt corpus domini Ieſu. Ea res quum uehementer cõſternaſſet illarum animos, quod repente amoto lapide ſpem bonam conceperant: rurſus demirabantur, quomodo ſepulchrum potuit eſſe uacuum, quod modo uiderant clauſum & obſignatũ: derepente aſtant eis duo angeli ſpecie iuuenili, facie læta blandaq́, ueſte fulguris in modum relucente. Hæc ipſa ſpecies angelorum reſurrectionis triumphum prę ſe ferebat. Porrò quum mulieres nouo ſpectaculo expauefactæ, uultum & oculos deflecterent in terram, non audentes cõtrà tueri maieſtatem uiſionis humana natura ſublimioris, illi placido blandoq́ alloquio ſubleuãt attonitarum animos: Quid, inquiunt, ò mulieres quæritis eum qui uiuit, in ſepulchris mortuorũ? Hic quidem conditus erat, quum eſſet mortuus. Nunc quoniã reuixit, non eſt in ſepulchro, ubi quieſcunt mortui, ſed reſurrexit & uiuus inter uiuos ambulat. Prædixerat ſe moriturum, prædixerat & tempus & genus mortis, ſed idem prædixerat ſe tertio die reuicturum. Mortuũ eſſe creditis quia uidiſtis, credite & reuixiſſe. Non enim hic fefellerit uos, qui in altero uera prædixit. An mœror & animi perturbatio uobis omniũ, quæ prædixit ille, induxit obliuionem? Redeat uobis in memoriam, quàm nihil horum quæ geſta ſunt non prædixerit uobis, quum adhuc eſſet in Galilæa. Prædixit enim ſic eſſe definitũ conſilio patris, ut ad ſalutem humani generis, filius hominis traderetur in manus peccatorum, ut accuſaretur, cæderetur, ac ludibrijs omnibus exponeretur, deniq́ in crucem ſublatus occideretur, ſed idem reuiuiſceret tertio die à morte. Agnoſcite tempus. Sub ueſperam paraſceues depoſitus eſt de cruce, & in monumento hoc conditus. Is primus à morte dies ſupputatur. Sabbatum totum cõquieuit in ſepulchro. Nunc tertij diei diluculum eſt, quem ille ſimul exoriens ab inferis toti mundo lætum ac fauſtum eſſe uoluit. His dictis euanuerunt ab oculis angeli. Mulieres autem ex admonitu angelico reducunt in memoriã uerba domini Ieſu, quibus & mortem & reſurrectionem diſcipulis ſuis prædixerat: itaque relicto monumento, properant ad undecim apoſtolos, cæteroſq́ diſcipulos, qui ob metum Iudæorum ſparſim collecti latitabant, obliti & ipſi ferè omnium quæ dixerat Ieſus, ac propemodum deſperantes: eiſq́ nunciant quæ uidiſſent, quæq́ audiſſent ab angelis. Prima mulier à ſerpente decepta, uirũ pellexit ad culpam. Piæ mulieres edoctæ ab angelis, uiros inuitant ad credulitatem: Itaque ne ſexus ob transfuſam in uiros mortem perpetuo male audiret, unde mortis occaſio primum prodierat: inde proficiſcitur & uitæ redditæ lætiſsimus nuncius. Porrò mulieres quæ hæc annunciabant apoſtolis, erant Maria Magdalene ſoror Lazari, Ioanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis: Maria Iacobi minoris mater, quę & ſoror dicta eſt Marię matris domini: aliæq́ nõnullę, quæ cum his ſolitæ ſunt comitari Ieſum. Cæterũ ob rem incredibilẽ quam nuncia-

nunciabant, ſexus infirmior non inuenit fidem apud apoſtolos, quos ideo dominus paſſus eſt eſſe tardiores ad credendū, ut pluribus argumētis confirmaret reſurrectionis dominicæ fides. Itaq; quod illæ narrabāt de ſubito cōſpectis angelis, de repēte ſublato ſaxo ab ore ſepulchri, uiſum eſt apoſtolis ac diſcipulis muliebre deliramentū, q; is ſexus ob mentis imbecillitatem imaginatione uitiata credat ſe nōnunq̄ uidere, qd nō uidet, & audire, quod nō audit. Quanq̄ aūt nō crederēt eſſe uerū, quod narrabāt mulieres, tamen eò profecit illarū aſſeueratio, ut Petrus ſurgēs procurreret ad monumentū: et immiſſo capite proſpiciēs, nō reperit corpus, ſed uidet linteamina, quibus obuolutū fuerat corpus Ieſu, ſepoſita. Ac ne ſic quidē credidit reuixiſſe dominū, tam profunda ceperat illū obliuio eorū, quæ dixerat Ieſus: ſed abijt à monumēto ſecū admirās, quid accidiſſet, dubitās num quis corpus ſuſtuliſſet è monumento, uariaq; cogitans, à quibus quóue cōſilio id factū fuiſſet, quod corpore ſublato, uideret relicta linteamina, ueluti per ocium detracta corpori, quæ ſine negocio non poterant auelli, eaq; nō temere diſiecta, ſed commode in ſuum repoſita locum, ſemoto ab his ſudario, quo tectum fuerat caput Ieſu. Accidit autē eodem die, ut duo ex diſcipulis, quibus per mulieres nunciatum erat de ſepulchro uacuo, quanquam illarum orationi non eſt habita fides, relicta Hieroſolyma proficiſcerētur in ciuitatē, cui nomen Emaus. Abeſt autem ab Hieroſolymis ſpacio ſtadiorum ſexaginta. Atque inter eundum uarios miſcent ſermones, ita ut fit, præſertim ubi quid mœroris eſt in animo. Erant enim morte domini uehementer perturbati, iamq; propemodum animum deſponderāt, ac ſpem abiecerant. Tota autem confabulatio erat de Ieſu, deq; rebus omnibus quæ uiderant, quæq; audierant ſuperioribus diebus. Amauerant enim illum, ut uirum inſignem ac beneficum: & quanquam magnifica illa ſpes de reſtituendo regno Iſraelitico propemodum exciderat animo, tamen iuuabat etiamnū defuncti memoriam mutua confabulatione refricare. Confuſis enim illorum animis, ueluti ſomnus quidam obrepſerat, ut tanquam per ſomnum amarent, cuius obliuiſci non poterant. Tandem illis multa inter ipſos de Ieſu commentantibus, & ultro citroq; differentibus, ecce lupus, quod dici ſolet, in fabula. Ieſus enim, qui promiſerat ſeſe futurum in medio, ubicunque duos comperiſſet de ſe colloquentes, etiam iuxta corporis præſentiam tum exhibuit, quod iuxta ſpiritum nunquam facere deſinit. Tanquam uiator adiunxit ſe illis, & itineris ſocium præbuit, ſed ignota ſpecie, non quod non haberet idem corpus, quod habuerat ante mortem, ſed quod ita uolente Ieſu impeditus ſit illorum obtutus, ne quem cernebant, agnoſcerent. Felix ſodalitium, quoties duo nihil aliud confabulantur, nihil aliud diſquirunt, quàm de Ieſu. Felices, quibus ſe ſocium Ieſus dignatur adiungere. Quemadmodum autem adeſſe gaudet de ſe confabulantibus dominus Ieſus, ita ſatanas

Et ecce duo

adeſſe

adeſſe gaudet his, qui miſcent confabulationes bonorum morũ corruptrices,de libidine, de fraude,de uindicta, de ſuperbia, de quæſtu, de infamia proximi. Quoniam autem ſic flagrabant amore Ieſu,ut de promiſsis illius per humanam infirmitatem dubitarent, dominus illudens ad tempus illorum oculis,expiſcatur quid ſentirent de ipſo,non quod illum quicquam lateret,ſed ut ad noſtræ fidei confirmationem mederetur illorum incredulitati.Ait itaq; : Qui nam ſunt iſti ſermones,quos inter eundum inter uos confertis,uultu interim triſticiam ac mœrorem animi ſignificante? Solet enim & hoc lenire mœrorem,ſi cõtingat,in cuius ſinum quod dolet effundamus. Habet autem illud humanus affectus, ut quod cuique ualde cordi eſt,putet nemini ignotum eſſe,& nemini non eſſe curæ.Ex hoc affectu reſpondet unus è diſcipulis cui nomen Cleopas:Res omnibus eſt notiſſima,quicunq; uerſantur Hieroſolymis,ex ea ciuitate quum tu quoq; uenias,quemadmodum & nos,qui fieri poteſt,ut tu ſolus ueluti nouus hoſpes hæc ignores hiſce diebus illic acta,quæ nullus hominum ignorat? Tum Ieſus,quaſi diſcere cupiens,quum docturus ueniſſet,reſpondit: Quæ nam ſunt iſta? Illi ſimpliciter uelut hoſpiti, & rerum geſtarum ignaro ſummã negocij exponunt: ingenue profitentes,quàm nihil adhuc ſentirẽt de Ieſu dignũ ipſius dignitate,quamq; de reſurrectione ſpem penè omnem abieciſſent: De Ieſu, inquiunt,Nazareno commentabamur,qui fuit uir eximius, ac propheta potens & dictis & factis: non ſolum apud deum,cui erat chariſsimus,uerum etiam apud uniuerſum populum, apud quem ſibi miraculis doctrinaq;,ac beneficijs ſuis ſummam comparauerat autoritatem. Hunc primarij ſacerdotes, populiq; noſtri primores apud præſidem reum capitis peregerunt, & in crucem denique adegerunt. Nos autem mirificam quandam ſpem de illo conceperamus, quod is eſſet redempturus populum Iſraeliticum, perſuaſi hunc eſſe Meſsiam à prophetis olim promiſſum. Sed mors certa & ignominioſa nobis hanc ſpem ademit. Quin erat & ſpes nonnulla iniecta,futurum ut reuiuiſceret poſt triduum, ſed poſteaquam damnatus eſt, crucifixus & ſepultus,hic hodie dies illuxit tertius,ex quo hæc contigerunt,neque quicquam affulget certioris ſpei, niſi quod mulieres quædam è ſodalitio diſcipulorum illius,nos nouo & inaudito nuncio magis etiam attonitos reddiderunt, quæ ante ſolis exortum profectæ ad monumentum, negant ſe inueniſſe corpus, addentes ſibi apparuiſſe angelos, qui dicerent illum uiuere. Harum narrationi quum nemo fidem haberet, quidam è noſtris abierunt ad monumentum, periculum facturi, num quid haberet ueri muliercularum narratio. Et de monumento compererunt ita rem habere, quemadmodum mulieres narrarant. Repererunt enim apertum ac uacuum, linteamina reliquásque cadaueris exuuias in monumento repoſitas. Cæterum ipſum nuſquam inuenerũt. Quum hac narratione diſcipuli ſimpliciter

declaraſſent

declaraſſent quàm uacillarent animo, quàm exigua ſpe eſſent de promiſsis domini: tum Ieſus nondum quidem patitur agnoſci ſeſe, ſed ueluti doctior quiſpiam Ieſu diſcipulus obiurgat illorum tarditatem, & caſtigat incredulitatem: O parum, inquit, dociles ad intelligendas ſcripturas, & corde difficili tardoq; ad credendum tot prophetarum oraculis, quæ de Ieſu prodiderũt. Quur iſta uobis nunc noua uidentur poſteaquam geſta ſunt, quum hæc omnia tot retro ſeculis gerenda prædixerint prophetarum uaticinia? Quur non illorum prædicta, cum his quæ geſta ſunt, cõfertis? Nónne docent hoc afflatu cœleſti proditæ ſcripturæ, ſic fuiſſe uiſum cõſilio diuino, ut Chriſtus hæc omnia pateretur, quæ paſſus eſt, & ſic noua ratione per mortem repararet uitam, per crucem aſſereret regnũ, per ignominiã intraret in ſuam gloriam? Habet hic mundus ſuam gloriam, nec ueram, nec perpetuã. Eam qui parãt, parãt inanibus ſtẽmatis, titulis, opib. munificẽtia, faſtu, ſtrepitu uitę, nonnunq; & extorquent ab inuitis. Chriſtus autem gloriam ſuam, quam habuit ante mundum conditum, longe diuerſis rationibus aſſeret ſibi apud homines, quo cunctis mortalibus oſtendat, qua uia ſit graſſandum ad ueram, nec unquam intermorituram gloriam. Hac de re quum tam multa docuerit Moſes, quum tam multa prædixerint prophetæ, uos adhuc adeo craſſæ mentis eſtis, ut Meſsiam ducem exſpectetis curribus, equis, elephantis, ferratis copijs, baliſtis, catapultis, teſtudinibus, onagris, incendijs, cæde, ſanguine ſibi regnum mundanum occupantem? An nondum ſentitis ſcripturam eſſe ſpiritualem, ac Meſsiæ potentiam non conſtare præſidijs, quibus huius mundi principes ſibi regnum uel aſſerunt, uel dilatant, ſed uirtute cœleſti? Quin potius excutitis ſcripturas, quæ iam de Chriſto multa prædixerunt, easq; confertis cum his, quæ Chriſtus ipſe de ſe prædixit diſcipulis ſuis, quæq; ut prædixerat euenerunt? Ita fiet ut nec in his quæ acciderunt, quicquam uideatur nouum, & de his quæ promiſit in poſterum, non ſit quod diffidatis. Quum hac obiurgatiuncula dominus reddidiſſet eos attentiores, enarrauit illis ſcripturas omnes, quæ palàm prædixerunt hoc futurum in Chriſto, quod iam euenerat: oſtendens tantum eſſe uaticiniorum, figurarum & euẽtorum concentum, ut eximiæ cuiuſdam tarditatis ſit, ea non animaduertere, aut inſignis diffidentiæ non credere. Exorſus eſt autem ſermonem ſuum à Moſe & prophetis: poſt hæc ex omnibus diuinæ ſcripturæ uoluminibus aliquid decerpens, quod fidem aſtrueret ijs quæ acciderant, ac fidem præſtrueret ijs, quæ poſt eſſent euentura. Atque hæc omnia inter ſeſe ſic contulit, ut res eſſet dilucida. Felices illi, qui meruerunt cœleſtem doctorem audire enarrantem ea, quæ prius per prophetas ipſius afflatos ſpiritu prodiderat. Nos quoniam omnia non poſſumus, quædam ex illa felici confabulatione decerpta referemus. Quæ utinam uel nunc audiant Iudæi, deſinántque Meſsiam alium expectare, ſed

In gloriam ſuam

hunc

hunc qui ſeruator ac redemptor unicus datus eſt mũdo,pñs ſtudñs amplectantur,& ſalui fiant: fiant liberi,ſi non à Cæſaris imperio,certe quod eſt felicius,à diaboli tyrannide: regnumq; conſequantur cum ſuo duce,non hu-
A Moſe ius mũdi,quod caducum eſt,ſed cœleſte,quod finem neſcit.Moſen,inquit, Iudæi tantum non ut deum quendam uenerantur,quod is populum Iſraeliticum eduxerit ex Aegypto,& in deſerto legem prodiderit,cuius obſeruatione ſalutem aſſequerentur,& peruenirent in terram melle & lacte manantem. Atqui iſte Moſes quid aliud fuit quàm umbra quædam uenturi Chriſti? Nec enim ille fuit filius dei, ſed ſeruus:nec ille uere liberauit populum, quũ poſt ſeruierint regi Babylonis. Nec ipſe prorſus omni peccato caruit. Ac ne terram quidem ad quam duxerat populũ, ingreſſus eſt. Et ſi ingreſſus fuiſſet,nihil erat magni,quum in eadem terra etiam hodie habitent idololatræ.Hęc omnia iuxta carnem intellecta,nihil habent magni.Sed Chriſtus eſt uerus ille Moſes, qui propria uirtute non Hebræos modo, uerum etiam uniuerſas nationes ſibi fidentes liberat à uindicta dei,liberat à tyrannide diaboli, liberat à tenebris errorũ, liberat à turpi ſeruitute peccatorũ,& ſanguine ſuo purgatos educit in libertatem ſpiritus,perpetuus & dux & comes,donec per omnia huius uitæ diſcrimina perducat in terram illam cœleſtem, omni genere felicitatis exuberantem, qui legem tulit ſpiritualem & Euangelicam,quæ non ceremonijs ac pecudum uictimis corporalem iuſticiam traderet,ſed per fidem & charitatem,ueram ac perfectam cõferret iuſticiam. Atq; hunc exoriturum Moſes ipſe prædixit.Sic enim ille loquitur in Deuteronomio:Prophetam de gente tua,& de fratribus tuis,ſicut me,ſuſcitabit tibi dominus deus tuus,ipſum audies. Ac mox dominus Moſi promiſſum confirmat, dicens:Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponã uerba mea in ore eius, loqueturq; ad eos omnia, quæ præcepero illi. Habetis uaticinium Moſi, nunc conferte rem. Nullus exortus eſt poſt Moſen, qui ullo pacto æquauerit illum autoritate, præter ſolum Ieſum Chriſtum,qui Moſen ſic retulit,ut modis omnibus ſuperarit. Fuit autor noui teſtamenti,ſed æterni.Id cõſecrauit non ſanguine uituli,ſed ſanguine proprio.Fuit autor nouæ legis, ſed quæ perfectam ſalutem adferat.Moſes miniſter fuit,hic filius è cœlo deſcendit,eaq; docuit,quæ uidit apud patrem, perpetuam habens in ſe poteſtatem faciendi, quicquid uelit. Moſes in monte cum deo colloquutus eſt in nube, Chriſtus proceſſit à luce patris.Moſes umbras rerum tradidit,Chriſtus ueritatem.Moſes ſic interceſſit pro peccatis populi, ut ipſe pro ſuis quoq; commiſſis egeret interceſſore:Chriſtus immunis ab omni peccato, ſeculorum omnium peccata expiauit.Moſes ieiunauit quadraginta diebus,fecit idem Chriſtus,ut uel hoc indicio agnoſceretis alterum Moſen.Moſes è monte tulit legem,Chriſtus in monte docuit legis abſolutionem,nouas illas & inauditas beatitudines pro-

nuncians

nuncians. Docuit frequenter & in templo, quod ſitum eſt in monte Sion, uidelicet iuxta prophetiam Eſaiæ, quæ dicit: De Sion exibit lex, & ſermo domini de Hieruſalem. Sed quum ferretur Moſaica lex, omnia terroribus complebantur ob retundendã populi duritiem: Chriſtus uenit placidus, & amabilis potius quàm terribilis, ratione coarguens, beneficijs prouocans, manſuetudine alliciens, nulli non obuius atq; expoſitus ad ſalutem conferendam, tolerantia uincens. Et talem promiſerant prophetarũ oracula. Legiſtis enim quid ſcripſerit Eſaias: Dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudicium in gentibus proferet. Non clamabit neq; accipiet perſonam, nec audietur uox eius foris. Calamũ quaſſatum non conteret, & linum fumigans nõ extinguet. In ueritate educet iudicium: non erit triſtis, neq; turbulentus, donec ponat in terra iudicium, & legem eius inſulæ expectabunt. Rurſus idem alio quodam loco ſic facit loquentem Meſſiam: Spiritus domini ſuper me, eo quod unxit me, ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem, & prædicarem annũ placabilem domino, & diem ultionis deo noſtro, & conſolarer omnes lugentes, & ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Audiſtis qualẽ promiſerit eum prophetia: nũc reputate cum animis ueſtris, an nõ talis aduenerit. Quem ſexũ, quam ætatem, quam conditionẽ ille ſubmouit à ſua beneficentia? non pueros, non mulieres, non publicanos, non peccatores, non meretrices. Quod morbi genus abominatus eſt? non leproſos, nõ dæmoniacos, nõ obnoxios profluuio ſanguinis, non paralyticos. Quid mãſuetius ea uoce, quam ex ipſo audiſtis? Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam uos: iugũ enim meum ſuaue, & onus meum leue? Diſcite à me quod mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus ueſtris? Quę mater unq; ſic amauit, ſic tulit, ſic fouit filios ſuos, ut ille diſcipulos? Ad hæc Moſi lex, nec erat data populis omnibus, nec ſeculis omnibus. Chriſti lex, ut eſt omnibus gẽtibus prodita, ita nullis ſeculis mutabit' uſq; ad finẽ mũdi. Cõſiderate & hic quàm ſibi cõſentiãt omnia: primũ quàm dilucide præcinuerit uobis Hieremias, ceſſaturam circunciſionẽ corporis una cum uictimis, ſabbatiſmis, obſeruationibus dierum, [illegible] uotis, cæteriſq; ceremonijs, ad tempus in hoc datis, ut craſſis Iudæis eſſent figuræ rerum ſpiritualium: Nouate, inquit, uobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas, circumciditmini domino, & auferte præputia cordium ueſtrorum uiri Iuda & habitatores Hieruſalem. Rurſus alio quodam in loco dicit idẽ propheta: Ecce dies uenient dicit dominus, & feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, nõ ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus ueſtris. Mox adijcit manifeſtum diſcrimen inter legem illã aſperam & importabilem, quæ merito fuit

Eſaiæ 2.

Eſaiæ 42

Lex noua

Hierem. 4.

inſcripta ſaxis,ſua duritie duritiem cordis Iudaici repræſentantibus:& inter legem euangelicã,[redacted] Hoc, inquit,erit pactum,quod feriam cum domo Iſrael.Poſt dies illos,dicit dominus: Dabo legem meã in uiſceribus eorum,& in corde eorũ ſcribam eam.Mox docet & legis umbras ceſſaturas prodita ueritatis luce:& non docebit ultra uir proximũ ſuum,& uir fratrem ſuum,dicens:Cognoſce dominum. Omnes enim cognoſcent me à minimo eorũ uſq; ad maximum: ait dominus, quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non recordabor amplius. An non meminiſtis Chriſtum his conſentanea loquentem ac facientem, quum adhuc uiueret? Nónne palàm uetuſtæ legis finẽ denunciauit,quum diceret:Lex & prophetę uſq; ad Ioannem? Iudæi Hieroſolymis adorabãt. Sed quid dicebat mulieri Samaritanæ? Veniet tẽpus,& nunc adeſt quum nec Hieroſolymis,nec in hoc monte adorabunt patrem, ſed in ſpiritu adorabunt eum. Nónne tacite legem abrogare cœpit, quum ſabbatis ſanaret, fruſtra reclamantibus phariſæis,quum diſcipulos ſabbato uellentes ſpicas tueretur aduerſus illorum calumniam, quũ ijſdem aduerſus phariſæorum calumniam,quod nõ ieiunarent patrocinaretur? Sed multo magis quum abſq; ceremonijs leproſum ſanaret,& quod lex uetat,de lepra damnatum à ſacerdotibus contingeret: quum paralytico,quum peccatrici, quæ irrupit in conuiuiũ,cæteriſq; nõnullis abſq; legis remedio peccata cõdonauit? Lex enim iuſſerat holocauſtomata offerri pro peccatis,certiſq; uictimis ac muneribus expiari culpam admiſſam.At Chriſtus nouator uetuſtæ legis pro holocauſto ſuppoſuit charitatẽ.Dimiſſa ſunt,inquit,ei peccata multa,quoniam dilexit multum.Suppoſuit pro uictima fiduciam:Confide,inquiens, fili,remittuntur tibi peccata tua. Quin & manifeſtius etiam quodã tempore diſcreuit uobis utriuſq; legis diſcrimen:interdicens diuortium,quod Moſi lex conceſſerat:[redacted] iubens etiam inimicos diligere,quum uetus lex permitteret et odiſſe & ulciſci inimicum.Nónne ſemel totam autoritatẽ abrogauit ſacerdotibus,ſcribis & phariſæis,qui craſſam legem adhuc mordicus tenerent? Sinite,inquit,illos,cæci ſunt duces cæcorum.An non & hoc prædixerant prophetæ,carnalia ceſſura ſpiritualibus? Nõ recordamini quid ſcripſerit propheta Daniel? Vt conſumetur,inquit,præuaricatio,& finem accipiat peccatum,& deleatur iniquitas,& adducatur iuſticia ſempiterna, & impleatur uiſio & prophetia,& ungatur ſanctus ſanctorum.Quum auditis cõſummari prophetias, nimirum intelligitis iam non oportere expectari quæ peracta ſunt:quũ auditis iuſticiam ſempiternam,intelligitis iuſticiam legis temporariã abrogatã.Quum auditis ungendũ Meſſiam,qui ſanctus eſt ſanctorũ,ſolus ſanctificans uniuerſa,uidelicet intelligitis ceſſaturam corporalem unctionẽ, ac legale ſacerdotium cum ſuis uictimis antiquandum.Ieſus enim nunquam unctus fuit

ſacro

ſacro illo unguento,quod lex religioſe docuit conficere,mortē minitans his qui eam confectionem fuiſſent imitati, aut in profanos uſus accommodaſſent.Nec enim quicquam ad rem ſacerdotū facit unctio corporis,niſi quod ſignum erat unctionis ſpiritualis,qua unctus eſt Chriſtus. Quēadmodum modo retuli ex prophetia:Spiritus domini ſuper me, eo quod unxerit me. Cui concinit pſalmographus,de Meſſia loquens:Propterea unxit te deus, deus tuus oleo læticiæ,præ conſortibus tuis. Quod propheta promiſit, uidiſtis peractum,quum Ieſus baptizaretur in Iordane.Spiritus enim uiſibili ſpecie deſcendit in illius uerticem, & uox patris audita eſt, qui filium unxerat oleo læticiæ,ſupra prophetas ac patriarchas,imò ſupra mortales omnes qui uel fuerunt unquam,uel ſunt,uel futuri ſunt.Hæc unctio cœleſtis ac ſpiritualis finē impoſuit ſacerdotio Moſaico,quod mox Daniel dilucide ſubiicit:Et in dimidio,inquit,hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificiū.Nec aliud ſibi uoluit deus,loquens per Eſaiam,ueluti faſtidiens illorum corporales uictimas:Quo mihi multitudinem uictimarum ueſtrarū,dicit dominus? Plenus ſum.Holocauſta arietum,& adipem pinguiū,& ſanguinem uitulorum & agnorum,& hircorum nolui.Iam Daniel nonne palàm prædixit ſubuerſionem urbis Hieroſolymæ cum ſuo templo? Nonne idem ſuis diſcipulis uaticinatus eſt Chriſtus, lachrymis obortis deplorans ciuitatis ac gentis calamitatem? [redacted]: non delectabatur uictimis pecudum. Aliam ciuitatē deſiderabat,cui uere competeret illud nomen Hieruſalem: aliud templum ipſo dignum,ab ipſo conditum,ipſius ſpiritu conſecratum: alias uictimas,aliam gentem animo circunciſam, in quam uere congrueret nomen Iſraelis. [redacted] Sed tamen hæ rerum uiſibilium umbræ datæ ſunt ad tempus rudi craſſoque populo, ut aliquando per hæc rudimenta proficerent ad ea quæ ſunt animi. Cæterum qui uetuſtæ legis faſtidiebat & ciuitatem & templum & gentem & uictimas,qualia poſt optaret,ſatis euidenter declarat apud prophetas:An nō legiſtis quod ſcripſit Eſaias de ſpirituali Hieroſolyma? Poſt hæc,inquit,uocaberis ciuitas iuſti,urbs fidelis.Sion in iudicio redimetur,& reducent eam in iuſticia.Auditis nouam ſtructuram ciuitatis,quæ eſt eccleſia,è uiuis lapidibus conſtructa:cuius angularis lapis,& cuius fundamētum eſt ipſe Chriſtus.Lapidem hunc deſignauit prophetia pſalmi myſtici: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: & audiſtis ipſum Chriſtum,huius ſcripturæ teſtimonium obiicientem phariſæis,qui conabantur reiicere lapidem quem deus elegerat.Huius meminit & alius propheta: Ponam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum,angularem, precioſum,in fundamento fundatum.Et huic prophetiæ

nonne concinebat oratio Chriſti,quũ uiueret, quũ proponeret parabolam de domo ſuperſtructa ſolidæ petræ, quam nullus uentorũ aut fluctuũ impetus potuit loco conuellere,nimirum ſe fundamẽtum deſignans eccleſiæ: aduerſus quẽ nec portę inferi pręualent,quemadmodũ aliquãdo Petro diſcipulo ſuo pollicebatur. Solomon ædificauit templum Hieroſolymis iuxta præſcriptum Moſi. Sed quemadmodum ille rex pacificus gerebat imaginem Meſſiæ,qui perpetuam pacem ſarſit inter deum & homines,ita templum illud opera conſtructum humana,figuram habebat templi, cuius opifex fuit ipſe Chriſtus:quemadmodum olim dominus loquutus eſt per Nathan ad Dauid,ſicuti legitis in ſecundo Regum libro: Tu non ædificabis mihi domum ad habitandum,ſed ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo,ipſe ædificabit domum nomini meo: & ſtabiliam thronum eius uſq; in ſempiternum.Porrò hæc quæ dicta ſunt à propheta, non conuenire in Solomonem:uel illud palàm arguit, quod in throno Solomonis iam nũc ſedent alienigenæ, ac breui tota gens Iudæorũ in omnes nationes ſpargenda eſt. Domus illa, quam Hieroſolymis extruxit Solomon erat operoſa lanienis,fumis,lotionibus,ac ſuffitibus tumultuoſa. Cæterũ hæc domus quam ædificauit Chriſtus, inuiſibili fide cõmendat,quæ finem neſcit,Sic enim eodem in loco loquitur propheta: Et fidelis erit domus tua & regnum tuum uſq; in æternum, ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter.Hæc promiſſa uaniſſima ſunt,ſi de Solomone, ſeu Dauid iuxta literam accipiantur.Dauid enim regnum ſuum funeſtauit adulterio iuncto homicidio,& Solomon uſq; ad idolorum cultum,fœminarum amoribus pertractus eſt. Conſiderate iam quomodo uerba Nathan conſentiant cum uerbis Eſaiæ: Vocaberis, inquit, ciuitas iuſti, urbs fidelis. Nullus autem extitit hominum præter Chriſtum, qui pure iuſtus dici potuerit:non ſolum immunis ab omni contagio peccati,uerum etiam talis, ut per hunc omnes iuſtificẽtur. Q[illegible]

[illegible] Iudæi gloriantur in monte Sion, qui templum ſuſtinet: poſt hæc erit ſpiritualis Sion, ſuſtollens animos credentium à cupiditate rerum terrenarum, ad ſtudium rerum cœleſtium, de

quo

quo uaticinatus eſt uobis Eſaias dicens: Et erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini in uertice montium,& eleuabitur ſuper omnes colles.Et fluent ad eum omnes gentes,& ibunt populi multi ,& dicent: Venite aſcendamus ad montem domini , & ad domum dei Iacob , & docebit nos uias ſuas,& ambulabimus in ſemitis eius:quia de Sion exibit lex,& uerbum domini de Hieruſalem.De hoc monte ſpirituali frequenter meminit & Dauid:Qui confidunt in domino ſicut mons Sion,non cõmouebitur in æternum,qui habitat in Hieruſalem.De hoc templo,quo nunc ſuperbiunt Iudæi,mox demoliendo,prædixit & Chriſtus:Relinquetur,inquit,domus ueſtra deſerta.Atq; id futurum comminatus fuerat ante deus Solomoni: quemadmodum legitis libro Regum tertio:Et templum quod ſanctificaui nomini meo proiiciam à conſpectu meo, eritq; Iſrael in prouerbium , & in fabulam cunctis populis: & domus hæc erit in exemplũ.Omnis qui tranſĩ erit per eam,ſtupebit,& ſibilabit & dicet:quare fecit dominus ſic terræ huic & domui huic? Et reſpõdebunt : Quia dereliquerunt dominũ deum ſuum. Hæc eſt enim illa domus,exaſperatrix,cum qua toties apud prophetas rixatur deus,quæ uſqueadeo defecit à deo ſuo ut unicum filium eius in crucem ſuffixerit.Quin etiã pro populo carnali duræq; ceruicis,propheta pollicetur populũ pacificum & obedientẽ uſq; ad mortem . Sic enim loquitur Eſaias:Et conflabũt gladios ſuos in uomeres,& lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens cõtra gentem gladiũ,nec exercebuntur ultra ad prælium. Domus Iacob,uenite & ambulemus in lumine dei noſtri.Nónne cõcinunt his quæ promiſit Chriſtus,ſe de lapidibus ſuſcitaturum filios Abrahæ, cumq; ſe uocaret lumen mundi,quem qui ſequeret,nõ ambularet in tenebris:cum in eos torqueret illud Eſaiæ:Populus hic labijs me honorat,cor autem longe eſt à me.Nouum autẽ populũ ſibi promittit per Oſee,populum non iactantem opera ſua,ſed agnoſcentem dei miſericordiam . Et erit in loco ubi dicitur eis: Non populus meus uos,dicetur eis,filij dei uiuentis.Ac rurſum: Et miſerebor eius,quæ fuit abſq; miſericordia:gentiũ populum ſignificans, qui cum antehac ſeruierit idolis,mox accepturus eſt doctrinã Euangelicam à Iudæis repudiatam, de quo prædixit & pſalmographus : Populus quem nõ cognoui ſeruiuit mihi,in auditu auris obediuit mihi.Nõne Chriſti oratio cõſentiebat cũ hac prophetia,cũ diceret ? Et alias oues habeo,quæ non ſunt ex hoc ouili,& illas oportet me adducere? Nimirum nouatũ ſacerdotium,& regnũ nouat omnia. Nouum autẽ ſacerdotẽ promiſerãt prophetarũ oracula.Sic enim habet pſalmus myſticus:Iurauit dominus & nõ pœnitebit eũ, tu es ſacerdos in æternũ ſecũdũ ordinẽ Melchiſedec . Melchiſedec ſacerdos et rex,ſacerdos dei altiſſimi,nõ enim ex lege inſtitutus:rex Salem, hoc eſt rex pacis,Chriſtũ denotabat,qui nec initiũ habet, nec finem eſt habiturus.Is non per ſanguinẽ uitulorum aut hircorũ,ſed per propriũ ſangui

Synagoga repudiata

nem ingreditur ſanctaſanctorum,interceſſurus pro peccatis totius mundi. Hoc ſacrificiũ peregit in ara crucis,puriſſimã uictimã offerens ſemet ipſum deo patri.Nimirum hunc ſacerdotem deus olim promiſerat Heli moritu/ro.Suſcitabo,inquit,mihi ſacerdotẽ fidelem,qui iuxta cor meũ & animum meum faciet, & ædificabo ei domum fidelẽ, & ambulabit coram Chriſtis meis cunctis diebus.Nimirum hoc eſt quod uobis promiſit ipſe Chriſtus: Ego uobiſcum ſum uſq; ad conſummationẽ ſeculi. Iam pro laniena ſacer/dotum legalium, quod genus ſacrificij ſucceſſurũ ſit, non tacuit propheta. Dicit enim afflatus pſalmiſta: Sacrifica deo ſacrificium laudis, & redde al/tiſſimo uota tua,inuoca me in die tribulatiõis,& eruam, & glorificabis me. Rurſus ibidem: Sacrificiũ laudis honorificabit me,& illic iterũ:ut oſtẽdam illi ſalutare dei.Et alibi:Sacrificate ſacrificium iuſticię,& ſperate in domino. Triplex audiſtis ſacrificium. Precationũ,ſiue uotorum,de quo docuit uos Chriſtus:Quicquid petieritis patrem meum in nomine meo,dabit uobis. Laudis,quod ſatis conſtat illum ſolenniter peregiſſe,frequẽter gratias agen tem patri.Iuſticiæ,quæ præſtat innocenti uim uitæ, & erga egentem chari/tatis obſequia. Huius ipſe uobis perfectũ exemplar præbuit,animã ſuam impendẽs ſeruãdis ouibus,ſolus repertus inter homines,in quo dolus non eſſet.Docuit & hoc ex propheta:Ite,inquiens,& diſcite quid ſit:miſericordi am uolo,& non ſacrificium. In templo igitur ſpirituali,ſub ſacerdote ſum/mo Chriſto,nõ iam exhibebitur uiſceratio è carnibus uitulorum,hircorum aut ouiũ, ſed ex precioſo corpore & ſanguine Ieſu Chriſti,quod ſemel im/molauit, ut à Chriſtis ipſius ſubinde ſumi poſſit ſpiritualiter,grata cõme/moratione ſibi quodãmodo renouãtibus mortem ſui pontificis.Nimirum hæc eſt uictima,quæ mox toto in orbe offeret à nouis ſacerdotibus, quos unxit deus,de qua prædixit Malachias:Non eſt mihi uoluntas in uobis,di cit dominus exercituum:& munus non accipiam de manu ueſtra. Ab ortu enim ſolis uſq; ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificat & offertur nomini meo oblatio munda.Hoc eſt quod prædictum eſt & Heli ſacerdoti,futurum ut quiſquis ueniret in templũ no/uum,diceret:Dimitte me,obſecro,ad unam partem ſacerdotalem,ut come/dam buccellam.Hoc eſt ſacrificiũ,quod Chriſtus in cœna paſchali tradidit diſcipulis ſuis,porrecto illis pane,quem dicebat eſſe corpus ſuum: & pocu/lo,quod dicebat eſſe ſanguinis ſui, per quem conſecrauit illis nouum teſta/mentum,hoc eſt,fœdus amicitiæ nunquam intermorituræ.Hæc ſi non uidi ſtis ipſi, certe à duodecim illis audire potuiſtis, per quos uoluit hoc quod geſtum eſt ad omnes peruenire.Quemadmodum Chriſtus è cœlo profe/ctus omnia carnalia uertit in ſpiritualia,ciuitatẽ,templum, ſacerdotium,ui/ctimas,ita regnum quoq; nouum eſſe uoluit: & ob id uocare ſolitus eſt re/gnũ cœlorũ,ne quid expectaretis tale,qualia uidetis in regno mũdi, Quam/

quam

quam enim ille dominus erat omnium,etiam antecꝫ deſcenderet in terras, tamẽ erat ſpirituale regnum,quod ut aſſereret patri factus eſt illi obediens uſcꝫ ad mortem crucis.Sic enim ille deuicit aduerſarium, ſic liberauit popu lum ſuum, ſic uindicauit, propagauit & conſtabiliuit regnum patri ſuo.Ac ſanè regis ducíſcꝫ titulo propheta promiſit Meſſiam,ſed huius duplicẽ de/ ſignant aduentum.Priorem,quem ipſi uidiſtis,humilem ac placidum. Ve/ nit enim ſanaturus,non ulturus. Veniet autem in fine mundi cum maieſta/ te,cinctus multis angelorum milibus,iudicaturus uiuos ac mortuos. Nunc autem quoniã uenit humilis ac placidus,multi ſunt offenſi,adeo ut duode/ cim etiam illi,quos ex omnibus uelut fidiſſimos delegerat,territi metu dif/ fugerint,quidã etiam ipſum abnegarit. Atqui ſi ſcripta prophetarũ cũ his quæ geſta uidiſtis,diligenter cõferretis,nõ eſſet cur offenderemini,ſed eſſet cur agnoſceretis eum qui talis uenit,qualis promiſſus eſt: conſiderate quid dicat Zacharias:Ecce rex tuus ueniet tibi iuſtus, & ſaluator, ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam,& ſuper pullum filium aſinæ.Qui ſic uenit,non ue/ nit bellaturus,ſed diſſipaturus bella mundi, quæ geruntur ſub uexillis ſata/ næ,ſubijcit enim propheta:Et diſpergam quadrigam ex Effraim,& equum de Hieruſalem,& diſſipabitur arcus belli,& loquetur pacem gẽtibus, & po teſtas eius à mari uſcꝫ ad mare. Vidiſtis illum hac põpa ingredientem Hie roſolymam,ut regna mũdi derideret, ut uos prophetiæ commonefaceret. Iam illud animaduertite,an alium illum promiſerit Eſaias: Quia,inquit,o/ mnis uiolenta prædatio cum tumultu,& ueſtimentũ mixtum ſanguine erit in combuſtionem,& cibus ignis.Paruulus enim natus eſt nobis,& filius da tus eſt nobis,& factus eſt principatus ſuper humerũ eius, & uocabitur no/ men eius admirabilis, conſiliarius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis,multiplicabitur eius imperium,& pacis nõ erit finis:ſuper ſolium Da/ uid,& ſuper regnum eius ſedebit,ut conſeruet illud & corroboret in iudicio & iuſticia. Quum auditis regnum & principatum humero impoſitũ,non/ ne palàm auditis regnum crucis quam Chriſtus baiulauit,debellaturus po teſtates aeris? Quum auditis principem pacis,nimirũ intelligitis regem be/ neficijs allicientem,non ui metucꝫ cogentem: quum auditis patrem futuri ſeculi, perſpicitis diſſimilem huius ſeculi principibus.Nec alium deſcribit il/ lum alio quodã loco: Et percutiet terram uirga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorũ interficiet impium.Et erit iuſticia cingulum lumborũ eius,& fides cin ctorium renũ eius. Habitabit lupus cum agno,pardus cum hœdo accuba/ bit,cæteracꝫ quæ ſequuntur,multũ ab armis ac bellis principũ diſſonantia. Nunc audite, quid ipſe de ſe prædicat in pſalmo myſtico: Ego autem con/ ſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius, prædicans præ/ ceptum eius. Nonne palàm expreſſit regnum Euangelici ſermonis? Ni/ mirum hic eſt gladius, de quo meminit alter pſalmus: Accingere gladio

tuo ſuper fœmur tuum potentiſſime,ſpecie tua & pulchritudine tua intende,proſpere procede & regna, propter ueritatem & manſuetudinem & iuſticiam.Quis autem audiuit regem forma corporis feliciter rem geſſiſſe,aut manſuetudine ſibi paraſſe regnum? Sed hæc erat gratia diuini ſermonis, qua uidiſtis Ieſum hominum multitudinem ad ſe pellicere:hæc erat ueritas cui phariſęi toties fruſtra conati ſunt reluctari.Talis erat gladius,quem moriturus ut apoſtoli ſibi pararent,admonuit,de quo prius dixerat, negans ſe
Pſal.119 ueniſſe in terras,ut mitteret pacem, ſed gladium. Tales ſunt & ſagittæ potentis acutæ,quibus configit prauas hominum cupiditates, quibus occidit auarum,& excitat beneficum: quibus interficit idololatram,& excitat profeſſorem Euangelicæ pietatis: quibus interimit ferocem ac uindicem, & ſuſcitat manſuetum ac mitem: quibus proſternit ſuperbum, & erigit modeſtum. Vultis intelligere regni genus? Videte quales delegerit ſuæ ditionis miniſtros ac propagatores.Tenues,humiles,idiotas,nec opibus,nec armis, nec commeatu, nec ullis huius mundi præſidijs inſtructos aduerſus phariſæorum inſidioſam maliciam, aduerſus principum potentiam, aduerſus philoſophorum ſuperbiam. Et per hos duces debellaturus eſt uniuerſa mundi regna: nō alia panoplia, quàm galea ſalutis,quæ eſt recta intelligentia ſacræ ſcripturæ: ſcuto fidei, quo protegente deo, tuti erunt aduerſus omnes impiorum aſſultus:lorica iuſticiæ,ex omnibus uirtutibus Euangelicis contexta:baltheo caſtitatis,calceatu Euangelico,qui eſt animus purus ab omnibus terrenis affectibus.Sed ſuper omnia gladio ſpiritus, qui eſt ſermo diuinus.Sic uiſum erat deo, ut per imbecillitatē filij oſtenderet ſuam uirtutem,per ſtultitiam prædicationis declararet ſuam ſapientiam,per ignominiam crucis illuſtraret ſuam gloriam. In his interim ſitum eſt regnum Euangelicum,donec in fine mundi proferet ſeſe maieſtas Chriſti, depoſita humilitate, ac piorum felicitas, nullis afflictionibus inquinata. Et tamen hæc humilitas habet ſpirituale robur,efficax & idoneum ad deijciendas omnes ſubſtructiones, erigentes ſeſe aduerſus dei gloriam. An quicquam uidiſtis Chriſto lenius, humilius, pauperius, manſuetius, popularius,& longius ſe motum ab omni regni ſpecie? Et tamen quid regalius, quàm uerbo eijcere ſpiritus impios: dicto ſedare uentos ac fluctus: contactu ſanare leproſos, ſimplici iuſſu pellere morborum omne genus? Quoties euaſit per medium Iudæorum machinantium illi mortem? Capi ſe paſſus eſt, ſed ad huius uocem conciderunt in terram armati ſatellites.Mortuus eſt in cruce,ſed quid hac morte potentius? quæ concuſſit elementa mundi,quæ ſolem obſcurauit, ſaxa diſcidit, monumenta aperuit, mortuos excitauit? Nihil illius natiuitate humilius, ſed tamen hic quoque ſtatim emicabant argumenta diſſimulatæ ſublimitatis. Naſcitur ex uirgunicula, ſed opificio ſpiritus diuini. Reclinatur in præſepi, ſed angeli canunt: Gloria in excelſis deo.

Puer

Puer uagit in cunis,ſed trepidat Herodes rex: adorant Magi. Hæc adhuc non ita multis nota,olim per uniuerſum orbem prædicabuntur. Huiuſmodi præſidijs inſtruet & apoſtolos ſuos. Quod ſi ſcripturas attente legeritis, & cum his quæ uidiſtis & audiſtis contuleritis,non poteſtis dubitare quin ille ſit Chriſtus, qui promiſſus eſt,ſacerdos, rex, & ſeruator totius orbis, poſt quem non ſit expectandus alius. Reputate quæſo cum animis ueſtris totam illius ætatem, quam partim ſpectaſtis oculis, partim ex cognatis ac familiaribus cognoſcere potuiſtis. Nihil reperietis quod non fuerit & figuris ueteris teſtamenti deſignatum, & à prophetis prædictum. Promiſſus erat ex ſtirpe Dauid,éque tribu Iuda,ex oppido Bethlehem. De loco nata ſi uidete an obſcure uaticinatus ſit Micheas: Et tu Bethlehem Effrata, paruulus es in millibus Iuda: Ex te egredietur qui mihi ſit dominator in Iſrael,& egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. Hoc futurũ antecq; fieret intelligebant ſcribæ,qui ſciſcitanti Herodi incontanter reſponderunt: Meſſiam in ciuitate Bethlehem naſciturum. Atq; hic conſtat Ieſum per occaſionem Cæſareæ deſcriptionis eſſe natum. Rem nobilitauit Herodis ſæuitia. Scitis autem illum uulgo non Bethlehemitam, ſed Nazarenum habitum, & Galilæum,quod in Nazareth educatus ſit,uſq; ad adultã ætatem,illicq; unà cum parentibus,diu uerſatus,adeo ut & crucis titulus inſcriptionem habuerit Ieſu Nazareni. Ne iſtud quidem indictum eſt prophetis,qui ſubinde notant eum nomine ſancti, & ſanctiſanctorum quod eſſet unice conſecratus domino,non tantum iuxta legem communem primogenitis maſculinis,ſecundum quam & ipſe delatus eſt in templum à parentibus,ac domino conſecratus, uerumetiam peculiari quadam prærogatiua ſupra mortales omneis. Videbat hunc Nazareum Iacob oculis corporis cæcutiens, ſed oculis fidei perſpicax, quum benediceret Ioſeph, qui Chriſti typum gerebat. Fiant, inquit,in capite Ioſeph, & in uertice Nazarei inter fratres ſuos. Quicquid enim lex Moſaica iuxta carnem præſcribit de Nazareis conſecrandis,hoc iuxta ſpiritualem intelligentiam in Chriſto cõpletum eſt. Dauid autem deus ſic loquitur in pſalmis: De fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuam. Rurſus ante hunc Eſaias: Egredietur uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet,& requieſcet ſuper eũ ſpiritus domini. Conſtat autẽ Mariam fuiſſe de tribu Iuda ac familia Dauid: nec hoc latuit phariſæos,qui rogati à Ieſu,prius quàm patereť, cuius filius eſſet futurus Meſſias, incontanter reſponderunt: Dauid. Propheta prædixit eum naſciturum è uirgine. Sic enim uaticinatus eſt Eſaias: Propter hoc dabit dominus ipſe uobis ſignum: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanuel. Prædixit idem tectius Daniel, enarrans quid ſibi uellet lapis abſciſus de monte ſine manibus,qui comminuit prodigioſam illam ſtatuam,ex auro,argento,ære,ferro,lutoq; conflatã: moxq; creuit in montem

ingentem

ingentem,qui ſpacio ſuo occupauit omnia regna mundi.Siquidē Chriſtus citra uirilem operam natus de uirgine conteret omnia regna mundi, ſuaq; doctrina totum terrarū orbem occupabit.Nimirum hoc præſentiebat afflatus Ezechiel,quum deſcriberet templi portam orientalē,per quam ingreſſa eſt maieſtas domini,de qua ſic loquitur: Porta hæc clauſa erit,& non aperietur,& uir non tranſibit per eam: quoniam dominus deus Iſrael ingreſſus eſt per eam,eritq; clauſa principi. Quum auditis templum dei,agnoſcitis uterum Mariæ ſpiritu ſancto conſecratum. Quū auditis portam orientalem, nonne agnoſcitis clauſtrum uirginei pudoris, quod nec uir ingrediens, nec filius dei ingrediens aut egrediens uiolauit? Hæc eſt autem porta orientalis,de qua proceſſit lux illuminatura mundum uniuerſum.Hoc myſterium tametſi nondum uulgatum eſt apud Iudæos, tamen ignotum non eſt his, qui cum maria matre Ieſu,cumq; huius ſponſo Ioſeph familiariter uixerūt. Is enim adhibitus eſt teſtis certiſſimus huius arcani,quod ſuo tempore per orbem uniuerſum celebrabitur,uirginē abſq; ullo exemplo, ex afflatu diuini ſpiritus peperiſſe puerū,utriuſq; naturæ,diuinæ & humanæ participem. Quod ſi uobis incredibile uidetur deum ex homine naſci: cōſiderate quid
Baruch 3 prædixerit propheta Baruch de filio,quem deus,miſertus humani generis in hoc miſit in terras, ut errantibus ac cæcutientibus oſtēderet uiam ſalutis. Hic eſt,inquit,deus noſter,et non æſtimabitur alius ab eo.Hic adinuenit omnē uiam diſciplinę,& tradidit illam Iacob puero ſuo,& Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris uiſus eſt,& cum hominibus uerſatus eſt.Daniel autē etiam natiuitatis tempus ſupputatū hebdomadibus indicat, ſi quis curioſius excutiat.Sed multo ante hūc patriarcha Iacob,iam morti uicinus, & afflatus fatidico ſpiritu,uaticinatus eſt hūc in modum: Non auferetur ſceptrum de Iuda,& dux de fœmore eius,donec ueniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium.Iam Iudæorū omnis regio Romanis Cæſaribus ſeruiebat.Iudæa regem habebat Herodem alienigenā.Ea res ſatis arguebat iam uenturum Meſſiam,ſi quis ſcrutatus fuiſſet prophetias. Quod aūt adiecit: & ipſe erit expectatio gentium,quanq; olim erit dilucidius,tamen iam tum in ipſa natiuitate patuit.Mox enim à partu uirginis, accurrunt ductu ſtellæ
Eſaiæ 7 tres Magi cum muneribus,nouū regem adoraturi.Nec hoc futurum tacuerat uox prophetarum, ſic enim ait Eſaias: Antequam ſciat puer reprobare malum & eligere bonum,accipiet ſpolia Samariæ & Damaſci aduerſus regem Aſſyriorū. Dum enim puer adhuc tres Magos ad ſe pertrahit ſtellæ ductu,& ex idololatris facit adoratores regis regum, nonne accepit ſpolia Samariæ,quæ cultura ſimulacrorū infamis erat? Damaſcus enim olim Arabiæ deputabatur,anteq; ex diſtinctione Syriarū tranſcriberetur in Syrophœnicen.Abundat autem oriens odoribus,unde ex ſuis opibus Magi de prompſerunt thus & myrrham: deprompſerūt & aurum,de quo nec pro-

phetia

phetia tacuit. Sic enim loquitur Esaias: Omnes de Saba uenient, aurum & thus deferentes, & laudem domino annunciantes. Meminit & psalmi pro- Esa. 60
phetia: & dabitur illi de auro Arabiæ. Rursus alibi: Reges Arabum & Sabæ dona adducent. Nam in illis regionibus plerunq; rerum summa penes Magos, hoc est, sapiẽtes esse solet. Porrò nomine regis Assyriorum denotatus est rex impius Herodes, qui ad nunciatũ Messiæ exortum perturbatus est, & à Magis elusus. Sequuta est cædes infantiũ in finibus Bethlehemiticis, nec hoc tacuerãt prophetiæ, sic enim cecinit Hieremias: Vox in excelso Hiere. 31
audita est lamentationis, luctus & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis cõsolari super eis, quia non sunt. Sic enim expressit lamenta matrum deplorantium lanienã infantium suorum. Porrò locum obscure denotauit nomine Rachel, cuius sepulchrum haud procul abest à Bethlehem. Angeli admonitu subductus est in Ægyptũ, rursus illinc reductus est eiusdem angeli admonitu, nonne prædixerat & hoc Osee prophetia? Ex Ægypto uocaui filiũ meum. Iam antecq; auspicaretur prædicãdi munus à patre delegatum, nõne præcursor Ioannes testificatus est illum mox aduenturũ, & iam uenientem digito cõmonstrauit populo Iudæorum? An non id quoq; futurum dilucide prædixerat Esaias? Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Certe uidistis Ioãnem in deserto prædicãtem, audistis hoc uaticinium de se prædictum agnoscentem. Ac ne de baptismo quidẽ tacuit prophetia. Iam quod prædicationem suam auspicatus est, nõ Hierosolymis, sed in Galilæa, nónne satis dilucide Esa. 9
prædixit Esaias? Terra Zabulon, & terra Neptalim, iuxta uiã maris trans Iordanẽ Galilææ gentium, populus qui sedebat in tenebris, uidit lucẽ magnam, sedentibus in regione umbrę mortis, lux orta est eis. Constat autem Capernaum, ubi primum habitabat Iesus quum prædicaret, esse in cõfinio Zabulon & Neptalim, ciuitatem littoralem. Nec dissimulatum est doctrinæ genus, quo frequenter apud populum utebatur, parabolarum ænigmatis inuoluens sententiam. Sic enim habet psalmus Azaph: Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio. Porrò fore, qui doctrinæ
ipsius reclamarent, omnia tum dicta tum facta illius calumniantes, prædi- Esa. 6
xit Esaias: Audite audientes & nolite intelligere: & uidete uisionem & noli te cognoscere. Excęca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte uideat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur & sanem eum. De his queritur & alibi: Domine quis credidit auditui nostro? Quin etiam de miraculis quæ uidistis eum ædentem, nonne palàm prædixerant oracula prophetarum? Nonne sic loqui-
tur Esaias? Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse por- Esa. 53
tauit. Quod enim mali genus ille non profligauit à miseris? Rursus
idem apertius etiam ita prædicat: Dicite pusillanimes, & nolite timere. Ibidem

Ecce

Ecce deus ueſter ultionem adducet retributionis, deus ipſe ueniet,& ſaluabit uos. Tunc aperientur oculi cæcorum,& aures ſurdorũ patebũt. Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus,& aperta erit lingua mutorum. An non uidiſtis oculis ueſtris hæc,& his etiam maiora patrantem Ieſum? Audiſtis ipſum agnoſcentem hanc prophetiam de ſe proditã,quũ ab Ioanne miſſi diſcipuli percontarentur eum,utrum ipſe eſſet expectatus ille Meſſias,an alius eſſet expectandus,reſpondit: Euntes,inquit,renunciate Ioanni quæ audiſtis & uidiſtis:Cæci uident,claudi ambulant,leproſi mundãt,ſurdi audiunt,mortui reſurgũt,pauperes euãgelĳ læto nũcio exhilarãtur. Quod aũt his tantis beneficĳs magis eſſent exacerbandi ſynagogæ principes,nõne pulchre depinxit Eſaias ſub parabola uineæ,quæ plurimis officĳs prouocata,non reſpondit cultori ſuo.Expectaui,inquit,ut faceret uuas,& fecit labruſcas.Expectaui ut faceret iudiciũ,& ecce iniquitas:& iuſticiam,& ecce clamor. An non reſpõdet oraculo prophetico parabola, quam audiſtis ex ipſo Ieſu, de uinea ſepta turri, ac torculari lacuq́; inſtructa,quæ uitio colonorum non reddidit fructum domino ſuo? Idem notabat ficus illa,quę nec ſtercoratione admota cœpit eſſe frugifera. Nec aliud ſibi uolebat parabola de ſemine proiecto in terram malam.Conqueſtus eſt idem & aliâs in prophetis: Expandi tota die manus meas ad populum non credentem & contradicẽtem. Virtuti inuidebant potentes,calũniantes ea miracula geri præſidio Beelzebub. Cæterum corporis imbecillitas,humilitas conditionis,& afflictiones, quas perpeſſus eſt,offenderunt infirmos,tametſi non malos. Quum enim caperetur à Iudæis,diffugerunt etiam illi duodecim electi. Videte an & iſtud ſiluerit propheta Zacharias:Percũtiam,inquit,paſtorem,& diſpergentur oues gregis. Accinit huic pſalmus octogeſimus ſeptimus. Longe feciſti notos meos à me, poſuerunt me abominationem ſibi.Nõne Petrus cum detestatione abiurauit dominum ſuum:cæteris idem facturis,ſi ingruiſſet ſimile periculum? Atq; id fore prædixerat Chriſtus priuſq; fieret.Proditus eſt à Iuda,qui fuit unus è numero duodecim. Conſiderate,an nõ & illud præ, dixit pſalmus fatidicus: Quoniã, inquit, ſi inimicus meus maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem utiq;:& ſi is qui oderat me,ſuper me magna loquutus fuiſſet,abſcõdiſſem me forſitan ab eo. Tu uero homo unanimis,dux meus,& notus meus.Iam ſi didiciſtis,quod Chriſtus Iudam ad ſe uenientẽ,ut oſculo fallaci proderet dominũ militibus,ſic affatus ſit: Amice ad quid ueniſti? Oſculo filiũ hominis prodis? Nõne palàm exprobrauit illi prophetæ uaticiniũ? Ducem eũ uocat,quod hic uideretur apoſtolis quodãmodo præfectus,quũ huic eſſet mandata cura rerũ gerendarum. Rurſus alius pſalmus dicit etiam dilucidius: Etenim homo pacis meæ in quo ſperaui,qui edebat panes meos,magnificauit ſuper me ſupplantationem. Huic uero prophetiæ uidete quàm congruant uerba Chriſti,quæ de proditore loquutus eſt diſcipulis

Eſaiæ 5

Eſa. 6

Zach. 9

Pſal. 114

diſcipulis in extrema cœna: Qui comedit, inquit, mecũ panem, leuabit contra me calcaneum ſuum. Rurſus dicit alius pſalmus: Amici & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt. Item alius: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. An non eſt ſermo oleo mollior: Aue rabbi: dictus cum oſculo? An nõ iaculum erat toxico lethali infectum: Ipſe eſt, tenete eum? Ex ipſius apoſtolis audire potuiſtis, & ſi nondum audiſtis, licebit diſcere. Iudas ſtipulatus eſt à pontificibus & primoribus triginta argenteos, qua funeſta pecunia mox emptus eſt ager ad ſepulturam peregrinorum. Vtrunq; prædixit propheta. De precio ſic uaticinatus eſt è uatibus quidam: Et acceperunt triginta argenteos precium appreciati, quem appreciauerunt ex filijs Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli. His ita peractis, Iudas ſero pœnitẽs ſuſpendit ſeſe, minuens numerum duodecim electorum, ac locum faciens in album apoſtolorum ſurrogando. Nec hoc tacitum eſt à prophetis. Sic enim habet pſalmus myſticus: Fiat commoratio eorum deſerta, & nõ ſit qui inhabitet in ea, & epiſcopatum eius accipiet alter. Impium autem illud concilium de occidendo Ieſu celebratũ in domo Caiaphæ ſummi põtificis per ſcribas, phariſæos, primores, & his iuratos populares, uidete an non hoc etiam uaticinio pſalmi proditum ſit, qui dicit: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduerſus dominũ, & aduerſus Chriſtum eius: auditis gentes & ſcitis per cohortem Pilati crucifixũ: auditis populos, & agnoſcitis Iudæorũ promiſcuam multitudinẽ clamaſſe: Crucifige, crucifige. Auditis reges, & agnoſcitis Pilatum Cæſaris nomine præfectum Iudææ, cuius ſententia damnatus eſt Ieſus. Auditis principes terræ, & intelligitis primores Iudaici populi, qui non intelligentes legem ſpiritualem, terrena quærebant: & dum ab his auelli nolunt, cœlorum regem occiderunt. Commina-tur his & Eſaias. Væ, inquit, animæ ipſorũ, quia cogitauerunt cogitationem peſſimam aduerſus ſeipſos, dicentes: Alligemus iuſtum quia inutilis eſt nobis. Ductus eſt ueluti reus in iudicium. Dixit & hoc Eſaias: Stat ad iudicandum dominus, & ſtat ad iudicandos populos. Dominus in iudicium ueniet cum ſenioribus populi ſui & principibus eius. Iudicatus eſt Ieſus in domo Caiaphæ à primarijs ſacerdotibus, ſcribis, phariſæis, & populi primoribus. Rurſus apud prætorium præſidis, populi clamore condemnatus eſt: Tolle, tolle, crucifige. Sed dum iudicatur dominus, ipſi iudicati ſunt, prodita modis omnibus illorum deteſtabili iniquitate. In ipſos pronũciauit ſententiam Pilatus: Ego immunis ſum à ſanguine iuſti huius, uos uideritis. Ipſi aduerſum ſe pronunciarunt, clamantes: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Deplorat has impias aduerſus Chriſtum machinationes & Hieremias: Vidiſti, inquit, domine iniquitatem illorum aduerſum me, iudica iudicium meum. Vidiſti omnem furorem eorũ, uniuerſas cogitationes eorum

Pſal. 37 Pſal. 54 Zach. 11 Pſal. 108

aduerſum me, audiſti opprobrium eorum domine, omnes cogitationes aduerſum me labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum aduerſum me tota die, ſeſſionem & reſurrectionem eorum uidi. Nónne hic planè depingit conſultantes ſacerdotes & primores, quomodo Ieſum dolo occiderent, uenantes falſa teſtimonia, quibus innocentem opprimerent, obijcientes blaſphemiam, præiudicio condemnantes eum, conſidentes uelut iudices, rurſus ſurgentes, ut eum accuſarent apud præſidem. Scelerata ſeſſio, ſceleratior reſurrectio. Quod autem illorum odio non ſuffecerit quæuis mors, ſed delecta ſit omnium probroſiſsima ſimul & duriſſima,
Hiere.11 teſtatur Hieremias Chriſti perſonam gerens: Tu autem domine demonſtraſti mihi & cognoui, tu oſtēdiſti mihi ſtudia eorum, & ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad uictimam, & nō cognoui quia cogitauerunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignū in panem eius, & eradamus eum de terra uiuentium, & nomen eius non memoretur amplius. Siquidem hoc erat phariſæorum cōſilium, ut Ieſu nomen accuſati, damnati, inter notorios maleficos ſuſpēſi, aut prorſus aboleret, aut inter execrabilia deteſtabiliaq; deputaretur. Iam illud in mentem ueniat, Chriſtum hæc ante mortem præ dixiſſe uobis, quod eſſet tradendus in manus gentium, quod reprobādus, quod illudendus, quod flagellandus, quod crucifigendus, & agnoſcitis nihil horum temere, fortuitóue geſtum. Apud Annam & Caipham Iudæi per falſos teſtes intenderunt illi crimen blaſphemiæ, quo non aliud eſt atrocius. Deſignatū eſt hoc in Ioſeph, quem fratres inuidia coniurati detulerūt de crimine peſſimo. Apud iudices aut nihil, aut perpauca reſpondit, quū nihil eſſet in eo criminis, quia mori decreuerat pro ſalute mundi. Putate hoc fortuito geſtū, niſi palàm id prædixit Eſaias: Oblatus eſt, quia ipſe uoluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Huic quàm congruit
Pſal.37 pſalmi uaticinium: Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo nō audiens, nec habēs in ore ſuo redargutiones, quoniam in te domine ſperaui. Iam enim uenerat tempus ut ſemet ad omnem ignominiā exponeret, abſolutum exemplum tolerantiæ ſuis æditurus: uinctus eſt, cęſus eſt alapis & colaphis, flagellatus eſt, conſputus eſt. Ludibrij cauſa chlamydem purpureā indutus eſt, ſpinea corona coronatus: ab Herode ſpretus, ignominiæ gratia remiſſus eſt in alba ueſte, miſerabili ſpecie productus eſt ad populum, Barrabas illi prælatus eſt. Hæc quoniam uolens paſſus eſt pro ſalute mundi iuxta prophetarum uaticinia, nō debuit uobis gignere deſperationē, ſed potius addere ſpē.
Tren.4 An nō hæc deplorat Hieremias, dicens: Spiritus oris noſtri, Chriſtus dñs. Captus eſt in peccatis noſtris, cui diximꝰ: In umbra tua uiuemus in gentib.

Audite

Audite rurſus eundem lamentantem: Dabit,inquit,percutiẽti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. In concilio Iudæorum alapa cæſus eſt à ſeruo pontificis. A cohorte Pilati et alapis & colaphis & arundine percuſſus eſt,nec repugnauit. Nunc audite pſalmi uaticinium: Supra dorſum,inquit,meum fabricauerunt peccatores,prolongauerunt iniquitatem ſuam. Cõcinit huic ſacer Eſaias: Dominus,inquit,deus aperuit mihi. Ego autem non contradico, *Eſaie 50* retrorſum non abij. Corpus meum dedi percutientibus,& genas meas uellentibus,faciem meam non auerti ab increpantibus, & cõſpuentibus in me. Iam quum legitis eiuſdem prophetę uaticinium in alio loco,nónne uidemini uidere Chriſtum ipſum,flagellatum,conſputum,coronatum ſpinis,chlamyde amictum,exhibitum populo Iudæorũ ludibrij gratia? Sic enim ſcribit: Non eſt ei ſpecies,neq; decor. Et uidimus eum,& non erat aſpectus,& deſiderauimus eum deſpectum, & nouiſſimum uirorum, uirum dolorum & ſcientem infirmitatem. Et quaſi abſconditus uultus eius & deſpectus,unde nec reputauimus eum: uere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, & nos putauimus eum quaſi leproſum et percuſſum à deo, & humiliatum, ipſe aũt uulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis noſtrę ſuper eum,& liuore eius ſanati ſumus. Proinde de ſe loquitur in pſalmo myſtico: Ego autẽ ſum uermis & nõ homo,opprobrium hominum,& abiectio plebis. Nec de ſpinea corona ſiluerunt ſcripturæ myſticæ. Siquidem primo Adę dictum eſt: Maledicta terra in opere tuo. Quum exercueris eam,ſpinas & tribulos germinabit tibi. Quod terra erat Adæ priori, hoc Iudaicus populus fuit Adæ ſecundo,tot modis culta,tot beneficijs laceſſita,ut produceret fructũ bonũ, ſpinas produxit cultori ſuo. Chriſtus autem erat ſponſus eccleſiæ,quemadmodum audiſtis & Ioannem teſtificantem, filius autem ſynagogæ parricidæ. Itaq; in myſtico Epithalamio, pater euocat omnes ad hoc crudele ſpectaculũ ſpõſi ſpinis coronati: Egredimini,inquit,filiæ Sion,& uidete regem *Cant.3* Solomonem in diademate,quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius,in die læticię cordis eius. Nimirũ ille ſponſus erat uehemẽs amator,qui ſuo ſanguine lauit ſpõſam ſuam, ſibiq; uinculo indiſſolubili iunxit. Atq; hic erat ille deſponſationis dies, quẽ deſiderio deſiderauerat, ſic ut amanti omnis mora longa uideret. Quũ præſes nihil nõ faceret,ut Ieſum abſolueret, principes Iudæorũ unà cum populo parricidalibus & efferatis uocibus ſuclamabant: Tolle,tolle:crucifige,crucifige. Vide cẽ hoc non tacuerit Hieremias,ſub perſona Chriſti loquens: Reliqui domum meam,dimiſi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius. Facta eſt mihi hæreditas mea, quaſi leo in ſylua, dedit contra me uocem. Quicquid aũt in illum factum eſt per ignominiam,hoc ille uertet in ſuam gloriam. Herodes remiſit illum ad Pilatum, amictum alba ueſte, &

gẽtium populus amplectetur olim ſacerdotẽ. Cohors militum induit eum chlamyde purpurea,addiderunt arundinem ſceptri uice,impoſuerunt coronam è ſpinis contextã.Pij agnoſcent & adorabunt regem ſuũ, etiam ſic uincentem ac triumphantẽ.Colludunt Herodes ac Pilatus, Ieſum inter ſeſe ueluti ſphæram mittentes.Sed interim fiunt amici, qui prius odio mutuo diſſidebant, ſic quoq; cõmendantes conciliatorem & pacificatorem omnium quæ in cœlis,quæq; in terris,de quo uaticinatus eſt Iob. Dominus reconciliat corda principũ terræ.Iam mihi rurſum ſpectaculũ illud cogitatione uobis renouate,quod nuper uidiſtis oculis,Ieſum exeuntem ad ſupplicij locũ, & humeris ſuis baiulantem crucem . Nónne ſignificarat hoc futurũ, quum frequenter apud diſcipulos ac multitudinem diceret? Qui non tollit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Videlicet hoc erat ſceptrum regis Iudæorum,hoc eſt,omnium confitentium:quod Eſaias uidit olim in humeris eius, quum diceret: Et principatus eius ſuper humerum eius. Huius typum exhibebat ante tot ſecula Iſaac, faſcem lignorũ baiulans ſibi mactando in holocauſtum. Saluus eſt nobis Iſaac, tantum aries mactatus eſt,hoc eſt corpus Ieſu, quod ſolum mori poterat, ſed mox reuicturum. Occiſus eſt autem extra ciuitatem.Significarat hoc futurum ipſe Chriſtus parabola de colonis,qui filium eiectum è uinea,occiderunt. Sed multo ante ſignificauit hoc Moſes,qui ut in Leuitico legitis,uitulũ, qui immolabatur pro peccatis populi,iuſſit efferri extra caſtra,atq; ibi comburi.An non extra Hieruſalem,iuxta allegoriã exuſtus eſt Ieſus,qui totus accenſus inæſtimabili charitatis igne erga genus humanum, ſemet totum impendit? Quum uideretis Ieſum pendentem in ſublimi ligno,nónne uobis ueniebat in mentem ſerpens ille myſticus, quem olim Moſes ſuſpendit in ſtipite, ſaluti futurum omnibus morſis à ſerpentibus, ſi modo in eum intenderent oculos? Oculus hominis eſt fides. Hunc quiſquis intenderit in Ieſum crucifixum, ilico ſaluus erit.Prædixit autem Moſes & illud futurum, ut Iudæi conſpicantes Ieſum pendentem in cruce, qui ſua morte uitam dabat omnibus, non crederent tamẽ illi.Sic enim loquitur in Deuteronomio: Et erit uita tua pendens coram oculis tuis. Timebis nocte & die,& nõ credes uitæ tuæ. Vidiſtis pendentem inter duos latrones medium,& non agnoſcitis prophetiam quæ dixit: Et cum iniquis deputatus eſt? Vidiſtis medio die noctem ſubito obortam ab hora ſexta uſque ad horam nonam.Chriſtus ipſe ſe prędicauit eſſe lucem mundi, & ſignificauit inſtare noctem, quum tollendus eſſet è mundo.An non hoc dilucide prædixit Amos? Et erit in die illa, dicit dominus: Occidet ſol meridie & tenebreſcere faciam terram in die luminis.Nec tacuit hac de re Zacharias, quũ ait:Et erit in die illa,nõ erit lux ſed frigus & gelu, & erit dies una quę nota eſt domino. Non dies,neq; nox,in tempore ueſperi erit lux.Erat dies notus domino,quem Iudæi non agnouerunt. Dies non

Deut.28

erat

erat,quia ſub meridiem nox oborta eſt:nõ erat nox, quoniam ab hora no/na redijt lux.Frigus autem & gelu erat in animis diſcipulorũ diffugientium ac deſperãtium,inter quos erat Petrus qui dominũ etiam abiurauit,dum fri gore correptus ad impiorum prunas caleſcit. Conferte iam quæ facta ſunt Chriſto in cruce pendente,ſitienti porrectum eſt uinum myrrhatum,et ace tum, quemadmodũ & in crucem tollendo obtulerant uinum myrrhatum. An nõ iſtud perſpicue prędixit pſalmi uaticiniũ? Dederunt in eſcam meam fel,& in ſiti mea pótauerunt me aceto. Audiſtis phariſæos ac primores ue/luti uictores inſultantes pendenti,& inter cætera conuicia hoc quoque obij/cientes: Dixit ſe filium dei, confiſus eſt in domino, liberet eum nunc ſi uult eum. Videte quàm uaticiniũ pſalmi non ſolum rem ipſam prædixerit, ue/rum etiam ipſa impiorum uerba retulerit:Ego autem,inquit,ſum uermis & nõ homo,opprobrium hominum & abiectio plebis. Omnes uidentes me deriſerunt me,loquuti ſunt labijs & mouerunt caput. Sperauit in domino, eripiat eum, ſaluum faciat eum,quoniã uult eum. Vidiſtis agnum ab Eſaia prædictum, obmuteſcentem ad omnia probra, atque etiam deprecantem pro mortis autoribus,dum clamaret:Pater ignoſce illis, quia neſciũt qd faci unt. Iam uidete an non & hoc prædixerit: Loquuti ſunt aduerſum me lin/gua doloſa,& ſermonibus odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi,ego autem orabam. Vidi ſtis eum clauis affixum cruci,nudum pendere diſtento corpore.Audite nũc uaticinium dilucidum:Foderunt manus meas & pedes meos,dinumeraue/runt omnia oſſa mea. Vidiſtis milites inter ſe partientes ueſtimenta crucifi/xi Ieſu.Sequit & iſtud in uaticinio pſalmi: Diuiſerunt ſibi ueſtimenta mea, & ſuper ueſtem meam miſerũt ſortem. Reliquas ueſtes inter ſe partiti ſunt: pro tunica inconſutili,quoniam diſſui non potuit,ſortibus eſt certatum.Au diſtis illum iam expiraturũ ingenti uoce dixiſſe: Pater in manus tuas com/mendo ſpiritum meum,declarantem pſalmi uaticinium de morte ſua fuiſſe loquutum. Vidiſtis duobus latronibus frangi crura,Ieſu crura nõ fuiſſe fra/cta,ut hoc quoq; ſigno declararet ſeſe eſſe agnum paſchalem uerum, cuius ſanguis liberauit omnes qui credunt ab æterna morte,de quo præceptũ eſt in Exodo: Os illius nõ confringetis.Potuiſtis & illud animaduertere,quod diuerſis rationibus uicit præſidia mundi & ſatanæ. Simplicitate uicit aſtu/tiam,manſuetudine ſuperauit ferociam, humilitate uicit gloriam, comitate uicit ſuperbiam,ita infirmitate uicit potentiam ſatanæ. Quid enim imbecil/lius moriente? Et tamen hæc imbecillitas quantum habuit robur, uidiſtis. Conſpexiſtis obſcurari ſolem, concuti terram, diſſilire ſaxa,dehiſcere mo/numenta,ſcindi uelum templi.Hæc nimirum declarabant pręcipuum illius robur,quo deuicit diabolum ac mundum,in morte fuiſſe expeditum:prędi xerat & hoc pſalmus myſticus,dicẽs:Dicite in nationibus, regnauit à ligno

deus. Nec id tacuit Abacuc propheta: Splendor eius ut lux erit. Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius, ante faciem eius ibit mors. Egredietur diabolus ante pedes eius. Auditis cornua crucis, cuius infirmitas fefellit huius mundi principem. Abſcõderat enim illic dominus Ieſus uirtutem cœleſtem, ut diabolũ opprimeret. Triumphabat mortem, ac ſatanam traduxit & oſtẽtui fecit. Prædixerat hoc futurum & ipſe priuſquam morere tur: Quum exaltatus fuero à terra, omnia pertraham ad me. Significauit idem obſcuriore quidem ænigmate Moſes morti uicinus. Quum enim benediceret tribubus ſingulis, ac uentum eſſet ad Ioſeph, qui typum gerebat Chriſti, ait: Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua Rhinocerotis, cornua illius, in ipſis uẽtilabit gentes uſque ad terminos terræ. Sic uiſum eſt diuinæ ſapientiæ, ut Chriſtus per cornua crucis ſubigat mundũ uniuerſum. Nec de ſepultura tacuere prophetæ. Sic enim ſcribit Hieremias, Chriſti perſonam repræſentans: Lapſa eſt in lacum uita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. Scitis enim illum ſepultum in lapideo ſepulchro, & oſtium monumenti ingenti ſaxo fuiſſe occluſum, ne quis tolleret corpus defuncti. Die paraſceues ſub ueſperam conditus eſt in ſepulchro, ſabbato illic requieuit: nimirum iam perfecto opere ſalutis humanæ. Conſiderate an non & hoc prædixerit prophetia: A cõſpectu, inquit, iniquitatis ablatus eſt iuſtus, & erit in pace locus eius. Vſque ad mortem paſſus eſt ſe contrectari ab impijs. A morte à nullo cõtrectari uoluit, niſi ab amicis, nec ulli ſe poſthac præbebat cõſpiciendum niſi amicis: obſcuram huius rei ſignificationem dederat uetus prophetia patriarchæ Iacob, qui de Iuda, imò de Chriſto ſic uaticinatur moriturus: Accubuiſti ut leo, quis ſuſcitabit eum? Porrò quemadmodum mori uoluit ac ſepeliri, ita non fore ut in ſepulchro computreſceret, ſed breuiſſimo tempore illic commoratus reuiuiſceret: nónne palàm à prophetis prædictum eſt? Nónne ſic loquitur ſpiritus ſanctus in pſalmo decimoquinto? Nõ derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum uidere corruptionem. Nulla aromata, nulla unguenta hoc præſtant, ut nunquã putreſcat corpus exanime, quum etiam aromata ipſa abſumat ætas, quæ conſumit & ſepulchra, quamuis marmorea. Sed hoc præſtat reſurrectio, quæ confert immortalitatem. Cæterum totam huius rei figuram nónne repræſentauit olim Ionas propheta? Illi imputata eſt tempeſtas, & ne perirent omnes, ille præceps datus eſt in mare, quo iactura unius placaretur tempeſtas omnibus exitium minitans. Chriſtus pro ſalute omnium mortuus eſt, ut expiaret omniũ peccata. Ionas abſorptus eſt à ceto, è cuius uentre redditus eſt die tertio præter omniũ expectationẽ. Chriſtus conditus eſt in monumẽto unde promiſit ſeſe proditurũ tertio die. Promiſit enim Iudæis, petẽtibus ſignum è cœlo, ſignũ Ionæ prophetę, ſecꝫ ad illius exemplum emicaturũ tertio die è latebris terrę. Quoties aũt inculcauit hoc ſuis diſcipulis

Threm. 3

ſcipulis,ſe moriturum,ac tertio die reuicturum? Prædixerat hoc Oſee propheta: Viuificabit, inquit, nos poſt duos dies, in tertio die ſuſcitabit nos. Quum igitur uideritis hactenus omnia congruere, figuras legis, uaticinia prophetarum, prædictiones ipſius Chriſti,deniq; rerum euentus,quo pacto nunc ueluti dormitantes ac ſomniantes diffiditis, ac non potius ex præteritis colligitis futura? Prædixit ſe tradendum gentibus,alligãdum,flagellandum,illudendum, crucifigendum. Nihil horum non euenit. Vidiſtis & creditis,ſed idem prædixit ſe tertio die reuicturũ, & aliquot dies ſeſe oſtenſurum non mũdo,ſed diſcipulis. Quur igitur diffiditis his,quæ dicunt ſe ex angelis cognouiſſe quod reſurrexiſſet? Adeóne uos offendit mortui corporis infirmitas,ut nunc deſpondeatis animum,quaſi interierint omnia illa magnifica promiſſa, de regno,de poteſtate cœli ac terræ tradenda filio, de aſcenſu in cœlum, ac reditu ad patrem, de confeſſu ad dextram patris, de propagatione Euãgelij per omnes orbis nationes,de glorioſo aduentu ſub finem mundi, de immortalitate ſanctorũ, de ſupplicijs impiorum? Imò ad harum rerum maieſtatem mors aperuit aditũ. Sicut uidiſtis illum morientem ac ſepultum,ita uidebitis rediuiuum, uidebitis aſcendentem in cœlum. Accipietis ſpiritum cœleſtem, uidebitis uirtutem cœleſtem,ſeſe proferre in hominibus humilibus et idiotis: uidebitis per eoſdem lucem Euangelicam exiguo tempore radijs ſuis occupare totum orbem. Ac totus mundus adorabit Ieſum illum hic ſpretum,cõſputum & irriſum, ut deo patri æqualem, regnicq; conſortem. Poſtremo genus hominum uniuerſum uidebit illum in maieſtate patris cinctum agminibus angelorũ, iudicãtẽ uiuos & mortuos. Is dies uoluit ut eſſet incertus omnibus. Interea nihil uoluit ſuis eſſe curę niſi regnũ Euangelicũ. Hęc omnia prædicta ſunt à prophetis,deſignata figuris Moſaicę legis,magna ex parte pręſtita:nec oportet addubitare quin omnia ſuis tẽporibus ſint exhibenda. Hic ſermo domini Ieſu non tantũ feriens aures diſcipulorũ ueruneti㠠in animos penetrans, ſic illos occupauit,ut nec uię ſentirent laborẽ,nec faciem loquentis agnoſcerent:nec ueniret ipſis in mentem,ut apud ſeſe cogitarent: Quis eſt iſte,cui ſic in promptu ſunt ſcripturæ ſacræ,doctrina tota ac uita Ieſu,quicq; nos tam efficaci ſermone ſuſpendit et afficit? Hunc inter diſcipulos nunquam uidimus,& tamen nihil illum fugit. Amabant tantum tanquã per ſomniũ, & Ieſum ex ipſo Ieſu diſcere gaudebant. Nunquã enim diſcitur felicius, quàm quum ille nos dignatur docere ſeipſum. His alijſcq; fabulis itinere peracto, iã appropinquabãt oppidulo, cui nomen Emaus. Ieſus autem quo magis accenderet illorum deſiderium, præſe ferebat quaſi nollet in Emaunte commorari, ſed longius adhuc proficiſci:nam illi ueluti deſperãtes reliquerãt Hieroſolymam, ſecq; in patriam recipiebant,quum hi qui ſemel uere crediderunt Chriſto,non habeant hic manentem ciuitatem, ſed perpetuo itinere properent ad illam cœleſtem.

Diſcipuli uero quoniam auelli nō poterant à tam facundo comite, rogant, obſecrant, obteſtantur: denique precibus improbis, & iniecta pallio manu, recuſantem compellunt, ut eam noctem apud ipſos diuerſaretur, iam dominum appellantes, non quod cognoſcerent eſſe Ieſum, ſed quod ex admirabili confabulatione ſatis conijcerent illum non eſſe uulgarem uiatorem. Dicebant autem: Domine præbuiſti nobis hactenus iucundū & amicum uiæ comitem, præbe nobis & hoſpitem. Quur te committis itineri longiori? Iam appetit ueſpera, & ſol uergit ad occaſum. Merito noctem oderunt, qui diligunt Ieſum: nec tamen huius mūdi noctem timere debent, qui comitem habent Ieſum. Amat autem rogari ut id faciat, quod facit libēter: partim ut det promerentibus & dignis, partim ut nos doceat beneficium etiam ingerendum & obtrudendum egenti proximo. Quidam enim ſic offerunt beneficium, quaſi metuant ne nō recuſet cui defertur: & eo uultu dant, ut uideantur inuiti dare. Ingreſſus eſt itaq; oppidū, nec grauatus eſt illorū uti hoſpitio. Illi læti tanto hoſpite, quum exhibuiſſent quicquid gratis hoſpitibus ſolet exhiberi, apparauerunt & menſam, proq; ſua tenuitate quod habebāt, appoſuerunt. Frugalis erat apparatus, ſed ante omnia uultus acceſſere boni, animo ſynceriſsimo reſpondentes. Poſteaquam autem Ieſus accubuiſſet cum illis, accepit panem, benedixit, fregitq;, deinde porrigebat illis. Hūc morem quoniam ſciebāt eſſe Chriſto peculiarem, ut ante cibum ageret gratias patri, deinde ſuis manibus fractū partiretur in diſcipulos, duo diſcipuli uelut expergefacti cœperunt cogitare de Ieſu. Mox ſublato impedimento quod hactenus obſtiterat, quo minus agnoſcerent eum, agnouerunt illum eſſe Ieſum. Dumq; ſubitus quidam ſtupor corripit illorū animos, Ieſus euanuit ex illorū conſpectu. Paulatim em̄ ac parce faciebat ſui corporis copiā à morte, uel quod imbecillitas humana nō ferret rediuiui corporis maieſtatē, uel ut ſenſim aſſueſcerēt carere corporis cōſpectu, q; mox eſſet abducendū, quo iam amarent illū iuxta ſpiritū. Porrò nō agnoſcūt Ieſum niſi in domo, quæ eſt eccleſia: nō agnoſcunt niſi ipſo porrigēte panē ſermonis Euāgelici. Is em̄ aperit oculos, quibus agnoſcit Ieſus. In uia fregerat, ac porrexerat illū panem myſtice, quū illis aperiret ſcripturas. Et quod illic fecerat iuxta ſpiritū, poſt corporali ſigno renouauit. Sublato corpore Ieſu, iam melius illum uidebāt, q; tum quū eſſet corpore præſens. Tenebant oculi, quia nō credebant. Nunc abſentē uident oculis fidei. Poſt abitū Ieſu, ipſi inter ſeſe nō deſinunt de Ieſu cōfabulari, dicentes: Qui factū eſt, ut tam ſero agnoſceremus dominū? Somnus quidā habebat animos noſtros: benedictio, fractus ac porrectus panis primū excuſſere ſomnum: ſed niſi dormitaſſemus, poteramus uel ex illius pariter colloquio conijcere ipſum eſſe Ieſum, qui nobis de Ieſu tam multa tam mirabiliter diſſerebat. Nónne quū nobis familiari colloquio per uiam exponeret è ſcripturis, figurarum & prophetiarū ænigmata, ſen-

ta,ſenſimus admirabilem quendam ardorẽ animi, qualem non ſolet gigne re in auditorum animis ſcribarum & phariſæorũ oratio: Sed talis eſſe ſolet oratio domini Ieſu,his qui ſimpliciter audiebant.Pungebat,afficiebat,rapie bat,urebat, inflammabat, relinquebat ſcintillas & aculeos quoſdam in ani mis auditorum. Quumq; uterque alteri faſſus eſſet ſe pariter affectum fuiſſe,nec iam dubitarent, quin ille eſſet Ieſus à morte rediuiuus, continuo reliquerunt Emauntem, tametſi iam uergente die, magnaq; celeritate re dierunt Hieroſolymam, ut tanti gaudij reliquos quoque diſcipulos redde rent participes, mutuáque collatione fides omnium confirmaretur. Sic e nim dominus cupit ſua munera propagari inter homines, ut mutuis offi ciis & gliſcat inter ipſos charitas,& creſcant merita,quæ remuneretur deus. Lenti erant,quũ relinquerent Hieroſolymã: quoniam Ieſus cõfabulator & fallebat uiæ tædium,& eximebat hoſpitij deſideriũ. Sed auiditas & renun ciandi quæ contigerant,& cognoſcendi uiciſſim quid alijs accidiſſet,redeun tium pedibus addidit alas. Vbi uentum eſt eò, offenderunt undecim apo ſtolos (iam enim Iudas deceſſerat numero duodecim)aderant autem cum his & alij complures diſcipuli, qui non expectata narratione duorum ultrò gaudio geſtientes indicabant illis, quod poſt incertam ſpem,quam mulie res omnium primæ fecerãt de domini reſurrectione,compertum eſſet eum uere reſurrexiſſe.Nam apparuerat & Simoni Petro. Huius oratio,quoniã inter apoſtolos primas tenebat, plus habebat fidei apud diſcipulos quàm ſermo muliebris. Hunc enim primum dominus Ieſus conſolari uoluit, & confirmare ſua præſentia, quem ſciebat præter commune diffidentiæ ma lum, etiam abiurati domini conſcientia grauari. Hoc nuncio læti duo diſci puli uiciſsim & ipſi narrant, quemadmodum proficiſcentibus Emauntem adiunxerit ſeſe ipſis quidam ignotus ſpecie uiatoris,qui per occaſionẽ mul ta commemoraſſet de Ieſu, repetens ex Moſi literis ac prophetarum, quic quid de Ieſu prædictum eſſet: ſimulq; commemorans,quid eueniſſet,& e uenturum eſſet in poſterum: nec prius agnouiſſent illum,quàm ex peculia ri conſuetudine benedicendi, frangendi,& porrigendi panem.Dum huiuſ modi ſanctis colloquijs ſeſe uiciſſim conſolantur, & exhilarant quibuſdam credentibus,quibuſdam etiamnum dubitantibus,ingreſſus eſt ſubito domi nus Ieſus foribus clauſis, nec uiſus eſt aduenire, ſed repente conſtitit in me dio illorum.Sic enim apparent angeli ſubito,cum uolunt,conſpicui:rurſum ſubito,quum libet,euaneſcẽtes. Quemadmodũ autem boni ſpiritus quum apparent, ne quid conturbetur imbecillitas humanæ naturæ,conſueuerunt blando alloquio terrorem eximere: ita dominus quoniam & ſubitus, & profunda iam ueſpera ſeſe conſpicuum reddidit, blanda ſalutatione com pellat illos,dicens:Pax uobis,ego ſum,nolite timere.Hæc oratio quãquam merito debebat omnem propulſare formidinem, tamen erat tãta quorun dam di/

dam diſcipulorum imbecillitas,uti metu exanimati atq; expauefacti,nõ crederent eſſe Ieſum,ſed exiſtimarent ſeſe uidere ſpiritum. Viderant paulo ante mortuum ac ſepultũ:uidebant illum non ingreſſum per oſtium,ſed ſubito apparuiſſe.Itaq; nõ potuerunt ſibi perſuadere corpus eſſe Ieſu,quod uidebant,ſed ſpiritũ. Vulgus enim narrat huiuſmodi fabulas, ſpiritus defunctorum nonnunquam apparere quibus uolunt, ac ſpeciem quidem quandam corporum exhibere mortalium oculis, cæterum non habere ſolidum ac uerum corpus.In hac ſententia erat Thomas,qui negarat ſe fidem habiturum diſcipulis, narrantibus quod uidiſſet dominũ, niſi digitis immiſſis in latus exploraſſet omnia ueſtigia clauorũ & lãceæ.Nec aliud ſenſiſſe uidentur cęteri diſcipuli.Ieſus igitur ut certam fidem faceret omnibus ſe & uiuum eſſe,& uerum geſtare corpus:nec aliud corpus,q̃ quod ante geſtauerat,ait illis:Quid adhuc uelut ſpectrum expaueſcitis, quum me conſpiciatis oculis & formam agnoſcatis,quũ audiatis uocem uobis notam ac familiarem? Et tamen adhuc diffidentiæ cogitationes oboriuntur animis ueſtris,quales ſolent uulgo uenire in mentem.Satisfacite omnibus ſenſibus ueſtris, contemplemini manus & pedes,habent manifeſta ueſtigia clauorum: contrectate latus,habet lanceæ uulnus.Palpate corpus, admouete oculos,& deſinite ſuſpicari ſpiritum.Spiritus enim nec carnem habet,nec oſſa,quemadmodum conſpicitis habere me.Quod ingreſſus ſum foribus clauſis,quod quũ uolo conſpicior,quum uolo ſum inconſpicuus: non eſt præſtigiũ,ſed dos corporis iam immortalis facti. Talia erũt & ueſtra corpora poſt reſurrectionem. His uerbis quum Ieſus exemiſſet illis pauorem, & animos addidiſſet,exhibuit eis inſpiciendas manus ac pedes,aperuit latus ut contrectarent manifeſta uulnerum ueſtigia. Nam ea dominus ſeruare uoluit, ut his argumentis apud ſuos aſſereret corporis humani ueritatẽ: ſimulq; & olim in extremo die exprobraret Iudæis ſuam incredulitatem, iuxta prophetiam quæ dicit: Videbunt in quem cõpunxerunt. Porrò quum etiam tum eſſent, qui nondum planè crederent eſſe corpus idem quod uiderant mortuum,ſed ebrietas quædam lætitiæ teneret illorum animos,ut nec ſuis oculis, nec auribus, nec manibus ſatis fiderent (timemus enim nonnunquam credere,quod mi ſere optamus eſſe uerum:metuẽtes, ne nos ipſos in falſum cõiciamus gaudium,quo mox ſimus ſpoliandi) Ieſus non dedignatus omnibus argumentis illorum incredulitati mederi, ne quid in nobis reſideret diffidentiæ, ait: habetis ne hic quippiam quod poſsit edi? Nullum enim certius argumentum hominis uiui, quàm cibum capere. Et ideo dominus Ieſus puellæ reuocatæ in uitam iuſsit dari cibum, ſimiliter & Lazaro. Non quod eſurituri ſimus reſuſcitati ad immortalitatem,ſed ut diſcipulis ſuis pro tempore probaret corporis humani ueritatẽ.Complures illic aderant diſcipuli,& tamen admodum exiguus erat commeatus. Itaq; quod habuerũt,ferunt,partem

piſcis

piſcis aſſi,& fauum mellis. Ieſus autem in conſpectu omniũ comedit ex his quæ appoſita ſunt. Quumq; iam omnibus illorum ſenſibus fidem feciſſet, ſe non eſſe phantaſma,ſed uerum ac uiuum hominem,eundem quem ante uiderant & uiuentem & morientem : redit ad ſcripturas ſacras, quibus erat habenda fides,etiã ſi ſenſus hominis reclamarent. Mirari,inquit,non oportet quæ uidetis eſſe facta. Neſcit mentiri ſcriptura, cœleſtis afflatu ſpiritus prodita. Quicquid hactenus factum eſt, id prædictum ac præfiguratum erat in libris Moſi, in prophetis, in pſalmis. Nam ego ſum ille, quem Moſaicæ legis figuræ denotabant. Ego de quo tam multa promiſere ſancti prophetæ. Ego cuius exortum, progreſſum & conſummationem deſcribunt pſalmi myſtici.Neq; minore fide pręſtabuntur & reliqua omnia quæ in ijſdem ſcripturis prædicta ſunt, de reditu in cœlum, de mittendo ſpiritu cœleſti,qui uos,hoc corpuſculo ſublato,reddet firmiores: de Euãgelio per uniuerſum orbem ſpargẽdo,de ſupremo fine mundi huius. Hæc ſunt,quæ uobis toties inculcaui, quum adhuc mortalis agerem inter mortales. Tum ea nõ inſederant animis ueſtris, nunc nõ poteſtis addubitare, poſteaquam uidetis mea dicta conſentire cum arcanis ſcripturis, & rerum euentus cum utriſque. Hactenus pro tempore indulſi imbecillitati carnis ueſtræ,& craſſioribus argumentis ingeſsi uobis rei ueritatẽ. Poſthac proficite ad ſpiritualem intelligentiam ſcripturarum. Ibi me poſthac uidebitis,ibi me audietis. Quoniam autem myſticę literæ non intelliguntur, niſi deus aperiat nobis mentem, Ieſus aperuit illis oculos cordis, ut quod ſcriptum eſſet legerent, crederent & intelligerent.Non enim intelligit,niſi qui credit.Hoc,inquit,ordine uiſum eſt patri reſtituere genus humanũ, & quod ille decreuerat, ipſius afflatu proditum eſt diuinis libris.Idem à me prædictum eſt anteq; fieret,nec aliter potuit euenire:quia decreta dei ſunt immutabilia, & ſacræ ſcripturæ tan neſciunt mentiri, quàm ipſe ſpiritus, cuius afflatu proditæ ſunt. Per mortem & ignominiã crucis iter erat ad gloriam,reſurgendũ erat tertio die, ut ſciretis uos habere dominũ ac patronum uiuũ poſthac non moriturum.Is relatus in cœlum,inde mittet uobis ſpiritũ cœleſtem. Tunc oportebit in nomine Ieſu Chriſti prædicare pœnitentiã anteactæ uitæ,& ſine Moſaicæ legis obſeruatione remiſſionem omnium peccatorum. Ea donabitur omnibus per ſolam fidem Euangelicam. Ego dependi pœnam omniũ nomine,tantum credant & gratis aſſequẽtur innocentiam. Hæc autem oportebit prædicari,non ſolum Iudæis, uerumetiã uniuerſis mundi nationibus, ſed ita ut ab Hieroſolymis ſumatis initium. In Iudæa natus ſum,illic ædidi miracula: Hieroſolymis docui,ac mortẽ obij.Apud hos inuenietis animos iam multis modis ad fidem præparatos.His redigetis in memoriã, quæ uidiſtis & audiſtis, Meam doctrinã quam acceptã à patre uobis tradidi,trãſfundetis in illos. Reclamabit mundus ueſtro teſtimonio, quemadmodum

mihi

mihi perpetuo reclamabat. Sed ego, ut dixi, mittā uobis à patre ſpiritum, quem olim per prophetas miſſurum eſſe promiſit, loquens per os Iohelis: Et erit poſthac effundam ſpiritū meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij ueſtri, & filiæ ueſtræ. Quem optauit & ſanctus Dauid, dicens: Emitte ſpiritū tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Is reddet uos fortes, & inuictos aduerſus omnia mundi terriculamenta. Idem addet eloquentiam, cui nemo poterit contradicere. Addet uirtutem ad ædenda miracula, ut ſit efficax ueſtrum de me teſtimonium. Vos interim conquieſcite, ſi mulcꝫ cōgregati, ſedete in hac ciuitate Hieroſolyma, eccleſiæ naſcituræ concordiam auſpicantes: uoſcꝫ inuicem ſanctis colloquijs exhortemini, deprecantes, & gratias agentes deo, donec è ſublimi ueniat ille ſpiritus, qui uos inſtruet uirtute roboreꝫ cœleſti. Itaqꝫ poſteaquam Ieſus uarijs argumentis cōfirmaſſet ueritatem reſurrectionis ſuæ, adduxit diſcipulos ſuos in Bethaniam, iamꝫ abiturus in cœlū, ſublatis manibus benedixit illis: & in hoc patriarcharum ac Moſi referens exemplum. Atqꝫ interea dum bene precatur ſuis diſcipulis, ſublatus eſt à terra, & in omnium conſpectu ferebatur in cœlum. Diſcipuli uero procumbentes adorauerunt dominū, oculis illum, quoad licuit, proſequentes. Magis autem animis proſequuti ſunt, poſteaquam corpus oculis ademptū eſt. His ita geſtis, reuerſi ſunt Hieroſolymā, quem admodum præceperat dominus. Reuerſi ſunt aūt cum ingenti gaudio. Iam enim fides excuſſerat omnem mœrorem, & certa ſpes promiſſorum addebat alacritatem. Interea frequentes erant in templo, iam tunc euangelicas uictimas immolantes, laudibus ferentes diuinam benignitatem erga genus humanū, & gratias agentes ei, qui tanta beneficia decreuiſſet per filium ſuum gratis largiri mortalibus.

Promiſſum patris mei

Paraphraſeos in Euangelium ſecundum Lucam, per D. Eraſmum Roterodamum, finis.

D G M DE LARA